

Jógvan Hugo Gardar

Grækaris Djurhuus Magnussen

Av føroyskum firðum út í stóru verð

– SØGAN UM BAKKA Frost

Av føroyskum firðum út í stóru verð

- SØGAN UM BAKKA Frost

Innihald

Nøkur orð frá leiðsluni	5
Fororð	7
Inngangur	8
Søgan um alingina	10
Laksur – fiskurin, sum fólk ikki fáa nóg mikið av	12
Myndafrásøgn – Byrjanin á Bakka	14
Tá teir byrjaðu á Bakka	18
Vangi: Oddvør Jacobsen: Hans var lættur á lyndi og gudsóttandi	22
Myndafrásøgn: Íverksetan og politiskir fundir	26
Myndafrásøgn: Samantvinna starvsfólkini	28
Vangi: Regin Jacobsen: Tey føroysku arbeiðsplássini hava avgerandi týdning	30
70-80'ini – stóra íverksetaratíðarskeiðið	34
Vangi: Jákup Mørkøre: Granskaði møguleikar við svartkjafti til matna	44
Undangongumaður á uppsjóvarøkinum	48
Myndafrásøgn: Viljin at royna nakað nýtt	54
Vangi: Katrin Dahl Jakobsen: Bakkafrost var altíð í huganum	58
Alingin kemur í gongd	62
Vangi: Johan Mortensen: Ordiligheit hevur eyðkent fyritøkuna	68
80'ini: Tá laksaprísurin ikki kendi mørk	72
Myndafrasøgn: Heyst á Fuglafirði	78
Vangi: Odd Eliassen: Politikarar vildu ikki nerta alingina	82
Feløgini sum gerast til Bakkafrost	86
Vangi: Líggjas í Bø: – Ikki ein sál, sum átti pening, trúði upp á alivinnuna	96
Myndafrásøgn: Portiónsframleiðslan	100
Myndafrásøgn: Aðalfundur	102
Vangi: Jón Purkhús: Ov lítið smolt og skeiv aliskipan	104
Neyvan útlendingar, ið menna føroyska aling	108
Myndafrásøgn: „Hans á Bakka“ roynir seg	118
Vangi: Herdis Poulsen: Blandaðu krydd í eini blandimaskinu	122
Vilja prógva, at laksurin er sunnur	126
Myndafrásøgn: Teir draga við hond	132
Vangi: Sunvard Vang: Hálaðu ringarnar við handamegi	136
Myndafrásøgn: Nýhugsan við brunnbatum	140
Myndafrásøgn: Heima og úti	142
Tá Salmar royndi at yvirtaka Bakkafrost	144
Vangi: Snæbjørn Justinussen: Sera loyalur arbeiðsgevari	158
Myndafrásøgn: Børsskrásetingin 26. mars 2010	162
Vangi: Martin J. Olsen: Hevur fylgt Bakkafrost í 40 ár	166
Myndafrásøgn: Framløgur á Hotel Continental	170
Av føroyskum firðum út í stóru verð	174
Vangi: Janus Petersen: Bankastjórin gjørdist alari	184
Ein føroysk fyritøka	188
Keldulisti	199

Jógvan Hugo Gardar
Grækari Djurhuus Magnussen
Av føroyskum firðum út í stóru verð – søgan um Bakkafrost
Útgivið: Bakkafrost 2020
Sniðgivið, umbrotið og samskipað: Sansir
Prentað: CS Grafisk
Permumynd: Høgni Heinesen

ISBN: 978-99918-3-628-7

Nøkur orð frá leiðsluni

At byggja, reka og menna egið virki, at skapa arbeiði og virðisøking, at framleiða heilsugóðar vælsmakkandi matvørur, at kunna vera errin av avrikaðum arbeiði, tí hetta livir upp til tað álit, sum víst varð frá kundanum. Hetta eru nakrir av teimum eginleikum og grundleggjandi virðum, mær kemur til hugs, tá eg grundi yvir, hvat tað var, sum var drívmegin fyri Bakkafrost, tá fyritøkan spakuliga vaks á Glyvrum miðskeiðis í sekstiárunum.

Ein áhaldandi framsøkin drívmegi eftir at gera tilgongdir betri og røkka hægri málum varð ein partur av gerandisdegnum. Ein stremban og drívandi dráttur, sum virkaði so sterkur, at nærum einki kundi steðga hesum, varð fyri meg so stórt, at eg ikki ivaðist í, at hetta var nakað, eg sum 16 ára gamal vildi verða partur av.

Nú nærum 38 ár seinni kann eg staðfesta, at broytingarnar í virksemi okkara hava verið ógvusligar og sera spennandi. Tað, sum liggur fyri framman, sær tó ikki minni spennandi út. Vit byggja á herðarnar á teimum, sum undan fóru, men tað er nú og í framtíðini, at møguleikarnir liggja. Vit byggja okkara virksemi á somu virðir, sum okkara undangongumenn bygdu á. Vit eru álítandi, vit vísa virðing, og vit eru áhaldandi, dugnalig og framsøkin.

Felagið, sum byrjaði í fjøruni á Glyvrum við síðuna av fiskastykki og turkihúsi, sum forfedrarnir høvdu, hevur í dag stórt virksemi frá sunnast til norðast í Føroyum. Harumframt er virksemi í Onglandi og USA. Samanlagt starvast oman fyri túsund dugnalig og ágrýtin fólk í felagnum í dag.

Føroyska alivinnan er farin ígjøgnum eina ótrúliga spennandi søgu. Nógv stríð, blóð og sveitti liggur aftan fyri tey úrslit, vinnan hevur skapt. Eg trúgvi tó, at størstu møguleikarnir liggja framman fyri okkum.

At fáa møguleikan at vera stjóri í eini fyritøku í heimsflokki er mær ein sera stórur heiður. At hava fingið møguleikan at samstarva við so ómetaliga dugnalig fólk í so nógv ár, hevur verið ein fragd. Seinastu 15 árin hava vit verið ígjøgnum sera nógvar broytingar, har umstøðurnar hava verið avbjóðandi. Nógv uppkeyp av feløgum og samanleggingar hava verið avbjóðandi, og sera nógv hevur verið kravt av okkum øllum.

At vera í eini fyritøku, sum hevur til endamáls at framleiða heilsugóðar vælsmakkandi matvørur á burðardyggan hátt og í høgari góðsku, gevur meining. At fyritøkan harafturat er í vinnugrein, sum er við til at økja munandi um netto-framleiðsluna av matvørum úr fiski til heimín í eini tíð, har

tørvurin á slíkum matvørum er sera stórur, er avbera spennandi. Bakkafrost hevur høvuðssæti í Føroyum, og tað er her, vit framleiða okkara laks úr lokalum rávørum. Føroyar hava við Golfstreyminum sera góðar náttúrugivnar umstøður at ala laks í einum reinum havumhvørvi. Tað er okkara skylda at gagnnýta hesar umstøður og at framleiða góðan mat til heimín.

Nú felagið rundaði tey fimmti árin síðan stovnan, varð hildið natúrligt at finna onkran at átaka sær uppgávuna at skriva eina bók um felagið og umstøðurnar, felagið er farið ígjøgnum saman við starvsfólkum og viðurskiftum annars hesi árin. Valið fall á Jógvan Hugo Gardar, sum í nógv ár hevur verið ógvuliga virkin at greiða frá og lýsa sjógætisvinnuna, bæði í Føroyum og í Noregi. Rithøvundurin hevur fingið fríar teymar at skriva hetta íkastið til søguna, soleiðis sum hann hevur sæð felagið hesi seinastu árin.

Regin Jacobsen
forstjóri

Fororð

Tá íverksetarar fara í holtur við eina nýhugsan, so hugsa teir um sjálva ætlanina, og hvussu hon skal eydnast og helst geva so mikið av sær, at hon ber seg. Dreymurin er at byggja upp nakað, ið kann geva eina inntøku til tey, sum eru við í ætlanini.

Søgan um Bakkafrost er søgan um íverksetarar fleiri staðni í Føroyum; á Glyvrum, í Klaksvík, Fuglafirði, Vestmanna, Hovi og so framvegis. Tað samtakið, sum varð seymað saman eftir stóru ILA-kreppuna fyrst í hesi øldini, er ikki eitt einlitt teppi. Tvørturímóti vórðu teir, sum byrjaðu alingina í Føroyum saman við nøkrum íleggjarum og bankafólkum, tvungnir at seta seg saman og finna eina loysn.

Tey fólkin, ið lögdu lunnar undir nýggja Bakkafrost eftir 2003 og til fyrirtøkan fór á Oslo Børs í 2010, høvdu lítið í felag. Teir komu við sínum serkunnleika frá egnum feløgum og lívsroyndum. Felags var ein dreymur og sannføring um, at tað eigur at vera møguligt at ala í Føroyum. Og teir, ið funnu saman, vóru samdir um, at skuldi lønsemi í, so var neyðugt at hava sera gott samstarv, og at tað er lættast at gera í einum samtaki.

Teir funnu saman og hava verið við á eini ferð, eini sera sjáldsamari ferð í føroyskum høpi, har feløg eru lögð saman við einum felags máli: At byggja upp eina

trygga føroyska fyrritøku í heimsflokki. Ólíkt kappingarneytunum í øðrum londum, so hevur Bakkafrost valt ikki at gera stórar íløgur í alivinnuna í øðrum londum.

Samstarvið hevur hildið fram, og tað eru somu fólk, sum hava bygt upp tað, vit mangan kalla alirisan Bakkafrost. Úr eini vinnu, sum lá í skeljasori fyrst í hesi øldini, er risin vordin ein fyritøka, ið er størsta privata arbeiðsplássið í landinum. Og fyrirøkan er eisini ein av stóru alifyritøkunum í heiminum. Bakkafrost er ein fyritøka, ið fakfólk sum fígggjargreinarar og íleggjarar inn-

an sjógæti um allan heim kenna til og fylgja við í.

Tað sermerktasta við Bakkafrost er, at fyrirøkan megnar at yvirлива í einari vinnu, har kappingarneytarnir eru bygdir upp í fíggarliga nógv sterkari og fólkaríkari samfeløgum, sum til í dømis Noregi, Skotlandi, Kanada og Kili.

Eitt, sum hevur verið gjøgnumgangandi hugburður í fyrirøkuni, og hetta hevur verið sagt heilt síðani byrjanina í 1968 og til dagin í dag, er, at eingin orsök er at flyta rávøru av landinum, tá vit kunnu hagreiða hana sjálvi og við tí skapa arbeiðspláss í Føroyum.

Árini 2016, 2018, 2019 og 2020 eru øll tíðarvarðar í søguni hjá Bakkafrost:

2016: 50 ár síðan Havsbrún varð stovnað.
2018: 50 ár síðan Bakkafrost varð sett á stovn í 1968.
2019: 45 ár síðan P/F Bakkafrost varð stovnað.
2019: 40 ár síðan Bakkafrost fekk sítt fyrsta aliloyvi.
2020: 40 ár síðan East Salmon varð stovnað.
2020: 35 ár síðan Faroe Salmon varð stovnað.
2020: 10 ár síðan Bakkafrost kom á keyps skálan í Oslo.

Inngangur

Millum bankafólk, stjórar og greinarar gongur stovnarin og hyggur seg íkring. Hann ristir eitt sindur við hövðinum.

Dagurin er 26. mars. Tað er fríggja-morgun.

Hann er staddur inni í keypsskál-anum í Oslo, hesum heiðurliga bygninginum, sum keypsskálin húsast í miðskeiðis í norska høvuðsstaðnum. Hendan serliga dagin er hann, Hans Jacobsen, handilsmaðurin og íverksetarin, komin til Oslo saman við konuni Oddvør og soninum Regin, sum nú stjórnar fyrítøkuni. Ferðalagið er stórt. Talan er um millum annað nevndina í fyrítøkuni og umboð fyri Bank Nordik, sum var størsti eigarin, men sum við skrásetingini tekur fyrsta stigið at selja seg úr alivinnuni aftur. Tað er týðiligt, at hetta er nakað serligt fyri stovnanar av fyrítøkuni. Hann sigur, at hetta var ikki nakað, sum lá í huganum hvørki í 1968 ella mongu árinu eftir tað.

Hesin dagurin í mars 2010 er tó tann dagurin, har fyrsta føroyska fyrítøkan verður skrásett á keypsskálanum í Oslo. At tað skuldi verða Bakkafrost, vóru tað helst ikki nógv, ið høvdu roknað við bert fá ár frammanundan. Sum Líggjas í Bø, ein av arkitektunum aftan fyri nýggja Bakkafrost, sigur, so var hann ivaleyst tann einasti, sum trúði upp á eina alivinnu eftir ILA-skræðlið í 2003. Sjey ár seinni er fyrítøkan skrásett á keypsskálanum, og ein sermerkt ferð heldur fram.

Fyrítøkan, sum tríggir brøður settu á stovn í 1968 á Skálafjørðinum, og sum

gjøgnum nógvar brotasjógvar og sam-anleggingar reisti seg og nú verður skrá-sett á einum keypsskála. Talan er eisini um fyrstu føroysku fyrítøkuna innan sjógætisídnaðin, ið tekur hetta lopið.

Og higartil vísir søgan, at avgerðin var røtt fyri eigararnar, starvsfólkini og samfelagið. Fyrítøkan er vaksin nógv, og útlitini eru góð. Áhugin fyri fyrítøkuni millum íleggjarar hevur verið nakað heilt serligt, ikki minst útlenskar íleggjarar – úr New York til London og Oslo. Og aðrastaðni í heiminum, har íleggjarar hava sæð virðir í alivinnuni.

Bakkafrost, sum innan aling hevur sína serligu søgu og sum hevur grund-sjónarmið, ið byggja á onnur virði enn tey, vit síggja hjá fleiri av hinum stóru alifyrítøkunum, hevur sett Føroyar og føroyska alilaksin á heimskortíð.

Hans Jacobsen var ein av stovnarun-um av Bakkafrost í 1968. Tá var ikki talan um aling av laksí ella laksaframleiðslu yvirhøvur. Talan var um at byggja upp virkseml innan ein heilt annan part av sjógætisvinnuni. Sildin var í hæddini tá. Laksurin og aliringarnir skuldu ikki koma fyrr enn nógv ár seinni.

Fyri okkum, sum hava livað síðan seinnu helvt av sekstíárunum, hevur navnið Bakkafrost og Bakkasild fylgt okkum. Vit minnst Bakkasildina, sum stóð á nátturðaborðinum, og vit minnst onkur ódnarveður, sum hava rakt sjógætisvinnuna. Millum tey, ið hava merkt sveiggini, og sum onkuntíð akkurát megnaðu at koma fyri seg eftir buldrasligar brotasjógvar, finna vit Bakkafrost.

Hesar brotasjógvarnar hava vit lyndi til at gloyma, tá alt sær út at ganga framá. Hjá leiðslu og nevnd eru brotasjógvarnir nakað, tey hava í huganum dagliga. Tey vita, at tað kann ganga skjótt at koma í ringan sjógv.

Eitt, ið sermerkir flestu fólkiní, sum hava verið við til at byggja Bakkafrost upp – og tá hugsi eg eisini um tær flestu av fyrítøkunum, sum eru lagdar inn í samtakið síðan aldarskiftið, er nakað av tí, sum sermerkti sinnalagið og hugburðin hjá Hans á Bakka: „*Vit mugu ansa eftir, at vit ikki eru so siðbundnir, at vit verða ov seinir.*“

Hetta er ein hugburður, ið hevur sett seg væl og virðiliga í leiðsluna, sum í dag rekur fyrítøkuna. Bakkafrost gongur ikki í fótasporunum hjá kappingarneytun-um. Kappingarneytarnir hyggja eftir, hvar Bakkafrost gongur, og koma aftaná. At tosa við leiðslu felagsins um dagsins støðu hevur lítlan áhuga, tí gongdin í dag er væl fyrireikað og væl lögð til rættis. Teir hugsa longu langt inn í framtíðina, um hvussu fyrítøkan skal gerast betri og tryggari.

Tá eg fór undir at leita upp tilfar til hesa bókina, so gjørdist skjótt greitt, at tað er eingin sjálvfylgja, at Bakkafrost er komið hagar, tað er í dag. Tú kanst tosa um eina dugnaliga leiðslu, men samstundis kemst ikkiuttanum, at í summum førum hevur sjálvt dugnalig leiðsla ikki verið nóg mikið. Tú skalt vera heppin viðhvørt.

Norski fót bólt svenjarin, Nils Arne Eggen, var venjari hjá norska fót bólt s-

liðnum Rosenborg í nógv ár frá 1988 til 2002, og hann legði lunnar undir besta fót bólt sliðið í Noregi yvirhøvur. Framvegis í dag verður tosað um Eggen-stílin, sum liðið framvegis brúkar. Nils Arne Eggen plagdi at siga: „Tú gerst góður við at gera onnur góð.“ Hetta er nakað av tí sama, vit síggja í Bakkafrost, har leiðsla og nevnd hava dugað væl at spælt hvønn annan góðan í teimum stóru avgerðun-um, sum eru tiknar – serliga eftir 2003.

Søgan um Bakkafrost er eisini søgan um undangongumenn, ikki bara á Bakka á Glyvrum, men eisini aðrastaðni sum í Klaksvík, Fuglafirði, Suðuroynni, Vestmanna, og har feløg vórðu stovnað, og sum seinni gjørdust partur av Bakkafrost-samtakinum. Tað Bakkafrost, vit kenna í dag, er eitt úrslit av teimum, ið tordu at fara undir eina heilt nýggja vinnu.

Tá vit brúka navnið Bakkafrost í hesi bókini, so er talan ikki bert um fyrítøkuna, sum byrjaði á Bakka á Glyvrum, men eisini um allar tær fyrítøkurnar, sum við tíðini eru komnar upp í samtakið og sum á sín hátt hava verið við til at mynda tað, vit í dag kenna sum Bakkafrost.

Eg havi fylgt ali- og fiskivinnuni neyvt í nógv ár. Tað er ein partur av at vera føroyingur, at tú fylgir við tí, sum havið gevur.

Hendan bókin er ein roynd at lýsa hendan risan í føroyska samfelagnum í reportasjuformi. Gjøgnum vangamyndir av fólki, sum hava havt eitt hvørt tilknýti til fyrítøkuna, starvsfólk, samstarvsfólk

” **Nei, hetta hevði eg ongantíð droymt um!** “

HANS JACOBSEN, 26. MARS 2010

og eigarar. Harafturat hava vit søguligar lýsingar av gongdini og hendingum og royna at geva eina mynd av Bakkafrost.

Hugskotið til bókina er mítt egna, og tað eri eg, sum havi valt leistin og gjørt úrvalið. Tilfarið byggir á greinar í føroyskum og útlenskum bløðum. Vit hava leitað fram skjøl um alivinnuna, serliga Bakkafrost, og tosað við fólk, sum hava havt leiklutir kring hesa fyrítøkuna. Eg havi skrivað nógv um føroyska alivinnu – serliga í norskum miðlum – í meira enn 20 ár. Hetta savn hevur hjálpt mær á leið – serliga fyri hetta tíðarskeiðið.

Við í ætlanini hevur eisini Grækari s Djurhuus Magnussen verið. Hann hevur serliga verið hollur stuðul í sambandi við vangamyndirnar, sum eru í bókini. Hann hevur við sínum drúgvu royndum fingið fólk at lýsa sínar royndir og vitan um Bakkafrost. Samrøður við starvsfólk, bæði núverandi og fyrrverandi, hava verið við til at geva bókini lív.

Harafturat kemst ikkiuttan um, at

leiðslan á Bakkafrost hevur verið fyri-komandi og hjálpt til við at geva innlit í teirra søgu gjøgnum fundarbøkur, roknskapir og annað tilfar. Eisini nógvu samrøðurnar við serliga stjóran Regin Jacobsen og nevndarformannin Rúna M. Hansen hava verið við til at geva bókini sítt skap. Teir havi eg hitt í Føroyum, men kanska serliga á Hotel Continental í Oslo, har teir fyra ferðir um árið farnu tíggju áriní hava lagt fram roknskapirnar fyri áhugaðum íleggjarum, greinarum og øðrum.

Viðmerkjast skal, at hetta er ikki ein bók, sum er ein endalig lýsing av søguni hjá Bakkafrost, men ein mynd, sum vónandi gevur innlit í, hvat hevur gjørt fyrítøkuna til tað, hon er í dag.

Søgan um Bakkafrost er eisini søgan um føroyska samfelagið síðan seinnu helvt av 60’unum.

Jógvan H. Gardar
Oslo, 11. mars 2020

1956

Hans á Bakka var 17 ára gamal, tá hann setti kós móti Keypmannahavn við Tjaldrinum. Hann byrjaði á handilsháskúlanum á Købmandshvile í Rungsted, stutt frá Keypmannahavn. Har lærði hann grundreglurnar í handilsskapi og bókhaldi og fekk ástøðiligar førleikar til vinnuvirki. Tólv føroyingar gingu á skúlanum, meðan Hans á Bakka var har.

1957

Ætlanin var at fara at lesa viðari. Hann hevði í huganum at lesa til verkfrøðing, men pengarnir vóru ikki so nógvir um hetta mundið, og tað bar ikki til at fara at lesa uttan pening. Tí bleiv tað bert til tvey ára skúlagongd eftir barnaskúlan. Í juli 1957 kom hann heim aftur til Føroya og fór at hjálpa til í Turkihúsinum á Glyvrum, har tey turkaðu fisk.

1968-1972

Brøðurnir Hans og Róland Jacobsen stovna fyrirkuna Bakkafrøst. Fyrsta góðskingarvirkið verður bygt sama ár. Triði beiggjin, Martin Jakobsen, kemur við í felagið í 1971. Hans var 29 ára gamal, og hann byrjaði í smáum saman við brøðrunum Rólandi og Martini sildaframleiðslu á Bakka.

Framhald á síðu 13

Søgan UM ALINGINA

Aling er ikki nakað nýtt fyrbrigdi, hóast tann milliardaíðnaðurin, vit kenna í dag – og serliga laksaaingin – bara er nøkur fá tíggjuára gomul. Í Fjareystri, millum annað í Kina, hevur aling verið kend í øldir. Longu fyri meira enn 4000 árum síðan sær ein í lóggávuni hjá kinesarum, at teir hava havt eina skipan fyri, hvussu fólk kundu savna rogn í áunum. Rognini vórðu seld um alt Kina, og yngulin varð settur út á rísmarkirnar, sum í tíðarskeiðum standa undir í vatni. Her virkaðu rísmarkirnar sum alibrúk, samstundis sum fiskurin

syrmdi fyri at reinsa vatnið, so rísið kundi vaksa. Hesin hátturin verður framvegis brúktur í pørtum av Fjareystri. Rómverjar fingust eisini við aling, og í miðöldini eru fleiri dømi um aling av fiski í dammum kring um í Europa. Hetta var aling, sum ofta var knýtt til kleystur, har munkar tókust við at ala fisk. Fyrsta fólkið, vit vita um, sum hevur gjørt royndir at gita fiskarogn, er týski S.L. Jacoby (1709–1784). Hann brúkti síl í sínum royndum fyrst í 1760’unum. Tað, hann gjørði, verður brúkt í dagsins

aling, men hansara kanningar fingurongan týdning tá. Umleið 100 ár seinni funnu tveir fraklendingar, helst uttan at vita av royndunum hjá Jacoby, út av tí sama. Tá franski staturin læt upp fyrstu sílaklekistøðina í 1854, kom gongd á. Eftir hetta fóru fleiri undir at ala, bæði í Europa og í USA. Fyrsta sílaklekistøðin í Danmark kom í 1858, og tey fyrstu alibrúkini komu í Danmark í 1895. Tað skuldu ganga nógv ár, áðrenn gongd kom á aliarbeiðið í Noregi. Royndir vórðu gjørdar stutt eftir, at dansku alibrúkini komu, men

royndirnar vóru ikki serliga væl eydnaðar, og arbeiðið steðgaði. Tað er ikki fyrrenn eftir seinna heimsbardaga, at menn á Sunnmøreleiðini í Miðnoregi fóru at umhugsa at royna aftur. Hesar royndirnar vóru á vøtnum, og nú eydnaðist betur. Fyrst í 60’unum framleiddu norðmenn millum 500 og 1000 tons av ælabogasílum. Tá føroyingar fáa áhuga fyri aling, hyggja teir fyrst eftir dansku royndunum, tí teir høvdu drúgvari royndir enn nakar annar á okkara leiðum. Nøkur ár gingu, áðrenn laksur gjørdist áhuga-verdur sum alifiskur. Í Noregi vórðu royndir við laks gjørdar í 60’unum, men ikki fyrrenn í 1971 gjørdur norðmenn fyrstu veruligu royndina at ala laks. Tá vóru føroyingar longu farnir undir sínar royndir. Fiskaaling hevði umrøtt møguleikarnar at ala laks longu í seinnu helvt av 60’unum. Gongd kom tó ikki á føroysku royndinar fyrrenn í 1972. Føroyingar gjørdur fyrstu royndina at fiska laks við línu í 1968, tá Jens Chr.

Svabo gjørði royndartúrar og prógvaði, at laksur var at fáa í føroyskum sjógvi, serliga norðanfyri. Hetta varð byrjanin til føroyska laksafiskiskapin í 70’unum, tá seks-sjey bátar royndu eftir laks. Stóra laksatiðin í Føroyum var tó ikki fyrr enn í 80’unum. Hetta var ein lønandi vinna fyri fleiri av bátunum, hóast fiskiskapurin varð avmarkaður til ein part av árinum. Veðan eftir føroyskum laks steðgaði fyrst í 90’unum, tá útlendingar við íslendinginum Orra Vigfússon keyptu føroysku laksakvotuna. Eftir avtalu við Felagið Lakskip og føroyskar myndugleikar bjóðaði Vigfússon føroyingum pening fyri at lata vera við at fiska laks. Føroyingar tóku av, og í fleiri ár rindaðu útlendingar fyri, at føroyingar lótu vera við at fiska laks. Aling av laks í Føroyum tók dik á seg í seinnu helvt av 70’unum. Fyrst í 80’unum kom vinnan av álvara í gongd, men fyrstu árin var talan um eina vinnu, sum trilvandi royndi at læra seg, hvussu ein best fekk burturúr. Sjúka var ein stórir trupulleiki í nógv tey fyrstu árin. Tað kom eitt stórt bakkast fyrst í 90’unum, og so tað stóra skrædlið um aldarskiftið, tá ILA-sjúkan forkom at kalla øllum alivirkseminum. Síðan 2003 hevur alingin tó bygt seg upp og hevur saman við myndugleikunum og servitan á heilsuøkinum tryggjað eina vinnu, sum er sloppin undan stórum sjúkutrupulleikum. Føroyar hava megnað at hildið sínar alifirðir at kalla sjúkufríar síðan aldarskiftið. Nógv eftirlit og evnini at taka laksin skjótt, um illgruni er um smittu, gera, at kappingarneytarnir í øðrum londum fylgja væl við føroysku alivinnuni. Og teir vilja fegnir læra av henni.



Laksur

– fiskurin, sum fólk ikki fáa nóg mikið av

Aldur laksur hevur havt ein ævintýrligan vøkstur síðan alingin byrjaði. Einkin annað fiskaslag hevur havt so skjótan marknaðarvøkstur sum atlantiski laksurin. Og einki røkist fyri, at marknaðurin er mettaður. Tvørturímóti, so taka fleiri og fleiri marknaðir laksin til sín. Trupulleikin er ikki at finna keyparar, men at framleiða nóg mikið til tey, sum longu eta laks javnan.

Framleiðarar velja í dag marknaðir frá og leita ikki eftir nýggjum, tí fram-

leiðslan fylgir ikki skjótt vaksandi eftirspurninginum.

Tá Kili fyri nøkrum árum síðan fekk trupulleikar við at selja laks á USA-marknaðinum, noyddust tey at hugsa nýtt. Laksur er ikki vanligur í nøkrum suðuramerikanskum landi, men tá goymslurnar fylltust í Kili, so royndu tey at sleppa av við laksin í Brasil. Tað var sum at sleppa einum fossi. Yvir- og miðalklassin í Brasil elskaði laksin, og Kili hevði funnið ein nýggjan marknað

fyri sín alda laks. Úrslitið gjørdist, at Kili fekk enn ein marknað at dúva uppá og er ikki so tongt at USA-marknaðinum.

Norðmenn hava bygt upp russiska laksamarknaðin ígjøgnum nógv ár. Hesin laksurin varð yvirhøvur bara seldur á leiðunum við Moskva og Sankta Pætursborg. Orsøkin var, at veitingarkervið í Russlandi var so lítið útbyggt, at ein kundi bara tryggja feska laksin fram til kundarnar í teimum báðum størstu býunum og økjum kring teir. Arbeiðið at byggja út veitingarkervi var í gongd, tá Russland steðgaði øllum innflutningi av laksi úr Noregi. Tá Russland stongdi marknaðin fyri norskan, írskan og skotskan laks, var tað sum at seta ein dustsúgv-ara eystan fyri Føroyar. Russar keyptu alt, teir finga av laksi úr Føroyum, og fyrstu tíðina eftir at bannið varð sett í verk, rindaðu russar nærum hvat sum helst fyri at fáa fatur á laksi.

Føroyingar kundu selt allan laksin til Russlands og slept øðrum marknaðum, men her valdi millum annað Bakkafrost at ansa eftir ikki at brenna seg av møguleikanum.

Stjórin á Bakkafrost, Regin Jacobsen, vísti aftur og aftur á, at teir bara seldu til marknaðir, sum rindaðu rættan prís, samstundis sum strategiin hevur ligið

føst, at fyrítøkan skal selja til fleiri marknaðir fyri at sleppa undan at gerast so knýtt at einum marknaði, at alt rapar, um hesin knappliga ikki vil hava meira laks ella ikki er førur fyri at gjalda tað, sum laksurin kostar. Føroyingar seldu í nógv ár at kalla bara laks til ES-marknaðin. Hetta vísti seg ikki at vera besta loysnin.

Tí sæst Bakkafrost á øllum teimum stóru marknaðunum sum USA, Russlandi, ES og Kina. Sum føroyingar hava telvað politiskt seinnu árin, so eru vit so heppin at hava atgongd til allar marknaðir. Vit eru ikki rakt av Russlands-boykottinum, og vit hava ikki havt trupulleikar við Kina, sum til dømis Noreg hevur havt. Føroyingar hava heldur ikki verið raktir av laksastríðnum millum USA og Noreg, sum gjørdi, at norskur laksur í nógv ár at kalla ikki kom inn á USA-marknaðin.

Arbeitt hevur verið við at byggja upp nýggjar marknaðir í millum annað Asia. Har eru fleiri fólkarík lond, ið eta nógvan fisk, men sum enn ikki hava lært seg at eta laks. Eitt slíkt land er India. Men ætlanirnar um at royna at byggja upp marknaðir í hesum londunum eru meira og minni steðgaðar upp, tí eingin vøkstur er í framleiðsluni av laksi, og tað sær út til, at tað kann taka tíð, áðrenn vøkstur kemur í aftur. Einkin av stóru laksalondunum koma at økja nakað av týðningi tey fyrstu árin.

Londini, sum ala laks, hava í dag eina rættiliga líka framleiðslu, men ymist er, hvussu umstøðurnar eru hjá laksinum at vaksa. Sagt verður, at aliumstøðurnar á føroysku firðunum eru tær allarbestu, tí hitin í sjónum alt árið er tann, sum laksurin trívist best í. Tað er tí upp til alararnar at leggja soleiðis til rættis, at laksurin fær tað so gott sum gjørligt í sínum umhvørvi, meðan hann livir.

Krøvini frá brúkarum og myndugleikunum gera, at alifyrítøkurnar noyðast at

tryggja umstøðurnar so væl sum til ber, og at laksurin er so sunnur sum til ber. Fyri at prógva hvussu alingin fyrigongur, so velja flestu alifyrítøkur í dag at koma við einari árligari frágreiðing um, hvussu burðardygdin er hjá fyrítøkuni.

Á heimasíðu síni skrivar Bakkafrost: „Tað er einki so fullkomið stað til fyrstafloks laksaframleiðslu sum Føroyar. Tær eru staðsettar fjart frá øllum øðrum og reinur sjógvur streymar ímillum tær. Sjógvurin er javnur og kaldur, rákið er hart, og arbeitt verður inni á firðum, sum skera seg inn í oyggjarnar. Allur villur laksur í Norðurevropa verður drigin at hesum fullkomnu umstøðum og stevnir til leiðirnar norðan fyri Føroyar at ganga á beiti.“

Stórir dentur verður lagdur á tað burðardyggja. Endamálið hjá Bakkafrost er at minka um øll árin á umhvørvið. Hetta er ein hugburður, sum fyrítøkan ynskir, at øll starvsfólk hava, og øll ketan frá rogni til lidnan laks verður fylgd neyvt. Tað skal vera fullkomið sporføri fra rogni til lidna vøru. Bakkafrost hevur eisini sermerkt seg sum ein fyrítøka, ið hevur lítlan deyðatíttleika, tað vil siga hvussu nógvir fiskar klára seg, heilt fram til teir eru tøkulárir.

Fyrítøkan hevur eisini sett sær sum mál, at eingin neyðloysn skal brúkast til tess at tryggja góðskuna á laksinum. Íløgurnar í nýggju brunnbátarnar er eitt dømi um hetta.

Sagt verður at „laksurin frá Bakkafrost hevur havt góða tíð til javnt og samt at vaksa í tí reina og kalda sjónum kring Føroyar. Hann hevur bara fingið fyrstafloks fiskamjøl við nógvum tilfeingi úr sjónum. Tað tryggjar eina góðsku, sum ikki hevur sín líka. Brúkararnir kunnu njóta mat, ið er bæði tryggur, góður, sjaldsama leskiligur og ógvuliga heilsugóður. Tað er tí vit siga, at laksur frá Bakkafrost helst er tann besti í heiminum.“

Framhald frá síðu 11

Teir bygdu fyrsta virkisbygningin hjá Bakkafrost. Fólkið við Skálafjørðin hevði nógv við sild at gera. Í nógv ár hevði eingin sild verið, men í 1967 byrjaði sild at koma aftur, og tá teir, sum royndu eftir sild, ikki høvdu nakran móttakara, fór Hans at royna at selja sildina. Hann kom í samband við ein dana, ið nevndist Svend Jørgensen, og ein annan, ið nevndist Christian Havsten. Hesir seldu sildina í spannum til danir. Hetta var neistin til fyrsta Bakkafrost. Seinni varð keypt frá ymsum bátum á Skálafjørðinum og frá sildabátum av Sandoyarbankanum. Sildin varð saltað, kryddað og súrgað í tunnur.

1970

Ein ‘Arenko’ flakamaskina varð keypt í 1970. Hon kundi skjótt og effektivt flakaskera nógva sild. Henda varð keypt frá Lübbert í Týsklandi umvegis Marr & Co. Tá var nógv sild at fáa, og sildin varð millum annað seld til Abba í Svøríki. Eisini varð skorið fyri Nyk á Toftum, sum keypti frá ymsum bátum. Nykur hevði eisini gjørt avtalu við Marr & Co. um sølu til Abba, men teir høvdu onga maskinu. Flakamaskinan stóð í lítla virkisbygninginum, sum seinni bleiv kantina á nú gamla virkisbygninginum hjá Bakkafrost. Um hetta

Framhald á síðu 21



Íverksetanin á Bakka

1

Ár 1974, tann 20. november,
vart stjórnandi aðalfundur hollis í
P/F BAKKA Frost, Ólymur.

Fundurinn vart hollis á skrifstofu
felagsins.

Til fundastýris vart valdur Halgrímur
Wintberg Pólsen, salafinn, sem lýsti
fundinum at vera hollis á málkallabænum
og viltkallabænum.

Á fundinum voru tveir báðir
stjórnarmenn.

Klaus Jacobsen, keypmannur, Ólymur og
Róland Jacobsen, viltkallabænum, Ólymur,
meðan Jóhan Kristján Jacobsen, viltkallabænum, Ólymur,
vætti á eigna tann hollis stjórnar.
Klaus Jacobsen, leikandi, Róland, samt tveir fólki.
Því sum vart fundið.

Uppskotið til stjórnarvæðis vart
byggnastjórnin frá 1. janúar 1974 og uppskotið
til viltkallabænum vart fundið og heimilt.
göðkendi.

Á fundinum voru valdir:

Klaus Jacobsen, keypmannur, Ólymur,
Róland Jacobsen, viltkallabænum, Ólymur og
Klaus Jacobsen, leikandi, Róland.

Til grannskottabænum vart valdur
Sundstein og Állifsen, stjórnskipti grannskottabænum,
Tórnstein.

Næstingur skipti seg til Róland
Jacobsen sum formanni.

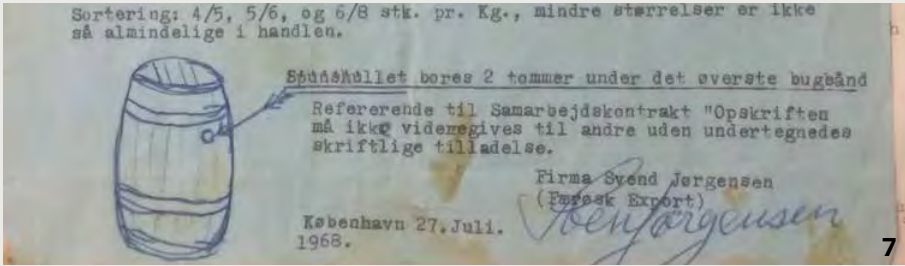
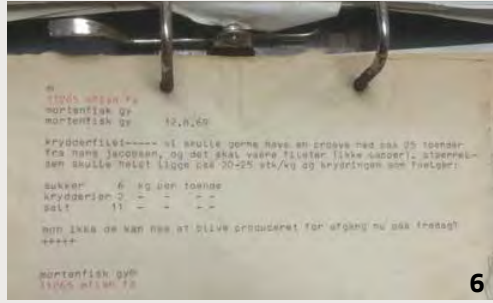
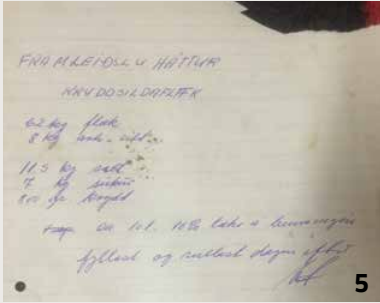
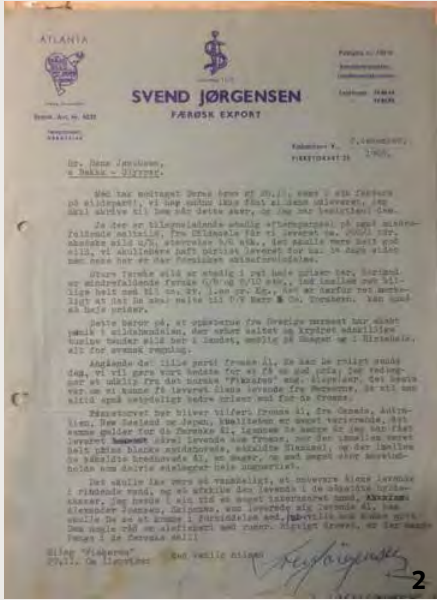
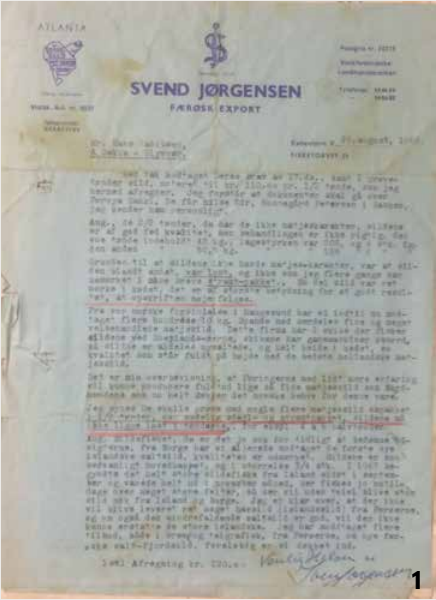
Til stýris vart valdur Klaus Jacobsen.
Halgrímur Wintberg fólki heimilt til at

Í 1974 verður partafelagið Bakka Frost sett á stovn.

Eitt av skipunum hjá Skipafelagnum er á
Bakka Frost og tekur ímóti fiskavörum. Myndin
er frá 80'unum. MYND: MARJUN SIMONSEN



MYNDAFRÁSØGN



1-2. Svend Jørgensen var ein av teimum fyrstu, sum Bakkafrost samstarvaði við, og sum Bakkafrost útflutti til. Her eru tvey brøv frá samskiptinum millum partarnar.

3. Føroya Fiskasøla hevur í hesi reglugerðini til Bakkafrost greitt frá, hvussu vøran skal framleiðast og viðfarast.

4. 1. august 1985 eru hesar uppskriftirnar til kryddsós og marineraða sós skrivaðar.

5. Ein av uppskriftunum, sum varð brúkt á Bakkafrost til at framleiða kryddsild.

6. 12. august 1969 kom hendan bíleggingin frá Morten Fisk í Danmark. Tey ynsktu sær 25 tunnir av sild. Teir senda uppskriftina saman við bíleggingini.

7. Í tí eina brævinum frá Svend Jørgensen hevur hann teknað, hvussu sildin skal leggjast í tunnur.

8. Leivur Øssurson á Glyvrum og landar svartkjaft – helst í 1980. MYND: BAKKAFROST

9. Jóhanna Olsen (høgrumegin), elsta systir Hans, Martin og Róland, til arbeiðis á Bakkafrost umleið 1980. MYND: JÁKUP MØRKØRE

Byrjanin Á BAKKA

Í seinnu helvt av sekstiárunum seta Bakkabrøðurnir í gongd tað, sum vit koma at kenna sum Bakkafrost. Teir triggir, Hans, Róland og Martin, eru upp-vaksnir á Bakka á Glyvrur, har familjan hevur hildið til í fleiri ættarlið.

Sild og sildafiskiskapur hevur verið partur av mentanini á Skálafjørðinum í øldir. Hjá teimum á Bakka høvdu tey tikist við at turka fisk síðan fyrst í øldini. Brøðurnir ynsktu at gera okkurt meira burtur úr tí, sum havið gav, umframt at

teir ynsktu at skapa sær arbeiðspláss. Hugskotini vóru fleiri, og serliga hugsaðu teir um at gera okkurt burtur úr sildini, sum tá var í hæddini. Sildin kom aftur í 1967, og í 1968 fóru teir undir at keypa og selja sild.

Longu frá byrjanini verður hugsað um at selja bæði til føroyska og útlendska marknaðin. Hans á Bakka hevur samband við ein dana, Svend Jørgensen, sum er áhugaður í at keypa. Teir fáa eisini samband við ein annan dana, Christian

Havsten. Hesir keypa sild av Glyvrur og selja hana í spannum til danir. Hetta er fyrsta virkseimið hjá nýggju fyrritøkuni, sum teir geva navnið Bakkafrost.

Tað er púra greitt, at tað er hugurin at skapa, ið dregur. Íverksetaraandin sæst kanska best aftur í, at lítið er til av skjølum frá fyrstu árunum. Tað ganga tvey til trí ár, áðrenn fyrsta fundarbókin verður tikin í nýtslu, og øll sjeytiárini eru at kalla bara aðalfundir tað, sum er av fundarvirksemi í fyrritøkuni. Tað vil siga, at teir helst hava prátað nógv saman, men hetta hevur ikki verið skipað sum veruligir fundir við fundarfrágreiðingum.

Aðalfundur mátti til fyri at góðkenna roknskapirnar, og hann má hava eina skrivliga fundarfrágreiðing. Tá iløgurnar gerast størri, og avgerðir um nýtt virkseimi mugu takast, eftir at sildin hvarv aftur, sæst meira fundarvirksemi. Men teir fundast ikki meira enn hægst neyðugt. Aðalfundurin og onkrir fundir í sambandi við nýggjar iløgur og umsóknir um lán til figging er tað, sum verður skrivað niður.

Fyrstu tvey árin eru tað Hans og Róland, ið taka sær av virkseminum, meðan Martin kemur við í 1971.

„Laksurin“ liggur við bryggju á Glyvrur, Hilmar Jacobsen er í ferð við at rigga til. Her var føðuverksmiðja umborð, sum blandaði føðrið, sum fór eftir flutningsbandi út í aliringin. MYND: ALARIN



Vælvart av fjøllunum liggur Bakkafrost inni á Skálafjørðinum. Tað var her tað byrjaði, og tað er her høvuðsstøðin framvegis er, niðri á Bakka á Glyvrur. Her síggjast Glyvurar og Bakkafrost av Reyðafelstindi.

MYND: JÓGVAN H. GARDAR

PARTAFELAGIÐ VERÐUR SETT Á STOVN

Hin 21. desember í 1974 stendur lýsing frá Partafelagsskrásetingini í bløðunum. Boðað verður frá, at nýtt partafelag er stovnað, og tað ber heitið Bakkafrost.

Endamálið er „at reka fiskaframleiðslu, herundir serstakliga sildaflakaframleiðslu, handil og annað starv í hesum sambandi.“

Stovningardagurin er settur til 20. november í 1974. Partapeningurin er 240.000 krónur. Stovnarar felagsins eru „keypmaður Hans Jacobsen, arbeiðsformaður Róland Jacobsen, báðir Glyvurar, og lesandi Martin Ingolf Jakobsen, Árhús.“

Róland gerst nevndarformaður, meðan Hans verður stjóri. Sum sæst, so er ein lítil munur í eftirnøvnunum hjá teimum trimum beiggjunum. Martin hevur fingið Jakobsen við k, meðan hinir báðir beiggjarnir stavast við c. Hesin feilurin hendi longu, tá Martin varð innskrivaður í kirkjubókina. Feilurin varð ongantíð rættaður.

Framhald frá síðu 13

mundið varð kannað, um til bar at keypa hermetikk-linjuna frá Kjelbro í Klaksvík. Tað vísti seg at bera til at fáa hesa til keyps fyri ein lagaligan prís saman við uppskriftum. Skjótt hevði Bakkasildin meginpartin av føroyska marknaðinum fyri sild í gløsum. Umstøðurnar vóru ikki tær bestu, lítið ella at kalla einki pláss var til starvsfólkaviðurskifti og umsiting. Hesi árinu gjørdu teir eisini skip út til silda-fiskiskap.

1972

Næsta góðskingarvirkið varð bygt á Glyvrum. Vinnuhugskotið var at fiska sild á føroysku firð-unum og at virka og selja kryddað og marinerað sildafløk. Bakkafrost fór undir veruliga framleiðslu av liðugvøru úr sild í gløsum. Bygdur varð ein nýggjur stórur elementbygningur norður úr verandi bygningi. Framkomin flakalinja varð sett upp, eins og nýggj linja at framleiða sild í gløs varð keypt. Hetta var stór íløga eftir umstøðunum. Pláss varð eisini til kantinu, vesi, umklæðing og skrivstovu. Harumframt var kanningarstova, har tað millum annað varð arb-eitt við vøruroyndum og vørumenning. Nótaskipini landaðu sild til Bakka-frost. Sildin varð skorin

Framhald á síðu 35

hýrd fólk. Eg beyð sjálvandi góð-an morgun og var væl og blíðliga heilsaður aftur. Onkran kendi eg av arbeiðsfólkunum. So kom sjálvur Hans á Bakka at heilsa uppá meg, virkiseigarin saman við brøðrunum. Hann steig av einum trukki, rokkklæddur sum aðrir menn, í oljubuksum. Eg helt skemtiliga fyri við hann: Soleiðis ganga virk-isstórmenninir í Klaksvík ikki og leika í. Han bar at brá og smiltist. Vit prátaðu so saman. Eg royndi at ansa øllum væl á hesum frálíka virkisstovni, sum veruliga er eitt eindømi í framleiðslu í landinum. Eg skifti orð við nøkur arbeiðs-fólk, sum á vinsælan og skilagóðan hátt søgdu mær frá einum og øðrum í arbeiðslagnum. Vissuliga, har kendist gott lag at liggja í frá tí yngsta til tað elsta. Eitt gott virkislag og ein frískur arbeiðsandi reykt í allar mátar millum loft og gólv.“

Eygleiðing í 1975: So kom sjálvur Hans á Bakka at heilsa upp á meg Klaksvíkingurin John Reid Bjartalíð skrivaði nógv, og ofta sást tað á prenti í bløðunum, serliga í Norð-lýsinum, Tingakrossi og Dimma-lætting. Hin 22. november 1975 hevur hann eina grein, hann kallar „Sum ferðamaður í Nes sókn“. Hann byrjar við orðunum: „Tað var ein morgun, fyrst í november, eg vaknaði tíðliga, at hugsanin brann í mær – ferðahugur. Eg leyp á føtur, klæddi og skøddi meg, og gjørði meg til eina ferð út í Eysturoynna.“ Hann byrjar greinina við nøkrum eygleiðingum, hann ger, tá hann kemur út á Skálafjørðin, áðrenn hann skrivar: „Aftaná hetta huga-rensladvøl, fór eg mær heldur skundisliga oman á Bakkafrost. Beinavegin, eg kom inn um dyrnar, møtti eg tí dæmliga dáminum, virksema í angandi frískleika, væl

sum ynsktu at síggja føroyska sjógæt- isvinnu. Millum annað vitjar spanski sendiharrin í Danmark, Axel Christiansen, saman við konu síni í Føroyum. Tey eru inni á gólvinum á Bakkafrost hin 9. september 1975.

Í 1977 merkist, at sildin er við at ganga undan. Stovnurin hevur tað ikki so gott sum áður. Í einum tíðindaskrivi frá P/F Marr & Co, sum selur fyri Bakkafrost, stendur, at støðan er trupul. Tí um Bakkafrost ikki fær nakað av teirri silda-kvotuni, sum er útlutað hetta árið, so verður goymslan tóm í mars 1978. Men samstundis sum trupult er at fáa fatur á sild, mennir Bakkafrost tvey nýggj sløg

av sild í 1977. Talan er um madeirasild og karrysild. Valt verður eisini at innføra sonevndu lanternugløgini og lok, sum Johann Mortensen á Marr & Co hevði sniðgivið.

Hesi fyrstu tíggju árinu verða lagdir lunnar undir eitt virki, sum skal vísa seg at vera sera opið fyri nýhugsan og nýggjum royndum. Tað, sum byrjaði sum ein fyritøka, ið skuldi keypa sild, stendur í 1977–1978 á einum vegamóti, og valt verður at royna fleiri av vegunum inn í framtíðina. Serliga svartkjaftur og laksur kemur at sermerkja 80’ini, áðrenn farið verður yvir til laks burturav.

Møguleikarnir at reka vinnulív á Skálafjørðinum hevur kravt sítt hesa tíðina. Fjarðbúgvinn skrivar í oktober 1971: „Koyrivegurin frá Sýnini og inn móti Skriðjunum verður nú asfalteraður, hetta er fyri neyðini. Hann hevur alt ov leingi ligið sum ein sugga.“

Í november 1972 veit Fjarðbúgvinn at siga, at Bakkafrost hevur avskipað við Hans Hansen 900 tunnur av kryddsild til Svøríkis, og 1.300 tunnur skulu seinni sendast til Póllands.

Tey fyrstu árinu verður sild keypt frá bátum, sum fiska við Føroyar ella á føroysku firðunum. Føroyingar eiga sildakvotu í Norðsjónum, og nakað av hesi sildini endar á Bakka. Teir keypa eisini sild í Skotlandi, sum verður hag-reidd á Glyvrum.

Fyrst í juli 1974 kemur vitjan úr Tjekkoslavakia. Talan er um stjóran á Koospol-fyrítøkuni, Antonin Racanský, og ein av hansara monnum, B. Vannek. Fyrítøkan stendur fyri inn- og útflutningi í Tjekkoslavakia. Teir vitja millum annað á Bakkafrost. Føroyingar útfluttu í nøkur ár sild til Tjekkoslavakia, men í 1974 er tað at kalla bara upsi og svartkjaftur, sum teir keypa úr Føroyum, sambært Tíðindablaðnum, ið skrivar um vitjanina í juli 1974.

Tað kom eingin avtala við Bakkafrost burtur úr hesi vitjanini. Men hetta vísir, at útlendskar vitjanir komu í lag longu tíðliga í søguni hjá fyrítøkuni.

Hetta summarið arbeiða millum 30 og 40 fólk á Bakkafrost, og nógv sild kemur upp á land. Annars eru tey niðan fyri tíggju starvsfólk, tá arbeiðt verður við at lata sild í gløs.

Bakkafrost fekk um hetta mundið javnan vitjan av møguligum útlendskum keyparum, sendiharrum og øðrum,

Partafelagið Bakkafrost verður stovnað í 1974.

Øll tey fyrstu tíggju til fimtan árinu bera brá av nýbrotsarbeiði. Fyrítøkan skal byggjast og karmarnir tryggjast í einum samfelagi, sum er á veg inn í tíðarskeiðið, tá orðið bygdamenning er loysnin hjá flestu politikarum á lögtingi. Í sekstiárunum koma fyrstu tunlarnir í Suðuroynni og á Borðoyinni.

HANS JACOBSEN SIGUR Í SAMRØÐU VIÐ FJARÐBÚGVAN:

”Um dagarnar byrjaðu vit at foredla kryddsildina, sum í fløkum verður lögð í gløs við vínsós. Vit halda, at hetta man vera rættara leiðin – heldur enn at útflyta ráevnini av landinum.”

FJARÐBÚGVINN 16. MARS 1972

Skal tú av Eysturoynni annaðhvørt til Klaksvíkar ella til Havnar, so noyðist tú til Fuglafjarðar fyri at sleppa norðureftir, meðan møguleikin at koma til Havnar og Streymoyinna er umvegis Høgaból í Heiðunum ella Selatrað.

Í 1973 kom brúgvinn um Streymin, og í 1976 kom Norðskálatunnin. Við tí gjørdist samskiftið lættari fyri fyrítøkur sum Bakkafrost.

Í Fjarðbúgvannum kunnu vit lesa, at í 1970 keypti Bakkafrost 406 tons av fjarðasild. Meginparturin varð saltaður og lagdur í 2.140 tunnur í alt. 160 tons vórðu fryst til agn, meðan tvey tons vórðu skorin til flak. Í 1971 tók virkið ímóti umleið somu mongd av sild.



MYND: JENS KRISTIAN VANG

ODDVØR M. JACOBSEN

Hans var lættur á lyndi og gudsóttandi

Vit sita í hugnaligu stovuni heima hjá Oddvør Jacobsen, einkjuni eftir Hans á Bakka. Júst her við vindeygað byrjaðu tey bæði, Oddvør og Hans, dagin við andaligum upplestri og bøn. Hvønn morgun.

Hetta var eitt av eyðkennunum hjá Hans á Bakka, hann var ein gudsóttandi maður. Hann var deknur í Glyvra kirkju í 25 ár, og hann var við til at stovna evangelisku samkomuna Kelduna, og hann var eisini við til at byggja samkomubygningin hjá Kelduni í Skálabotni.

Oddvør Jacobsen hyggur út gjøgnum vindeygað oman á bygningarnar hjá Bakkafrost. Alt hetta legði Hans á Bakka lunnar undir, men tað tók sína

tíð, áðrenn komið var so langt við fyrítøkuni sum í dag.

Hægri útbúgving

Oddvør Jacobsen sigur, at Hans dámdi so serliga væl at lesa, og hann hevði, sum so nógv onnur, ynski um at fáa eina hægri útbúgving, men ráðini vóru ikki til tað.

– Skuldi hann gera álvara av lestrinum, ja, so skuldi hann á studentaskúla í Havn. Pápi hansara arbeiddi sum timburmeistari og tók eisini ímóti fiski, og til alt hetta arbeiðið vildi hann hava Hans at hjálpa sær. Pápi hansara og pápa-beiggjarnir høvdu eisini eitt turkíhús. Tá Hans var smádrongur, fór hann tíðliga

Navn: Oddvør Marita Jacobsen **Fødd:** 17. desember í 1941

Gift við: Hans Jacobsen (Hans á Bakka) **Børn:** Regin, f. 1966, Jastrid, f. 1968, Annika, f. 1971, Birna, f. 1973 og Rógvi, f. 1982. **Útbúgving:** Sjúkraræktarfrøðingur og heilsufrøðingur **Bústaður:** Á Glyvrum (síðan 1965)

upp um morgnarnar at hjálpa pápa sínum við arbeiðinum, og tá kundi hann arbeiða í fleiri tímar, áðrenn hann fór í skúla, sigur Oddvør Jacobsen.

Longu áðrenn Oddvør og Hans giftust í 1965, hevði hann bygt húsini, sum komu at vera heim teirra restina av lívinum. Tá tey giftust, fluttu tey inn í húsini. Tá hevði Hans longu latið handil upp í kjallaranum, ein handil, sum líktist nógvum øðrum handlum tá í tíðini við matvørum, klæðum og mongum øðrum brúkslutum.

Bakkafrost

Hans á Bakka og brøður hansara byrjaðu við Bakkafrost í 1968. Oddvør Jacobsen minnist, at um hetta mundið var nógv sild inni á firðunum, og Bakkafrost tók ímóti hesi sildini, sum rópt varð fjarðasild.

– Sildin varð saltað í tunnur og varð síðani út-flutt. Seinni keyptu teir eina flakalinju og fóru undir at skera sildina til flak. Sildin varð so latin í gløs. Hetta var sildin, sum vit róptu Bakkasild. Eg minnist, at nógvir bátar royndu her á fjørðinum tá, og teir seldu sildina til Bakkafrost, og hon endaði so sum Bakkasild, greiðir Oddvør Jacobsen frá.

Upp- og niðurtúrar

Sum á øðrum arbeiðsplássum, ikki minst í alivinnuni, vóru bæði upp- og niðurtúrar.

– Men Hans misti ongantíð mótið. Har nógvir menn ivaleyst høvdu kastað frá sær og sagt, at nú tími eg ikki meira, har reistist Hans altíð aftur.

– Hann kundi vera rættiliga harmur um onkra støðu, tí tingini gingu ikki, sum hann hevði ætlað. Men hann reisti seg hvørja ferð aftur og helt fyri, at hetta mundi ivaleyst fara at ganga kortini, sigur Oddvør M. Jacobsen.

Hon minnist væl tíðina, tá føroyska alingin varð rakt av ILA. Tað var eisini ein dyggur smeitur fyri Bakkafrost – og ein ordans niðurtúrur.

– Men eisini eftir ILA-sjúkuna reisti hann seg aftur, og síðan hevur tað bara gingið framá. Sjálv-andi hevur onkur smeitur verið av og á, men ikki soleiðis, at hann misti mótið, sigur Oddvør.

Málið var at skapa arbeiðspláss

Oddvør M. Jacobsen sigur, at málið hjá Hans ongantíð var at gera Bakkafrost so stórt, sum tað er í dag.

– Hansara mál var fyrst og fremst at hava eina fyritøku, sum skuldi vera so mikið væl fyri, at hon kundi veita fólki í økinum arbeiði. Tað var málið fyrst og fremst.

Hon sigur, at tá Hans fór til arbeiðis, fór hann í stivlum og ketildrakt. Hann var altíð fyrstur til arbeiðis og fór seinastur til hús. Hann hevði ein kontórstól á arbeiðsplássinum, men stólurin varð lítið brúktur.

– Eina ferð fingi tey vitjan á Bakkafrost, eg minnist ikki fyri víst, um tað vóru umboð fyri bankan. Tey spyrja so eftir stjóranum. Jú, tá stóð hann niðast í slógvbrunninum. Hann var ikki bangin fyri at taka tyngsta ella skitnasta takið, sigur Oddvør.

– Eg haldi, at Hans eisini mundi vera tann, sum arbeiddi mest. Eg hoyrði eisini av smoltstøðini í Glyvradali, at Hans mangan arbeiddi skjótari enn teir ungu.

Lyndið

Tá tú ferð eftir ferð reisir teg hóast vánalig líkindi, skalt tú vera serliga væl stoyptur og hava eitt heilt serligt lyndi, og tað hevði Hans á Bakka. Hann hevði til dømis eitt rættiliga lætt lyndi.

– Fyri tað fyrsta var Hans ein avbera humoristiskur maður. Hann dugdi altíð at síggja tað stuttliga í ymsum viðurskiftum. Hann plagdi at siga, at tú skalt hava tað stuttligt. Hann hevði altíð ein positivan hugburð og var góður at vera saman við. Hann tosaði ongantíð negativt um fólki. Hans var álítandi og trúgvur. Tað vísti seg, at hevði hann eina vísið, so hugdi hann fram ímóti hesi vísiðini, líka til hon var rokkin.

– Honum dámdi ikki ósemjur, ikki soleiðis at skilja, at hann var „konfliktsky“, sum vit plaga at siga. Nei, hann royndi hinvegin altíð at rudda upp. Hann var ógvuliga arbeiðssamur, og so var hann eisini góður við arbeiðsfólkið. Tú sást hann ongantíð seta seg oman fyri starvsfólkini, og hann hugsaði eisini altíð um hini fyrst, áðrenn hann hugsaði um seg sjálv. Sá hann, at har var onkur, sum tørvaði hjálp, tað kundi vera í familjuni, á arbeiðsplássinum ella aðrastaðni, so var hann altíð til reiðar at hjálpa

– Hans sló ongantíð hondina av nøkrum. Vit eru øll ymisk í ymiskum viðurskiftum, og tað kundi koma fyri, at onkur á arbeiðsplássinum til dømis

ikki var so kvikur sum onnur. Tá kundi onkur halda, at viðkomandi skuldi sigast úr starvi, men tað vildi Hans ikki gera, tí hann hugsaði eisini um familjuna hjá viðkomandi.

– Hann var ógvuliga familjukærur, og hann var eisini ógvuliga góður við alla sína familju. Og so var hann eisini ein gudsóttandi maður, greiðir Oddvør M. Jacobsen frá.

Tey byrjaðu altíð dagin við at seta seg í stovuna. Her løsu tey í bibliuni og bóðu.

– Vit lögdu dagin, børn okkara og barnabørn, arbeiðið okkara og so framvegis fram fyri Harran hvønn morgun. Tað hevði stóran týðning fyri hann og gav honum kraft og styrki til dagin. Tað hevur myndað okkara lív og okkara børn, sigur Oddvør M. Jacobsen.

Áhuga fyri ítrótti

Hans á Bakka var rættiliga ítróttaáhugaður, kanska serliga áhugaður var hann í fótbólti.

– Hann fylgdi í grundini við øllum ítrótti, og tá hann var ungur, spældi hann nógv fótbólt saman við toftadreingjum. Tað var so áðrenn B68. Seinni var tað sjálvandi NSÍ, hann fylgdi við.

– Hann hevði eisini stóran politiskan áhuga. Hann sat tríggar setur í kommununi, og hann var limur í lokala sjálvstýrisfelagnum. Hann var formaður í stýrinum fyri Eysturoyar røktar- og ellisheim, og har sat hann í 20 ár. Og hann var ikki ein maður, sum krógvaði seg burtur, tí tá drotningin eina ferð var og vitjaði Eysturoyar røktar- og ellisheim, helt Hans røðu fyri henni, flennir Oddvør M. Jacobsen.

Spentur

Hans væntaði sjálvandi ongantíð, at Bakkafrost skuldi gerast tann veldiga fyritøkan, hon er í dag. Men tá tað kom so langt, sum til at fyritøkan skuldi á keypsskálan í Oslo, var hann rættiliga spentur.

– Jú, hann var ómetaliga spentur tá, og Regin og hann tosaðu nógv saman, tað gjørdi teir altíð. Hans var ein ógvuliga góður lærumeistari hjá Regini, so tað var ein stórur saknur hjá Regini, tá Hans ikki var meira.

– Hans tosaði ikki nógv um sína sjúku, men ivaleyst hevur hann vitað, hvønn vegin tað bar. Hann doyði sama dag, sum eg fylti 70 ár. Tað var eitt sindur lægið, tí vit høvdu lagt til rættis at halda

dagin í Kelduni í Skálabotni. Men eg avlýsti 14 dagar áðrenn føðingardagin, tí tá var Hans vorðin so vánaligur.

Hans hevði eisini listarlig evni, og hann dugdi avbera væl at yrkja. Meðan hann lá á sjúkrahúsinum, áðrenn 70-ára føðingardagin hjá konuni, yrkti hann henni ein sang í 14 ørindum.

– Hesar fimm dagarnar gjørdi hann mær ein so avbera vakran sang. Hann nýtti alla sína orku upp á hendan sangin. Kvøldið fyri bað hann dóttрина taka sangin og skriva hann út, tí so kunnu vit syngja hann fyri mammu tíni í morgin. Men tað var so av ongum, tí tann dagin doyði hann, greiðir hon frá.

Eingin kantina á Bakkafrost

Oddvør Jacobsen sigur, at tað var so mangan, at ymsir gestir komu á Bakkafrost.

” Hans misti ongantíð mótið, hann reisti seg altíð aftur. Har nógvir menn ivaleyst høvdu kastað frá sær og sagt, at nú tími eg ikki meira, har reistist Hans altíð aftur. “

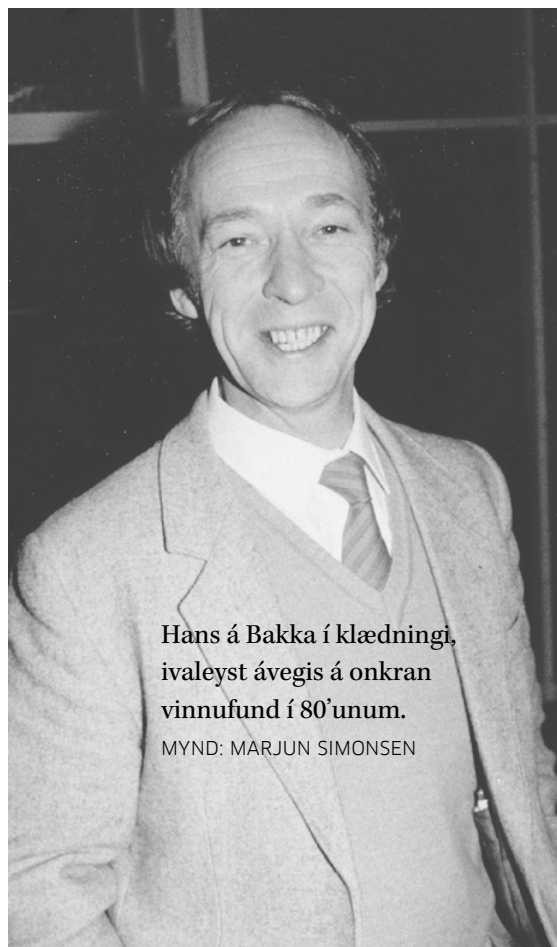
– Eingin kantina var tá, so heimið hjá okkum stóð altíð opið. Hans kundi gott koma til døgurða við fólki uttan at hava sagt nakað við meg frammanundan – ella til kaffi. Eg gjørdi altíð nóg mikið, so tað bar væl til. Tað var ein góð tíð, sigur hon.

Tá ið Eysturoyar røktar- og ellisheim læt upp í 1983, fekk hon eitt hálv dagsstarv har. Tað arbeiðið røkti hon í 12 ár. Seinni komu tey at hava brúk fyri heilsusysturum í skúlunum, og har plagdi hon at avloysa. Tað førði til, at hon fekk hug at taka útbúgving sum heilsufrøðingur. Hon søkti og slapp inn á skúlan í 1997. Tá var Hans nógv niðri í Danmark og vitjaði.

– Tað var ein deilig tíð, tað má eg siga, bæði lestrartíðin í Danmark og arbeiðstíðin sum heilsufrøðingur her heima. Eg gavst fyri nøkrum árum síðan, og vit vónaðu so at fáa nøkur góð ár saman, men soleiðis varð so ikki, sigur Oddvør M. Jacobsen.

Íverksetan og politiskir fundir

Føroyar eru gjøgnum 70'ini og 80'ini merktar av einum íverksetaraanda. Politiska skipanin var sera opin fyri íløgum og hugskotum. Nógvir politiskir kjakfundir vórðu hildnir, samstundis sum tey millum annað á Bakkafrøst royndu at finna nýggjar rávørur og at kannar, hvat rávørurnar kundu brúkast til.



Hans á Bakka í klæðningi, ivaleyst ávegis á onkran vinnufund í 80'unum.
MYND: MARJUN SIMONSEN

1. Limafundur í Havbúnaðarfelagnum á Royndarstöðini í Kollafirði í 1986. Nevndarlimirnir frá høgru eru: Knút Nolsøe, Knútur Nygaard, Atli Gregersen, Hans Jacobsen (formaður), Dánjal á Argjaboða, ráðgevi hjá felagnum, og Karin Margreta Joensen-Næs.

MYND: MARJUN SIMONSEN.



2. Kjakfundur. Gjøgnum 80'ini vóru nógvir fundir, bæði vinnufundir og politiskir fundir um alivinnuna. Her er talan um umboð fyri vinnuna, sum kjakast. Úr høgru síðu síggja vit Hans á Bakka, Andrias Reinert, Haldor Hansen og Liggjas Joensen.

MYND: HAVBÚNAÐARFELAGID

3. Martin Djurhuus var stjóri í Menningargrunninum í fleiri ár. Fyrst í 80'unum skrivaði hann eina frágreiðing um møguleikarnar fyri føroyskari alivinnu. Frágreiðingin bygdi á samrøður og vitjanir. Á myndini er Martin Djurhuus á vitjan hjá Skretting í Noregi.

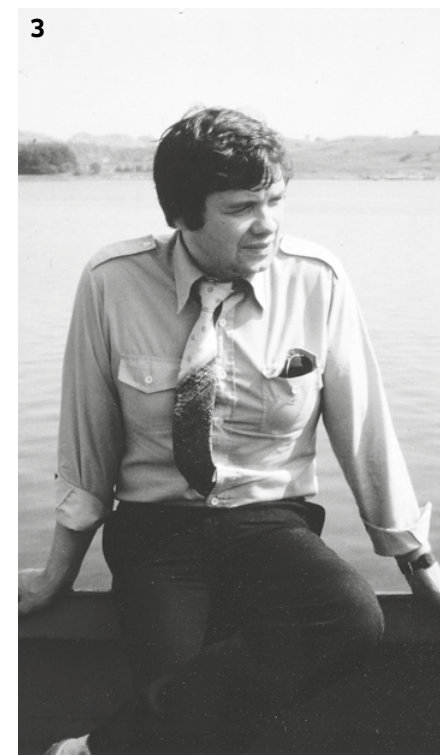
MYND: MARTIN DJURHUUS



4. Laksur verður kruvdur á Bakkafrøst. MYND: MARJUN SIMONSEN



5. Laksagrón verður koyrt í posar. MYND: MARJUN SIMONSEN



Samantvinna starvsfólkini

Bakkafrost arbeiðir nógv við at byggja eitt týðuligt brand upp. At hava góð starvsfólk, sum eru errin av arbeiðsplássinum, er ein berandi partur av móguleikanum at eydnast sum stór fyrítøka. Og tá er eisini av týdningi, at øll lið í fyrítøkuni eru við, tá átøk eru fyri starvsfólkunum. Á hesum myndunum eru starvsfólk á Bakkafrost á útferð á Viðareiði í 2006 – og til jóladøgurða í 2003.

MYNDIR: BAKKAFROST

1. Stjórin á Bakkafrost, Regin Jacobsen, er við, tá starvsfólkaátøk eru – sum á útferðini á Viðareiði í 2006.

2. Frá jólaborðhaldinum í 2003. Tað verður sungið dúgliga. Hans og Oddvør á Bakka syngja við. Hans á Bakka dæmði sera væl at syngja, og hann var ein góður yrkjari.



1



2





MYND: JENS KRISTIAN VANG

REGIN JACOBSEN

Tey føroysku arbeiðsplássini hava avgerandi týdning

Regin Jacobsen var tvey ára gamal, tá Bakkafrost fór í gongd í 1968. Hann hevur tí fylgt felagnum heilt síðan byrjanina. Fyrst sum smádrongurin, ið var við pápanum á virkinum, og seinni sum ein, ið hjálpti til, har tað var brúk fyri honum. Sum tannáringur fór hann at hjálpa til við rokniskapinum á skrivstovuni. Seinni kom hann við í leiðsluna og tók so við sum stjóri, tá pápin ynskti at lata onnur hava dagliga rakstur um hendi. Pápin helt fram í nevndini, og hann fylgdi væl við í tí, sum hendi á virkinum og úti á alibrúkunum. Tað honum dámdi best.

Regin var hugtikin av tí, sum hendi niðri á Bakka. Hann minnst væl, at

hann, longu áðrenn hann byrjaði í fyrsta flokki, var og forvitnaðist. Tá var tað sildin, ið varð hagreidd í elsta partinum av virkinum – í bygninginum, sum varð bygdur í 1968. Hesin bygningurin hevur verið brúktur, heilt til nýggja virkið varð bygt. Í aðru hædd var skrivstovan, fyrst hjá Hansi og seinni hjá Regini, og í fyrstu hædd var kantina, heilt fram til tað varð flutt í nýggja virkið. Nú skal bygningurin brúkast til annað virksemi hjá fyrítøkuni.

Tá Regin var 16 ára gamal, byrjaði hann á studentaskúla við Gøtugjógv. Har var HF frammanundan, men í 1982 valdi landsstýrið at seta á stovn nýggjan studentaskúla. Hann kom at vera í gamla

Regin Jacobsen hevur fylgt felagnum heilt síðan byrjanina. Hann hevur verið stjóri í samtakinum síðani 1990.

” Vit hövdu ein góðan tóna okkara millum. “

REGIN UM SAMSTARVIÐ VIÐ PÁPAN

vatninum. Í dag hevur øll smoltframleiðsla í Føroyum resirkulering.

Byggja eitt føroyskt virki

Høvuðsuppgávan hjá Regini Jacobsen á HD-lesnaðinum var sjálvandi gjørd innan aling.

– Evnið var økonomistýring og vertikal integrasjon. Tað var akkurát okkara fokus eisini tá. Vit valdu at satsa nógv upp á hetta við vertikalari integrasjon. Portiónsframleiðslan byrjaði í 1995, og vit ynsktu at koma longur út á marknaðin við okkara vørum – at virðisøkja okkara vørun meira.

Hesi 30 árini sum stjóri hevur Regin Jacobsen arbeitt eftir somu grundhugsjón, at samstundis sum fyrítøkan er bygd út vertikalt, so hevur hon miðvíst havt fokus á marknaðin og komin nærri kundanum. Har hevur portiónsframleiðslan verið ein hollur partur av virkseminum.

– Vit hava hildið fast við, at ein ávísur partur, helst ein lítil helmingur av framleiðsluni, skal vera liðugvørun. Hetta gevur okkum ein javnari rakstur. Tað kann ganga upp og niður, soleiðis er tað, men tað hevur givið meining fyri felagið at selja lidnar vørun, sum koma so langt út til endakundan sum til ber. Ein ávísur stoltleiki er tað eisini bæði fyri okkum sum leiðslu, eigarar og starvsfólk at framleiða hágóðskuvørun, sum á marknaðinum fáa gott ummæli.

Seinastu árini hevur Regin Jacobsen eisini staðið á odda fyri einum heilt nýggjum arbeidshátti innan føroyskt vinnulív, og tað eru sonevndu fimm ára íløguaætlanirnar.

– At koma við greiðum boðum um, hvat vit ynskja at gera og leggja til rættis fyri framtíðini, er við til at skerpa okkara ætlanir. Harumframt gevur hetta gjøgnumskygni fyri fyrítøku, íleggjarar, starvsfólk, og samfelagið fær eisini ágóðan av, at vit hava eina yvirskipaða hugsan um at tryggja virkseimið, sigur Regin Jacobsen.

stovnanina valdi Róland Jacobsen at fara burturúr. Seinni í 90’unum valdi Martin Jacobsen at selja nakað av sínum parti.

– Tá sótu so eg og babba sum høvuðspartaeigarar. Men vit arbeiddu væl saman, allir samlir, leggur Regin Jacobsen dent á.

Tað var tó ikki bara við pápa sín, at Regin setti seg hava ein góðan tóna við. Serliga gott samstarv var millum Regin og pápabeiggjan Martin. Hans fór at taka sær av alingini burturav, meðan Regin tók sær mest av tí, sum var á landi og í fyrisitingini. Martin var upptikin av øllum, sum hevði við Bakkafrøst at gera, og Regin fekk í honum ein góðan eygleiðara og eitt fólk, hann kundi diskutera alt við.

Hans á Bakka fór tá at taka sær meira av øllum, ið hevði við svartkjaftin at gera, og hann tók sær eisini av alingini inn í 90’ini. Regin hevði ábyrgdina av dagliga rakstrinum og fekk so eisini síni serøkir.

– Alt, sum hevði við makrelin at gera, var mítt borð. Tað var eg, sum var í Noregi og setti meg inn í hagreiðing av makreli í 1991. Vit vóru eisini í Íslandi og hugdu eftir útgerð og keyptu inn. Vit keyptu frystitunlarnar tá. Tað tók eg fulla ábyrgd av tá og koyrði tað eisini. Var virkisleiðari, seldi, avgreiddi bókhaldið og líknandi, fortelur Regin.

Í sambandi við hesa tilgongdina og eisini fyri lærutíðina hjá Regini var Martin ein hollur stuðul.

– Babba tók sær av alingini, men tá vit nærkast aldarskiftinum, so taki eg meira og meira yvir á tí økinum.

Í 1995 byrjaði byggingin av smoltstöðini á Glyvradali.

– Hana tók babba fulla ábyrgd av at byggja. Tað bygdi hann púrasta upp úr nýggjum. Haldi tað man hava verið ein tann fyrsta resirkuleringin í Føroyum. Fram til tá vóru smoltstöðirnar bygdar soleiðis, at vatnið fór tvørturígjøgnum. Vit byrjaðu við smoltframleiðslu her á Glyvrum, á kassavirkinum, tí har finga vit ókeypis hita. Vit koyrdu eitt ár við tí. So bygdu vit uppi á Glyvradali, sigur Regin.

– Hann fekk fatur í onkrum danskarum, sum hövdu arbeitt við resirkulering í Danmark. So biksaðu teir seg til har uppi. Bygdu og manereraðust, sigur Regin Jacobsen.

Hendan støðin er bygd út síðan til tað, hon er í dag. Hetta varð til eina vælvirkandi resirkulering, sum kann resirkulera upp til eini 95 prosent av

bóka við teldu – við sokallaðu Lundaskipanini. Eg hevði so ta vikuna, frá mánadegi til leygardag. Vit arbeiddu frá á morgni til út á kvøldið. Eg arbeiddi allan dagin. Líggjas segði, hvat eg skuldi gera, og so sat Líggjas víðari um kvøldið, eftir at eg var farin til hús. Tá tann vikan var farin, hövdu vit fingið alt bókhaldið upp á pláss fyri 1982, fortelur hann.

– So skuldi eg taka tað við mær út á Glyvrar og sjálvur halda fram at føra restina av árinum. Tað man hava riggað hampiliga væl. Tað varð grannskoðað. Har vóru ikki nógvar viðmerkingar. Eg koyrði so víðari við bókhaldinum eftir tað. Eg fekk eisini ábyrgd av at rinda rokningar, gjalda lønir og alt annað, sum var neyðugt á fíggjarliga økinum, sigur Regin Jacobsen.

At hava ábyrgdina av dagliga bókhaldinum, samstundis sum hann skuldi ganga á studentaskúla, kravdi, at hann legði sær dagarnar væl til rættis.

– Eg var við Gøtugjógv um dagin, og so skjótt eg kom aftur á Glyvrar, fór eg oman at taka mær av bókhaldinum. Arbeiddi til klokkan 9 um kvøldið og so at gera skúling aftaná. Leygardagurin fór eisini til arbeiðið. Soleiðis koyrði tað tey árini, eg gekk á studentaskúla, sigur hann.

3. februar 1985 er nevndarfundur á skrivstovuni hjá Bakkafrøst á Bakka. Hetta er fyrsti fundurin, har Regin Jacobsen luttekur og virkar sum skrivari fyri nevndina.

Eftir studentaskúlan fór Regin beinleiðis á Handilsskúlan í Havn og síðan víðari á HD og tók HD í roknskapi.

– Hetta gjørdi eg, meðan eg hevði arbeiði við síðuna av. Í 1989 fekk eg systur mína, Anniku, at hjálpa mær. Tá varð hon sett sum lærlingur.

Annika er framvegis í starvi á Bakkafrøst og selur laksin hjá fyrítøkuni. Hon er eisini í nevndini í felagnum.

Gott samstarv

Regin Jacobsen sigur, at hann og pápin hövdu gott samskipti og kláraðu væl upp.

– Vit hövdu ein góðan tóna okkara millum.

Í 1990 gerst Regin stjóri á Bakkafrøst og hevur sitið í hesum sessinum síðan.

Á nevndarfundi í 1992 skeyt Martin upp, at Regin skuldi koma inn sum partaeigari, tá fyrítøkan varð endurstovnað. Í sambandi við endur-

skúlanum við Gøtugjógv. Næmingarnir komu í bussi úr Eysturoynni og norðara parti av Streymoynni, og úr Norðoyggjum sigldu næmingar um Leirvíksfjørð hvønn dag fyri at koma í skúla. Hetta árið byrjaði Regin Jacobsen í matematisku deildini við Gøtugjógv.

Samstundis sum Regin byrjar á studentaskúla, er 1982 eitt hendingarríkt ár á Bakkafrøst. Har kókar av hugskotum, og útbygging og nýhugsan gera, at eigararnir noyðast at hugsa meira um leiðsluna av felagnum.

Bókhaldari sum 16 ára gamal

Tað var sum so einki bókhald á Bakka, og har var einki skrivstovufólk.

– Tað var ein bókhaldari, sum einaferð um árið fekk ein plastikposa við skjølunum. So orðnaði hann tað. Teir syrgdu ivaleyst eisini fyri, at rokningar vórðu goldnar, sigur Regin.

Men í 1982 komu fleiri krøv. Tað var helst í sambandi við útbyggingarnar, ið vóru í gongd.

– Ein dagin spyr babba meg sum 16 ára gamlan, um eg vil taka við bókhaldinum. Hví hann spyr ein so ungan um at gera tað, tað dugi eg ikki siga. Eg veit heldur ikki, hví teir ikki vildu fara út og seta eitt útbúgvandi fólk í starv. Men eitt ella annað stað havi eg víst honum áhuga. Tí longu í fólka-skúlanum, tað vil siga frá 8. flokki, tá eg var 14 ára gamal, tók eg bókhald sum valfak og samstundis eisini í kvøldskúlanum. Eg gjørdi tað sama við maskinskriving. Babba hevur helst lagt merki til, at eg hevði hendan áhugan, sigur Regin.

Heystið 1982 varð hendingarríkt hjá Regini. Tað kravdi ídni at fara undir at hava ábyrgdina av bókhaldinum, og hann vildi gera tað á besta og skjótasta hátt.

– Tá vit fóru í heystferiu í 1.g, fór eg norður til Klaksvíkar. Eg hevði einar tveir ella tríggjar fullar plastikposar av skjølum við mær. Tað vóru skjølini fyri 1982 – fram til oktober. Eg minnst, at babba segði við meg, at tá eg var komin norður, so mátti eg bara keypa nakrar brævorðnarar. Eg visti ikki heilt, hvat brævorðnarar var fyri nakað, greiðir Regin frá í dag.

Á ferjuleguni stóð Líggjas í Bø og tók ímóti. Hann var stovnari, stjóri og arbeiddi á ComData.

– Hann skuldi líkasum seta meg inn í hetta at

70–80’ini – stóra íverksetara- tíðarskeiðið

Frá seinast í 70’unum og í 80’unum kemur gongd á føroyska aling, samstundis sum tey flestu tosa mest um svartkjaft. Neyvan varð roknað við, at aling kom at gerast nøkur stór vinna. Nógv loyvi eru, og nógv royna seg sum alarar. Her er talan um „ein alari – eitt loyvi“. Ein hugsan, ein eisini kennir aftur úr Noregi. Umframt aling er skipasmíð og svartkjaftur tað, sum serliga merkir hesi árin, áðrenn samfelagið fer um koll fíggarliga fyrst í 90’unum.

Samstundis sum gerandisdagurin gekk sína gongd á Bakka, so varð nógv tosað um, hvørjar møguleikar virkið

hevði. Brøðurnir høvdu verið opnir av lyndi, og hetta høvdu onnur í Føroyum við góðum hugskotum fangað. Tí varð Bakkafrost ein klekingarstøð fyrri nýggj hugskot. Hetta sást serliga, eftir at sildin hvarv.

Áhugin ella kanska meira spenningurin fyrri aldum fiski hevði í nógv ár verið sjónligur í Føroyum. Nógvar smærri royndir at ala síl vóru gjørdar, men alt var undir almennum hatti. Á Bakkafrost var aling einki, tey tosaðu um sum ein møguleika fyrr enn í seinnu helvt av 70’unum. Svartkjaftur var heldur ikki nakað, sum føroyingar høvdu sæð nakað

virði í. Harafturat var annar fiskur, ið kom upp á land, uttan at føroyingar høvdu sæð nakað virði í honum – til dømis flatfiskurin.

Tá sildin hvarv í 1977–78, varð neyðugt at finna okkurt annað. Ófriðurin ella hugurin at royna, var týðiligur hjá teimum trimum Bakkabrøðrunum. Tað varð tosað nógv, bæði á Bakkafrost og við aðrar við íverksetarahugi, um hvat kundi gerast. Tá útlitini fyrri at tryggja sær atgongd til sildina minkaði, so vóru teir longu í gongd við at kanna nýggjar møguleikar.

Aling var kortini ikki tað fyrsta, teir fóru í gongd við ella hildu var nakað stórvegis at brúka tíð uppá. Tað var bara ein av fleiri ætlanum, sum komu á borðið á Bakka seint í sjeytiárunum.

Umhugsaðu at selja fyrítøkuna

Í 1977 var sildastovnurin so illa fyrri, at bann fyrri hesum fiskiskapi varð sett í Norðsjónum. Tað rakti fyrítøkuna á Bakka øgiliga hart. Tað, teir høvdu gjørt íløgur í í 1972, steðgaði upp. Einki røktist fyrri, at sildin kom aftur í bræði, og út á heystið í 1978 vóru brøðurnir komnir til, at fleiri møguleikar fyrri fram-tíðarvirksemi máttu umhugsast.

Hin 2. september í 1978 var ársaðalfundur. Á skránni var spurningurin um at selja virkið. Men semja varð um, at teir skuldu bíða við at taka avgerð um søluna. Teir vilja fyrst kanna aðrar møguleikar.

Tað er ikki gjørligt í skjølunum at síggja, um teir høvdu verið í samband við møguligar keyparar, ella um hetta bara kom upp sum eitt uppskot, tí

Svartkjaftur verður skræðlaður í Trio-skrædlara á gamla virkinum. Umleið 1980.

MYND: JÁKUP MØRKØRE



„Kunnu fylla sild í 15.000 gløs dagliga“

Fyrst í desember 1976 stendur nýggj útgerð klár á Bakkafrost. Við nýggju útgerðini er møguligt at framleiða 15.000 gløs av sild um dagin samanbórið við 4.000, áðrenn nýggja útgerðin kom. Útgerðin kostar 800.000 krónur

Dagblaðið – 10. desember 1976

Framhald frá síðu 21

og framleidd til víðari virkingar bæði á Glyvrum og uttanlands. Eisini íslendsk skip landaðu sild á Glyvrum. Nógv fólk var til arbeiðis, og tey komu bæði av Skálafjørðinum og øðrum bygðum í Eysturoynni.

1974

Hin 20. november í 1974 var stovnandi aðalfundur í partafelagnum Bakkafrost. Fremst í fundarbókini stendur skrivað: „Hendan bókin verður góðkend sum fundarbók hjá P/F Bakkafrost – á Glyvrum, tann 20. nov. 1974“

Hans Jacobsen og Róland Jacobsen hava sett sína undirskrift á síðuna. Triði beiggjin, Martin, var tá staddur í Árhús, har hann las.

Hóast fyrítøkan byrjaði sítt virksemi í 1968–1969, so varð partafelagið Bakkafrost ikki stovnað fyrr enn beint fyrri jól í 1974. Orsøkin til, at partafelagið varð stovnað, er, at virksemið vaks, og teir sóu fyrri sær íløgur, sum kravdu, at virksemið varð skipað í eitt partafelag. Á stovnandi fundinum luttóku tveir av stovnarunum, Hans og Róland Jacobsen. Pápi teirra, Jóhan Hendrik Jacobsen, umboðaði Martin Jakobsen. Fundarstjóri var Halgir Winther Poulsen, sakførari. Í nevndina vórðu valdir teir tríggir

Framhald á síðu 37

Framhald frá síðu 35

beiggjarnir, Hans, Róland og Martin. Róland gjørdist formaður, meðan Hans fekk stjóraheiti. Hetta árið vórðu 100.000 gløs við sild framleidd.

1975

„Bakkafrost á Glyvrum hevur gjørt sín fyrsta sáttmála við útlendskan keypara um sølu av sild í gløsum“, skrivar 14. september tann 25. januar.

„Tað eru seks ár liðin, síðani Hans Jacobsen byrjaði at taka ímóti sild. Hann bygdi sær eini lítil hús á havnarokinum og tók í fyrstuni bert móti fjarðasild. Men tá hendan veiða fall niðurfyri, tí sildin hvarv úr firðunum, bygdi hann sær eitt 1500 kvdm. stórt flakavirki og útvegaði sær flakamaskinur, soleiðis at hann eisini kundi taka ímóti sild frá kraftblokkaskipum. Seinni vórðu so gløs fingin til vega og varð tá farið undir framleiðslu av sild í gløsum, sum hevur eydnast væl.“

Landsstýrismaðurin, Petur Reinert, legði fram uppskot um fíggarligan stuðul til føroysk nótaskip, sum vilja landa fyrstafloks sild til føroyskar keyparar. Tey, ið keyptu sild í Føroyum í 1975, vóru serliga Harenga í Gøtu, Borgsild í Kollafirði og Bakkafrost á Glyvrum.

Spanski sendiharrin í Danmark, Axel Christian-

Framhald á síðu 39

” Vit klára eini 100 tons um tíman, soleiðis at skipið sleppur skjótt avstað aftur, umframt at vit lætta munandi um arbeidsgongdina á landi. “

HANS Á BAKKA Í SAMRØÐU VIÐ SOSIALIN Í 1985

flakavirkini, sum vóru limir í Fiskasøluni. Vit høvdu prísir, sum teir skuldu hava fyri ymsu flokkingarnar, og so skuldi trekkjast frá tvey prosent til rakstrargrunn og eitt prosent til tiltaksgrunn meini eg, sigur Regin Jacobsen.

Rakstrargrunnurin var til fyri at reka Fiskasøluna, meðan tiltaksgrunnurin var tað, vit kunnu kalla eginpeningurin, ið øll í Fiskasøluni átti sín part av.

Í 1979 eru teir á Bakka samdir um, at hetta við flatfiskinum skal vera við til at tryggja, at teir klára raksturin av virkseminum, tí eingin sild var tá.

Í fundarbókini fyri 1979 stendur: „Hendan framleiðslan skal vera nóg gott

grundarlag fyri, at virkið kundi borið seg, um ongin sild verður.“ Tað er Hans á Bakka, sum hevur skrivað hetta við síni hondskrift.

Tað varð lagdur stórir dentur á at hava eygu opin fyri teimum møguleikunum, sum komu.

Svartkjafturin

80’ini eru eitt tíðarskeið í søgu føroyinga, sum eru sermerkt av stórum íløgum í svartkjaftavinnuna. Við vælsignilsi frá landsstýrinum og trygd fyri lánum frá landskassanum vórðu risastórir trolarar smíðaðir. Serliga var tað svartkjaftur, sum ein sá stórar møguleikar í. Hesin

„Bakkafrost meira enn tvífaldað framleiðsluna eftir einum ári“

Í 1974 framleiddi Bakkafrost 100.000 gløs, og í 1975 vaks framleiðslan til 250.000 gløs.

Útflutningurin til FDB í Danmark byrjaði um páskirnar í 1975.

„Við teimum sløgum, sum vit framleiða, mæta vit ikki stórari kapping við útlendskar framleiðarar, men vit kunnu ikki bjóða brúkarunum eitt so stórt úrval sum teir, tí tað er føroyski marknaðurin ov lítil til.“ Hans Jacobsen

Framleiðslan av Bakkasildini er um hetta mundið fyra ymiskar vørur: marinerað sild, kryddsild, gaffilbitar og brislingur.

Sosialurin - 14. juli 1976

útlitini vóru so døpur. Meira varð tó ikki sagt um hesa møguligu søluna. Í øllum førum sæst einki aftur í fundarbókunum.

Hin 14. august í 1979 er aðalfundur. Teir høvdu typiskt fund um summarið, tí tá var Martin heima. Á hesum fundinum tosa teir knappliga um flatfiskaframleiðsluna, og spurningurin um sølu av virkinum er ikki nevndur. Tá hava teir eftir fundin í 1978 tikið avgerð um at fara at pakka flatfisk og lagt sølu av virkinum í eina skuffu.

Pakkaðu flatfisk

Regin Jacobsen sigur, at hann minnst væl, at tey pakkaðu flatfisk í hampiliga nógv ár, og hann fekk sjálvur ein leiklut í hesum virkseminum. Flestu virkini í Føroyum vóru limir í Fiskasøluni, og tey flestu satsaðu upp á stóru fiskasløgini sum tosk og hýsu. Flatfiskur var sum eitt forfjónað øki, ið lítið fekst burturúr. Flatfiskurin endaði allur niðri hjá Tjaldur í Englandi

Ein flatfiskalinja varð gjord á Bakka, og tey samlaðu saman allan flatfiskin frá øllum virkjunum í Føroyum.

Tey á Bakkafrost høvdu ein frystibil, sum varð brúktur at fara út til øll virkini við. Tað einasta, virkini skuldu gera, var at frysta flatfiskin heilan. So tók Bakkafrost sær av at samla hann saman og at skilja fiskin í stødd og slag. Tunga, reyðsprøka og kalvi vóru høvuðssløgini.

Kári Jacobsen, sum í dag er virkisleiðari á Bakkafrost, var ein av teimum, sum heilt ungur koyrði bilin, sum heintaði flatfiskin fyrst í 80’unum. Hann fór seinni á skúla og varð so virkisleiðari. Hann hevur verið hjá Frost í Leirvík, Faroe Seafood. Hann byrjaði aftur á Bakkafrost í 2008.

Flatfiskurin varð pakkaður í småpakningar – 15-20 kilo eskjur. Nakað varð eisini vakumpakkað ein og ein fiskur. Hetta varð selt til donsku handilsketuna Irma. Á tann hátt fekst eitt munandi størri virði burtur úr flatfiskinum í Føroyum.

– Eg minnst, at tey fyrstu árin, eg sat her á skrivstovuni, tað hevur verið í 1981, tá var ein av mínum uppgávum at avrokna til øll hesi flakavirkini. Eg minnist, at eg skrivaði L/F Føroya Fiskasøla uppi í vinstra horni, tí vit seldu hetta fyri

Royndir gjørdar við farsí 21. mars 1979. MYND: JÁKUP MØRKØRE



Stødd og vekt á svartkjafti. MYND: JÁKUP MØRKØRE



toskafiskurin, sum vit ikki høvdu brúkt til nakað, men sum var í stórum mongdum á leiðunum við Føroyar, kundi brúkast til alt, fekk ein varhugan av.

„Einki at ivast í, at svartkjaftur kann nýtast til matna“

„Landstýrið hevur skipað fyri kanningum, hvussu til ber at nýta svartkjaft til matna. Kanningarnar eru gjørdar á Bakkafrost.“

Oyggjatiðindi – 15. desember 1977

Samfelagsbúskapurin kókaði, og læntir pengar komu í stórum upphæddum úr Danmark, har tey, sum læntu út pening, noyddust at hugsa øðrvísi, tá Poul Schlüter og hansara stjórn royndu at tálma lánibyrðina hjá dønnum við sínum „kartoffelkurum“. Norski Fiskeribanken sat eisini á pengum, sum skuldi tryggja virksemd hjá norsku skipasmiðjunum. Bíleggingar av risatrolarum úr Føroyum komu væl við.

Føroyska svartkjaftatíðin byrjar tó nøkur ár frammanundan, í 1977–1978. Tá fara tey á Bakkafrost saman við Heilsufrøðiligu Starvsstovuni at kanna

hendan fiskin og vita, hvat hann kann brúkast til.

Oyggjatiðindi skrivar 15. desember 1977, at einki er at ivast í, at svartkjaftur kann nýtast til matna. Víst verður til, at landsstýrið hevur skipað fyri kanningum, hvussu til ber at nýta svartkjaft til matna. Kanningarnar eru gjørdar á Bakkafrost.

Svartkjafturin var í føroyskum sjógvi, og fleiri hugsaðu um, hvat kundi gerast burtur úr honum, so hann kundi nýtast til matna. Crabsticks varð gjørt, og salami-pylsur vórðu gjørdar úr svartkjafti ístaðin fyri kjöti.

Í 1978 byrjaðu teir við royndum at virka svartkjaft fyri Heilsufrøðiligu Starvsstovuna. Tað stendur ikki so nógv um tað í fundarbókunum. Tær maskinurnar, sum ikki vórðu brúktar til sild, kundu við smávegis tillagingum broytast til at flakaskera svartkjaft og at framleiða fars. Byrjað varð við royndarframleiðslu fyri Heilsufrøðiligu Starvsstovuna í 1978. Starvsstovan var tá eisini eitt slag av eini menningarstovu og stóð fyri vørumenning. Marjun Hanusardóttir var stjóri, og Jákup Mørkøre og Ásmund Guðjónsson arbeiddu har. Marjun var nógv á Bakka. Eitt av

Arbeitt verður á virkinum í 1979, tá serligar royndir eru við svartkjaftinum. MYND: JÁKUP MØRKØRE



„Sildavirkið Bakkafrost manglar rávøru. Kunnu illa svara áhugaðum fyrispurningum“

Á Bakkafrost noyðist stjórin at viðganga, at har er einki annað at gera, enn at siga nei til nýggjar keyparar. Selt verður til 3 danskar handilsfyrirkur umframt føroyska marknaðin. Ov lítið av sild ger, at umhugsast má, hvat gerast skal, um ikki meira sild verður tøk. Umhugað verður at keypa sild úr Íslandi, men stjórin sigur, at tann sildin er ikki serliga væl eignað til sildaframleiðsluna á Bakka, umframt at hon gerst ov dýr, tí hon skal fyrst innflytast til Føroyar, og síðani útflytast til Danmarkar.

Sosialurin – 5. november 1977

Svartkjaftur. MYND: JÁKUP MØRKØRE



Framhald frá síðu 37

sen, vitjaði saman við konu síni í Føroyum. Tey eru millum annað inni á gólvinum á Bakkafrost hin 9. september. Bakkafrost byggir út fyri 400.000 krónur, veit Sosialurin at siga. Sama blað skrivar, at Bakkafrost útflytur 100.000 gløs av sild hetta árið. Hetta árið vórðu 250.000 gløs við sild framleidd til útflutnings og heima-marknaðin.

1976

Dagblaðið skrivar 10. desember 1976: „Kunnu fylla sild í 15.000 gløs dagliga“, og í greinini stendur, at „fyrst í desember 1976 stendur nýggj útgerð klár á Bakkafrost. Við nýggju útgerðini er møgult at framleiða 15.000 gløs av sild um dagin samanborið við 4.000, áðrenn nýggja útgerðin kom. Útgerðin kostar 800.000 krónur.“ Í samrøðu við Sosialin sigur Hans Jacobsen, stjóri: „Vit sóu okkum noyddar at økja framleiðsluorkuna nú orsakað av tí stóra eftirspurninginum eftir sild í gløsum.“

1977

29. august var ársaðalfundur í Bakkafrost. Hetta var fyrsti aðalfundurin, sum varð niðurskrivaður eftir stovnanina í 1974. Roknskapurin varð lagdur fram og góðkendur. Annars verður nevndin afturvald.

Framhald á síðu 41

Framhald frá síðu 39

Farið varð undir at pakka flatfisk frá øðrum føroyskum virkjum til bretska marknaðin. Hetta varð gjørt fyri at tryggja fyrítøkuna, tí sildaveiðan var í minking. Sildaveiðubannið í Norðsjónum færdi við sær, at trupult var at fáa hendur á nóg stórum mongdum av sild til at hava eina effektiva framleiðslu. Figgjarliga grundarlagið fyri framhaldandi rakstri gjørdist ivasamt, og neyðugt var at hyggja at nýggjum møguleikum. Hildið var tó fram við avmarkaðari sildaframleiðslu í gløsum heilt fram til 1985.

1978

Ársaðalfundur er í Bakkafrøst hin 2. september. Spurningurin um at selja virkið varð umrøddur. Aðalfundurin semist um, at hesin spurningurin ikki skal avgreiðast í løtuni, men at arbeiðast skal víðari við spurninginum.

1979

Bakkafrøst fer – sum ein av fyrstu føroysku fyrítøkunum – undir alivinnu. Bakkafrøst fór undir royndarframleiðslu av svartkjafti til matna hetta árið. Hetta varð gjørt í tøttum samstarvi við Heilsufrøðiligu Starvsstovuna, sum vegna Landsstýrið arbeiðdi við ymiskum royndarvirksemi innan fiskivinnu. Leivur

Framhald á síðu 43

fyrsta bryggjan bleiv bygd, hendi nógv á móttøkusiðuni. Útbyggingin í 1985 var í stóra landingarskipan við bingjum og lastbili, sum viðfærði at landing av eini 400 tons av svartkjafti kundi gerast skjótt og effektivt á bryggjuni á Glyvrum. Harafturat vóru stórar íløgur gjørdar í útbygging av fódurvirkinum á Glyvrum.

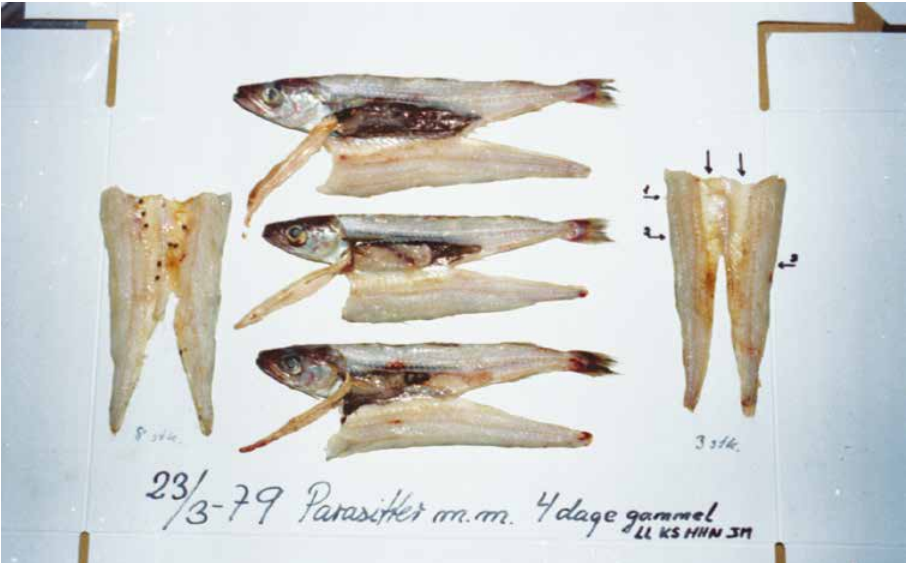
Bakkafrøst framleiddi alifóður til allar alifyritøkurnar, sum vuku fram bæði á Skálafjørðinum, Sundalagnum og aðrastaðni í Eysturoynni. Virkið, sum stendur liðugt í 1985, er einasta av sín-um slag í heiminum.– Vit klára eini 100 tons um tíman, soleiðis at skipið sleppur skjótt avstað aftur, umframt at vit

Óttast gongdina

- Eg beri ótta fyri tí stóra skræðlinum, um vit byggja fleiri 100 millióna trolarar til svartkjaftaveiðu. Framtíð er í svartkjaftinum, men vit eiga at vera varnir. Skal eg vera erligur, so haldi eg, at tað er burturvið at gera íløgur í fleiri nýggjar verksmiðjutrolarar til svartkjaftaveiðu burturav – skip í hundrað millióna klassanum, sigur hann og setur ein viðkomandi spurning.
- Eg beri ótta fyri, at tað kann koma hartil, at vit fáa tað størsta skræðlið, vit nakrantíð hava havt í okkara fiskivinnusøgu. Hvat skulu hesir so dýru bátarnir gera ta slaku svartkjaftatíðina, spyr hann.

Hans á Bakka í samrøðu við Sosialin í 1985

Mynd av svartkjafti við parasittum. Hetta var eisini ein partur av kanningararbeiðinum, sum fór fram á Bakkafrøst. MYND: JÁKUP MØRKØRE



framleiðslurúmumunum varð kallað fyri Marjunsá rúm.

Royndir vórðu gjørdar fyri Heilsufrøðiligu Starvsstovuna. Tað var Leivur Øssursson, sum fiskaði svartkjaftin. Tey kannaðu, hvat svartkjafturin kundi brúkast til. Millum annað kannaðu tey, um tað bar til at framleiða kips úr farsinum.

”Tað, sum hendi við svartkjaftafiskiskapinum hjá Gullfinni hesi árin, legði veruliga lunnarnar undir svartkjaftafiskiskapin, sum vit finga seinni.”

REGIN JACOBSEN

Eftir at hava gjørt royndir í góð tvey ár velur Bakkafrøst í 1980 at byggja út til svartkjaft. Í 1982 verður bygningurin oman ímóti sjóvarmálanum bygdur. Hetta er ein útbygging, sum er hampiliga stór til at framleiða svartkjaftafars. Tað bleiv nógv svartkjaftafars framleitt frá 1981 og heilt fram til seint í 90’unum. Fyrst var tað Gullfinnur úr Vestmanna, sum Regin á Rógvi var reiðari á (hesin trolarin kom aftur til Føroya fyri kortum undir navninum Hoyvíkingur).

– Tað, sum hendi við svartkjaftafiskiskapinum hjá Gullfinni hesi árin, var tað, sum veruliga eru lunnarnir, sum vórðu lagdir undir svartkjaftafiskiskap, vit finga seinni, sigur Regin Jacobsen.

Útgerð til nýmótans svartkjaftafiskiskap var ikki tøk fyrst í 80’unum, men teir mentu sjálvir skipanir, ið riggaðu.

Millum annað mentu teir eina skipan, har fiskurin fyrst varð pumpaður upp í eina slangu og so trýstur víðari. Hetta er sama skipan, sum vit í dag kenna frá brunnbátunum. Táverandi stjórin á Telefonverkinum, Sólbjørn Jacobsen, menti eisini eina fiskapumpu, ið varð brúkt.

Noyddust at hækka partapeningin

Hin 26. februar 1982 er eykaaðalfundur. Martin er í Noregi og kann ikki luttaka. Her verður tosað um av álvara at fara undir svartkjaftaframleiðslu. Fundurin verður tó langt eftir, at teir eru farnir í gongd við at byggja. Tað er helst bara fyri at fáa okkurt niður í bókina, at tað verður nevnt á hesum fundinum.

Hin 3. juni 1982 er eykaðfundur. Her er málið, at Ídnaðargrunnurin hevur sett krav um hækking av partapeninginum. Nevndin er samd um at heita á grunnin um at ganga frá kravinum, men tað vildi grunnurin ikki. Tí noyddust teir at finna peningin og hækka partapeningin við 750.000 krónum. Teir vóru samdir um at finna sær neyðugu fíggjina, og teir fóru so víðari við svartkjaftaætlanini.

Í 1982 velja teir at flyta alivirksemið yvir í eitt egið partafelag. Tað hendir helst eisini í sambandi við, at teir noyðast at tekna nýggjan partapening, og teir fara undir svartkjaftaframleiðslu. Tí hava teir býtt virksemið sundur.

Hvat tað var, sum setti gongd á alt virksemið eftir kreppuprátið um sølu av fyrítøkuni í 1978, er ikki gott at siga. Helst er virkisfýsnið bæði á Bakkafrøst, í politisku skipanini og hjá nýklaktum verkfrøðingum orsökir til, at nógv varð sett í verk tá.

Byggivirksemið fyrst í 80’unum sermerkir Bakkafrøst. Frá ikki at hava egna bryggju fyrstu árin fram til 1976, tá



Svartkjaftaframleiðsla á Glyvrum umleið 1982. MYND: REGIN JACOBSEN

lætta munandi um arbeidsgongdina á landi, sigur Hans á Bakka í samrøðu við Sosialin.

Frá januar til miðjan mars í 1985 tók Bakkafrost ímóti 4200 tonsum av svartkjafti. Í januar 1986 vóru útlitini ikki eins góð. Tá vóru bert 600 tons komin upp á land. Vónin var at fáa fatur á eini 3000 tonsum fyrsta ársfjórðing. Álitid var Gullfinnur, sum læt virkinum svartkjaft.

Tað, sum er krevjandi, er at goyma

svartkjaftin, ið virkið tekur ímóti. Virkið klárar at arbeiða tíggu tons av fiski um tíman, og tí má svartkjafturin goymast uttan at tað gongur út yvir góðskuna.

Samstundis sum Bakkafrost ger seg út til at fara at økja um svartkjaftavirksemið, so sær stjórin, at vinnan er á vandakós. Føroyingar eru farnir at byggja risastórar trolarar. Hesir skulu teir flestu fiska nýggja fiskin, svartkjaftin. Vit vita ikki nógv um, hvørjir møguleikar eru við svartkjaftinum.

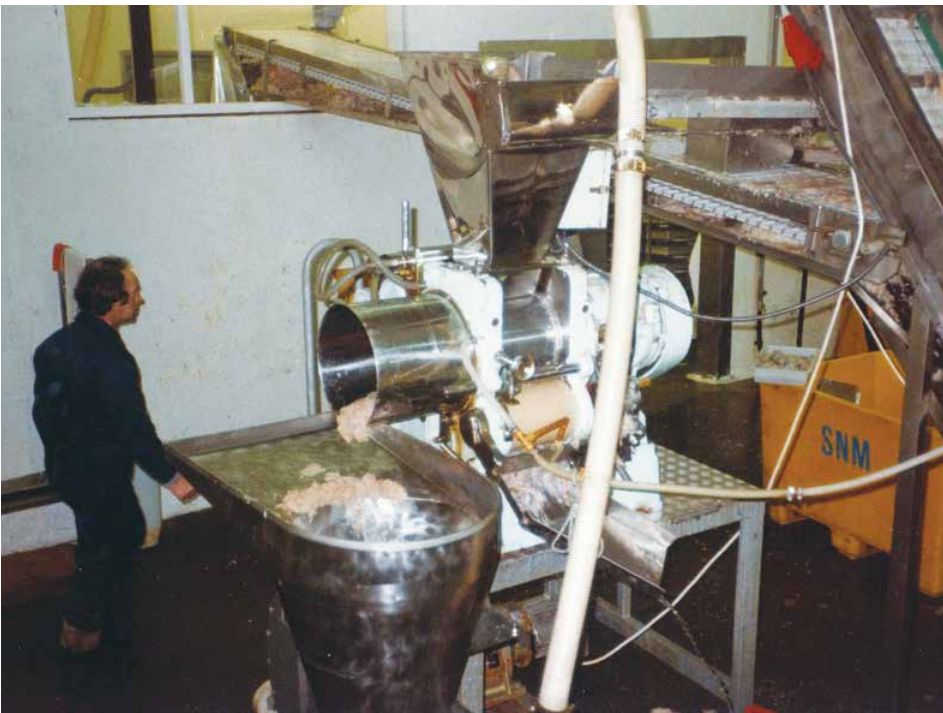
Íløgur í surimilinjur fyrri 10 milj. kr.

„Bakkafrost hevur tikið ímóti svartkjafti til farsframleiðslu í nøkur ár. Tá teir í november mánaði fáa tær báðar surimilinjurnar, verður givist við farsinum“

„Nakað annað, teir gera á Bakkafrost, er at slakta alifisk. Teir slakta fyrri einar 10 alarar.“

Tað eru Marr & Co og Fiskasølan sum selja fyrri Bakkafrost.

14. september – 5. juli 1986



Svartkjaftafarsframleiðsla. Á myndini sæst Hans á Bakka fylgja við gongdini. MYND: REGIN JACOBSEN

Klondyke-stemningurin er kortini at síggja á reiðarum og komandi reiðarum. Hansi á Bakka dámar ikki tað, hann sær. Hin 18. desember 1986 kemur hann við eini greiðari ávaring í samrøðu við Sosialin:

– Eg beri ótta fyrri tí stóra skræddinum, um vit byggja fleiri 100 millióna trolarar til svartkjaftaveiðu. Framtíð er í svartkjaftinum – men vit eiga at vera varnir. Skal eg vera erligur, so haldi eg, at tað er burturvið at gera íløgur í fleiri

nýggjar verksmiðjutrolarar til svartkjaftaveiðu burturav – skip í hundrað millióna klassanum, sigur hann og setir ein viðkomandi spurning.

– Eg beri ótta fyrri, at tað kann koma hartil, at vit fáa tað størsta skrædlið, vit nakrantíð hava havt í okkara fiskivinnu-søgu. Hvat skulu hesir so dýru bátarnir gera ta slaku svartkjaftatíðina, spyr hann.

Saman við svartkjaftinum kemur alingin at merkja Bakkafrost hesi árin.

Framhald frá síðu 41

Øssursson royndarfiskaði eftir svartkjafti og hildið varð, at gjørligt kundi verið at fingið løn-andi vinnu úr hesum fiskiskapi. Í byrjanini vóru sildamaskinurnar umbygdar, soleiðis at hesar ístaðin fyrri at skera sild kundu skera svartkjaft. Teknikarar frá týsku verksmiðjuni BAADER, sum høvdu bygt maskinurnar, komu til Føroya og vóru her í langa tíð fyrri at umbyggja maskinurnar til svartkjaftaframleiðslu. Seinni vórðu nýggjar maskinur keyptar, ið vórðu gjørdar frá grundini til svartkjaft.

14. juni skrivar Oyggjatiðindi grein um, at Bakkafrost hevur 10 ár á baki. Hetta gerst eisini eitt skiftisár fyrri virksemið á Bakka, tí árið fyrri, í 1978, hvarv tann Atlanto-Skandiska sildin ella Norðhavssildin, og á Bakka fara tey aftur at taka ímóti føroysku fjarðasildini.

Bakkafrost gevst at útflyta sild og sendir nú bara sild í gløsum á føroyska marknaðin. Eini 150.000 gløs um árið keypa føroyingar hesa tíðina frá Bakkafrost.

14. august 1979 er aðalfundur í felagnum. Í fundarfrágreiðingini verður einki nevnt um at selja virkið. Hinvegin verða íløgur umrøddar, millum annað íløga í flatfiskaframleiðslu.

Framhald á síðu 49



Jákup Mørkøre sigur, at tað var altíð spennandi at koma inn til eftirlit á Bakkafrost í sambandi við millum annað sild, tí teir mentu virkið alla tíðina, tað var altíð gongd í onkrum.

MYND: JENS KRISTIAN VANG

JÁKUP MØRKØRE

Granskaði møguleikar við svartkjafti til matna

Jákup Mørkøre er útbúgvinn sivilverkfrøðingur (evnaverkfrøðingur) við sergrein í matvøruframleiðslu og eftirliti. Hann byrjaði at vitja á Bakkafrost í 1976/77 og helt fram til umleið 1983. Hann var byrjaður at arbeiða á Heilsufrøðiligu Starvsstovuni tá, og tað var meðan Brynjolv Melus var stjóri. Jákup Mørkøre gjørdist eitt slag av deildarstjóra á Heilsufrøðiligu Starvsstovuni.

Arbeiðið, sum Fiskiídnaðarstovan hevði havt, varð lagt undir Heilsufrøðiligu Starvsstovuna tá. Stjórin á Heilsufrøðiligu Starvsstovuni hevði í eina tíð lagt upp til at fáa gjørt eina matvørulóg, men tað gekk ongan veg.

– Ein dagin bað Landsbyggifelagið so um fund við okkum um ætlanir at gera royndir við svartkjafti til matna. Landsbyggifelagið vildi hava okkum at vera við í hesum royndunum. Høudsmaðurin handan ætlanirnar var táverandi landsstýrismaðurin við fiskivinnumálum, Petur Reinert, greiðir Jákup Mørkøre frá.

At Landsbyggifelagið tók stig til fundin um eina komandi svartkjaftavinnu hevði sínar orsakir. Felagið hevði til dømis verið við at tekna okkurt føroyskt flakavirki. Men Landsbyggifelagið var eisini partur av felagnum Faroe Fishcon saman við Jákupi Joensen, skipara og

Jákup Mørkøre hevur arbeitt við at menna nýhugsan innan føroyska sjógætisvinnu síðan sjeytiárini. Royndirnar á Bakkafrost seinast í sjeytiárunum vóru millum hansara fyrstu royndarætlanir.

”Bakkamenninir voru altíð áhugaðir at hoyra og lurta. Hans til dómis var eitt arbeidsgrev. Teir arbeiddu altíð.“

eitt sindur uppi, tá teir gjørdur royndir við karrysild.

- Vit fara so undir at gera svartkjaftaroyndir inni á Bakkafrost. Vit hyggja millum annað eftir maskinum, og vit reinsa eisini eldri maskinir av einslystum. Eg minnst eina runda maskinu, sum var ein konservis-maskina, men eg minnst ikki, hvussu hon æt. Har vóru Arenco-maskinur, Baader-maskinur og so framvegis. Vit fóru so systematiskt í gongd við at skera flak úr svartkjafti at gera til fars. Fyrst royndu vit rundu maskinuna, men hon megnaði ikki at stýra svartkjaftinum, tá vit skuldu skera flak. So royndu vit svensku Arenco-maskinuna, og hon kundi brúkast, men var kortini eitt sindur óstøðug, sigur hann.
- Nakað seinni keyptu teir triggjar Baader-maskinur. Tá høvdu teir ment maskinurnar soleiðis, at tær væl kundu arbeiða svartkjaft.

- Annars var Baader ikki serliga við uppá at broyta maskinurnar, sum vit vildu, tí vit vóru so lítil marknaður. Saman við Fiskeriministeriets Forsøgslaboratorinum og Matcon fingur vit tó broytt Baader-maskinurnar soleiðis, at tær kundu skera svartkjaft, sigur Jákup Mørkøre.
- Vit gjørdur eisini haldgóðskuroyndir, sum vórðu sendar til Danmarkar. Tí var eg niðri á Fiskeriministeriets Forsøgslaboratorium av og á at gera mátingar av tí, vit høvdu gjørt á Bakkafrost, greiðir Jákup Mørkøre frá.
- Fyrst í áttatiárunum vórðu teir tiknir við í eina norðurlenska svartkjaftaætlan, har Føroyar vóru ein rættiliga týdningarmikil partur. Frágreiðing varð seinni gjørd um ætlanina.

Bakkafrost

Jákup Mørkøre minnst ógvuliga væl, hvussu tað var at koma inn á Bakkafrost á sinni. Í 1974 høvdu føroyskir verkfrøðingar á DTU gjørt eitt felag fyri ungar verkfrøðingar. Teir heittu á ídnaðarráðgevan, Tormóð Dahl, at útvega teimum summarfrítíðararbeiði. Jákup Mørkøre fekk summarfrítíðarstarv á fiskasøluni hjá Roberti Poulsen. Hann fekk sum uppgávu at gera royndir við at salta fisk.

- Tað valdaðist nógv um, hvat salt tú brúkti, og hvussu tú saltaði. Ein trupulleiki var, at fiskurin gjørdist gulur, tá hann varð saltaður. Eg gjørdi so royndir inni á Lynfrost við hesum. Havstein Ellingsgaard var stjóri. Í tí arbeiðinum kom eg nógv inn í fiskaumhvørvið, og eg ferðaðist ymsastaðni, millum annað á Bakkafrost. Og tá vit av álvara komu inn á Bakkafrost í 1977, tá gingur Hans og Róland um beinini á hvørjum øðrum, greiðir Jákup Mørkøre frá.

Hetta er altso um tað mundið, tá teir leggja sild í gløs, og byrjanin við svartkjaftaroyndunum.

- Eg minnst, at fyrsta skipið, sum landaði svartkjaft til okkum tá, tað var *Durit*, sum landaði svartkjaft í Fuglafirði. Svartkjafturin varð so fluttur til Bakkafrost, og har gjørdur vit royndir av ymsum slag. Teir á Bakkafrost vóru av álvara við upp á hetta, sigur Jákup Mørkøre.

Á Bakkafrost gjørdur tey vátfóður til aling í fleiri ár. Lutfalsliga skjótt eftir at byrjað varð at fiska svartkjaft fór Bakkafrost at nýta livur frá

svartkjaftinum í vátfóðrinum. Men tað góvust tey skjótt við, tí tað var so nógvur sandmaðkur í svartkjafti, og Andrias Reinert, sum tá var stjóri í Fiskaaling, fann ein sandmaðk í fóðrinum.

- Jákup Mørkøre dámdi væl tíðina á Bakkafrost.
- Eg minnst til dómis, at vit mangan vóru boðin niðan til konu Hans, Oddvør, til morgunkaffi og døgurða, so vit hava notið nógvar góðar løtur inni hjá teimum, minnst hann.

Tað var eitt sindur uttanhandu onga starvsstovu at hava á Bakkafrost. Men tað gekk bara stutt tíð, so hevði Hans gjørt pláss til eina lítla starvsstovu uppi á loftinum á Bakkafrost. Hann var rættiliga jaligur og gjørdi altíð sítt til, at allar granskingar eydnaðust.

Roknskap aðruhvørja viku

Stutt eftir at Jákup Mørkøre hitti Hans á Bakka á Bakkafrost, spurdi hann Hans, hvussu hann gjørdi við roknskapin og annars helt skil á tí, hann gjørdi. Jú, segði hann Jákupi Mørkøre, hann gjørdi tað so snilt, at hann savnaði allar rokningar og skjøl, sendi tey til P/F Data í Havn, og so fekk hann ein roknskap sendandi fjúrtanda hvønn dag.

- Tá segði eg honum, at um hann ætlaði at reka virksemi, so nyttaði einki at fáa ein roknskap sendandi fjúrtanda hvønn dag. Eg segði so við hann, at hann mátti royna at fáa fatur á onkrum roknskaparfólki har á staðnum, sum kundi taka sær av hesum. Tað skuldi helst vera soleiðis, at tá dagurin var liðugur, so kendi tú úrslitið, greiðir Jákup Mørkøre frá.

Hans tók hesi ráðini til eftirtektar, og stutt eftir hevði hann funnið onkran har í økinum at taka sær av roknskapinum – í hvussu er nakrar tímar um vikuna.

- Tað stuttliga er, at stutt eftir hetta, nú situr ein lítil drongur á skrivstovuni á Bakkafrost og bókar og avgreiðir roknskap, og tann drongurin var Regin. Tað er eisini nakað av tí fyrsta, eg minnst til Regin á Bakka, sigur Jákup Mørkøre.

Norðurlandskt samstarv

Virksemið á Bakkafrost mentist alla tíðina, og Jákup Mørkøre legði til merkis, at Hans á Bakka altíð var við upp á tað. Teir fóru millum annað inn í eitt norðurlandskt samstarv. Jákup Mørkøre

minnst, at hann eina ferð leigaði eitt flogfar til Íslands við øllum teimum, sum so ella so vóru blandað upp í svartkjaftaroyndirnar og høvdu áhuga fyri svartkjaftinum.

- Har vóru vit við til nógvar framløgur um svartkjaft, og Bakkafrost var sjálvandi við, sigur hann.
- Oddfríður Gregersen, sum var stjóri á Harenga í Gøtu, dámdi lítið, at teir í Gøtu ikki vóru við í svartkjaftaroyndunum, men tað vóru ráð fyri tí. Jákup Mørkøre syrgdi fyri, at farið varð undir royndir við at turka svartkjaft í Gøtu. Íslendingurin, Sigurjón Arason, sum er kendur í Føroyum, kom til Føroya at vera við í teimum royndunum. Hann vísir í dag mangan til júst tær royndirnar í Gøtu.

- Hann plagar at siga, at tú, Jákup, úrslitið av royndunum at turka svartkjaft í Gøtu síggjast allastaðni í Íslandi og í Føroyum, nú teir turka høvd. Tað er júst sama tøkkin, sum vit mentu tá, ið verður brúkt í dag.

Fyri ein ungan mann sum Jákup Mørkøre var tað altíð spennandi at koma inn til eftirlit á Bakkafrost, tað veri seg í sild og annað, tí teir mentu virkið alla tíðina, tað var altíð gongd í onkrum.

- Bakkamenninir vóru altíð áhugaðir at hoyra og lurta. Hans til dómis var eitt arbeidsgrev, teir arbeiddu altíð. Gjørdi tú eina avtalu við teir, so helt avtalan altíð, tingini vórðu gjørd. Teir vóru álitismenn, sigur Jákup Mørkøre.

Læt vinnuni frágreiðing

Hesi árinu frá 1976 til 1983 vóru ógvuliga spennandi ár hjá Jákupi Mørkøre. Og tað var eisini hetta tíðarskeiðið, hann serliga samstarvaði við Bakkafrost.

Í 1983 endar Jákup Mørkøre svartkjaftaroyndirnar við einari framløgu á Hotel Hafnia. Hann legði fram 14 størri og smærri frágreiðingar um svartkjaft.

- Tá gjørdi eg vart við, at nú var tað upp til vinnuna sjálva at arbeiða víðari, nú var svartkjaftavinnan fult og heilt latin vinnuni at taka sær av. Tað einasta, vit á Heilsufrøðiligu Starvsstovuni eftir hetta arbeiddu við, vóru royndir við fiskafingrum, sigur Jákup Mørkøre.

Undangongumaður á uppsjóvarøkinum

Føroyingar fiskaðu sild, men tann mest vanligi uppsjóvarfiskurin í føroyskum sjógvi, svartkjafturin, fekk mestsum frið. Hesin lítli toskafiskurin var ikki serliga áhugaverdur í vanliga føroyska fiskiskapinum. Ikki fyrr enn vit nærkaðust 1980. Tá fiskimørkini fóru út á 200 fjórðingar, og vit finga avtalur við Sovjetsamveldið, kom svartkjafturin og virðið av honum til sjóndar.

Í 80’unum vaks áhugin fyri svartkjaftastovninum, og nógvar ætlanir lógu á borðinum hjá landsstýrinum. Kringoyggjarnar ynsktu nógvir at royna seg, og hugskotini vóru nógv. Á Bakkafrost varð byrjað longu í seinnu helvt av 70’unum at kanna hendan fiskin, og roynt var at finna út av, um nakað fekst burtur úr honum.

Kalda kríggið forðaði samstarvi
Almenna svartkjaftaætlanin, sum Bakkafrost var ein partur av í seinnu helvt av 70’unum og fyrst í 80’unum, gav nógva vitan um bæði stovnin og møguleikar-

nar. Og ikki minst avmarkingarnar og annars hvat skuldi til fyri at fáa brúkt svartkjaft til matna. Tað var landsstýrið, sum setti gongd í kanningararbeiðið saman við vinnuni, og á einum fundi á Hotel Hafnia 25. og 26. juni 1981, undir heitinum „Svartkjaftaframleiðslan nú og í framtíðini“, varð tikið samanum.

Millum annað hevði trolarin *Giljanes* gjørt royndir at framleiða fars, men hesar eydnaðust ikki heilt sum ætlað. Eysturtýskarar fiskaðu eisini svartkjaft, sum varð malin til fars, og teir høvdu góðar royndir. Manningin á eysturtýska trolaranum *Rudolf* bjóðaði seg fram at hjálpa og vegleiða manningini á *Giljanesi*. Men hetta var undir kalda krígnum, og diplomatiskir tvørleikar gjørdur, at skipini ikki sluppu at samstarva.

Á Bakkafrost høvdu tey roynt at hagreiða svartkjaftin til matna og gjørdur nógvar royndir. Sambært tí, sum kom fram á fundinum í juni 1981, vóru í sambandi við útrokningarnar av íløgvinum á Bakkafrost undirmett tað, ið var

neyðugt. Eisini var undirmett, hvussu nógv fólk var neyðugt at hava til framleiðsluna. Spurnartekin bleiv eisini sett við úrvalið av ymsum framleiðslum. Eitt uppskot var, at ein skuldi havt fleiri sløg av vørum úr svartkjaftinum. Fyri at kunna arbeiða svartkjaftin best møgult var neyðugt, at hann var so feskur sum gjørligt, og tað var ikki altíð so einfalt at fáa heilt feska rávøru.

Tá tað varð tikið samanum á fundinum í juni 1981, varð víst á, at ynskiligt var við einum tættari samstarvi millum Havsbrún og Bakkafrost um rávøruna, soleiðis at Bakkafrost fekk tað, sum hóskaði best til matna, meðan Havsbrún fekk restina.

Trupulleikin var tó ikki bara á framleiðslusíðuni, varð víst á. Marknaðurin var ikki til reiðar at taka ímóti tí púra

MYND: JENS KRISTIAN VANG



Framhald frá síðu 43

Hendan íløgan verður gjørd fyri at tryggja grundarlagið undir virkseminum, um eingin sild kemur aftur. Bakkafrost fór undir alivirksemi á Skálafjørðinum (seinni eisini í Sundalagnum og á Lambavík). Sum eitt av fyra feløgum fekk Bakkafrost loyvi at byrja aling av laks og sílum í Føroyum. Fyrstu árin var tó trupult at fáa hendur á smolti, einans Fiskaaling framleiddi smolt, og hetta var meira á visindaligum stigi heldur enn til framleiðslu. Fyrstu árin fekst einans hendur á umleið 15-25.000 smoltum til hvørt felag, so hóast prísurin á laks var høgur, var ikki stórt lønsemi í vinnuni. Gongdin vísti tó, at møguleikar vóru á hesum økinum.

1980

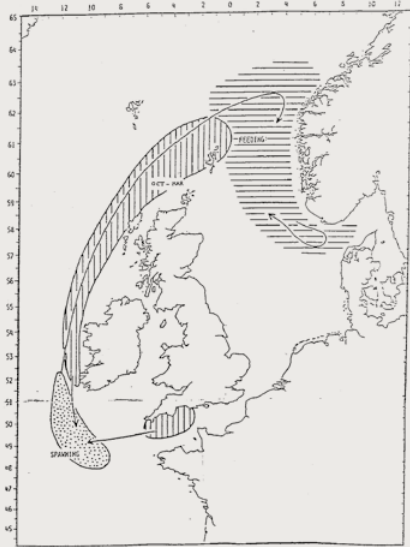
11. august 1980 var aðalfundur, og nú vóru eigararnir farnir at tosa um laksa- og sílaaling, sum fyrirøkan var farin undir. Í hesum sambandinum kom uppskot á borðið um at royna at fáa eitt lán frá Menningargrunninum upp á 1,5 milliónir krónur. Aðalfundurin samtykti eisini, at ein av eigarunum, Martin Jakobsen, skuldi fara til Noregs frá 25. august 1980 til 25. februar 1981 at arbeiða á eini laksastøð. Bakkafrost skuldi rinda lønina, ið varð sett at vera 7.000 krónur

Framhald á síðu 51

Forsíða



Vestari makrelstovnurin (Kelda: ICES)



Fiskiøki eftir svartkjafti (Kelda: ICES)



Gýtiøki hjá svartkjafti (Kelda: ICES)



Útbreiðsluøki hjá kynsbúnum svartkjafti (Kelda: ICES)



Úr skjalinum, sum Hans Jacobsen (Hans a Bakka) skrivaði í 1993. Hann metti um framtíðarmøguleikarnar fyri stovnarnar makrel, svartkjaft og sild.

ókenda fiskinum, og fleiri hildu, at enska navnið „bluewhiting“ ikki var nakað gott sølunavn. Ikki var heldur greitt, hvat hóskaði best at seta sær fyri, tí royndir vóru gjørdar bæði við farsí, fløkum og til dømis crabsticks. Svartkjafturin hevur tann fyrimunin, at hann hevur ongan sermerktan smakk og kann tí brúkast til ymiskt, sum til dømis crabsticks, ið kann fáa krabbasmakk settan til.

Politiskt tyktist einki at vera óført hesi árin. Bankarnir vóru heldur ikki smáligir. Landskassaveðhaldini sótu leys. Søgurnar vóru fleiri um útróðrarmenn og onnur hampafólk, sum fóru í bankan at avgreiða smálutir í rakstrinum, og sum komu út aftur sum reiðarar av risatrolarum. Bankin oysti pengar í ætlanir, og landið veðhelt.

Kreppan krevur sítt

Tá 80'ini koma, verður sett hol á nógvar og spennandi verkætlanir. Samfelagið er merkt av vón og dreymum. Bygdamenning er gandaorðið. Samferðslukervið verður bygt út, og einki fjall skal forða menningini, og vit fáa tunlar um alt landið. Á fiskivinnuøkinum er svartkjafturin gandaorðið. Stórar ætlanir liggja á borðinum, og fiskiflotin verður víðkaður við nógvum nýggjum og stór-

um trolarum. Svartkjafturin er tað, øll tykjast halda vera loysnin. Tær flestu ætlanirnar fara tó av knóranum, og eftir fáum árum eru flestu trolararnir seldir av landinum. Í 1992 steðgar alt upp, tá landskassin er tómur, og bankarnir fara um koll. Hin 6. september 1992 fer Sjóvinnubankin á heysin, og Føroya Banki noyðist at fáa hjálp frá Danske Bank. Í 1994 verða bankarnir lagdir saman.

Á Bakkafrost hava tey roynt rættiliga nógv frá miðskeiðis í 70'unum og inn í 90'ini. Tey merkja sjálvandi eisini tungu búskaparligu støðuna, sum rakar landið. Og hóast útlitini eru døpur, so situr Hans á Bakka ikki bara og hyggur at, meðan samfelagið berjist við at koma á føtur aftur.

Hóast virksemið hjá Bakkafrost í 80'unum kemur at snúgv seg meira um laks, so verður eisini arbeitt við

uppsjóvarfiskinum. Royndirnar hava lært Hans á Bakka, at her er eitt stórt náttúrutilfeingi, sum vit ikki brúka nóg væl. Ella ikki brúka yvirhøvur. Hóast makrelur er í føroyskum sjógvi, so fiska vit makrelin hjá grannunum, serliga fyri eystan. Tað skulu ganga næstan 20 ár, áðrenn føroyskir myndugleikar velja at fara í makrelkríggj og loyva flotanum at fiska makrel í egnum sjógvi.

Í 1993 er tó lítil áhugi fyri makrelinum og øðrum uppsjóvarstovnum. Landið liggur við brotnum fíggjarligum ryggi, og øll hava nóg mikið at hugsa um at bjarga tí, sum bjargast kann.

Hans á Bakka hevur sett seg væl inn í, hvussu uppsjóvarfiskastovnarnir ferðast á okkara leiðum. Hetta eru ferðandi stovnar, og vit eiga rættindi til hendan fiskiskapin. Hann setir seg eisini væl inn í, hvat svartkjaftur, makrelur og

Framhald frá síðu 49

um mánaðin. Martin Jakobsen var á Frøya í Miðnoregi hetta hálva árið.

1981

Aðalfundur var 7. juli, og á honum varð samtykt at gera meira iløgur í laksa- og sílaaling. Eisini varð tosað um, hvørt farast skuldi undir svartkjaftavirksemi. Tá var hetta virksemið byrjað, og varð samtyktin á fundinum helst gjørd fyri at kunna vísa á, at semja var um hetta.

1982

26. februar var eykaaðalfundur. Martin Jakobsen luttók ikki, tí hann var í Noregi, men fundurin varð gjøgnumførdur við Hansi og Rólandi Jacobsen til staðar. Evnið á fundinum var svartkjaftavirknið, og teir samdust um at royna at fáa fígging til eitt slíkt virki við lánum úr Menn-ingargrunninum og Ídnað-argrunninum. 3. juni sama ár var aftur eykaaðalfundur. Krøv vóru komin frá Ídnað-argrunninum um, at partapeningurin mátti hækast við 750.000 krónum. Ynskið frá eykaaðalfundinum var, at grunnurin ikki setti hetta krav. Hin 2. juli var aftur eykaaðalfundur. Nú hevði Ídnaðargrunnurin svarað, og teir hildu fast við kravið um, at parta-

Framhald á síðu 53

Framhald frá síðu 51

peningurin mátti hækast við 750.000 krónum. Um ikki onnur fígging fekst, so vildu eigararnir góðtaka kravið frá Ídnaðargrunninum. Roynast skuldi eisini at fáa landskassan at veðhalda fyri teimum 750.000 krónunum. Tann 19. juli var aftur fundur, og eigararnir vóru samdir um at hækka partapeningin. Semja var um at taka av lánitilboðnum frá Ídnaðargrunninum upp á fimm milliðnir krónur. Samstundis skuldi Føroya Sparikassi spyrjast, um hann kundi standa fyri restfíggjingini av partapeninginum. Eigararnir samdust eisini um at umhuga at gera síla- og laksastøðina til eitt egið partafelag. Uppgávuna at fyrireika hetta fingi Halgir Winther Poulsen og Jógvan Sundstein. Millum jól og nýggjár, hin 27. desember 1982, vóru allir partaeigararnir heima, og eykaaðalfundur var aftur. Nú varð tikið saman um fyri árið. Semja var um at hækka partapeningin við 750.000 krónum, og peningurin var inngoldin kontant. Dagin eftir var nýggjur eykaaðalfundur. Á skránni var stovnan av nýggjum partafelag, sum skuldi reka alistøðina. Semja var eisini um, at alistøðin skuldi gerast partaeigari í P/F Bakkafrøst. Róland og Hans Jacobsen kundu selja partabrøv til nýggja

Framhald á síðu 63

” Mett verður, at hetta er bíligasti hátturin at veiða svartkjaft og lutfallið millum veiðiorku og virki tann besti. ”

HANS Á BAKKA, 19. MAI 1993, UM AT BRÚKA 3 TROLARAR TIL PARTROLING

sild verða brúkt til, bæði í Evropa og í fjarskotnari londum sum Japan og fleiri londum í Afrika.

Tá nógvir føroyingar síggja daprast upp á støðuna í 1992–1993, og nógv flyta av landinum, hugsar stjórin á Bakkafrøst nógv um, hvussu vit kunnu koma burtur úr hesi sváru kreppuni – bæði land, vinnulív og fólkið, sum her býr.

Roynir at vísa á loysnir

Tann 19. mai 1993 hevur Hans á Bakka eitt skjal klárt, sum hann kallar „Makrelur, svartkjaftur og sild – framtíðarmøguleikar“. Hetta skjalið er ein gjøgnumgongd av teimum trimum fiskastovnunum og hvørjar møguleikar, hann sær í teimum. Bakkafrøst hevur tá 25 ár á baki, og kunnleikin um uppsjóvarfisk er rættiliga góður á Bakka.

Tað áhugaverda í skjalinum er, at nógv av tí, hann vísir á, er tað, sum seinni kemur at henda, men ikki fyrr enn góð 15–20 ár seinni.

Í kanninginini hjá honum sæst, at trolarar úr eini 13 londum fiska makrel í landnyrðingspartinum av Atlantshavinum. Og mitt í hesum økinum liggja Føroyar. Her verður eisini víst á, at síðani makrelfiskiskapurin tók seg upp í 60’unum, er hann øktur javnt hesi árin.

Tað eru seks skip í flotanum, sum kunnu fiska makrel í 1993, og tey eru *Krúnborg*, *Norðborg*, *Tróndur í Gøtu*, *Finnur Fríði*, *Skúvanes* og *Christian í Grótinum*.

Marknaðurin fyri makrel eru serliga Japan og Nigeria.

Bakkafrøst royndi í 1990 at arbeiða nakað av innfrystum makreli sum eina roynd. Hans á Bakka skrivar, at hetta var ein roynd, og at japanar vóru á Glyvrum og fylgdu framleiðsluni og komu við góðum ráðum. Í 1991 varð so bygt út, og klárt var at taka ímóti í september, tá makrelvertíðin byrjaði. Hans á Bakka skrivar, at tilsamans tóku tey ímóti 2700 tonsum fyrsta árið, og prísurin til skipini lá millum 1,50 kr fyri kilo og 3,50 krónur fyri kilo. Eingin rakstrarstuðul varð givin til hesa framleiðsluna. Árið eftir gekk ikki eins væl. Tá komu bara 872 tons undan á Bakkafrøst, og prísurin til skipini lá bara millum 90 oyru og 3 krónur fyri kilo, alt eftir stødd.

Orsøkin til, at prísurin varð trýstur í botn, heldur Hans á Bakka vera, at Noreg beint áðrenn fiskiskapurin skuldi byrja, boðaði frá, at teirra makrelkvota skuldi økjast munandi.

Hann tekur samanum og vísir á, at hóast árin frammanundan vístu, at tað er krevjandi at arbeiða makrel á landi, so er hetta møguligt, um neyðugu íløgurnar verða gjørdar. Rávørunga heldur

hann ikki vera nakar trupulleiki, tí longu í 1993 seldu føroysk skip nógvan makrel til móttøkur í grannalondum okkara sum Noregi, Danmark og Hetlandi.

Vil hava partroling eftir svartkjafti

Um svartkjaftin skrivar Hans á Bakka, at hetta er ein fiskastovnur, sum helst stórir møguleikar eru í, men at sum støðan er í 1993, so kann ikki roknast við, at tær stóru íløgurnar kunnu gerast. Neyðugt er tí at brúka ta orku, sum er í landinum, til at fáa nakað burtur úr stovninum, sum er í føroyskum sjógvi næstan alt árið.

Av tí at flestu svartkjaftatrolararnir frá 80’unum eru seldir, bara *Tróndur í Gøtu* er eftir, so má onnur loysn metast um, fyri at fáa meir burtur úr svartkjaftinum. Hann vísir á eitt hugskot, sum longu var uppi í 80’unum, og tað er, at tríggir trolarar skiftast um at partrola eftir svartkjaftinum. Hetta hugskotið kom aftur á borðið, eftir at makrelstríðið kom í hæddina eftir 2009, og hevur hetta verið roynt við góðum úrslitum.

Frá 1983 til 1989 varð svartkjaftur hagreiddur á Bakkafrøst við útgerð, sum var keypt til endamálið. Høvuðsframleiðslan var fars, ið varð selt til Bretlands. Nakað varð selt til Fraklands, Danmarkar og onnur lond. Royndirnar at skera flak eydnaðust ikki líka væl, tí fiskurin var ikki nóg feskur, tá hann kom á Bakka.

Niðurstøðan hjá Hans á Bakka er, at fyri at fáa nakað burtur úr svartkjaftinum, so mælir hann millum annað til, at ein roynd verður gjørd at partrola við trimum skipum. Hann metir tað eisini vera neyðugt at gera neyvar marknað-

VILJIN at royna nakað nýtt

Eftir at sildin hvarv seinast í 70'unum, noyddust tey at hugsa nýtt á Bakkafrost. Og tað vóru nógv hugskot á borðinum. Á hesum myndunum síggja vit, at áhugin fyri Bakkafrost var stórur umleið 1980. Hans á Bakka tekur ímóti vitjanum av føroyskum og ikki minst útlendskum politikarum og vinnulívsfólkum. Samstundis verður arbeitt við at hagreiða svartkjaft til nýggjar vørur, og enn kemur nakað av sild upp á land. Tá er helst talan um fjarðasild.

MYNDIR: JÁKUP MØRKØRE



1. Hans á Bakka tosar við útlendskan gest, helst er talan um russiska vitjan. Tolkurin stendur millum teir báðar.

2. Hans á Bakka greiðir útlendsku gestunum frá mannagongdini á virkinum. Aftan fyri hann stendur Árni Olafsson, sum í nógv ár arbeiddi við uttanríkisviðurskiftum hjá føroyingum.

3. Víst verður, hvussu tey flakaskera. Hjalti í Jákupsstovu og Árni Olafson hyggja at. Útlendski gesturin lurta eftir tulkinum.

4. Flakakvinnur til arbeiðis

5. Jógvan Ingvarð Olsen, løgtingslimur (longst til høgru), Pauli Ellefsen, lögmaður, og aðrir lurta, meðan Hans á Bakka greiðir frá møguleikunum.

MYNDAFRÁSØGN



6. Kvinna ger fars.

MYND: JÁKUP MØRKØRE

7. Herdis Poulsen vigar og pakkar laks, stutt eftir at hon byrjaði á Bakkafrost í 1981. MYND: REGIN JACOBSEN

8. Arbeðsfólk inni á virkinum.

MYND: JÁKUP MØRKØRE

9. Kvinnur arbeiða sild.

MYND: JÁKUP MØRKØRE



10. Bill Justinussen tømir frystaran fyri svartkjaftafars. MYND: REGIN JACOBSEN

11. Arbeðsmenn inni á virkinum. MYND: JÁKUP MØRKØRE

12.-14. Martin J. Olsen hevur verið knýttur til Bakkafrost í meira enn 40 ár. Hann var við til at byggja aliringarnar, sum Bakkafrost sjálvt framleiddi frá tíðliga í 80'unum, tá tað vísti seg, at ringarnir, sum kundu keypast úr Noregi, ikki hildu til føroyskar umstøður. Martin uppfann stálbeslagið, sum framvegis í dag er grundarlagið undir teim ringum, sum verða bygdur. Í dag er tað serliga KJ Hydraulik, sum framleiðir ringarnar í Føroyum. MYND: REGIN JACOBSEN



– Vit gingu í sama flokki í Hoydølum. Har komu vit at kennast, og vit vóru saman restina av lívinum, sigur Katrin Dahl Jakobsen, einkjan eftir Martin Jakobsen.

MYND: JENS KRISTIAN VANG

KATRIN DAHL JAKOBSEN

Bakkafrost var altíð í huganum

Martin var yngstur av brøðrunum á Bakka, føddur í 1951. Eins og brøðurnir var hann tætt tongdur at Bakkafrost øll árin, hann livdi. Sum ungur arbeiddi hann á Bakkafrost, hvørja ferð ein møguleiki var, og meðan hann las og eftir at hava tikið hægri útbúgving, var hann hollur í ráðum hjá eldru brøðrunum. Umframt útbúgving sum matvøruverfrøðingur tók hann millum mangt annað HD-útbúgving.

Martin nam sær hægri útbúgving uttanlands og arbeiddi í Noregi í nøkur ár, áðrenn tey fluttu aftur til Føroya. Her arbeiddi hann í fleiri ár sum virkisleiðari

á Bacalao og seinni sum medstjóri á Bacalao. Hann var leiðari á TK-stovuni í Havn eitt skifti, áðrenn hann fór á Bakkafrost at arbeiða sum virkisleiðari seinastu árin, hann var á lívi.

Katrin og Martin komu at kennast longu í Hoydølum.

– Vit gingu í sama flokki í Hoydølum. Har komu vit at kennast, og vit vóru saman restina av lívinum, sigur Katrin Dahl Jakobsen, einkjan eftir Martin Jakobsen.

Í 1972 fóru tey til Danmarkar í trý ár. Har tók Martin hægri handilsskúla, meðan Katrin byrjaði at lesa sálarfrøði.

Katrin Dahl Jakobsen var gift við Martini Jakobsen, hinum yngsta av Bakkabrøðrunum. Tey kendust frá studentaskúlaárunum og hildu saman til Martin doyði. Hann nam sær royndir og kunnleika fleiri staðni, men Bakkafrost lá altíð í huganum hjá honum.

Men tað vóru kreftir aftan fyri Martin, sum vildu hava hann at fara fiskivinnuvegin.

– Eg havi til dømis eitt bræv liggjandi frá Torm-óði Dahl, sum eggjar Martini at fara at lesa fiski- vinnu í Tróndheimi. Í hesum sama brævinum sigur hann Martini, at eg saktans kann halda fram at lesa sálarfrøði í Tróndheimi, greiðir Katrin frá.

Í 1976 fluttu tey bæði til Tróndheim at lesa. Har var tó eingin útbúgving í sálarfrøði, sum tey høvdu fingið at vita, so Katrin Dahl Jakobsen fór at lesa til lærara í staðin. Og Martin fór at lesa fiskivinnu- og matvøruverkfrøði, sum ætlað.

Drúgvar royndir í Noregi

Meðan Martin Jakobsen las í Tróndheimi, arbeiddi hann hjá Mattilsynet. Hetta var tað, sum svarar til Heilsufrøðiligu Starvsstovuna í Føroyum. Hann arbeiddi eisini á Frionor, meðan hann las. Frionor var ein stór fyritøka, ið útflutti frystan fisk og aðrar fiskavørur til keyparar ymsastaðni í Evropa. Frionor hevði eisini umleið 50 flakavirkir og tvey stór ídnaðarvirkir í Noregi.

– Seinni varð Martin settur í fast starv hjá Frionor og ferðaðist út til nógv virki sum ráðgevi í góðskustýring, framleiðslustýring og sovorðnum. So hann fekk rættiliga gott innlit í hetta við góðsking, eisini góðsking av liðugvørum. Tað vakti hansara áhuga tá, at góðska fisk meira og soleiðis fáa meira burturúr, sigur Katrin.

Eftir at Martin fekk starv hjá Norsk landbrukskjemi, fluttu hann og familjan til Flekkefjord í Suðurnoregi at arbeiða í tvey ár. Norsk landbrukskjemi arbeiddi millum annað við frystivørum, laksafóðri, rækjum og øðrum. Her starvaðist hann fyrst sum rakstrarleiðari og seinni sum stjóri.

Altíð knýttur at Bakkafrost

Martin Jakobsen arbeiddi hjá Frionor í Noregi frá 1982 til 1984, men var alla tíðina tætt knýttur at Bakkafrost.

– Hann arbeiddi altíð á Bakkafrost, tá tað yvirhøvur bar til, millum annað í frítíðunum, tá hann las. Longu tá hann var liðugur sum studentur, fór hann at starvast sum virkisleiðari og í fyrisitingini á Bakkafrost. Tað gjørdi hann í tvey ár, til vit fluttu niður. Tað var tað sama, tá hann fór at lesa víðari í Noregi, hann var altíð til reiðar at arbeiða. Tá vit komu heim í til dømis summarfrítíðini, fór hann beint í arbeiðsklæðini og so til arbeiðis á Bakkafrost, sigur Katrin Dahl Jakobsen.

Hann var eisini mangan klárur at geva brøðrunum á Bakkafrost ráð og prei um ymiskt, hann hevði frætt um ella onkursvegna lært í sambandi við útbúgvingina og arbeiðini, hann hevði í Noregi.

– Ikki tí, bæði Hans og Róland vóru fullir av hugskotum, og teir vóru ikki bangnir fyri at taka fatt, men eg haldi, at Martin var teimum góður í ráðum á vitanarliga økinum, altso, á tí øki, hann hevði royndir av frá lestrinum og arbeiðinum í Noregi, sigur Katrin Dahl Jacobsen.

Aftur til Føroya

Í 1984 flutti familjan Jakobsen heim aftur til Føroya at búgva. Tá fór Martin at arbeiða sum virkisleiðari á Bacalao og seinni sum medstjóri við ábyrgd fyri rakstrinum. Á Bacalao gjørdi hann eina góðskuskipan, sum varð sett í verk í 1986. Í tí lá millum annað at tíðna frystan fisk og raspa hann.

– Seks skip vóru tongd at Bacalao tá, so har var stórt virksemi. Bacalao fór jú úr Fiskasøluni, so teir skuldu eisini taka sær av søluni, sigur Katrin Dahl Jacobsen.

” Tá vit komu heim í til dømis summarfrítíðini, fór hann beint í arbeiðsklæðini og so til arbeiðis á Bakkafrost. “

Í 1993 varð Bacalao lagt í pottin hjá Fiskavirking. Martin fekk í boði at halda fram á Fiskavirking, men tað hevði hann ongan hug til. Næstu árin fekst hann við ymiskt, millum annað hjálpti hann til at seta FarFish í gongd. Tað var Bakkafrost saman við Havnar Arbeidsmannafelag, ið stóð aftan fyri FarFish. Nøkur ár var hann leiðari á TK-stovuni, til hann aftur fór á Bakkafrost at arbeiða. Tað var í 2001.

– Um tað mundið bygdu teir upp í virkisbygningin norðureftir. Tá var tað Martin, ið legði til rættis, hvussu tað skuldi byggjast, innrættast og so framvegis, sigur Katrin.

Martin Jakobsen stríddist við sukursjúku frá barni av. Sum vaksin fór heilsan at bila, og hann skuldi hava nýtt nýra, og tað fekk hann frá Hansi.

– Í hesum sambandi minnist eg, at Hans skuldi kannast, og tá søgdu tey, at Hans hevði fysikk sum ein atletur. Hann sat jú ongantíð á reyvini, hann arbeiddi altíð.

– Martin fekk nýtt nýra í 1995, og tá hevði hann tað gott í nógv ár. Men seinni gjørdist heilsan verri, og hann misti fyrst annað beinið og síðan hitt. Kortini var hann ongantíð sjúkrameldaður, uttan tá hann var innlagdur á sjúkrahúsi. At sjúkramelda seg, tað gjørdur hasir menninir ikki. Eg minnist, at tá hann misti fyrri beinið, arbeiddi hann á Bakkafrost. Tá gjørdi hann avtalu við ein mann á Signabø at koma til Havnar eftir sær. Síðan rindaði hann hesum mannum fyri túrin.

– So tú kanst ætla, at hasir menninir hava verið heilt ómetaliga raskir. Martin var til dømis til arbeiðis dagin fyri, at hann varð innlagdur seinastu ferð, sigur Katrin Dahl Jakobsen.

ALINGIN kemur í gongd

Samstundis sum flatfiskurin er komin í gongd, so tosa beiggjarnir saman um ymiskt, teir hava hug at royna. Hóast einki stendur um hetta í fundarbókini seinast í sjeytiárunum, so eru teir farnir at fyrireika alingina. Fyrsta aliloyvið fáa teir í 1979.

Teir hava tó helst ikki hildið, at hetta var so nógv at tosa um, og tí stendur einki í fundarbókini. Í august 1980 tosa teir kortini um „ta laksa- og sílaaling, sum virkið so smátt er farið undir.“ So í august 1980 eru teir í gongd við alingina.

Eisini varð samtykt, at Martin Jacobsen, fyribils í eitt hálv ár, skuldi fara til Noregs at arbeiða á einum aliøki. Semja var um, at hann skuldi vera í Noregi frá 25. august 1980 til 25. februar 1981. Tað skuldi hann fáa eitt sindur av løn fyri. Hann skuldi fara til Frøya í Trøndelag í Miðnoregi.

– Áhugavert, tí hetta er økið, har Salmar hevur høvuðsstøð. Grannaoyggjarnar Hitra og Frøya eru framvegis í dag millum bestu aliøkir í Noregi, vísir Regin Jacobsen á. Salmar fekk eisini seinni hug

at keypa seg inn í føroyska alivinnu og ynskti helst at yvirtaka Bakkafrost, um móguleikin kom.

Tað er á Hitra-Frøya-leiðini, teir fáa sær íblástur. Martin Jacobsen er har fyri at fáa sær vitan og fyri at kunna geva teimum heima meira kunnleika um aling.

Á fundi hin 7. juli 1981 verður sagt, at haldast skal fram við síla- og laksa-aling. Og byggjast skal út so nógv, sum mett verður móguligt. Tað, sum er avbjóðingin hesa tíðina, er, at man veit sera lítið, men tey loyvini, sum fáast, eru oftast til 30 ringar.

Glyvrar, og Bakkafrost, sæddar úr haganum. Aliringar norðanfyri og sunnanfyri bryggjuna. Myndin er frá 1981–1982. Byggikráni sær út til at vera í gongd við útbyggingina omanúr høvuðsbygninginum. Hetta var liðugt í 1982. MYND: REGIN JACOBSEN



Framhald frá síðu 53

felagið fyri upp til 400.000 krónur. Nýggja felagið fekk navnið Faroe Sea Farming. Felagið varð tó ikki kent undir hesum navninum, tað varð kent sum Glyvra Alistøð. Á sama fundi varð eisini tosað um at fara undir at gera fóður til síl og laks. Semja var um at kanna kostnaðin av slíkari framleiðslu. Avgjörð, um hetta skuldi gerast eitt nýtt øki fyri Bakkafrost, skuldi takast, tá ein visti betur, hvat kom at henda við svartkjaftavirkinum. Bakkafrost bygdi út til svartkjaftaframleiðslu, liðugvørurnar vóru fløk og fars. Nýggj tøkni varð keypt, og orkan útbygd. Virkisbygningurin vestur úr Bakkafrost varð bygdur til innfrysting og frystigoymslu.

1983

Bakkafrost bygdi fóðurframleiðsluvirki til at framleiða alifóður. Fyrstu árin var fiskurin fóðraður við 'vátfóðri'. Hetta var fyri tað mesta malin síld, svartkjaftur ella lodna. Vitaminir og lítevni vóru koyrd í, men var hetta sera skitligt og arbeiðskrevjandi. Nýggja fóðurslagið, sum norðmenn vóru byrjaðir við, kallaðist 'bleytfóður'. Hetta var fóður, sum tú fekst við at blanda fiskamjøl, fiskalýsi, vitaminir, lit og bindimjøl saman og elta tað við

Framhald á síðu 65



Martin Jakobsen fór á heysti 1980 til Noregs at nema sær meira vitan um aling av laksi. Hann fór til Frøya, eitt øki, sum er eitt av bestu norsku aliøkjunum – eisini í dag. MYND: MARJUN SIMONSEN

– Fyrstu ringarnir lógu undir, har nýggja virkið stendur í dag. Har var ikki meira enn átta metrar djúpt, sigur Regin.

– Vit høvdu bara ringar her í fyrstani. Í 1985–1986 fluttu vit ringarnar inn um Langanes. Tað, sum lá sunnast á Skálafjørðinum eystaru megin, tað átti Bakkafrost. Hesa tíðina vóru nógv fleiri alibrúk á Skálafjørðinum. Oddfríður Gregersen og teir á Fiskavirking í Gøtu lógu innast – innan fyrri Skipanes. Har afturat vóru Faroe Fish Farming, Undir Skriðum og Runavíkar laksaaling.

– Alt lá hultur til bultur her á fjørðinum. Vit høvdu fimm alibrúk á eystara armi, og á vestara armi lá Urðará. Til samans seks alibrúk lógu á Skála-

fjørðinum. Heilt frá 1980 og fram til 2003 vóru fleiri alibrúk her á fjørðinum, sigur Regin Jacobsen.

Har var smolt, miðalstórir fiskur og tøkuklárur fiskur. Eingin árgangsskiljing.

Sær alingina sum framtíðina

Tá vit koma inn í 80’ini eru stórar broytingar longu hendar innan samferðsluna, og upp aftur fleiri koma hesi árin. Bæði tá talan er um tunlar og um nýggj skip. Búskapurin gerst heitari og heitari hesi árin. Stórar fløgur verða gjørdar í nýggjar trolarar við lánstrygd frá landskassanum.

Hjá Bakkafrost merkir hetta ára tíggu, at ein so smátt gevst við sild.

Royndar verða nýggjar leiðir við svartkjaftinum, sum er tað, øll trúgva uppá hesi árin. Samstundis er Bakkafrost á veg inn í alingina.

Hóast alingin ikki hevði nakran stór-an leiklut hjá teimum, so hava teir sæð, at har vóru møguleikar, ið ikki vóru troyttir.

Í januar 1986 sigur Hans á Bakka: „**Størsti vøxsturin verður í alingini.**“ Tá arbeiddu 10–12 fólk í alingini hjá Bakkafrost.

Føroyingar fylgdu væl við í tí, sum hendi í Noregi, og teir fyrstu seks, ið fingu aliloyvir í 1979, høvdu nærum allir verið í Noregi og hugt eftir og lært av norðmonnum.

Tøka av sílum. Verður glúpað við hond úr aliringinum upp í eina lítlan bát. Í dag er tað brunnbáturin „Hans á Bakka“ sum avgreiðir henda partin. MYND: REGIN JACOBSEN



Framhald frá síðu 63

serligum maskinum og síðan framleiða til fóður-bollar. Hetta var sera stór broyting frá gomlu tøk-nini, og í fleiri ár, heilt fram til umleið 1990, seldi Bakkafrost alifóður til stóran part av alivinnuni í Eysturoynni. Síðan var nýtt fódurslag tikið í nýtslu, sum nevndist turrfóður, og sum Havs-brún var farið undir at framleiða.

1984

Á aðalfundinum tann 18. august í 1984 var semja um at byggja eitt ensilasjuanlegg og at kannast skuldi, hvussu hetta skuldi figgjast.

1985

3. februar hetta árið er nevndarfundur á skrivstovuni hjá Bakkafrost á Bakka. Hetta er fyrsti fundurin, har Regin Jacobsen luttekur, og hann er tá skrivari fyri nevndina. Á hesum fundinum verða tvey mál viðgjørd. Tað fyrra er, at nevndin er samd um at fara undir at byggja eina nýggja pakkiskipan. Hitt málið er lön til nevnd og skrivstovufólk.

Hetta árið er Regin Jacobsen 18 ára gamal og gongur í triðja flokki á Studentaskúlanum við Gøtugögv. Eftir skúlatíð hevur hann í eina tíð hjálpt til við ymskum á skrivstovuni, og á hesum nevndarfundinum sam-

Framhald á síðu 67



Hans á Bakka á skrivstovuni fyrst í 80'unum. MYND: JÁKUP MØRKØRE

Feløgini, sum í 1979 og 1980 finga loyvir frá landsstýrinum at fara undir aling, vóru Salmo hjá Guttorm Djurhuus og øðrum í Kaldbak, Joki hjá John Andreassen í Funningi, P/f á Strond í Klaksvík, Gján á Norðskála, Tangi, eisini á Norðskála, og sum sætta felag var Glyvra Alistøð á Glyvrum.

Helgi Jacobsen skrivar í bókini *Ringar á sjónum*, at politiski áhugin vaks fyrri alivinnuni, tá fyrstu privatu alararnir fóru í gongd, og hann heldur fram: „Í ár 2000 høvdu hesir fyrstu alararnir verið kallaðir íverksetarar, og tað hava teir eisini verið. Men tað sum helst dróg meira í fyrstanini, var áhugin og spenningurin. Seinni, tá nógvar íløgur stóðu uppá spæl, var tað ikki altíð so hugaligt.“

Bakkafrost byrjaði sítt alivirksemi á Skálafjørðinum, seinni kom alingin í

Sundalagnum og á Lambavík afturat. Fyrsta loyvið var at fara undir aling av laks og sílum í Føroyum. Fyrstu árin fekst einans hendur á umleið 15–25.000 smoltum til hvørt felag, so hóast prísurin á laks var høgur, var ikki tað stóra lønsemið í vinnuni. Gongdin vísti tó, at møguleikar vóru á hesum øki.

Aling er fíggarliga krevjandi, tí fyrri tókan má hava nóg mikið til raksturin, meðan fiskurin stendur í vøkstri í aliringunum. Tá alingin byrjar, eru at kalla bara tveir møguleikar at fáa fatur á fígging, og tað eru almennu grunnarnir, Ídnaðargrunnurin og Menningargrunnurin. Hesir báðir grunnarnir veita lán, og seta treytir til vinnuna fyrstu árin.

Fyrsta treytin, Ídnaðargrunnurin setti, var, at landsstýrið hevði givið fel-

” Størsti vøksturin verður í alingini. “

HANS Á BAKKA, JANUAR 1986

agnum loyvi at ala. Onnur treytin var, at ikki mátti alast meira enn 50 tons av fiski um árið. Krav var um eginpening upp á 150.000 krónur, harav tær 100.000 krónurnar skuldu vera tøkár í føroyskum peningastovni, og tær seinastu 50.000 krónurnar skuldu fáast til vega fyrsta árið, virksema var.

Fígging var ein krevjandi uppgáva hjá teimum, sum vildu royna seg í alingini, men tað, sum sermerkti fyrstu árin, var tó ikki bara fíggarliga støðan, men ein nýggj vinna, ið vit kendu lítið til, og alararnir noyddust at læra seg vinnuna uttan fyridømir.

Aliringar innan fyri Langanes á Glyvrum uml. 1983–1985. MYND: BAKKA Frost



Framhald frá síðu 65

tykkir nevndin, at hann skal fáa eina fasta mánaðarløn svarandi til fulltíðar skrivstovuarbeiði. Samstundis verður løn sett fyrri Hans Jacobsen, ið fær 17.000 krónur um mánaðin, og Róland Jacobsen fær 15.500 krónur um mánaðin. Teir báðir fáa eisini samsýning fyrri telefon, ávikavist 500 og 200 krónur um mánaðin.

Á aðalfundinum hin 5. apríl verður tosað um at viðka um svartkjaftaframleiðsluna við tveimum flakmaskinum, skrællara, frystiskápum, pakkiskipan og lastbili. Avgerð verður tikin um at fara undir hesar íløgurnar, og tað fyrsta, sum skal gerast, er at keypa tvær flakmaskinur frá landsstýrinum.

Fyrsta september er nevndarfundur, har málini eru útbygging og fígging. Talan er um at økja lánsbyrðuna við umleið sjey milliónum krónum. Av hesum verður tosað um at taka triggjar milliónir í láni uttanlands. Tað er fódur- og svartkjaftaframleiðslan, ið er álitid, og hesi skulu bera lánibyrðuna. Fódurframleiðslan verður mett at verða umleið 2000 tons, og pakkingin av sílum og laks umleið 1000 tons. Í inntøku verður mett, at pakkingin skal geva umleið eina millión krónur í 1986, og fódur-

Framhald á síðu 73



Johan Mortensen fekk høvi at vera við eitt tíðarskeið í søguni hjá Bakkafrost, tá nógvar nýggjar royndir vórðu gjørdar, og sjálvur minnst hann aftur á eina tíð, har pláss var fyri nýggjum hugskotum og vilja til at royna.
MYND: JENS KRISTIAN VANG

JOHAN MORTENSEN

Ordiligheit hevur eyðkent fyritøkuna

Tað var ígjøgnum pápa sín, Aksel Mortensen, at Johan kom at hava samband við Bakkafrost og seinni at arbeiða saman við monnunum á Bakka.

– Pápi hevði heilsøluna Marr & Co. Hann var ein ógvuliga framburðssinnaður og kreativur maður. Á heilsølu-marknaðinum var hørð kapping, men pápi hevði í nógv ár selt saltfisk, sum ikki varð seldur gjøgnum Fiskasøluna, so søla av fiski lá frammarlaga hjá honum. Og onkursvegna er hann komin í samband við Hans á Bakka. Teir tóku jú ímóti sild, so eg haldi, at pápi hevur sent sild av landinum fyri teir, møguliga til

Bremerhaven, sigur Johan Mortensen.

Um hetta mundið var Johan byrjaður at lesa sálarfrøði og bókmentir í Danmark, men hann tímdi ikki, og tí bað Aksel sonin koma heim at arbeiða saman við sær. Hetta var samstundis sum Aksel Mortensen tordi at sleppa heilsøluni og fór at selja fisk burturav.

– Tað var djarvt, tí tá sat Fiskasølan á 95 prosentum av allari fiskasøluni í Føroyum, sigur Johan Mortensen.

Sild í gløs

Tá Aksel Mortensen kom í samband við teir á Bakka, var Hans Jacobsen ein

Johann Mortensen var í starvi hjá Marr & Co, sum pápin, Aksel Mortesen, rak. Saman fingi teir møguleika at vera við til at menna og útflyta vørur frá Bakkafrost, ððrenn alingin tók yvir.

ungur maður. Aksel hevði leingi droymt um at sjóða niður sild í gløs. Johan minnst, at Aksel tosaði nógv við Hans á Bakka um hetta, og sum frá leið fekk Hans áhuga fyri hesum.

– Kósini arbeiddi við sild tá, og pápi visti, at teir á Kósini høvdu eina uppskrift upp á ein sildalaka. John Høj, sum tá arbeiddi sum rakstrarleiðari á Kósini, var einasti føroyingur við einari hermetikkútbúgving. Endin varð, at Hans á Bakka keypti uppskriftina frá Johan Høj. Soleiðis byrjaði tað í tí smáa. Bakkafrøst byrjaði at selja sild í gløsum, sigur Johan Mortensen.

Í fyrstani stóðu arbeidssólk kring eitt borð og gjørdur arbeiddi við hond, og tað gekk ikki skjótt. Tey útvegaðu sær síðan eitt flutningsband at arbeiða við, og tá bar betur til.

– Pápi og eg arbeiddu rættiliga væl saman við Hansi og Rólandi. Vit tosaðu við teir um at góðska fiskin meira, og í tí sambandinum fóru vit til Danmarkar at hyggja eftir, hvussu tey gjørdur har. Vit sóu beinanvegin, at skuldi økonomiur koma í hetta, so noyddust vit at hava eitt flutningsband, og tá var tað, at teir keyptu flutningsbandið, minnst hann.

Betri útgerð

Í Danmark komu teir í samband við fyrítøkuna Cabinplant. Tað var ein fyrítøka, ið menti ymiska tøkni til fiskivinnuna. Her gjørdur teir av at bíleggja fyrstu pakkimaskinuna til Bakkafrøst.

– Tá kom so smátt gongd í, og vit seldu sildina fyri Bakkafrøst, greiðir Johan frá.

Sjálvur er Johan Mortensen ikki sørt kreativur, so hann kreeraði merkiseðlarnar á gløsini, og hann teknaði eisini gløsini.

Johan Mortensen vísir á, at Føroyar vóru rættiliga langt frá umheiminum í sjeytiárunum, og ein flogferðaseðil kostaði ein harragarð. Kortini arbeiddur teir alla tíðina við at sleppa at útflyta meira.

Føroyagrunnurin

Tað varð Føroyagrunnurin, ið gjørdist ein stór hjálp hjá Bakkafrøst og Johan og Akseli Mortensen.

– Tað sótu nakrir fantastiskir menn í nevndini, tveir teirra vóru Einar Kallsberg og Sólbjørn Jacobsen. Tá skrivaði eg mína fyrstu umsókn yvirhøvur

um stuðul. Eg spurdi teir, um Føroyagrunnurin var sinnaður at hjálpa okkum, soleiðis at vit kundu fara undir at útflyta sild. Og Gud hjálpi tú mær, fingur vit stuðul, og tað var sum ein saltvatnsinnspræning, nú skuldu vit vísa teimum, hvat vit dugdu. Tann vilji og tær visiónir, ið teir menninir sýndu, var nakað, sum munaði, heldur Johan Mortensen.

So var at finna rætta smakkin fyri at koma inn á danska marknaðin. Teir komu í samband við eitt, ið rópt varð Gastronomisk Institut. Her arbeiddi millum annað ein póllendingur, Thomas Jewzki. Hann fekk smakkroyndir úr Føroyum.

– Tað var eitt sindur stuttligt, tí hvørja ferð, vit høvdu gjørt smakkroyndir, bjóðaði póllendingurin okkum øl og snaps, men Hans drakk jú ikki. Vit fingur altíð skemt burtur úr tí, og Hans var ómetaliga stuttligur at ferðast saman við, greiðir Johan Mortensen frá.

Á danska marknaðin

Nú var komið so mikið áleiðis, at sildin varð seld í Føroyum, og nú var smakkurin eisini soleiðis, at sildin var til reiðar at selja í Danmark. Nú fór Johan Mortensen í holt við donsku keypsamtøkurnar, og tær vóru nógvur.

– Eg royndi at tosa og argumentera fyri allar teir mongu føroyingarnar, sum búðu í Danmark, og um hesa góðu sildina, og dekan fari varð endin tann, at donsku keypsamtøkurnar gjørdur ein risa-orðra upp á sild frá Bakkafrøst. Teir seldu tað undir teirra keypsamtøkumerki sum „Færø sild“. Tað var fyrsta veruliga hágóðskuvøran, sum varð framleidd í Føroyum og seld uttanlands, sigur Johan Mortensen.

” Tað var ein spennandi tíð við einum heilt serligum samstarvi. Pápi og partvís eg sjálvur sum teir kreativu menninir, og Hans á Bakka sum tann altíð praktiski arbeidsmaðurin. “

Hann minnst, tá allir pallarnir við føroyskari sild stóðu niðri á bryggjuni í Havn og skuldu umborð á *Lóm*.

– Tað var eitt veruligt nøgdsemi, eg tá kendi fyri tað framúr samstarvið, sum lá aftan fyri teir pallarnar við sild, sigur Johan.

Hetta var í seinnu helvt av sjeytiárunum. Johan Mortensen minnst ikki fyri víst hví, men av onkrari orsök datt hetta niður fyri. Hann heldur, at høvuðsorsøkin mundi vera sildaprísurin.

– Tað var ein spennandi tíð við einum heilt serligum samstarvi. Pápi og partvís eg sjálvur sum teir kreativu menninir, og Hans sum tann altíð praktiski arbeidsmaðurin, sigur Johan Mortensen. Seinni sleptu teir sildini heilt.

Vóru í Japan

Johan Mortensen var við Hansi og Martini á Bakka, tá ið teir vóru í Japan og hugdu eftir surimiverksmiðju frá verksmiðjuni Bibun, sum sáttmáli var skrivaður um. Surimiverksmiðjan varð leverað og sett upp árið eftir. Hann minnst ferðina sum eina ómetaliga læruríka ferð, bæði arbeidsliga og mentanarliga. Og sum altíð var tað stuttligt at ferðast saman við Hansi, tí hann var so ómetaliga skemtiligur.

– Ella sum suðuroyingar plaga at siga, hann var altíð til reiðar at tvassa, flennir Johan Mortensen.

Hann leggur samstundis dent á, at Hans var ikki bara skemtiligur, hann var eisini ógvuliga jaligur og konstruktivur.

Sandmaðurur í føroyskum fiski

Hetta var um tað mundið, tá ein týskur journalistur

fann uppá at vísa fram sandmaðurk, sum var funnin í føroyskum fiski. Og innslagið hjá týska journalistinum kom at kosta føroyingum dýrt í longri tíð, eisini Bakkafrøst.

– Eg var staddur í Onglandi tá fyri teir á Bakka og royndi at fáa ein sáttmála um svartkjaftafars við størstu fyrítøkuna í Onglandi, sum keypti slíkar vørur. Teir tóku væl ímóti okkum og vóru sinnaðir at gera ein heilt stóran sáttmála við Bakkafrøst. Teir skuldu koma til Føroya tvær vikur seinni at skriva undir henda risaorðran.

– Tey komu so til Føroya, og ein dagin sita vit til reiðar inni á Bakka at skriva undir sáttmálan. Tá eru bráðliga telefonboð til enska söluleiðaran. Hann fer til síðis eina løtu, og tá hann kemur aftur, er hann bleikur og álvarsamur. Nei, tíverri, orsakað av málinum um sandmaðurkin noyddust tey at sleppa orðranum. Tað var ein vanlukka, ikki bara fyri Bakkafrøst, men fyri Føroyar, sigur Johan Mortensen.

Bakkafrøst hevði tá fingist við aling í seks ár. Virksemið var vaksandi um tað mundið, og Bakkafrøst og Marr valdu tískil í felag at keypa seg inn í felagið, Urðará. Seinni gjørdust tíðirnar truplari, eisini innan aling, og tá steðgaði okkara samstarv.

Johan Mortensen heldur, at ein orsök til, at Bakkafrøst er komið so langt og er vorðið so stórt, sum tað er, er „right time and right place.“

– Harafturat var hetta ein familjufyrítøka við góðum samstarvi, góðum samanholdi og opinleika. Tað, saman við hampiligheit og ordiligheit, haldi eg hevur eyðkent fyrítøkuna, sigur Johan Mortensen.

Framhald frá síðu 67

framleiðslan umleið 1,6 milliónir krónur. Á hesum fundinum verður eisini ein keðilig støða umrødd. Tað er, at P/F Star Salmon skyldar nokk so fitt av peningi til Bakkafrost. Í fundarfrágreiðingini kemur fram, at nevndin ikki er vís í, hvussu gjaldførið er hjá fyrirkuni, tí har stendur: „P/F Star Salmon hevur nýtt veksil, og hetta kundi týtt uppá okkurt.“ Beint fyri jól hetta árið, hin 20. desember 1985, verður fyrsta bonusskipanin í Bakkafrost samtykt. Spurningurin, sum verður nevndur hendan dagin, er, um starvsfólkinu skulu fáa bonus fyri 1985, um úrslitið loyvir tí. Nevndin semist um, at leiðslan kann bjóða starvsfólkunum upp í fimm prosent av árlønini hjá tí einstaka í bonus. Samtykt verður, at fyri tímalønt fáa øll fimm prosent, men í mesta lagi 9.000 krónur til tann einstaka, alt eftir hvussu nógvur tímar tey hava arbeitt. Tey fastløntu fáa hvør sær 9.000 krónur í bonus. Í 1985 fekk Bakkafrost aliloyvi í Sundalagnum við Hagagjógv, og teir stovnaðu felagið p/f Hagagjógv. Hin 12. februar skrivur Dagblaðið, at svartkjafturin er á veg suðureftir. Hetta verður sagt at vera óvanliga tíðliga. Í 1984 og 1985 fiskaðu føroysku skipini umleið 45.000

Framhald á síðu 75

80’ini: Tá laksaprísurin ikki kendi mørk

vórðu útistongdir frá Russlandi, finguføroyskir alarar methøgar prísir fylaksin til Russlands.

Tað vóru tó ikki teir høgu prísirnar, sum undangongumennirnir innan føroyska aling hugsaðu um, tá teir fóru í gongd við alingina í 80’unum.

Ein av fyrstu umsóknunum at ala laks kom frá klaksvíkingunum, Jógvan Hansen og Sámal Thorsteinsson, og norðmanninum, Monrad Skjelten. Í bókini Ringar á sjónum skrivur Helgi Jacobsen, at „*hetta var tað fyrsta privata føroyska felagið, sum*

frá byrjan hevði eina miðvísa ætlan við nærum fullkomnari vertikalari integrasjón frá strúking og kleking til kryvjing.“

Felagið kallaðist Á Strond og hevði ætlanir um at hava aling beint sunnan fyri, har Bakkafrost í dag byggir sína nýggju smoltstøð. Á Strond fekk tilsoðgn um 10.000 smolt, sum kundu setast út í 1980. Felagið skuldi fáa 10.000 smolt um árið, men hevði sett sær mál um at fáa enn fleiri.

Ætlanin var tung at lyfta. Teir finguføroyskir alarar methøgar prísir fylaksin til Russlands.

Glyvra Alistøð var eitt av fyrstu feløgnum, sum bygdi sín egna fódurflaka.

MYND: SOSIALURIN



Tá tey fyrstu loyvini at ala laks komu í 1978–79, var vitanin um hesa vinnu avmarkað, og hóast framskygdir so vistu teir, sum fóru undir hesa vinnuna, neyv-an, hvussu krevjandi vinnan er, og hvussu krevjandi djúpu aldudalarnir kunnu vera. Neyvan roknaðu teir við, at hetta kom at merkja, at fleiri komu at bróta rygg fíggarliga komandi árinu. Bæði sjúka og ein fíggarliga krevjandi vinna skuldi vísa seg at vera meira, enn teir flestu megnaðu. Inntøkurnar frá laksinum koma ikki fyrrenn hann er vaksin. Frá yngli til hann er klárur at taka tvey til trý ár seinni, krevur breiðar fíggarligar herðar.

Politiskt var ein fongdur av somu hugsan sum í Noregi, at talan var um „ein alari – eitt loyvi“. Hugsanin passaði eisini gott inn í ta politisku hugsanina um bygdamenning í Føroyum. Alingina sá ein sum ein móguleika hjá ágrýtnum íleggjarum, ið ynsktu at skapa sær eitt arbeiðspláss á heimstaðnum.

Úrslitið gjørdist, at eftir stuttari tíð

høvdu 63 alarar loyvini kring allar Føoyar.

80’ini eru hendingarrík, eisini uttanlands. Hetta eru árinu, tá laksaaling av álvara kemur í gongd. Í 1980 vórðu 7500 tons av aldum laksi framleidd í heiminum. Tíggju ár seinni er framleiðslan 31 ferðir størri ella nærum 250.000 tons. Og tað er bara byrjanin. Tí so fáa matstovur í Tokyo, New York, París og so framvegis smakkin av hesum fiskinum. Laksurin gerst fínur matstovurættur.

Hetta gjørdi, at avmarkaða framleiðslan í 80’unum eisini merkti, at prísurin per kilo gjørdist høgur. Miðskeiðis í 80’unum lá laksaprísurin væl oman fyri 60 krónur kilo. Tað merkti, at einstakir seljarar hava selt fyri munandi hægri prís – onkur fyri millum 80 og 100 krónur kilo. So høgur gjørdist prísurin ikki aftur fyrr enn í 2016, tá algur í Kili, gjørdur av við 30 milliónar laksar. Tá Krim-kreppan rakti Vesturheimin, og norskir og skotskir alarar

Hans Jacobsen og Oddfríður Gregersen, tveir av undangongumonnunum innan føroyska aling. MYND: SOSIALURIN



Olaf Olsen, fyrrverandi landsstýrismaður, og Andrias Reinert, Fiskaaling, undir einum av mongu fundunum um aling í 80'unum. MYND: MARJUN SIMONSEN



Frá vinstri: Bergur Poulsen, táverandi leiðari á fódurdeildini hjá Havsbrún, Andreas Lava Olsen og Ditlev Eldevig, báðir stjórar á Havsbrún. Hesir høvdu stóran áhuga fyri alivinnuni í 80'unum, og Andreas Lava Olsen fekk miðskeiðis í 80'unum gjort eina kanning av fíggarstøðuni hjá alivinnuni. MYND: MARJUN SIMONSEN



fyrstu atløgu heldur ikki loyvi at leggja aliringar við Strond. Í staðin fingur teir loyvi at leggja teir við Kunoyarnes. Hetta økið er í dag eitt gott alið, men fyrst í 80'unum var ikki lætt at hava aling har. Har var øgiliga nógv lús. Harafturat hevði kópurin gott eyga á laksinum, og kópurin fann skjótt út av, hvussu hann kundi klintra upp á aliringarnar og koma sær inn í ringarnar at eta. Støðan var so krevjandi fyri eigararnar, at teir kendu seg noyddar at hava náttarvaktir við ringarnar. So skjótt kópur nærkaðist, bleiv hann skotin.

Á Strond gavst í 1985, tá annað felag í Klaksvík yvirtók aliloyvið og felagið. Á Strond-loyvini eru í dag partur av Bakkafrost-samtakinum.

Fiskaaling innflutti frá 1978 laksa-rogn úr Noregi, men gavst við innflutninginum í 1984 orsakað av IPN-sjúkuni, sum tá var komin í hjá norðmonnum.

Á Bakkafrost vórðu fyrstu ringarnir lagdir beint uttan fyri virkið. Hetta var mest sum ein royndarætlan, men Glyvra Alistøð, sum felagið bleiv kallað, slapp at vaksa og er tað fyrsta, vit kenna til av tí, sum seinni gerst til Bakkafrost. Í bókini *Ringar á sjónum* stendur, at orsøkin til at hetta seinni skuldi gerast til tann alirisan, vit í dag kenna, kemur av „tolsemi, dugnaskapi, arbeiðssemi og klettaføstum áliti á, at tað fór at bera til.“

Politikararnir høvdu avgjørt, at aling skuldi ikki vera stórrakstur.

HANS Á BAKKA

Bakkafrost var ikki við í fyrsta umfarinum, tá Fiskaaling býtti út laksasmolt í 1980. Teir vóru ov seinir at søkja, men fingur síl. Árið eftir fingur teir 5000 laksasmolt. Helst hevur verið talt nakað leysligt, tí tá Bakkafrost seinni tók hendan fiskin, vóru fleiri enn 5000 laksar tiknir. Teir vórðu seldir fyri millum 80 og 100 krónur kilo.

Tey fyrstu árin aldi Glyvra Alistøð síl, sum vórðu seld til Stabburet í Noregi. Stabburet, sum selur als kyns matvørur til norðmenn, fekk ikki fatur á røttu sílastøddini í Noregi. Tað var bara á Glyvrum, at teir funnu hana. Tí var prísurin eisini sera góður. Nakað av alda fiskinum varð eisini selt til Danmarkar.

Í 1985 hevði alifyrirøkkan á Bakka 27 ringar við 60.000 laksum og eini 80.000 sílum. Hetta árið fekk fyrirøkkan væl omán fyri 100 krónur fyri kilo av teimum 90 tonsunum av laksi og 60 tonsunum av sílum, sum teir tóku.

Prísurin vaks skjótt í 80'unum. Í 1980 var kiloprísurin umleið 25 krónur, og longu í 1985 var miðalprísurin millum 80 og 90 krónur hjá føroyskum alararum.

Bakkafrost byrjaði longu í 1980 at framleiða alifóður. Tað byrjaði í smáum, men seinni varð hóskeiligari útgerð keypt. Hetta var sokallað mjúkfóður, sum tá varð framleitt.

Av teimum seks fyrirøkunum, sum vóru fyrstar at fáa aliloyvi, var tað bara Glyvra Alistøð, sum yvirleivdi øll 80'ini og inn í 90'ini. Hinar fimm fyrirøkurnar vórðu keyptar av øðrum ella góvust.

Stór ella lítill alibrúk

Tað vóru ikki bara alararnir, sum høvdu sítt at stríðast við fyrstu árin. Politiskt var eingin greið semja um, hvussu føroyingar skuldu reka sína alivinnu. Landsstýrið fekk tíðliga í 80'unum ábendingar um, at støðan var trupul. Atgongdin til smolt var avmarkað, samstundis sum fígging av rakstrinum av alivinnuni heldur ikki var loystur. Ein annar spurningur var, um tað var rætt at hugsa „ein alari – eitt alibrúk“.

Føroyingar høvdu fylgt við gongdini í Noregi, og tað sæst, at teir hava líkandi trupulleikar. Í januar 1981 tók sambandsmaðurin Pauli Ellefsen við sum lögmaður eftir javnaðarmannin Atla P. Dam. Eitt av málunum, hann tók upp, var, hvussu vit áttu at skipa alivinnuna. Í august 1981 heitti hann á skrivaran í Menningargrunninum, Martin Djurhuus, um at kanna viðurskiptini innan laksa- og sílaaling. Tá høvdu bæði Menningargrunnurin og Ídnaðargrunnurin stuðlað vinnuni fíggarliga. Pauli Ellefsen vildi vita, hvat kundi gerast fyri at menna hesa vinnuna. Orsøkin til, at Pauli Ellef-

Framhald frá síðu 73

tons av svartkjafti í ES-sjógvi, og bert 15.000 tons í føroyskum sjógvi. Teir viðkaðu hetta árið virksema við at keypa Kassavirkið frá Samfisk í Álakeri. Aldur laksur var í stóran mun seldur feskur av landinum, og til hetta var neyðugt at nýta flámingokassar. Tvær maskinur til flámingo-framleiðslu vóru í Havn og tríggar hjá Handils- & Frystivirkinum í Fuglafirði.

1986

Jón Purkhús og Heini Gregersen í Klaksvík stovna Sp/f Faroe Salmon, ið seinni verður P/F Bakkafrost Holding. Teir fara undir at ala laks og smolt.

1987

Hetta árið bygdu teir nýtt Kassavirki á Glyvrum og keyptu bæði nýggjar maskinur og maskinurnar frá Handils- & Frystivirkinum. Hin 7. februar tosaði nevndin um surimimaskinurnar, sum tá vóru komnar. Bakkafrost hevði keypt surimiverksmiðju úr Japan til at virka úr svartkjafti. Markaðarprísirnir á farsí og svartkjaftafløkum vóru ov lágir, og tí var neyðugt at virðisøkja vørna meira við at framleiða vørur, sum vóru dýrari. Bakkafrost fekk japanar at koma til Glyvrar fyrstu seks mánaðirnar at kunna um neyðugu vitanina til

Framhald á síðu 77

Framhald frá síðu 75

hesa framleiðslu. Á einum nevndarfundi 7. februar varð tosað um støðuna hjá teimum trolarunum, sum fiskaðu svartkjaft, og sum Bakka-frost keypti frá. Í fund-arbókini varð nevnt, at „tað visir seg at vera nógv minni til av svartkjafti nú enn fyri 2–3 árum síðani.“ Nevndin var samd um, at fyrítøkan skuldi taka tað róligt og bíða eftir, hvussu gongdin varð við svart-kjaftafiskiskapinum. Á aðalfundi og komandi nevndarfundi hin 26. juni 1987 varð samtykt at siga upp limaskapin í Føroya Fiskasølu, tí hesin lima-skapur hevði fingið minni og minni týdning fyri fel-agið. Tó varð dentur lagd-ur á í fundarbókini, at tað var vert at hava eitt gott samstarv við Fiskasøluna.

1989

Bakkafrost fekk aliloyvi á Lambavík. Hetta árið varð Bakkafrost bygt út til at frysta niður makrel.

1990

Dagblaðið skrivir í des-ember, at Bakkafrost hetta árið hevur tikið umleið 15.000 tons av laks. Í oktober skrivar Dag-blaðið, at Bakkafrost hev-ur fingið nýggjan stjóra, og at tað er tann 24 ára gamli Regin Jacobsen. Blaðið skrivar millum annað um stjóraskiftið: „Tað, at Regin er vorðin

Framhald á síðu 87



Bakkafrost byrjaði longu í 1980 at gera fóður til alifisk. MYND: ALARIN

Fóðurgoymslan á Havsbrún í 80’unum. MYND: MARJUN SIMONSEN



alararnir í flestu førum vóru bøndur, sum høvdu aling afturat landbúnað-inum. Hesum helt Martin Djurhuus ikki, at føroyingar áttu at fylgja bókstaviliga. Hann metti, at tað vildi gjørt føroysku alibrúkini ov smá.

Í hansara niðurstøðu stendur millum annað, at besta støddin hjá føroysku alarunum var tað, teir kallaðu 10.-12.000 rúmmetrar. Loyvini skuldu galda í sjeý ár. Teir dugnaligastu alararnir kundu fáa undantaksloyvi at ala meira.

Eiga at seta førleikakrøv

Eitt annað áhugavert í hansara frágreið-ing er, at hann helt, at myndugleikarnir áttu at seta førleikakrøv til teir, sum skuldu ala, og at landsstýrið eisini skuldi gera eina alilóggávu, sum tók hædd fyri umhvørvisvernd og har eftirlit var við fóðurvørunum. Eisini heldur hann, at kunngerð skuldi verið gjord í sambandi við tiltøk ímóti fiskasjúkum.

Krøvini frá myndugleikunum fyrstu árini vóru til rúmd og ikki framleiðslu-mongd. Í november 1983 viðgjørði nevndin viðvíkjandi fiskaaling eina

umsókn um at geva Føroya Laksi loyvi at byggja gróthyljar í Nesvík. Hendan ætlanin var stór, men samstundis øðr-vísi, tí talan var um at leggja grót út í Sundalagið fyri at ala. Í sambandi við hesa umsóknina varð á fyrsta sinni tosað um framleiðslumongd og ikki ein-ans um rúmmetrar. Ætlanin hjá Føroya Laksi fór í gongd, men laksurin treivst ikki í harða streyminum í Sundalag-num. Fiskaaling yvirtók seinni økið og hevur havt virksemi har í nógv ár. Grót-hyljarnir vórðu tiknir upp aftur.

Nevndin, sum gav aliloyvir, noktaði leingi at geva nøkrum alarum loyvi at ala meira enn fastsettu 15.000 rúm-metrarnar. Umsóknir um at fáa aliloyvi til 30.000 og 60.000 rúmmetrar vórðu noktaðar.

Orsøkin til hendan politikkin, har loft varð sett á, hvussu nógv kundi alast, var at finna í einum áliti frá Menn-ingargrunninum frá fyrst í 80’unum, har dentur varð lagdur á, at aling skuldi vera ein partur av bygdamenningini. Politiskt var tann støðan tikin, at tey, sum ynsktu tað, skuldu sleppa at verða búgvandi í bygdunum. Tí samtykti løgtingið at byggja út samferðslukervið, flakavirkir skuldu byggjast um alt landið, har tað var møguligt. Her varð alingin so eisini tikin við, tí tann, sum búði við ein fjørð ella í einari bygd, hevði best møguleika at fáa ali- ella smoltloyvi.

Bygdamenning var forðing fyri vinnuligari menning

Í 1986 var niðurstøðan í eini norskari kanning, at størri alibrúk høvdu betri møguleikar at klára seg enn tey minnu. Hetta var ein nýggj hugsan, sum tó ikki skuldi gjøgnumførast við tað fyrsta.

Vit finga eina alilóggávu í 1988. Har vóru fleiri krøv sett, hvør kundi sleppa at reka aling. Umframt at seta krøv til vitan og førleika at reka eitt alibrúk, so varð kravt, at tann, sum fekk loyvi, skuldi búgva á staðnum, har aliloyvið var, ella skuldi hann hava serligt tilknýti til staðið. Men so verður eisini sagt, at um so var, at viðkomandi ikki búði ella hevði tilknýti til aliplássíð, so var nóg mikið, at hann búði í Føroyum. Hetta læt upp fyri, at fleiri kundu leita sær inn í alivinnuna. Ein treyt afturat var í hesi lógini, og tað var, at eingin eigari í eini alistøð kundi eiga týðandi part í meira enn tveimum ali- ella smoltstøðum.

Hans á Bakka umrøddi seinni hetta kravið um bygdamenning sum eina forðing hjá alifeløgunum at hugsa í eini vertikalari integrasjón. Hann hugsaði um møguleikarnar at kunna ala smolt á landi og seinni at kunna seta tey út í alibrúkini.

Í bókini Ringar á sjónum verður Hans á Bakka endurgivin fyri at hava sagt: „Bygdamenningarpolitikkurin forðaði fyri hesum. Politikararnir høvdu avgjørt, at aling skuldi ikki vera stórrakstur. Al-ingin skuldi breiðast so nógv kring landið sum møguligt, og fólkið í bygdini, har alingin var, skuldi hava meirlutan í fel-øgunum. Hetta gjørdi seg serliga gald-andi fyri alistøðirnar á sjónum. Annars blivu smoltstøðirnar lagdar, har nóg mikið av vatni var frá natúrunnar hond, men fyri tann skuld kundu alistøðir og smoltstøðir saktans havt somu eigarar.“

MYNDAFRÁSØGN

Heyst á Fuglafirði



Fuglafjörður er ein av firðunum, sum hevur verið í Bakkafrost-samtakinum í nógv ár. Her liggur eisini Havsbrún, sum sæst í baksýninum á onkrum av myndunum. Havsbrún hevur havt stóran týdning fyri samtakið, bæði gjøgnum fóðurframleiðsluna, men eisini við tankanum um, at neyðugt var at tryggja, at alingin varð verandi ein vinna, sum føroyingar stýra sjálvir. Við at tryggja sær rættindir í fleiri aliøkjum gjørdi Havsbrún tað ógjørligt hjá einum einstøkum útlendskum keypara at yvirtaka til dømis alla alingina í Norðoyggjum. Myndirnar eru tiknar í september 2014, tá fiskur nýliga var settur í ringarnar. Á eini myndini sæst táverandi fíggjarstjórin, Teitur Samuelsen (vm.), saman við Oddvaldi Olsen, sum í dag er alileiðari fyri Bakkafrost Vestur.

MYNDIR: JÓGVAN H. GARDAR





– Tú fekst frið at gera arbeiðið, eingin blandaði seg. Politikarar vildu ikki nerta alingina, og tí bar til hjá okkum at gera hetta, sigur Odd Eliassen um arbeiðið at byggja Bakkafrost-samtakið aftan á ILA-kreppuna fyrst í hesi öldini.

MYND: JENS KRISTIAN VANG

ODD ELIASSEN

Politikarar vildu ikki nerta alingina

Hin 25. juli 2018 hevði Odd Eliassen verið í føstum starvi á Havsbrún í 30 ár. Hann byrjaði í føstum starvi hjá Havsbrún 25. juli í 1988.

Odd Eliassen byrjaði annars, sum aðrir dreingir í Fuglafirði, at avskipa 50 kilo-mjølsekkir til bátar. Dreingirnir høvdu til arbeiðis at beina sekkirnar, so teir ikki duttu av. Tá var Odd Eliassen 13 ára gamal.

Seinni, tá han las til lærara, plagdi hann at arbeiða á Havsbrún í summ-arfrítíðini. Tá var talan um ymiskt lik-amligt arbeiði.

– Tað var millum annað at blanda vitaminir og mineralir saman. Tú skuldi blanda fóðrið eftir einari uppskrift, alt var við handamegi. Seinni slapp eg at

vera útflyggjari, tað var at flýggja fóður út. Eg veit ikki, um tað var eitt slag av persónligum framflutningi, sigur hann.

Tað var um hetta mundið og í hesum arbeiðinum, at Odd Eliassen fyrstu ferð kom í samband við bakkamenninar í arbeiðshøpi. Hetta var tíðarskeiðið 1986–88. Tá brúkti Bakkafrost tað, rópt varð krotumjøl. Havsbrún gjørdi eina blanding av mjøli við vitaminum og mineralum í. Hetta fekk Bakkafrost, og har gjørdur tey fóðrið um til tað, rópt varð mjúkfóður ella bleytfóður. Bakkafrost var sostatt kundi hjá Havsbrún, men seldi eisini fóður til aðrar alarar.

– Í tí høpinum plagdi Regin Jacobsen at koma við tangabilinum eftir krotumjøl-inum. Hann stillaði tangabilin niðriundir,

Odd Eliassen, stjóri á Havsbrún, hevur starvast í meira enn 30 ár á Havsbrún og er ein av strategunum, sum lögdu lunnar undir Bakkafrost-samtakið.

” Eg ivist í, um nakar eigur so nógv Føroyakort, sum eru teknað upp hendanvegin og hinvegin, sum vit. Har vóru allir hugsandi móguleikar royndir á kortunum. Júst í tí høpinum haldi eg, at Havsbrún var framskygt. “

har eg stóð, og so fór hann út aftur á Bakkafrøst við krotumjølunum. So tá eg kom í samband við Regin fyrstu ferð, koyrði hann tangabil, sigur Odd Eliassen.

Nýtt fóðurvirki

Umleið 1986 varð tosað um at byggja nýtt fóðurvirki til Havsbrún. Teir framleiddu tá nakað, tey róptu pressað fóður, og hesari framleiðsluni slapp Odd Eliassen at vera við í. Í september í 1988 varð nýggja fóðurvirkið tikið í nýtslu. Tá varð ein nýggj tøkni at framleiða fóðrið tikin í nýtslu, sama tøkni, sum verður brúkt í dag. Nýggja tøknin hevði tað við sær, at tú fekst nógv meira orku í fóðrið, og tekniskt var tað nógv betur.

– Hetta merkti í roynd og veru, at tú kollveldi alt. Hugsanarhátturin varð heilt øðrvísi. Hesin nýggi hátturin trýsti bleytfóðrið út av marknaðinum. Tað gekk ikki so long tíð, til eisini Bakkafrøst fór yvir til nýggja fóðrið. Tá fór Bakkafrøst frá at vera veitari til aðrar til sjálvir at verða fóðurkeyparar, sigur Odd Eliassen.

Fyrst í nítíárunum vóru millum 60 og 63 alibrúk í Føroyum, og tá nýggja fóðurvirkið hjá Havsbrún var bygt, varð Odd Eliassen settur sum söluleiðari.

– Tað vóru jú nógv alifeløg, sum vit veittu tænastu við fóðri. Onkur skuldi taka sær av at samskipa hetta – og at syrgja fyri at peningur kom inn, og eg varð so settur til tað arbeiðið. Á tann hátt kom eg at hava ógvuliga nógv við Bakkafrøst at gera. Vit vóru javnan og vitjaðu teir og samráddust um nýggjar sáttmálar. Tað kundu vera harðar, men góðar og spennandi samráðingar, og samstarvið var altíð gott okkara millum. Vit komu mestsum altíð á mál, sigur Odd Eliassen.

– Í byrjanini koyrði Hans á Bakka í stóran mun virkseimið sjálvur, og seinni kom Regin við. At teir vóru reiðiligir skilamenn hevur eftirtíðin víst, tí annars høvdu vit ongantíð verið farnir inn í eitt so tætt samstarv við teir, sum vit gjørdi í 2005–06.

– Hans á Bakka var rættiliga lítillátin, men reiðiligur og arbeiðssamur, ein skilamaður úr enda í annan. Regin var tann yngri og framfýsni maðurin, og vit høvdu stóra virðing fyri teimum og teirra arbeiði, sigur Odd Eliassen.

Vildi keypa føroyskt

Odd Eliassen sigur, at øll hesi árin, við nøkrum heilt stuttum steðgum, hevur Bakkafrøst keypt fóður frá Havsbrún. Havsbrún hevur altíð verið teirra høvuðsveitari.

– Eg tori at siga, at Hans á Bakka var svorin til føroyska framleiðslu. Hann var ógvuliga tilvitaður um at stuðla tí føroyska og at fáa føroyskt upp á eitt stig, sum onnur lond høvdu. Tað at hava vitanina, tøkna og kappingarførið í Føroyum sá hann sum ein ógvuliga týðningarmiklan lut, sigur Odd Eliassen.

Eitt ár royndi Bakkafrøst fóður frá Ewos, og tað var árið, teir fingu ILA-sjúkuna. Næstu ferð, teir settu fisk út, keyptu teir aftur fóður frá Havsbrún.

Á Havsbrún mistu tey nógvan pening upp á alivinnuna, tí alifeløg, har Havsbrún hevði fíggað fóðrið, fóru á heysin. Men samstundis fekk Havsbrún eina rúgvu av øðrum fiski í 2005–06. Virkið tapti sostatt upp á alivinnuna, men vann upp á mjølið.

– Hóast vit avskrivaðu einar 30 til 40 milliónir krónur, so høvdu vit avlop tey árin. Tað gjørdi, at vit kundu vera við strategiskt, og tað vóru vit eisini.

Og tað er júst hetta, sum aftur kemur í spæl, tá alivinnan mestsum øll er farin á heysin, at vit sita við nøkrum alibrúkum í nøkrum ávísu økjum, eru partvís skuldarfrír og kunnu leggja pening í ymsastaðni, sigur hann.

Havsbrún fer inn í alingina

Á Havsbrún fylgdu tey alla tíðina rættiliga væl við gongdini í alivinnuni, og í 1995 fór felagið fyrstu ferð beinleiðis inn í alivinnuna. Tá keyptu tey seg inn í Eystlaks í Norðoyggjum. Eftir tað gjørdist alivinnan eisini eitt annað bein hjá Havsbrún at standa á.

– Vit sóu, at vit ivaleyst áttu at byggja okkara arbeiðsøki út, og ikki bara framleiða fóður, mjøl og lýsi, men eisini fara inn í alingina. Sum frá leið keyptu vit okkum inn í rímiliga nógv alibrúk. Onkuntíð áttu vit 15 prosent, onkuntíð 50 prosent og onkuntíð meirilutan í einum alibrúki, men tað var ikki eitt mál í sjálvum sær at eiga meirilutan, sigur Odd Eliassen.

Fyri Havsbrún var talan um eina strategiska ætlan. Í 1998 komu nýggj norsk feløg inn í føroyska aling, teirra millum Pan Fish.

– Vit sóu hampiliga tíðliga, at tað bar væl til hjá einum norskum alifelag at keypa alla føroysku alivinnuna yvir eitt vikuskifti. Tí noyddust vit at vera virknari úti at gera íløgur í alifeløg, tí her var vandi á ferð. Fóðrið var partur av okkara grundarlagi, og í grundini kundi onkur fóðurframleiðari ella onkur annar í Noregi keypa allar Føroyar, og so høvdu vit einki at gera, sigur Odd Eliassen.

Hann heldur, at eftirtíðin prógvaði, hvussu týðningarmikið tað var, at Havsbrún í góðari tíð keypti seg inn í alivinnuna. Í byrjanini var tað kanska ikki so tilvitað, men í 1998 var leiðsla og nevnd í Havsbrún ógvuliga tilvitað um, hvussu alivinnan kundi fara at síggja út.

Hugsa um nýskipan

Tá Havsbrún skuldi keypa seg inn í eitt alifelag, varð hugt eftir nøkrum viðurskiftum. Tá eitt alifelag til dømis var til sølu, kundi tú meta um, hvussu tað passaði inn í putlispælið.

– Eg ivist í, um nakar eigur so nógv Føroyakort,

sum eru teknað upp hendanvegin og hinvegin, sum vit. Har vóru allir hugsandi móguleikar royndir á kortunum. Júst í tí høpinum haldi eg, at Havsbrún var framskygt. Vit sóu hesi tingini, sum kundu henda, og vit handlaðu upp á tað. Vit máttu vera við í nýskipanini, sum átti at koma. Um tú til dømis átti tvey alibrúk í Norðoyggjum, so kundi eingin bara selja Norðoyggjar uttan um okkum. Tað var eisini fleiri ferðir frammi, at Pan Fish ella íslendingar skuldu keypa Norðoyggjar, men teir sluppu ikki eftir tí. Annaðhvørt noyddust teir at bjóða okkum við, og so kundu vit seta dagsskránna, ella máttu teir bara gloyma tað, sigur hann.

Funnu røttu leiðslurnar

Tá arbeitt var í nýskipanarbólkinum, og eftir at nýggja stórfelagið varð stovnað, ráddi um at finna røttu fólkin at sita í lyklapostum. Til dømis varð Jón Purkhús settur at taka sær av alingini í Norðoyggjum. Hann var dugnaligur og kendi eisini væl til alingina í Norðoyggjum. Tá Vestlaks kom inn, vórðu fólk við servitan haðani nýtt, og tað sama hendi við smoltstøðunum. Bestu fólkin vórðu soleiðis sett í týðningarmiklu sessirnar.

– Nú var jú talan um eitt nógv størri og fjølbroyttari virkseimi, so vit nýttu nógva tíð og orku upp á tað. Tað stríðið og ta telvingina átti Regin fyri størsta partin, heldur Odd Eliassen.

Hann sigur, at fyri seg var hetta tíðarskeiðið rættiliga spennandi og læruríkt. Hann slapp at vera við í avgerðunum um, hvørji alifeløg skuldu keypast, hvør strategiin skuldi vera og so framvegis.

– Og tú fekst frið at gera arbeiðið, eingin blandaði seg. Politikarar vildu ikki nerta alingina, og tí bar til hjá okkum at gera hetta, sigur hann.

Hann heldur, at Havsbrún hevði eisini eina framfýsna og virkisfúsa nevnd. Rættiliga nógv fundarvirkseimi var millum nevndina og leiðsluna hesi árin. Sambært Odd Eliassen var tað ikki altíð so lætt, men tað ráddi um at hava gjørt forarbeiðið væl, tí tú skuldi helst fáa nevndina við upp á tær framtíðarætlanir, sum leiðslan hevði. Og tað gekk.

Feløgini, sum gerast til Bakkafrost

Gongdin frá byrjanini í 1978–1979 og fram til 2019 hevur verið ein buldralig ferð. Frá fyrstu tíðini, tá talan var um „ein alari – eitt alibrúk“, til í dag, har trý alifeløg sita á øllum loyvunum, er ein søga um tung fíggarlig tøk og sjúku, sum hevur gjørt, at vit hava fingið færri

og færri alifeløg. Politiskt hevur eisini verið nógv telvað aftur og fram. Fyrstu árin tvíhildu myndugleikarnir um, at besta loysnin var at tryggja, at so nógv sum gjørligt sótu á aliloyvunum. Sum árin eru farin, hava fleiri góðtikið, at tað ikki letur seg gera at reka eitt lítið

felag við bert einum aliloyvi fíggarliga forsvarligt. Tann, sum rekur aling, má hava rygg at bera óvæntaðar hendingar.

Tey trý feløgini, vit hava í dag, eru øll sett saman av meira enn einum av upprunaloyvunum. Bakkafrost situr í dag á seks smoltloyvum og rekur seks

smoltstøðir. Í samtakinum eru í dag 18 alistøðir, ið liggja í tí, sum verður rópt mið-, norður- og suðurøkið.

Bakkafrost hevur sín uppruna í mið-økinum saman við Vestlaksi, sum gjørdist partur av samtakinum í 2009. Í norðurøkinum eru tað feløgini, sum áðrenn samanleggingina við Bakkafrost beint eftir aldarmótið vórðu nevnd Faroe Salmon, East Salmon og Hellisvað.

Suðurøkið er tað nýggjasta í samtakinum, eftir at Bakkafrost yvirtók Faroe Farming, ið eru feløgini og loyvin, sum upprunaliga vóru í Suðuroynni.

Bakkafrost byrjaði sítt alivirksemi við felagnum Glyvra Alistøð, sum var felagið, ið søkti um tað fyrsta aliloyvið í 1979. Í 1992 verður Alistøðin á Bakka

sett á stovn í sambandi við, at fyrítøkan varð endurreist í sambandi við kreppuna, sum rakti Bakkafrost tá. Hetta felagið hevði aling á Skálafjørðinum, áðrenn virksemið varð víðkað til Lambavíkar.

Ein ørgrynna av feløgum

Norðoyggjar er eitt gott dømi um, hvussu samansett alikortið var. Har vóru nógv smá feløg, ið byrjaðu í 80'unum, men so við og við hoknaðu tey og góvust.

Í Norðoyggjum var Eystlaks ein samanrenning av fleiri feløgum. Í Hvanna-sundi suður var tað Vitin við Tryggva Laksafoss, sum byrjaði. Síðani komu Líggjas í Bø og aðrir til, og tá fekk alifelagið nýggja navnið Eystlaks. Nakað seinni kom Havsbrún uppí, og tá fekk

Djúpini, har millum annað virksemið hjá Faroe Salmon byrjaði við Kunoyarnes. MYND: BAKKAFROST



Framhald frá síðu 77

stjóri, hevur eftir hvat Dagblaðið hevur skilt, ikki havt nakra merkisverda broyting við sær. Hans er har framvegis, sum hann altíð hevur verið, og alt gongur sína vanligu gongd á virkinum.“

1991

Í mars skrivur Dimmalætting, at nú hevur Bakkafrost sett út tveir royndarringar á Lambavík. Hans Jacobsen sigur við blaðið, at hetta er ein roynd at kanna, um víkin er egnað til aling. Samstundis er hetta ein roynd at geva Skálafjørðinum meira hvíld frá aling. Nógv virksemi hevur verið har, og alararnir hava gjørt royndir at geva fjørðinum frið í tíðarskeiðum. Í mai veit Sosialurin at siga, at 40 nýggj arbeiðspláss eru á veg á Bakkafrost. Hetta eru arbeiðspláss, sum serliga skulu vera vetrarhálvuna. Í september skrivur sama blað, at nú er Bakkafrost farið undir eina spennandi roynd. Talan er um at frysta niður makrel til heimamarknaðin og til útflutnings.

1992

Regin Jacobsen, Hans Jacobsen og Martin Jakobsen umskipa felagið. Fyrítøkan setir um hetta mundið á stovn felagið P/F Alistøðin á Bakka, sum hevur loyvi at ala laks á tveimum firð-

Framhald á síðu 89

Virksemið í Hvannasundi byrjaði tíðliga, og hetta bleiv ein partur av Bakkafrøst, tá Faroe Salmon og Bakkafrøst vórðu lögð saman í 2003.

MYND: JÓGVAN H. GARDAR



tað navnið East Salmon. Tvey onnur alibrúk vóru í Hvannasundi suður: Bólshella og Undir Fossinum. Í Hvannasundi norður, har sum Polarlaks upp-runaliga var, var eisini eitt annað alibrúk, Selgjógv, sum viðoyingar áttu. Í Árnafirði vóru tvey alibrúk: Hellisvað og Breiðálaks. Á Kunoyarnesi var eitt alibrúk umframt tað hjá Faroe Salmon, tað var Norðlaks. Á Borðoyarvík byrjaði Faroe Salmon í 1991 umvegis felagið Taravík.

Í 1985 byrjaðu klaksvíkingarnir, Jón Purkhús og Heini Gregersen, at ala laks á Pollinum ella Kunoyarnesi, sum tað eisini verður kallað. Felagið kallaðu teir Faroe Salmon. Í fyrstani høvdu teir umleið 14.000 fiskar í aliringunum. Um aldarskiftið vóru umleið tvær milliónir laksar í ringunum.

5. apríl 1991 hevur Norðlýsið ruddað forsiðuna: „*Nú verða fyrstu aliringarnir lagdir út á Borðoyarvík.*“ Talan er um partafelagið Taravík, sum hevur fingið loyvið at leggja alibrúk á eitt øki út fyri Norðoyri.

Jón Purkhús, ið er ein av stigtak-arunum, sigur í samrøðu við blaðið, at talan er um eitt av stóru loyvunum. Ein Bridgestone-ringur skal leggjast á økið í fyrstu atløgu hetta várið. Jón Purkhús sigur, at um framleiðslan gongur eftir ætlan, so kann hesin ringurin framleiða eini 350 tons av laksi um árið. Seinni sama ár skal næsti ringurin leggjast har, so framleiðslan kemur upp á 700 tons um árið.

Teir, sum myndaðu P/F Taravík, vóru Jón Purkhús, Heini Gregersen og Edvard Ziska. Tað gekst nøkurlunda at

hava alingina har tey fyrstu árin, men tá teir fluttu ringarnar longur út, gjørdust úrslitini betri beinanvegin.

Í 1996 keypti Faroe Salmon felagið Polarlaks, sum átti aliloyvir í Haraldsundi og í Hvannasundi. Tvey aliøkir var ov lítið hjá teimum. Teir vóru eisini farnir undir at seta út smolt um heystið og ikki bara um várið, sum var tað vanlig. Við tveimum útsetingum um árið og tveimum aliøkjum var støðan tann, at hvørki av økjunum slapp at hvíla. Tí bjóðaðu teir upp á Polarlaks og fingumøguleika at keypa.

Í 1998 bygdi Faroe Salmon sína egnu smoltstøð á Syðradali á Kalsoynni. Orsøkin var trupulleikin at fáa fatur á smolti, tí flestu smoltstøðirnar framleiddu til føst alibrúk, og sostatt var trupult at fáa nóg mikið hjá til dømis

Faroe Salmon. Eisini kundi góðskan vera ógvuliga ójovn. Smoltstøðin á Syðradali kundi framleiða 1,5 milliónir smolt um árið, tá hon stóð klár, men teir bygdu til framtíðina, og klárt var at víðka um framleiðsluna til tríggar milliónir smolt, tá tørvurin øktist.

Í 1999 umfatar Faroe Salmon-samtakið hesi feløgini: P/F Taravík, P/F Polarlaks og P/F Faroe Smolt. Umleið 25 fólk eru í føstum starvi. Harafturat eru eini 30 fólk afturat í arbeiði, tá laksurin skal kryvjast. Kryvjingin er á kryvjivirkinum NFCS, í Klaksvík. Á Pure Water í Klaksvík arbeiða eini 80 fólk. Teirra størsti kundi er Faroe Salmon.

Í samrøðu við *Norðlýsið* sigur Jón Purkhús hin 17. september 1999, at teir leingi høvdu greiða fatan av, at um alibrúkið var ov lítið, so er tað sum at velta

Framhald frá síðu 87

um. Eisini verður gjørt nakað við umstøður til kryvjing og pakking av laks í Glyvrum, umframt umstøður at virka pelagiskan fisk og framleiðslu av styroporeskjum til fiskaútflutnings. Bakkafrøst fór á heysin hetta árið, men varð endurreist. Tað var serliga vantandi fiskiskapurin eftir svartkjafti við Føroyar árin 1987-1992, sum gjørdi sítt til, at lønsemið ikki var nøktandi hesi árin. Svartkjaftafiskiskapurin var sesongfiskiskapur, og arbeiðið byrjaði vanlig um heystið og helt fram til út á várið. Árin undir kreppuni vóru alternativar rávørur við at halda lønsemið í virkseminum. Nógvar svartkalvi varð skorin til Fjareysturs, umframt at makrelur og sild vórðu fryst niður.

Regin Jacobsen, stjóri, sigur í samrøðu við Sosialin í mai, at tað serliga var surimilinjan og manglandi rávøra til hana, saman við truplum tíðum við alingini, sum førði til, at fyrítøkan ikki kom á mál við eini endurfígging tá. Tann 2. juli var nevndarfundur í P/F Alistøðini á Bakka. Her varð uppskot lagt fram um at keypa alistøðina hjá Glyvra Alistøð. Avtalað varð gjørt við Føroya Banka um keyp av ognunum, og bankin læt neyðugu fíggingina til keypið.

Framhald á síðu 91



Aling á Ørðavík er partur av tí, sum Faroe Farming tók við inn í Bakkafrost. MYND: JÓGVAN H. GARDAR

sama teig ár eftir ár. Um tú ikki hevur møguleika at leggja aliøki brakk við jøvn-um millumbilum, so er umhvørvið troytt eftir tveimum-trimum árum. Og tá er skjótt at sjúka og lús kemur í.

Hann leggur afturat, at um økið fær frið at hvíla millum útsetingarnar, til dømis í eitt háltv ár, so kann økið brúkast aftur. Hesin hugsanarhátturin verður seinni tann berandi í føroyskari aling, og er tað tað, sum útlendingar royna at læra seg.

Framleiðslan hjá Faroe Salmon var um aldarskiftið 6000 tons av kruvdum fiski svarandi til 10.000 tons av rundum fiski.

Beint eftir aldarskiftið kom Faroe Salmon illa fyri, tá ILA rakti vinnuna. Eftir hetta fekk bankin ein størri leiklut í øllum alifyritøkum í Føroyum, eisini í Faroe Salmon, og í 2005 bleiv ein avtala gjørd um at leggja Faroe Salmon og Bakkafrost saman.

Føroya Banki yvirtók størstu alifyritøkuna

Vestlaks byrjaði sítt virksemin í 80’unum, tá Suni Durhuus og Jógvan Durhuus fóru undir at ala. Felagið vaks til størsta alifelagið í Føroyum og hevði eisini virksemin í Danmark, har teir millum annað royktu laks. Í 90’unum fóru teir at samstarva við norskar íleggjarar. Tað vóru einstaklingar í norsku alivinnuni, sum fyrstir vístu áhuga fyri Føroyum, men seinni, tá Pan Fish bygdi seg upp við uppkeypum og samanleggingum, var tað hendan fyritøkan, ið vísti serligan áhuga fyri føroysku alivinnuni. Teir sótu á aliloyvunum, sum í dag eru tey hjá Mowi (Marine Harvest) í Føroyum. Teir vóru tó ikki nøgdir við at vera smáir, men royndu at fáa upp í lag eitt samstarv ella uppkeyp av Vestlaks. Hetta samstarvið vakti øsing, tí bæði í vinnuni og politiskt óttaðust fleiri, at føroyingar fóru at missa tamarhaldið á alivinnuni, um stórir kapitalsterkir íleggjarar uttani frá keyptu føroysku alivinnuna.

Ein lógarbroyting gjørdi, at Pan Fish ikki slapp at keypa tað, teir ynsktu av alingini á sjónum. Bygningar og virksemin á landi kundu teir tó eiga. Pan Fish kom sjálvst í trupulleikar, og tá ILA rakti føroysku vinnuna, var tað byrjanin til, at Vestlaks/Pan Fish-samstarvið varð limað sundur aftur.

Samstarvið millum Vestlaks og Pan Fish endaði, tá Føroya Banki yvirtók Vestlaks í 2003 í sambandi við krepp-

una, sum rakti alla alivinnuna. Vestlaks gjørdist seinni partur av Bakkafrost.

Alingin í Suðuroynni

Í juni 2016 keypti Bakkafrost 51 prosent av partabrøvunum í Faroe Farming frá P/F Hjalla. Frammanundan átti Bakkafrost 49 prosent í felagnum. Myndugleikarnir góðtóku keypið, og við tí hevði Bakkafrost eisini tryggjað sær alingina í Suðuroynni.

Faroe Farming var ein samanrenning av teimum flestu aliloyvunum í Suðuroynni. Upprunan til Faroe Farming finna vit eisini í Pan Fish. Samstundis sum Pan Fish dyrgdi eftir loyvum norðanfjørðs, fekk Pan Fish gjøgnum Norway Seafarms eitt samstarv við feløgin hjá Hera Hjelm. Norway Seafarms og Heri Hjelm vóru farnir at samstarva í 1998. Feløgin, talan var um, vóru Atlantic Seafarms, sum stóð fyri aling á sjónum, Hovsá, ið hevði smoltstøð, og Suðurlaks, sum fekst við kryvjing, góðsking og pakking. Harafturat kom Atlantic Seafood í Porkeri, sum var eitt roykivirki. Suðurlaks helt til í gamla Polarfrost í Vági.

Virksemið hjá hesum feløgunum kollsigldi eisini í sambandi við kreppuna í 2003. Tá felagið varð endurreist í 2005, vóru nýggir eigarar komnir inn. Tá vóru tað P/F Suðuraling, P/F Havsbrún, Faroe Seafood saman við Framtaksgrunni Føroya og Føroya Sparikassa, sum áttu partapeningin í endurstovnaða felagnum, ið fekk navnið Faroe Farming.

Framhald frá síðu 89

1993

Í byrjanini av 1993 er lítið virksemin kring landið eftir skrædlið í 1992. Sosialurin skrivar í februar, at eini 500 starvsfólk á fiskavirkjum á Skálafjørðinum hava mist arbeiðið. Á Bakkafrost er virksemin, men tað er sera avmarkað samanborið við tað nógva arbeiðið, sum var fá ár frammanundan. Út á heystið leggur Bakkafrost Kassavirkið saman við kassavirkinum Sveipur á Argjum, og felagið fær navnið Føroya Kassasøla.

1994

28. desember 1994 var aðalfundur í P/F Alistøðini á Bakka. Á hesum fundinum søgdu Martin og Róland seg úr nevndini.

1995

Virkið á Glyvrum verður umbygt til góðskingavirki til laks. Íløgan er avmarkað og framleiðsluorkan lítil. Felagið fær loyvi at ala smolt/yngul á Glyvrum/á Glyvradali. Bakkafrost bygdi hetta árið út til framleiðslu av laksi til liðugvøru – portiónir. Mett varð, at aldi laksurin var ein tryggari rávøra at bjóða marknaðinum enn vøkur úr sild, flatfiski, svartkjafti og makreli. Virksemin var tí miðvist umskipað til at vera grundað á aldan laks og til at framleiða vøkur úr laksi. Bakkafrost stovnaði

Framhald á síðu 93

Fyritøkan, sum ikki kundi keypast

Tað letur seg ikki gera at keypa Havsbrún. Har eru ov nógvir eigarar og ov ymisk áhugamál. Tað ber ikki til at at fáa neyðuga meirilutan, tí soleiðis eru ognarviðurskiftini hjá fyritøkuni skrívað saman.

Hesa grundgevingina høvdu fleiri hoyrt um fyritøkuna í Fuglafirði. Ein stórir eigaraskarði, sum var ringur at gjøgnumskoða, og sum ikki var lættur at samansjóða. Fyritøkan var ein risi í føroyskum vinnulívi og var upprunaliga ein verksmiðja, sum framleiddi fiskamjøl og lýsi úr uppsjóvarfiski. Tá alingin kom í gongd, sá Havsbrún sínar møguleikar at framleiða fóður til hesa vinnuna. Tað var eisini leingi teirra høvuðsmál at vera veitari av fóðuri. Sum tíðirnar í alivinnuni gjørdust alsamt truplari, noyddist Havsbrún tó at gera av, um teir skuldu sleppa fóðurframleiðsluni ella um teir skuldu royna at hjálpa henni gjøgnum teir tungu aldudalarnar. Niðurstøðan var, at fyritøkan valdi at royna at halda lív í alivinnuni og gjørdist sostatt eigari í fleiri alifyritøkum.

Tá alifyritøkurnar í Norðoyggjum og Vestlaks gjørdust partur av Bakkafrost-samtakinum og hesi gjørdust seg til at fara á keypsskálan í Oslo, kom Havsbrún eisini inn sum ein týðandi íleggjari og varð størsti einstaki eigarin, tá norska fyrirøkan, Salmar, valdi at selja síni partabrøv.

Havsbrún kom inn í Bakkafrost-samtakið í 2005 í samband við at alifeløgini í Norðoyggjum og Bakkafrost vóru lögð saman. Havsbrún átti Hellisvað, og setti eisini pening í samanlagda felagið.

Havsbrún sat við vitan um bæði aling og fóðurframleiðslu, sum alt Bakkafrost-samtakið kundi fáa nyttu av. Tá Bakkafrost yvirtók Havsbrún, sat

samtakið knappliga á einari óvanligari ketu í alihøpi. Sum einasta fyritøka í heiminum kundi Bakkafrost vísa á, at felagið hevði alla ketuna frá framleiðslu av smolti til liðugvørur, og at fyritøkan samstundis framleiddi fóður til alla ketuna. Sostatt bar til at siga keyparum um allan heim neyvt frá, hvussu fiskurin hevði havt tað frá smolti og á køksborðið, og hvat hann hevði fingið at eta.

Krevjandi keyp

Keypið av Havsbrún var tó eingin einfaldur handil. Handilin kravdi nógv av øllum pørtum, og tað eru framvegis nakrir av gomlu eigarunum, sum hava trupult at góðtaka tað, sum hendi.

Ein so stórir handil krevur fyrireiking og myking yvir langa tíð. Tá almenn-ingurin fekk tey fyrstu innlitini í handilin, høvdu partarnir longu brúkt mánaðir at tosa saman og at finna loysnir. Fleiri av teimum, sum vóru inni í gongdini, vísa á, at talan var um eitt krevjandi talv, har tann treystasti, og kanska tann, sum dugdi at lesa talvið longst fram, varð tann, ið fekk sett skákmát.

Hvat var tað, sum hendi, tá størsti eigarin í Bakkafrost varð keyptur av fyritøkuni, teir høvdu gjørt stórar iløgur í?

Tað var eitt øgiligt rok millum tey, sum sótu á partabrøvunum í Havsbrún, tá tað kom fram, at nevndin í Bakkafrost umhugsaði at keypa Havsbrún. Tað vóru fleiri misnøgdir eigarar. Ikki minst varð tað sjónligt í almenna kjakinum, at nevndarformaðurin, Poul Hansen, var sera misnøgdur, ja, beinleiðis í øðini um ætlanirnar. Hann bardist sum úlvur á skóg ímóti ætlanini. Í samrøðu við Kringvarpið legði hann ikki fingrarnar ímillum um, hvat hann helt um tað, sum var ávegis. Hann vann tó ikki frama við

Vestlaks hevði í nógv ár aling á Fuglafirði, áðrenn fjørdurin varð partur av Bakkafrost-samtakinum.

MYND: KJ HYDRAULIK



sínum sjónarmiðum og kom í minniluta. Afturfyri fekk hann væl goldið fyri síni partabrøv.

Tá Bakkafrost keypti Havsbrún, var Bergur Poulsen stjóri. Partafelagið Havsbrún var sett saman av 530 partabrøvum áljóðandi 1000 krónur. Virðið á partabrøvunum hækkaði í ár 2000 til 10,6 milliónir krónur.

Tað var partafelagið Føroya Fiskidnaður, ið átti partafelagið Havsbrún.

Og í Føroya Fiskiídnaði vóru trýggir eigarar: Partafelagið Dagsbrún við 44,44 prosentum av partabrøvunum; luta-felagið Føroya Sildasøla, við 30,5556 prosentum av partabrøvunum og luta-felagið Føroya Sildaskip við 25 prosentum av partabrøvunum.

Í Dagsbrún vóru sjei starvsfólk umframt 17 eigarar. Jústines Justinussen sat som formaður í nevndini fyri Dagsbrún, meðan Símun Mittún var stjóri.

Framhald frá síðu 91

felagið Farfish og keypti saman við Havnar Arbeidsmannafelagi Roykivirkid í Alakeri í Havn at roykja laks. Felagið koyrði í umleið 2 ár, men tá virkseimid gav hall, varð ikki hildið ráðiligt at halda fram.

1996

Eitt strævið ár kallar Regin Jacobsen hetta árið í síni heilsan á jólaborðhaldinum fyri starvsfólkunum. Nógv virkseimi er. Sölan tvífald-aðist samanborið við 1995. Sölan kom upp á 125 milliónir krónur, og lønarútgjaldingin var upp á 20 milliónir krónur. Økt virkseimi setir krøv til virki og útgerð. Smoltstøðin verður bygd út. Tað kanska mest áhugaverda hetta árið er, at Bakkafrost byrjar portiðnsframleiðslu úr laks. Svartkjafthöllin er tømd fyri útgerð, og í staðin er sett upp útgerð, sum skal pakka laks í portiðnir, klárar at leggja í handils-diskarnar. Kryvjilinján skal eisini viðkast fyri at kunna fylgja við menningini í Noregi. Regin Jacobsen sigur, at hetta nokk skal fara at ganga, og at Bakkafrost nokk skal klára at liggja eina tonn framman fyri útlendsku kappingarneytarnar á laksamarknaðinum. Hetta árið fara umleið 6000 tons av fiski gjøgn-

Framhald á síðu 95



Glaðustrok við aliringarnar hjá Bakkafrost Við Sundalandið í Hvannasundi. MYND: BAKKAFROST



MYND: BAKKAFROST

Lutafelagið Føroya Sildasøla, sum var sett saman av 550 lutum, hevði ongan stjóra, men Christian Christiansen sat sum nevndarformaður.

Føroya Sildaskip var sett saman av 450 lutum. Eigararnir í hesum felagnum umboðaðu uppsjóvarvinnuna ella nótabátarnar. Tað var eisini millum hesar eigararnar, at teir mest harðmæltu ímóti yvirtøkuni vóru. Nevndarformaður var Eiler Jacobsen, meðan Kristian Martin Rasmussen, Árni Joensen, Høgni Hansen og Poul Hansen sótu í nevndini.

Hesi trý feløgini settu saman nevndirnar í fyrst og fremst Føroya Fiskiídnaði, men eisini óbeinleiðis í Havsbrún.

Nevndin í Føroya Fiskiídnaði var sett saman við Poul Hansen, formanni. Afturat sær frá Føroya Sildaskipum hevði hann í nevndini Kristian Martin Rasmussen. Umboðandi Føroya Sildasølu sótu Christian Christiansen og Niels J.T. Nielsen, meðan umboðini fyri Dagsbrún vóru Tummas Eliassen, Símun Mit-tún, Kristoffur Laksá og Regin Hammer.

Í nevndini fyri Havsbrún sótu fleiri av somu persónum: Poul Hansen sat eisini sum formaður her, og frá Føroya Sildaskipum hevði hann við sær Petur Háberg Jacobsen og Høgna Hansen. Vegna Føroya Sildasølu sótu Christian Christiansen, Niels J. Th. Nielsen og Júst-

ines Justinussen. Fyri Dagsbrún sótu Tummas Eliassen, Kristoffur Laksá og Jákup Birgir Mohr.

Havsbrún hevði gjørt íløgur í fleiri aðrar fyrirkur. Í fleiri førur kom Havsbrún inn á eigarasíðuna í sambandi við, at alifyritøkurnar høvdu tað fíggjarliga trupult, og sum fóðurframleiðari kundi Havsbrún velja at krevja at fáa peningin innaftur ella at gera skuld um til partabrov og á tann hátt vera við til at royna at bjarga fyrirkunum. Millum annað átti Havsbrún smápartafelagið Havsbrún Farming 100 prosent og góð 78 prosent av Faroe Farming.

Havsbrún átti eisini góð 35 prosent í Hanstholm Fiskemelfabrik og 25 prosent í partafelagnum Keldan, sum átti 20 prosent í partafelagnum Mentir, gamla Statoil. Harafturat átti fyrirkun í Fuglafirði í fleiri øðrum fyrirkum sum Sundalaks, Bergfrost, Fiskamarknaður Føroya, Salmon Proteins og Atlantic Petroleum.

Í 2011 eigur Havsbrún eisini 16,71 prosent í Bakkafrost og er størsti einstaki føroyski eigarin.

Framhald frá síðu 93 um virkið.

1997
Tað gerst greitt fyri fyrirkuna, at framtíðin er aling og aldur fiskur. Hetta virkseimið gerst alt meira týðningarmikið.

1998
Árið gjørdist heldur baldrut. Serliga fyrra hálvár var heldur óstöðugt, tí lítið var av laks, sum kundi takast. Hetta merkti samstundis, at framleiðslan av laksa-portiónum heldur ikki kundi vera nóg stöðug. Harafturat var nærum eingin makrelur í februar, og svartkjaftaveiðan var eisini munandi verri enn árin frammanundan. Seinna hálvár var rokaligari, tí meira laksur var tøkur. Fíggjarliga varð árið eisini merkt av einum tungum fyrra hálvári, og einum seinna hálvári, ið hilnaðist betur. Smoltstöðin er mest sum liðugt útbygd, og framleiðslan er komin upp í eina millión smolt, og hetta talið skal nakað upp í 1999.

1999–2001
Felagið økir dagligu framleiðsluorkuna á góðskingarvirkinum til umleið 22 tons av krúvdum fiski við tveimum ymiskum ílögum til tess at fáa í lag størri vøkstur.

1999

Framhald á síðu 109



Liggjas í Bø, Klaksvík, fyrrverandi
nevndarformaður í Bakkafrost, stjóri
í Tjaldri, og partur av fyrsta vinnuliga
alifelagnum í Føroyum, SP/F Strond.
MYND: JENS KRISTIAN VANG

LÍGGJAS Í BØ

– Ikki ein sál, sum átti pening, trúði upp á alivinnuna

Klaksvíkingurin, Liggjas í Bø, er kendur sum íverksetarin, sum best dámar at arbeiða í tí stilla. Hann er virdur fyri sítt víðskygni og vilja at bróta upp úr nýggjum. Hann stovnaði millum annað teldufyrítøkuna ComData, longu áðrenn fólk flest vistu, hvat ein telda var. Hann var eisini við í fyrsta vinnuliga alifelagnum í Føroyum, Sp/F Strond.

Liggjast í Bø var tíðliga hugtikin av nýggju vinnuni í Noregi, har tey vóru farin at ala laks. Teir vóru so nakrir í Klaksvík, sum gjørdi av at stovna eitt føroyskt alifelag.

– Tað var í veruleikanum fyrsta vinnuliga alifelagið í Føroyum. Júst í Túni var byrjaður frammanundan, men tað felagið var meira og minni alment, sigur Liggjas í Bø.

Ein teirra, Jógván Hansen, verkfrøðingur, fór til Noregs at seta seg inn í aling. Hann var í Noregi í umleið eitt ár og kom so heimaftur. Tá byrjaðu teir alingina norðuri á Strond.

– Onki alifóður var tá, so vit mólu slógv í einari kvørn, og tað brúktu vit til alifóður, greiðir Liggjas í Bø frá.

Hetta fyrsta vinnuliga alifelagið í Føroyum koyrði nøkur ár, men fór so á heysin.

Tað var nógv alivirksemi í Norðoyggjum í fleiri ár. Seinast í áttatiárunum og fyrst í nítiárunum hendi nógv í alivinnuni. Í Norðoyggjum var Tryggvi Laksa-foss byrjaður við aling í Hvannasundi og hevði bygt nógv út, hevði aling á sjónum og eisini smoltstøð. Men seinast í áttatiárunum kom hann í trupulleikar.

Liggjas í Bø er undangongumaður og íverksetari. Hann kom inn í alingina sum ein forvitin íleggjari, ið ongantíð misti trúna á vinnuna.

– Tá vóru vit triggir her norðuri, Grímur Rasmussen, sum hevði arbeitt hjá Tryggva Laksafoss, Símun Pauli úr Konoy og eg, sum skutu pening í eitt nýtt alifelag. Nýggja alifelagið róptu vit Eystlaks. Grímur Rasmussen, sum var útbúgvin skipari, var headmaður. Vit keyptu so alt, sum Tryggvi Laksafoss hevði í Hvannasundi, greiðir Liggjas í Bø frá.

So gingu árini. Onkuntíð gekk tað væl hjá Eystlaks og onkuntíð minni væl. Tað vóru bæði upp- og niðurtúrar. Eftir at ILA-sjúkan varð staðfest í Føroyum í byrjanini av 2000-árunum, fór alt meira ella minni á heysin.

– Tað endaði alt í ruðuleika, tí sumt fór á heysin, annað fór næstan á heysin, og alt endaði í elendigheit. Tá vit komu inn í 2004–05 var støðan í veruleikanum tann, at bankin og Havsbrún sótu á rættiliga nógvum alibrúkum. So hvørt sum alibrúkini kláraðu seg verri, fekk bankin bara meira at siga. Havsbrún var eisini ógvuliga langt inni í føroysku alingini, lutvíst tí at teir gjørdu fóður, og alikredittur var ein partur av fíggingini. Tá tað so ikki gekk fíggarliga, tók Havsbrún meira og meira yvir. Tað vóru Havsbrún og Føroya Banki, sum høvdu alt at siga tá, sigur Liggjas í Bø.

Broytingar máttu gerast

Sum tíðin leið ásannaðu alt fleiri í alivinnuni, at munandi broytingar máttu gerast, um føroyskari aling skuldi vera lív lagað.

– Vit vóru alt fleiri, ið sóu, at tað bar ikki til at koyra víðari, sum tað hevði koyrt. Neyðugt var at umskipa alla alivinnuna frá nógvu smáu eindunum til størri eindir. Neyðugt var eisini við nógv strangari heilsufrøðiligum reglum, tá tað kom til smittuvanda og sovorðið, sigur Liggjas í Bø.

Hann minnst, at tað var ein rúgva av ráðleggingarfundum, og so smátt byrjaði ein nýggj skipan at taka skap. Í 2006 var meira ella minni semja um, at soleiðis skuldi tað vera, eindirnar máttu vera nógv størri.

Eingin trúði upp á aling

Eitt var at aktørarnir í føroysku alingini vóru komnir ásamt um, hvat best var at gera, um vit skuldu hava nakra aling í framtíðini. Tað var eisini tørvur á peningi. Og her sá ikki gott út sambært Liggjasi í Bø.

– Sannleikin var tann, at ikki ein sál í Føroyum, sum átti pening, trúði upp á alivinnuna. Har var eingin, sum kundi funnið uppá at sett pening í aftan á alla elendigheitina, sum hevði verið í vinnuni. Eg minnst nógvu fundirnar og nógvu toganina aftur og fram, sigur Liggjas í Bø.

Í øllum hesum nógva fundarvirkseminum vóru bankamenn, umboð fyri Havsbrún, og fólk, sum kundu hugsast at vilja seta pening í vinnuna, til dømis umboð fyri Tryggingarsambandið, Lív og onnur.

– Eg hevði verið í alingini í nógv ár, millum annað sum fíggarstjóri í Eystlaks, og samstundis var eg vorðin stjóri í Tjaldri. Tískil hevði eg hampiliga gott innlit í hesa vinnuna. Eg haldi fyri víst, at um tað mundið var eg tann einasti, ið trúði upp á aling í Føroyum. Eg helt uppá, at hetta fór at vera ein góður handil í framtíðini. Tá alt var umskipað, trúði eg veruliga upp á hetta. Eingin av hinum hevði nortið ein laks, teirra bakgrund var fígging. Endin var, at eg fyri Tjaldur bjóðaði mær at seta 20 milliónir krónur í hetta nýggja felagið, sum ætlanin var skuldi halda fram, sigur Liggjas í Bø.

At Liggjas í Bø, sum hevði so drúgvar royndir við aling, hættaði sær at seta nógvan pening í nýggja felagið, hevur ivaleyst givið hinum rættiligan hvøkk og nakað at hugsa um. Endin varð, at Tryggingarfelagið síðan setti 15 milliónir krónur í felagið, og Lív kom við øðrum 10-15 milliónum krónum. Nú vóru bráðliga 50 milliónir krónur í nýggja felagnum.

Virksemið veksur aftur

Leiðslan á Bakkafrost royndi at fáa fatur á alioyvum og at fáa umskipað alivinnuna. Teir hildu onga orsök vera, at bankin skuldi sita við loyvunum. Liggjas í Bø var ein av avgerandi leikarunum fyri at fáa umskipanina at fella upp á pláss.

Í 2006 gjørdist Liggjas í Bø nevndarformaður, og tað var hann tey árini, áðrenn skrásetingina á keypsskálanum.

– Eg varð sitandi sum nevndarformaður til 2009, stutt áðrenn Bakkafrost fór á børsin. At vit fóru á børsin, tók eg alla tíðina undir við, og tað vóru vit allir samdir um, men eg visti, at tað fór at krevja serligar førleikar og orku at sita sum nevndarformaður eftir tað, og tí valdi eg at fara úr tí sessinum, sigur Liggjas í Bø.

Hann kann ikki koma í tankar um nakrar serligar trupulleikar frá tí, hann gjørdist nevndarformaður hjá Bakkafrost í 2006, og til felagið fór á keypsskálan í Oslo í 2010. Hann vísir á ein mann, sum var undangongumaður í arbeidinum at fáa Bakkafrost á keypsskálan, og tað var Rúni M. Hansen. Rúni tók við sum nevndarformaður, tá Liggjas í Bø valdi at fara úr sessinum.

– Vit arbeiddu allir rættiliga væl saman. Eg kendi væl Regin frammanundan, hann er ein ónatúrliga dugnaligur maður. Eg kom at kenna hann longu í áttatiárunum, tá hann var ungur maður. Meðan hann gekk á studentaskúla við Gøtugjógv, plagdi hann at koma norður til mín at læra seg at bóka við teldu. Hann kom norður um dagin, helst eftir skúlatíð, og fór avstað aftur við seinasta farti um kvøldið, jú, hann var ómetaliga ágrýtin.

– Hann er sjálvandi merktur av, ongantíð at hava fingist við annað enn laks, og tað gongur ikki long tíð, tá tú hittir hann, fyrr enn prátíð kemur inn á tað evnið. Men hann er ein sera dugnaligur maður. Og tann greipan, Regin Jacobsen og Rúni Hansen, er nógv meira verd enn bara eitt pluss eitt. Rúni eigur eisini ein stóran leiklut í, at tað hevur gingið Bakkafrost so væl, sum tað hevur, sigur Liggjas í Bø.

Hann arbeiddi nógv saman við bakkamonnunum, og teir vórðu ógvuliga væl.

– Hans á Bakka var til dømis altíð positivur, har var eingin andróður frá hansara síðu. Eg minnst meg ongantíð vera komnan til ilnar við hann ella nakað, sum bara minnir um tað. Hann var eisini ógvuliga arbeiddsamur. Eg minnst bara gott aftur á hasa tíðina, sigur Liggjas í Bø.

Hava sparrað væl

Tað er ongin loyna, at tey, sum hava fyllt gongdini hjá Bakkafrost, hava sæð, at Regin Jacobsen og Liggjas í Bø hava arbeitt væl saman. Sagt verður eisini, at Liggjas hevur verið avbera góður hjá Regini at sparra við í mongum lutum.

Bakkafrost eigur Kryvjivirkið í Klaksvík, og her varð allur fiskur í Norðoyggjum kruvdur, men Bakkafrost slaktaði eisini í Kollafirði og á Strondum. Tí fór leiðslan at umhugsa at kryvja alt á einum virki í staðin.

– Útrokningar vístu, at lögdu teir alt á einum

stað, spardi fyrirøkan millum 70 og 100 milliónir krónur árliga.

– Tá tann avgerðin er tikin, kemur spurningurin, hvar kryvjingin skal vera. Ein annar spurningur er, hvussu fólk fara at reagera, lokalpatriotisma og líknandi. Tá minnst eg, at Regin sendi boð eftir mær og Kristian Martini Rasmussen, sum jú átti í Bakkafrost, og legði hendan spurningin fyri okkum. Í fyrsta umfari hildu vit tað vera spell at niðurleggja alt her í Klaksvík. Men tá vit høvdu hugsað væl og virðiliga um tað út frá sakligum sjónarmiðum, komu vit báðir til ta niðurstøðu, at vit høvdu samlað alt á Glyvrum, sigur Liggjas í Bø.

” Og tann greipan, Regin Jacobsen og Rúni M. Hansen, er nógv meira verd enn bara eitt pluss eitt. Rúni eigur eisini ein stóran leiklut í, at tað hevur gingið Bakkafrost so væl. “

Framtíðin er bjørt

Liggjas í Bø heldur Bakkafrost hava eina bjarta framtíð. Størsti vandin er sjúka.

– Vit eru tó nógv sterkari í dag. Vit sóu tað herfyri, tá illgruni var um, at ILA aftur var í alilaksi í Hvannasundi. Allar skipanir eru so góðar í dag, trygdarskipanir og aðrar skipanir. Og eg meini, at longu áðrenn ILA-sjúkan í Hvannasundi varð endaliga staðfest, høvdu teir slaktað allan fiskin. Og soleiðis sum vinnan er útgjörd í dag, so tekur tað bara eina viku at tøma ein heilan fjørð.

– Fyri 20 árum síðani lógu teir og morlaðust við hetta í árávís. Eg minnst, at her norðuri stóðu hundræðtals tangar av hesum fiskinum í longri tíð. Tað tók so drúgva tíð at brenna fiskin. Og so smittaði sjálvandi meira og meira. Í so máta eru vit nógv betur fyri í dag. Harafturat verður alt kannað nógv betur í dag, og tað ger, at tú varnast móguliga sjúku nógv fyrr, sigur Liggjas í Bø.

Portións- framleiðslan

Bakkafrost er kent fyri at halda fast í portiónsframleiðsluni. Hetta byrjaði í 1995, og hon hevur verið tann framleiðslan, sum ofta hevur tryggjað fyrítøkuni inntøkur, tá prísurin á feskum laks lækkar.

MYNDIR: BAKKAFROST



1.-3. Myndirnar av portiónsframleiðsluni eru tiknar í 2001, seks ár eftir at Bakkafrost fór undir hesa framleiðsluna. Portiónsframleiðslan gevur yvir tíð meir, enn um alt verður selt fesk. Hendan framleiðslan gevur trygga inntøku fyri longri tíðarskeið, tí prísurin er avtalaður fyri styttri og longri tíðarskeið, út frá prísmeting tann dagin avtalan verður undirskrivað. Prísurin verður so ikki broyttur, fyrr enn gamla avtalan verður endurnýggjað. Søguligu tøluni hjá Bakkafrost vísa at hetta loysir seg best.



4.-6. Myndirnar eru frá aðalfundinum 7. mars 2007, og hann varð hildin í kantinuni á Bakkafrost. Hetta var seinasti aðalfundurinn, har Martin á Bakka var við. Miðskeiðis á myndinni síggjast Hans og Martin lið um lið. Nevndarformaðurinn, Liggjas í Bø, leggur fram ársfrágreiðingina.

7. Í sambandi við aðalfundinn vorðu luttakarnir vístir runt í framleiðsluhöllinni. Fremst á myndinni greiðir Gunnar í Liða Tummasi T. Eliassen frá, hvussu laksurin verður skorin í portiðsbitar.



– Menn gjördu tingini hvør á sín hátt, so fólk vóru ógvuliga ymisk. Tí tók tað nakað av tíð, áðrenn alt koyrði væl saman, men nú haldi eg, at tað gongur heilt væl.

MYND: JENS KRISTIAN VANG

JÓN PURKHÚS

Ov lítið smolt og skeiv aliskipan

Teir vóru nógvir, ið høvdu fingist við aling, áðrenn Jón Purkhús fór upp í hesa vinnuna, millum annað var tað alifelagið „Við Strond“ í Klaksvík. Men tað gekk einki serligt, útgerðin var veik, og ringarnir vóru smáir.

Alifelagið Við Strond skifti eitt sindur ímillum Strond og Kunoyarnes, men tað rak hart um Kunoyarnes, so tað var ikki bara sum at siga tað. At enda stóð alibrúkið til sølu sum trotabúgv hjá Tormóði Djurhuus, sakførara, og hetta sóu Jón Purkhús og vinmaður hansara, Heini Gregersen.

– Vit báðir bjóðaðu upp á trotabúgv, og vit fingu tað. Hetta var í 1985, greiðir Jón Purkhús frá.

Teir báðir, Jón Purkhús og Heini Gregersen, kendust millum annað frá tíðini, teir plagdu at egna norðuri á Stongunum. Seinni hevði Heini verið til skips, og Jón var útbúgvin elektrikari og maskinmeistari.

– Fyrstu ferð, vit settu síl út, settu við 14.000 síl út. Tað hildu vit vera nógv. Skjótt komu vit upp á 100.000 og 150.000 smolt. Tað hildu vit vera øðiliga nógv, sigur Jón Purkhús.

Tá í tíðini var avmarkað, hvussu nógv smolt, alararnir kundu fáa, so talið á útsettum fiski var alt eftir, hvussu nógv smolt fekst. Soleiðis var tað eisini hjá Jóni Purkhús og Heina Gregersen.

Trupult at selja síl

Hóast teir byrjaðu við at seta síl út, so fóru teir heilt skjótt yvir til laks. Teir royndu við sílum nakrar fáar ferðir inn í millum, men tað var trupult at sleppa av við tey.

– Sílini vuku væl og skjótt, tey trivust eisini væl, og tað var stuttligt at framleiða tey. Men tá vit komu á japanska marknaðin við teimum, so fingu vit ongantíð tað, vit høvdu fingið lovað. Teir vóru ringir at fáast við, tí tað skuldi

Jón Purkhús er ein av undangongumonnunum innan aling í Norðuroyggjum. Hann hevur verið við hjá Bakkafrost síðan 2003 og hevur fylgt uppbyggingini av felagnum til tað, tað er í dag. Nógvu samanleggingarnar kravdu sítt.

altíð vera eitthvørt galið við sílunum, til dæmis liturin. Veruleikin var, at fiskurin var fyrstafloks. Vit tíndu ikki at stríðast við hesar keypararnar, so vit góvust við sílunum. Allir góvust við sílaaling, tí trupulleikarnir við keyparunum helt fram, greiðir hann frá.

” Djóralæknarnir mæltu frá at koppseta. Teir vildu ikki hava, at vit brúktu koppingarevni í Føroyum. Vit skuldu í staðin arbeiða ella ala okkum burtur úr sjúkuni. Tað var í veruleikanum ein øðiligur kleyvarskapur – ein fadesa. ”

Ov lítið smolt

Jóni Purkhús hevur altíð dámað væl at fingist við laks, tí hann er góður alifiskur, bara tú fært gott smolt.

– Alingin vaks so hvørt sum tú fekst meira smolt, men trupulleikin var, at tað var ov lítið til av smolti. Tí vórðu so nógv smoltloyvi givin eitt tíðarskeið, har vit fingiú nógv smoltstøðir. Av tí sama var góðskan ikki altíð tann besta. Harafturat gjørdi smáu eindirnar tað kostnaðarmikið at framleiða smoltið, sigur Jón Purkhús.

Fleiri smoltstøðir komu í Norðoyggjum. Ein var í Svínø, ein var á Norðoftum, og ein smoltstøð var á Viðareiði. Hetta vóru smoltstøðirnar, sum Jón Purkhús og Heini Gregersen fyri nógv tað mesta keyptu smolt frá. Eitt tíðarskeið keyptu teir eisini frá Hera Højsted í Funningi.

– Beint áðrenn ILA-sjúkan varð staðfest, keyptu vit meirilutan í Gjáarsmolti við Gjógv. Tað var kapping um smoltið tá, so vit keyptu okkum inn í Gjáarsmolt fyri at tryggja okkum smolt. Fleiri aðrir gjørdi serligar avtalur við smoltstøðir fyri at tryggja seg, tað var jú ikki nóg mikið til av smolti.

Men hetta var ov seint, tí so kom ILA-sjúkan, og vit vórðu eisini raktir, sigur hann.

Tá teir fingiú staðfest ILA, høvdu teir eini 4.000 tons av fiski gangandi í Hvannasundi Norður. Fiskurin var stórur og vigaði eini 6 kilo. Hann varð seldur fyri 12 krónur kilo, sum var langt undir marknaðarprís. Harafturat noyddust teir at burturbeina tveir árgangir.

– Vit áttu nógvan eginpening, men eftir hetta var allur eginpeningurin burtur. Hetta var í 2003, og tá var alt yvirstaðið hjá okkum, sigur Jón Purkhús.

Alingin mátti broytast

Longu í 1988–89 byrjaðu Jón Purkhús og Heini Gregersen at tosa innanhýsis um, at tað bar ikki til at halda fram at ala, soleiðis sum alt varð í Føroyum tá. Hvør alari lá á sínnum fjørði við tveimum og trimum árgangum av fiski.

– Harafturat vóru fleiri alarar á hvørjum plássi, so alt var ein vavgreytur. Teir koyrdu alla tíðina við tveimum og trimum árgangum, og tí vórðu økini ongantíð løgd brakk. Tað stóðust trupulleikar av ymsum slag, millum annað tí tú fekst ikki brotið syklusin við lús, sjúku og dálking, sigur Jón Purkhús.

Teir báðir, Jón og Heini, tosaðu aftur og fram um hetta, at alimynstrið mátti broytast. Tað endaði við, at teir fingiú eitt aliloyvi á Borðoyarvík í 1991, og tá fóru teir at ala í tveimum økjum. Teir sóu skjótt, at fyri at fáa eina skiftisøkisskipan at rigga fult og heilt, var eisini ov lítið við tveimum aliøkjum. Tú skuldi í minsta lagi hava trý ymisk øki, um tað skuldi rigga.

– Í 1994 keyptu vit Polarlaks, sum lá í Hvannasundi Norður. Teir høvdu fingið sjúkuna BKD í Hvannasundi Norður, men teir átti eisini eitt aliloyvi í Haraldssundi.

– Í Haraldssundi høvdu tvey loyvi verið, Sjógarður við Sjúrði Guðjónsson og øðrum, og Borðoyarlaks við millum øðrum Ábrahami Mikladal. Hesi alibrúkini vóru tó longu givin um tað mundið, og Polarlaks, sum vit also keyptu, hevði fingið loyvi at seta fisk út í Haraldssundi. Teir koyrdu sostatt við tveimum aliøkjum eins og vit, greiðir Jón Purkhús frá.

Tá var tað, at Polarlaks bjóðaði Jóni Purkhús og Heina Gregersen at keypa loyvini hjá Polarlaks. Jón

og Heini takkaðu fyri, og nú høvdu teir bráðliga fyra aliøki, og tískil fór teirra skipan at rigga.

Landshandilin og Sigtór Andreassen seldu mesta laksin fyri Jón Purkhús og Heina Gregersen.

Noktaðu at koppseta

Tá komið var til seinast í 1990-unum og til 2000 varð ILA staðfest í føroyskum alibrúkum. Veterinerar skipanir vóru ongar, so brunnbátar og annað ferðaðist ímillum alibrúkini í Føroyum uttan nakrar avmarkingar. Soleiðis varð ILA-sjúkan drigin runt allastaðni.

– Vit vendu okkum til myndugleikarnar longu áðrenn aldarskiftið og bóðu um loyvi at koppseta fiskin móti ILA. Koppingarevni móti ILA var til, so tað skuldi ikki verið nakar trupulleiki at koppsett. Men djóralæknarnir mæltu frá at brúka koppingarevni í Føroyum. Vit skuldu í staðin arbeiða ella ala okkum burtur úr sjúkuni. Tað var í veruleikanum ein øðiligur kleyvarskapur – ein fadesa, heldur Jón Purkhús.

Hann vísir á, at í dag verður einki smolt sett út, uttan at vera koppsett móti ILA.

– Koppsetingin kundi havt bjargað alingini tá, men djóralæknarnir vildu ikki hava okkum at koppseta. Vit spurdu og royndu umaftur og umaftur og umaftur, men teir vildu ikki. Endin var, at alingin steðgaði, sigur hann.

Góvust í 2003

Í 2003, tá alivinnan av álvara var við at missa luftina, noyddust Jón Purkhús og Heini Gregersen at gevast við sínnum alivirksemi. Eginognin var burtur, og eingin peningur var at seta fisk út aftur fyri.

– Tað varð lagt stilt, og so varð umskipað. Norðurøkið, Eystlaks, Faroe Salmon og Bakkafrost lögdu saman. Seinni komu Viking og Vestlaks eisini uppí, minnist Jón Purkhús.

Sama árið, sum hann noyddist at gevast við alingini, varð Jón settur sum alileiðari hjá Bakkafrost. Fyrstu tíðina var hann einsamallur alileiðari, men skjótt vaks nýggja felagið so nógv, at ein maður varð settur afturat.

– Alingin tók dik á seg beinanvegin, og Bakkafrost keypti so Viking á Strondum, sum svínøyingarnir, Bogi Jacobsen og aðrir, áttu. Stutt eftir keypti Bakkafrost Vestlaks, og tá fekk eg so alt tað

afturat í eina tíð. Men tað var alt ov nógv, og tí varð økið bytt upp í Norðurøkið og Vesturøkið, har ein nýggjur maður, Oddvald Olsen, kom at taka sær av Vesturøkinum.

Smolt í svimjihylinum

Umframt mongu alibrúkini í Norðoyggjum vóru eisini fleiri smoltstøðir. Men hóast fleiri smoltstøðir, var tað ov trupult at fáa nóg mikið av smolti.

Jón Purkhús og Heini Gregersen bygdu smoltstøðina á Syðradali/Húsum, og hon fekk navnið Faroe Smolt. Tað var ein rímiliga stór smoltstøð tá. Jón Purkhús meinar, at tað var fyrsta smoltstøðin í Føroyum við endurnýtsluskipan (resirkuleringssannleggi).

– Eitt ár høvdu vit smolt gangandi í svimjihylinum úti í Grøv, eg haldi, at tað var í 1995. Vit keyptu eini 70.000 smolt frá Dánial Lydersen og høvdu tey gangandi úti í Grøv ein vetur. Tað gjørdist so ómetaliga gott smolt, og vit settu tað út árið eftir. Vit flugu tað út til Kunoyarnes við tyrlu, og tað riggaði væl.

– Vit ætlaðu at seta út aftur í svimjihylin úti í Grøv, men tá noktaði Yvirfriðingarnevndin. So vorðið gjørdi vit fyri ikki at standa við ongum smolti árið eftir, men tað steðgaði so, greiðir hann frá.

Áðrenn hann fór at arbeiða fyri Bakkafrost í 2003, hevði hann lítið við Bakkafrost at gera. Men síðan 2003 hevur Jón Purkhús av góðum grundum havt nógv við Bakkafrost at gera, tá hann varð settur sum alileiðari. Og hann letur væl at samstarvinum.

– Nú fekk eg ikki so nógv ár saman við Hans á Bakka, men hann var ógvuliga arbeiddsamur og gekk altíð á odda, har hann var.

– Eg havi havt meira við Regin at gera. Bakkamenninir hava verið dugnaligir alarar, og eg haldi samstarvið okkara millum hava verið gott. Regin Jacobsen er eisini ein góður stjóri fyri Bakkafrost, heldur Jón Purkhús.

Hann vísir á, at tað vórðu so nógv feløg, sum vórðu løgd saman, og hvør kom við sínari mentan. Menn gjørdi tingini hvør á sín hátt, so fólk vóru ógvuliga ymisk. Tí tók tað nakað av tíð, áðrenn alt koyrði væl saman, men nú heldur hann tað ganga heilt væl.



Lambavík. MYND: JENS KRISTIAN VANG

Neyvan útlendingar, ið menna føroyska aling

Seinastu tíggu árin í farnu öld og fyrstu árin í hesi öldini gjørdust buldralig fyri føroyska samfelagið. 80'ini vóru fyri alivinnuna eitt íverksetaratíðarskeið, har vinnan upplivdi bæði stóra framgongd og bakkøst. Talið á alarum var

munandi minkað, tá kalendarin vísti 1990. Komandi árin komu eisini at hava krevjandi uppgávur fyri alivinnuna.

17. oktober 1990 veit *Dagblaðið* at siga, at 24 ára gamli Regin Jacobsen hevur tikið við sum stjóri á Bakkafrost.



Dagblaðið
17. oktober 1990

Bakkafrost fingið nýggjan stjóra

Fiskavirkið á Glyvrum, Bakkafrost, hevur fingið nýggjan stjóra. Tað er bert 24. ára gamli Regin Jacobsen, sonur størsta eigaran, Hans, ið formliga hevur tikið sætið sum stjóri á Bakkafrost.

Regin hevur síðani hann gjørdist studentur í '85 havt fast tilknýti til virkið. Tað, at Regin er vorðin stjóri hevur eftir hvat *Dagblaðið* hevur skilt ikki havt nakra merkisverda broyting við sær. Hans er har framvegis, sum hann altíð hevur verið og alt gongur sína vanligu gongd á virkinum.

Í hesum døgum ger Bakkafrost eisini klárt til at taka ímóti svartkjaftri, og vóna menn, at veiðan fer at roynast góð í ár.

Árið í fjør gav nevniliga Bakkafrosti eitt undurskot uppá triggjar milliónur krónur, og frættist, at hetta er fyrsta árið, at virkið hevur havt undirskot.

nie

Sambært *Dagblaðnum*, so fær stjóraskiftið ikki stórvegis at siga, tí teir sláa fast, at „*tað at Regin er vorðin stjóri, hevur eftir hvat Dagblaðið hevur skilt, ikki havt nakra merkisverda broyting við sær. Hans er har framvegis, sum hann altíð hevur verið, og alt gongur sína vanligu gongd á virkinum.*“

Í mars mánaði 1991 vórðu fyrstu aliringarnir hjá Bakkafrost settir út á Lambavík. Hetta var ein roynd at vita, um víkin var egnað til aling. Samstundis varð hetta gjørt fyri at lætta um trýstið á Skálafjørðin, har nógvir alarar vóru. Lambavík er í dag framvegis ein partur av alingini hjá Bakkafrost, meðan Skálafjørðurin ikki longur verður brúktur til aling.

Í Norðoyggjum bygdu Faroe Salmon og East Salmon seg upp. Tey bæði alifeløgini komu burtur úr øllum aliloyvunum í økinum. Vestlaks byrjaði sítt virksemi í 80'unum, tá Suni Durhuus og Jógvan Durhuus fóru undir at ala. Felagið vaks til tað størsta alifelagið í Føroyum. Í 90'unum fóru teir at samstarva við norskar íleggjarar. Hetta samstarvið vakti øsing, tí bæði í vinnuni og politiskt óttaðust fleiri, at føroyingar fóru at missa tamarhaldið á alivinnuni, um stórir kapitalsterkir íleggjarar uttanífrá keyptu alivinnuna upp. Í 2003 noyddist Faroe Salmon at gevast við sínum alvirksemi. Eginognin var burtur, og eingin peningur var at seta fisk út aftur fyri. Tað varð lagt stilt og so varð umskipað.

Framhald frá síðu 95

Virksemið er støðugari, og framleiðslan er komin upp á metárið 1996. Á kryvjideildini er komin kryvjimaskina, ið merkir, at færri fólk skulu til sjálva kryvjingina. Tað hava verið millum fýra og seks kryvjarar. Við kryvjamaskinuni gerst arbeiðið eisini støðugari. Hetta árið fara umleið 4000 tons í krúvdari vekt gjøgnum kryvjideildina. Tað svarar til sløk 5000 tons av rundari vekt. Portiðsframleiðslan er komin í gongd av álvara, og hetta árið verða 1400 tons framleidd samanbórið við 900 tons í 1998. Málið er at økja til 2000 tons í ár 2000. Nýggj útgerð verður keypt, og hendan skal tryggja, at Bakkafrost komandi árin skal kunna framleiða laksaportið meira javnt alt árið.

2000

Framleiðslan av smolti heldur fram at vaksa, og í 2000 kemur hon upp í 1,4 milliónir. Bakkafrost setir umleið 1,1 milliónir smolt út hetta árið, og nú arbeiða seks fólk á smoltstøðini fulla tíð. Harafturat arbeiða nøkur fólk afturat, tá tørnur er á tí. Sølun hetta árið er upp á 12 milliónir krónur. Ætlanir eru um at taka vatn „hinumegin Lambavík“ um summarið. Alistøðin framleiðir sløk 3000 tons. 1,4 milliónir

Framhald á síðu 111

Framhald frá síðu 109

laksar eru í aliringunum samanborið við 1,1 millión fyrir einum ári síðan. Selt verður fyrir 50 milliónir í 2000. Átta starvsfólk eru á alistøðini, og trý teirra eru sett í starv hetta árið. Eisini á alistøðini er virksemd økt, og fleiri ringar eru settir á sjógv. Samstundis eru ætlanir um viðkan av bæðitáli á ringum, bátum og fódðingskapasiteti. Kryvjideildin krøvdi umleið 3650 tons í 2000, og tað var nakað minni enn í 1999, tá 4800 tons í rundari vekt vórðu krøvdi. Um hetta mundið vóru millum 22 og 25 fólk á kryvjideildini, og selt varð fyrir umleið 13 milliónir krónur.

Á frystideildini arbeiddu millum 4 og 6 fólk, og hon hevði eina sølu upp á umleið 1,5 milliónir krónur í 2000. Á portiónsdeildini, sum hetta árið framleiddi 1660 tons av lidnari vøru, arbeiddu eini 50 fólk. Sølan var upp á 94 milliónir krónur. Á Kassavirkinum, sum umsetti fyrri átta milliónir krónur, arbeiddu trý fólk. Um aldarskiftið er niðurstøðan hjá Regini Jacobsen, stjóra, at størstu vandarnir eru sjúka og kappingarføri. Møguleikarnir eru stórir, og hann setir málini: Hækka framleiðsluna av laks; fáa støðuga framleiðslu; støðugt arbeiði og enn betri

Framhald á síðu 113

evropiska marknaðin, og tvey ár seinni kundi Hans á Bakka vátta, at royndin eydnaðist væl. Í 1998 vórðu góð 1000 tons av laksaportiónum framleiddar. Marknaðurin var í londum sum Fraklandi, Týsklandi, Belgia og Sveits.

Hendan framleiðslan gav munandi meira til føroyska samfelagið enn at útflyta feskan laks. Í 1998 lógu einar sjei-átta krónur eftir í Føroyum samanborið við, um laksurin fór heilur av landinum. Sambært leiðsluni á Bakka frost vísa royndirnar, at portiónsframleiðslan loysir seg í longdini.

Útlendingar koma ikki at menna alingina

Alingin kom fyrri seg, og í seinnu helvt av 90'unum vóru úrslitini góð hjá vinnuni. Í eini samrøðu við *Sosialin* í desember 1998 sigur Regin Jacobsen, at hann sær stórar móguleikar í alingini.

Bakka frost útflytur tá fyrri einar 100 milliónir krónur um árið, og tað verða rindaðar lønir fyrri einar 20 milliónir krónur. Og starvsfólkini eru til arbeiðis hvønn einasta gerandisdag. Tað er ikki vanligt í hesi vinnuni um hesa tíðina.

– Vit standa ikki í stað, og um tvey trý ár eru vit komin upp aftur longri, sigur hann.

Hann kemur inn á vertikalu skipanina hjá fyrirøkuni og vísir á, at tað eru fyrimunir við henni, tí øll liðini njóta væl av hvørjum øðrum.

– Smoltstøðin til dømis hugsar ikki bara um talið á smoltum ella at spara upp á fódrið fyrri at fáa so stóran vinning

Arbeitt varð alt 1992 við at finna eina loysn. Í oktober 1992 fór Sjóvinnubankin á heysin, og Føroya Banki fleyt eisini tungt í sjónum. Á Bakka frost hinvegin eru myrku dagarnir í mai við at verða vendir til ljósari tíðir. Fíggjarliga gekk betur, og Regin Jacobsen, Hans Jacobsen og Martin Jakobsen umskipaðu felagið. Róland Jacobsen valdi ikki at vera við meira sum eigari, tá avtala fekst um at yvirtaka fyrirøkuna aftur.

Fyrirøkani setti um hetta mundið á stovn felagið P/F Alistøðin á Bakka, sum hevði loyvi at ala laks á tveimum firðum. Eisini vórðu umstøður til kryvjing og pakking av laks á Glyvrum útbygdar, umframt virkingarumstøður til pelagiskan fisk og framleiðslu av styrporeskjum til fiskaútflutnings.

Framleiðslan av laksaportiónum byrjar

Í 1995 verður ein týðandi avgerð tikin á Bakka frost. Hetta árið verður ein roynd gjørd at framleiða laksaportiónir til útlendska marknaðin. Hetta er nýbrotsarbeiði innan føroyska aling, og skal vísa seg at vera kanska týdningarmiklasta einstaka avgerðin fyrri fyrirøkuna. Hendan framleiðslan skal vísa seg at vera tann, sum heldur lív í fyrirøkuni, tá kreppurnar koma, og framleiðslan tryggjar javnt arbeiði á virkinum.

Framleiðslan av laksaportiónum er framvegis í dag ein berandi partur av framleiðsluni. Tær vórðu beinanvegin væl móttiknar á marknaðinum. Tað varð nógv gjørt við at fáa hetta inn á

við at kólna eftir ein yvirupphitaðan búskap í meginpartinum av 80'unum.

Í mai 1992 var túrurin komin til Bakka frost, sum ikki longur slapp at útseta falna skuld. Ídnaðargrunnurin sendi Bakka frost í skiftirættin.

Fyrri Bakka frost møtti Regin Jacobsen, og hann koyrði aftur á Glyvrum við boðum um, at fyrirøkani var farin á heysin, og at nú skuldi bústjóri setast. Krøvini vóru bæði móti Bakka frost og Glyvra Alistøð.

Tað vóru fleiri orsøkir til, at tað ikki gekk so væl. Eitt vóru alistøðirnar, sum ikki kláraðu at rinda fyrri seg, annað var ein surimilinja, ið varð keypt í 1986. Hon kom ongantíð í gongd og varð seinni seld aftur.

Við *Sosialin* sigur Regin Jacobsen, stjóri, í mai 1992, at tey høvdu roynt at finna loysnir, men einki bar á mál. Hann roknaði í fyrstu atløgu ikki við at fáa virksemd í gongd aftur, tí hann brúkti myndataluna at „vit hava rent á land, og skipið er vordíð vrak.“

Tað, sum nógv hildu vera løgið, var, at júst um hetta mundið sum húsagangurin kom, var nógv at gera á Bakka frost. Talan var tó um gamla og tunga skuld, sum ikki fekst tamarhald á.

Hóast starvsfólkini fingi boð um, at virksemd ikki helt fram, so steðgaði virkið ongantíð heilt.

Føroya Banki átók sær at standa fyrri rakstrinum, og sitandi leiðsla á Bakka frost og Glyvra Alistøð varð av bankanum biðin um at halda fram, meðan roynt var at finna eina loysn.

Vestlaks hevði sína høvuðsstøð í Kollafirði. MYND: JÓGVAN H. GARDAR





Bakkafrost Glyvrrar. MYND: JÓGVAN H. GARDAR

sum gjørligt. Vit kunnu loyva okkum at fáa smoltini so stór sum gjørligt, tí so eru tey væl fyri, tá tey verða slept á sjógv, sigur hann og vísir á, at tað, sum smoltstøðin brúkar meira, tað sparir ein inn aftur á alistøðini.

Í samrøðuni verður hann spurdur um útlendskar íleggjarar. Hann vísir ikki útlenskum peningi aftur, men vísir á, at tað neyvan fer at menna føroyska aling.

– Tað eru bæði fyrimunir og vansar við at fáa útlendskan kapital í føroysku alivinnuna, men skal alivinnan mennast, mugu føroyingar gera tað sjálvir, sigur Regin Jacobsen.

Hann leggur afturat, at hann ikki roknar við, at útlendingar fara at gerast nakað lokomotiv fyri føroyska samfelagið.

Orsøkin til, at spurningurin verður tikin upp, er, at landsstýrið arbeiðir við einum uppskoti um at gera tað lættari at fáa útlendskar íleggjarar til Føroya.

Higartil kunnu útlendingar eiga í mesta lagi 33 prosent av einum alifelagi. Landsstýrið umhugsar at flyta markið til 49 prosent.

Ongin vágafúsur kapitalur í Føroyum

Regin Jacobsen sigur, at hann vónar, at føroyingar koma at hava avgerandi orðið í alivinnuni í framtíðini, men so leggur hann afturat:

– Hinvegin ber heldur ikki til at avbyrgja seg her úti í Norðuratlantshavi. Vit eru ein partur av umheiminum, og vit noyðast at vera kappingarførir.

Hann velur samstundis at geva føroyskum íleggjarum eini greið boð, tí tað er so lítið av vágafúsum kapitali í Føroyum.

– Tað er nevniliga stórur munur á at hava kapital og at hava vágafúsan kapital. Kapital hava vit nokk av í Føroyum, men teir, sum eiga pening, vilja heldur hava hann standandi í bankanum, ella teir velja aðrar íløgur, eitt nú bygningar í Havn, har vágin er lítil og eingin, sigur hann.

Regin Jacobsen leggur afturat, at um eingin vágafúsur kapitalur er í Føroyum, so er neyðugt at fara av landinum eftir honum.

Tá Bakkafrost í 2010 fór á keypsskál-an í Oslo, valdu flestu føroysku íleggjararnir at selja partabrøvini stutt eftir, og teir fingu ikki við ta øgiligu virðisøkingina, sum partabrævið hevur havt.

ILA steðgar framgongdini

Tá vit nærkast aldarskiftinum, er framgongd í alivinnuni. Árin frammanundan

” Sk alivinnan mennast, mugu føroyingar gera tað sjálvir “

REGIN JACOBSEN, Í SOSIALINUM 1998

hava verið fíggarliga tung, men 1999 vísir seg at gerast metár. Útflutt verður tvífalt so nógv av aldum fiski í 1999 sum í 1998. Í rundari vekt er talan um umleið 40.000 tons. Og hetta gevur eitt útflutningsvirði upp á eina milliard krónur. Hetta gevur ein miðal kilopris upp á slakar 25 krónur. Bæði útflutningsmongdin og virðið er tvífaldað av 1998.

Tá farið er um aldarskiftið, vísa metingarnar, at Føroyar í 2003 helst fara at framleiða eini 65.000 tons av laksi og sílum. Tað eru metingar hjá Havbúnaðarfelagnum, ið vísa, at gongd er komin á alivinnuna aftur eftir nøkur fíggarliga tung ár.

Meðan grannalondini stríðast við sjúku, er føroyska alivinnan munandi betur fyri. BKD-trupulleikarnir minka munandi í 1999, og samstundis er ILA ikki alment skrásett í Føroyum enn.

Áhugin fyri føroysku alivinnuni er stórur, serliga tí hon hevur víst seg at hava munandi minni sjúkur enn kappingarneytarnir. Í desember 1999 útflyta føroyingar á fyrsta sinni smolt til Kili.

Bjartskygnið skuldi tó skjótt broytast til svartskygni.

Longu í 1999 eru ábendingar um, at ILA kann vera komið ella vera á veg til føroysku alibrúkini. Í mars í 2000 doyr nógvur laksur knappliga í alibrúkinum hjá Vestlaksi á Fuglafirði. Ein millión laksar eru í ringunum. Teir viga umleið eitt kilo, tá sjúkan verður staðfest. Søluvirðið er tá upp ímóti 80 milliónum krónum, um laksurin verður tikin, tá hann vigar trý kilo.

Mánadagin 27. mars 2000 skrásetir Heilsufrøðiliga Starvstovan alment á fyrsta sinni ILA-sjúku í Føroyum.

Hetlendingar bjóða sær at ráðgeva Bjørn Harlou, djóralækni, sigur sambært IntraFish, at sjúkan í Fuglafirði kann vera komin úr Hetlandi við einum skipi, sum hevur pumpað barlastvatn út á Fuglafirði.

Tíðindini ferðaðust skjótt, og bara góða viku seinnu komu boð úr Kili um, at myndugleikarnir steðgaðu øllum innflutningi av smolti og rognum úr Føroyum. Kili hevði sett sær fyri at fáa gongd á egna alivinnu aftur, eftir at ILA hevði lagt vinnuna meira ella minni lamna. Ynski var at fáa smolt og rogn

Framhald frá síðu 111

møguleikar at tryggja kappingarførið. Sölan hjá Bakkafrost í 2000 gjørdist um 130 milliónir. Fyrirøkan rindaði 23 milliónir krónur í lønum. Eginpeningurin er umleið 30 milliónir við ársenda.

2001

Um várið í 2001 verða 800.000 smolt sett út. Samstundis verður portiónsvirkið bygt út, og framleiðsluorkan verður viðkað munandi. Í mai hetta árið er verkfall í Føroyum, og tað fær stóra ávirkan á alingina, tí útflutningurin av allilaksi má steðga, meðan verkfallið er. Yvirskotið í rakstrinum hjá Alistøðini á Bakka er hetta árið 5,2 milliónir krónur.

2002

ES leggur føroyingar undir at dumpa laksaprísir á ES-marknaðinum til ein prís, sum skal liggja undir framleiðslukostnaðinum. Leiðslan á Bakkafrost, eins og aðrir føroyskir útflytarar, vísir aftur, at teir hava gjørt nakað skeivt. ES ákærir Vestlaks, Faroe Seafood og Bakkafrost fyri at dumpa laks og síl á ES-marknaðin. Ákæran verður seinni staðfest at umfata síl, serliga tí talan er um prísir, sum ES-alarar ikki megna at framleiða síni síl fyri.

2003

Myrkasta tíðarskeiðið í Framhald á síðu 115

Dimmalætting

NR. 31 HÓNDAGUR 14. MARS 1991

6 kr.

114. ARGANGER

Umboðsráðið onga avgerð

Drúgy togan um fundarstjóra

Umboðsráðið hjá SEV hefur fund týsdagin um húsakeyp hjá SEV. Formaðurin Hannu Jacobsen, Hvalvík, setti fundin kl. 10, men halvár annar tími leik áðrenn fundarstjóri varð funnin. Vandið leikur formaðurin fundin, men nakrir umboðsráðsmenn vildu hava fundarstjóra uttanfrá, og uppskoti var um Halgr. Winther Poulsen, sakførari.

Hetta vildi formaðurin ikki, men játtaði to at lata eina atkvæðagreiðslu geta av, hvørt hann skuldi verða fundarstjóri ella annar fundarstjóri skuldi finast. Úrslitið var, at 28 vóru fyrri formanninum, 41 fyrri

annfrá, og uppskoti var um Halgr. Winther Poulsen, sakførari.

Hetta vildi formaðurin ikki, men játtaði to at lata eina atkvæðagreiðslu geta av, hvørt hann skuldi verða fundarstjóri ella annar fundarstjóri skuldi finast. Úrslitið var, at 28 vóru fyrri formanninum, 41 fyrri

TAKRENNUR

Svend Krosstein

Samferðslustovan

Bakkafrost á Glyvrum:

Seta aliringar út á Lambavík

Hetta eru teir fyrstu aliringarnir, sum verða settir út á Lambavík. Tann fyrsta tíðin verður ein royndartíð, har ein skal fáa hylling á, um Lambavík er egnað stað til aliringar

Í lotuni verða ringarnir, sum skulu setast út á Lambavík, settir saman á sandinum í Skálaförðum. Ringarnir eru av slagnum Dunlop og taka eini 400 tons, men tryggingin loyvir ikki, at meir enn 200 tons eru í ringnum um veturin

Krígis-ábyrgdin fremsta

Seldur til Svøríkis og hefur fingið navnið »Runavík«

Ísfiskatrolarin Neptun:

Seldur til Svøríkis og hefur fingið navnið »Runavík«

Sviar hava keypt Neptun frá landsstýrinum fyrri 1,9 mió. kr. Í lotuni liggur skipið í Runavík, har tað verður klassað. Teir nýggju eigararnir eru komnir til Føroyar eftir skipinum, sum vantandi fer til Svøríkis mitt í næstu viku

Sviar hava keypt Neptun frá landsstýrinum fyrri 1,9 mió. kr. og givið honum navnið »Runavík«.

Tað eru Falke og Richard Karlsson, sum hava keypt skipið. Teir eru fábri og sonur og búgva í Vestra Frólandi, id liggur uttan fyrri Gulebore, og tað er har

chard Karlsson, so eru triggir aðrir sviar komnir til Føroyar eftir skipinum, sum ventandi skal fara til Svøríkis áðrenn páskir ella mitt í næstu viku.

Sattmálin millum landsstýrið og hesar báðar sviarnar varð undirskrivaðar tann 4. mars. Annars hava

kosta eina hálva mió. Vanligt hevði verið, at landsstýrið, sum eigari, hevði góddið fyrri klassingina.

Glaðir fyrri skipið

Teir báðir Falke og Richard Karlsson eru ógvuliga glaðir fyrri skipið og tað er heldur

Men hóast alitini eru góð, so er ikki ætlanin at flyta ein stóran part av alringum av Skálaförðum út á Lambavík.

Vit ætla fyrst at vita, um tað fer at bera til at hava alringar á Lambavík, áðrenn talan kann verða um at fáa fleiri ringar, sigur Hans Jacobsen. Men tann fiskur, sum skal í ringarnar á Lambavík, kemur av Skálaförðum.

Taka 400 tons

Ringarnir eru av slagnum Dunlop og eru 1000 fermetrar til stóðar. Teir tikast tættum stóra Reglestone ringum, men eru óðrvisi á tann hátt, at teir eru duputtir og hava gongu-breytir.

Men verður, at ein kann hava eini 400 tons í hvørjum ringi um summarið, men tryggingin loyvir ikki, at ein hevur meir enn 200 tons um veturin.

Dimmalætting 14. mars 1991.

frá eini laksafamilju í einum landi, sum kundi tryggja, at hon var sjúkufrí. Hesa trygdina hildu kilenar, at føroyingar ikki kundu bjóða teimum eftir smittuna á Fuglafirði, eisini havandi í huga vandan fyrri, at fleiri sjúkuútbrot kundu vera á veg.

Úr Hetlandi kom skjótt eitt bræv frá felagnum fyrri alarar. Teir ynsktu at hjálpa føroyingum við at læra av hetlendsku royndunum í sambandi við, at hetlenska alivinnan hevði verið ígjøgnum somu ILA-trupulleikar sum føroyingar kundu vera á veg inn í. Hin parturin av

brævinum kom inn á tað, Harlou hevði sagt um, at smittan kundi vera komin úr Hetlandi. Hetta ynsktu hetlendingar at fáa váttað ella avsannað. Tí, sum teir vísu á, tá ILA kom til Hetlands, vóru søgurnar, at sjúkan kom úr Noregi.

Formaðurin fyrri hetlendsku alararnar, David Sandison, skrivaði, at hesin pástandurin um norska upprunan til ILA í Hetlandi ongantíð varð prógvaður, men ferðasøgnin varð brúkt sum ein sannleiki í miðlum, sum ikki kendu alivinnuna. Tí vildi hann hava kannað, um smittan veruliga kundi koma úr Hetlandi.

Vóru ikki til reiðar

Føroyska alivinnan hevði longu á vári í 2000 arbeiði í gongd við einari ætlan, sum skuldi vera við til at tryggja móti sjúku, og um sjúka kom í, hvussu hon so skuldi handfarast.

Frammanundan høvdu Noreg og ES gjørt egin sjúkufyribyrgjandi tiltøk. Jan Mortensen, sum tá var stjóri í Vinnuhúsinum og úttalaði seg vegna Havbúnaðarfelagið, segði í samrøðu við IntraFish, at av tí at føroyingar útfluttu so nógvan laks til ES, so valdu føroyingar at hyggja eftir, hvussu ES loysti til dømis ILA-sjúkuna í Hetlandi og Skotlandi.

Hendingin á Fuglafirði kom tó so óvæntað, at føroyingar vóru ikki til reiðar við nakrari ætlan.

– Um ætlanin var klár, so høvdu vit komið skjótari í gongd, men vit fingtu sett í verk eitt samstarv millum vinnuna og lokalsamfelagið, segði Jan Mortensen sambært IntraFish í mai 2000.

Tað skuldi vísa seg, at føroyingar als ikki vóru fyrireikaðir at seta í gongd tiltøk, sum munaðu.

Tað gekk næstan eitt ár til næsta alibrúkið fekk ILA. Hesaferð var tað í mars 2001, tá alibrúkið hjá Pan Fish í Oyndarfirði varð rakt.

ILA-sjúkan skuldi skjótt vísa seg um alt landið. Tað var sum at festa í turt hoyggi.

Bjarni Djurholm, sum tá var landsstýrismaður við ábyrgd fyrri alivinnuni, segði í samrøðu við *Útvarpið*, at ILA kundi hótta føroyska búskapin, um sjúkan slapp at spjaða seg. Og hetta vísti hann á, longu áðrenn ein við vissu visti, at Oyndarfjørður var raktur.

Nú var smittan farin at ferðast. Fyrst Fuglafjørður, so Oyndarfjørður og í apríl 2001 var túrurin komin til triðja grannafjørðin, Funningsfjørð, har smitta var komin í hjá Funningslaksi.

Hetta fekk myndugleikarnar at fara undir at kanna, um smittan kundi vera komin í aðrastaðni í Føroyum.

Í mai 2001 versnar støðan. Ikki tí meira sjúka er staðfest, men tí at verkfall er. Føroya Arbeidarafelag er í verkfalli, og felagið noktar í fyrstu atløgu at geva alifeløgnum undantak at taka upp og flyta burtur deyða laksin frá Funningsfirði og Fuglafirði. Hetta fær bæði vinnu og myndugleikar at óttast, at millum annað ES kann fara at seta bann fyrri innflutningi av laksi við teirri grundgeving, at føroyingar ikki hava tamarhald á sjúkustøðuni.

Verkfallið varir í trýggjar vikur. Landsstýrismaðurin í alimálum, Bjarni

Framhald frá síðu 113

føroyskari alisøgu byrjaði við einum tilburði í Fuglafirði í 1999. Hetta er fyrsta ábending um, at ILA er á veg. Tað skuldu ganga nøkur ár, áðrenn smittan fór um alt landið.

Í mars 2003 verður staðfest, at ILA er í alibrúki hjá Alistøðini á Bakka á Skálafjørðinum. Bert fáar dagar seinni koma boðini um, at ILA er í alibrúki hjá Atlantic Seafarms í Trongisvági. Myndugleikarnir hava illgruna um, at ILA er á upp aftur fleiri firðum. Jan Mortensen, stjóri í Vinnuhúsinum, sigur í samrøðu við IntraFish í mars, at føroyska alivinnan hevur tað trupult. Hann vísir á, at laksaprísurin er lågur, ILA hevur rakt fleiri alibrúk og ES-ákær-an hongur framvegis yvir føroyingum, hóast føroyingar eru frikendir í fyrsta umfari.

ILA-smittan rakar fleiri alibrúk, og støðan gerst ikki betri, tá Føroyar verða raktar av verkfalli í mai. Tá verkfallið hevur vart í fyra vikur, staðfestir Hans Jacobsen, at støðan er so hættislig, at talan ikki er um vikur, men um tímar og dagar, áðrenn Føroyar eru raktar av eini umhvørvisvanlukku. Fyri alararnar er støðan trupul, tí teir sleppa ikki at taka laksin, sum er ILA-raktur, og teir hava heldur ikki møguleika at taka tann laksin, sum annars skuldi útflýast. Frystariini eru

Framhald á síðu 117

114 | SÖGAN UM BAKKA Frost

SÖGAN UM BAKKA Frost | 115



Fyrstu ferð, ILA
varð staðfest, var í
alibrúkinum, sum
Vestlaks átti á Fuglafirði.
MYND: JÓGVAN H. GARDAR

Djurholm, sigur í samrøðu við *Dimmalætting*, at hann er komin til ta støðu, at hann og landsstýrið ikki bara kunnu sita og bíða. Hendan viðmerkingin fær eftir øllum at døma partarnar aftur til samráðingarborðið.

Seinast í mai koma Føroya Arbeidsgevarafelag og Føroya Arbeðarafelag til eina semju, sum steðgar verkfallinum.

Í august 2001 kemur eitt av alibrúk-unum hjá Bakkafrost á fyrsta sinni und-

ir illgruna um ILA. Talan er um Lambavík, har kanningar hjá myndugleikun-um vísa, at ILA-virus er í alibrúkinum. Tey hava tó ikki funnið nakran fisk, sum hevur fingið ILA. Bjørn Harlou, fiskasjúkudjórælækni sigur, at tey ikki vita, hvaðan smittan hesaferð er komin. Lambavík er triðja aliøkið í Eysturoynni, har smittan er staðfest eftir einum lítl-um ári. Hesaferð heldur Harlou, at villur laksur kann vera smittuberin.

Hans Jacobsen, sum umframt at vera stjóri í felagnum Alistøðin á Bakka eisini er formaður í Havbúnaðarfelagnum, sigur í samrøðu við *Dimmalætting* í august 2001, at vinnan er komin í eina bíðistøðu, og at helst er best at royna at tryggja framleiðsluna á tí støðinum, sum ein var komin til og ikki at økja um framleiðsluna við tað fyrsta.

Framgongdin í vinnuni hevði verið stór og bjartskygnið tað sama. Um

aldarmótið vóru spádómar um, at føroyingar eftir fáum árum vildu framleiða eini 100.000 tons av laks og sílum. Við ILA gjørdist óvissan stór. Í 2001 var framleiðslan umleið 50.000 tons.

Framhald frá síðu 115

á tremur, og kryvjivirkini hava ikki meira pakning at koyra laksin í. Hin 10. juni er verkfallið av.

2004

Hetta er eitt krevjandi ár hjá føroyskari alivinnu. Á Bakkafrost taka tey ILA-raktan laks, samstundis sum arbeiðt verður við at fáa fígging til at seta út nýtt smolt. Fyri at berja niður ILA noyðist Bakkafrost eisini at taka smolt. Bæði 2002 og 2003 vísir rokniskapurin hall fyrri Alistøðina á Bakka, men í 2004 vendir hallið til eitt lítið avlop upp á 110.000 krónur.

2005

10. juli 2005 skrivur IntraFish, at lesarin kann venja seg við navnið Bakkafrost Holding. Føroya Banki er beint frammanundan, hin 6. juli, farin inn á eigarasiðuna hjá felagnum. Málið er at byggja eina fyrritøku, sum skal framleiða í minsta lagi ein fjórðing av øllum laks í Føroyum. Fyrritøkan verður mett at kunna framleiða millum 30.000 og 40.000 tons av laks um árið. Tað er Føroya Banki, sum sam-an við Bakkafrost og Havsbrún seta á stovn nýggja felagið. Inn í Bakkafrost Holding koma feløgini: Faroe Salmon, Faroe Smolt, Kryvjing, East Salmon, Hellisvað, Bakkafrost, Alistøðin á

Framhald á síðu 127

Hans á Bakka roynir seg

Hans á Bakka liggur í dýrdarveðri í mars 2017 við alibrúkið á Borðoyarvík, har hann gevur laksinum lúsaviðgerð við vatni. Hetta er frá fyrstu tíðini, tá Bakkafrøst brúkti vatn í staðin fyri heilivág. Laksurin verður tikin inn í skipið og viðgjørdur, áðrenn hann verður sleptur í ringarnar aftur. Saman við brunnbátinum eru vanliga í minsta lagi tveir smærri alibátar, sum hjálpa til.

MYNDIR: JÓGVAN H. GARDAR



„Tað er ein stór ábyrgd hjá okkum, sum sita við róðrið í dag, at taka rættar avgerðir. (...) Vit mugu seta kósini, so tað verður til gagns fyri bæði felagið, starvsfólkið og samfelagið sum heild. “

RÚNI M. HANSEN, NEVNDARFORMAÐUR,
ÚR RØÐUNI TÁ HANS Á BAKKA KOM Á GLYVRAR, 30. JULI 2015



„Vit eru í eini altjóða kapping, og okkara grannalond liggja ikki á løtu síðuni, tá tað ræður um at seta kappingarfórar karmar um vinnuna. Tað er sera týdningarmikið, at karmarnir um vinnuna eisini í framtíðini verða kappingarfórir, so vit ikki bæði missa inntøkur og arbeiði út av landinum. “

RÚNI M. HANSEN, NEVNDARFORMAÐUR,
ÚR RØÐUNI TÁ HANS Á BAKKA KOM Á GLYVRAR, 30. JULI 2015





Herdis Poulsen byrjaði at arbeiða á Bakkafrost í 1981, og hon arbeiddi á Bakkafrost heilt til 2017. Hesi árin arbeiddi hon bæði sum arbeidsfólk, vrakari og formaður.

MYND: JENS KRISTIAN VANG

HERDIS POULSEN

Blandaðu krydd í eini blandimaskinu

– Tað, sum var serligt tá, var, at teir blandaðu kryddið til sildina í einari vanligari blandimaskinu. Menninir tóku sær av blandimaskinuni, vit skuldu skilja støddir, og síðan varð sildin lögð í tunnur. Ímillum hvørt lag stroyddu teir hetta kryddið. Í kryddinum var eisini salt. Tað var mannfólkaarbeiði at rulla tunnurnar, tá tær skuldu flytast, greiðir Herdis Poulsen frá.

Tá sildin hevði ligið í hesum kryddlakanum í passaliga langa tíð, varð tað tikið inn, har maskinur avhøvdaðu og flakaskóru, og so var tað uppgávan hjá konufólkunum at skrædla fløkini.

– Tú skuldi vera rættiliga skjótur at lata sildina í gløsini, tí gløsini komu eftir einum bandi, og uppi yvir gløsunum vóru lokini klár at skrúva á. Aftan á tað

vóru merkiseðlar við navninum „Bakkasild“ settir á, minnst hon.

Eini 10 til 15 konufólk vóru í umrødda parti av sildaarbeiðinum á Bakkafrost.

Liðugrættir til Irma

Sum tíðin leið, og sildaarbeiðið minkaði, var sildamóttøkan broytt til at framleiða liðugrættir til donsku handilsketuna Irma.

– Vit tóku ímóti fiskinum og gjørdum ymsar liðugrættir. Vit høvdu eina lítla starvsstovu, og har sat ein, sum eitur Bergur Magnussen, og gjørdi royndir av hesum og øðrum. Har vóru gløs og kókiplátur og alt møguligt. Eg minnst seinni, tá vit fóru at framleiða surimi, og nakrir japanar komu at arbeiða hjá okkum. Tá mest sum „invaderaðu“ teir

Tá **Herdis Poulsen** byrjaði hjá Bakkafrost í 1981, tóku tey ímóti fjarðasild frá smærri bátum, sum millum annað settu sildagørn á Skálafjørðinum.

starvsstovuna hjá Bergi og brúktu hana at kóka sær ris. Teir kókaðu og ótu hetta rísið alt samdøgrið, flennir Herdis.

Eitt skifti fóru tey at taka ímóti flatfiski, serliga reyðsprøku og tungu. Fiskurin varð trimmaður, tað er at fjarðarnar vórðu skornar av. Síðani varð fiskurin glaraður. Hann varð koyrdur í ísakalt vatn, og c-vitaminir vórðu koyrdar í vatnið, so at fiskurin ikki skuldi trána.

Villlaksur og aling

Herdis Poulsen heldur, at arbeiðið var í minna lagi á Bakkafrost tá, og tískil fóru tey at taka ímóti villlaksi. Laksurin varð hongdur upp undir loftið á krókum í frystigoymsluni.

– Hann varð eisini glaraður við c-vitaminum. Síðani varð hann pakkaður og sendur av landinum í flamingokassum. Tað var um hetta mundið, at alingin so smátt byrjaði, minnst hon.

Herdis minnst, at tá tey fóru undir at slakta alilaks, gjørdi ein av maskinmonnunum, Martin Olsen, eina serliga maskinu at vaska blóðið av laksinum.

– Á maskinuni vóru bustir, sum bustaðu alt blóðið av laksinum og innan úr honum. Laksurin varð síðani ísaður og sendur feskur av landinum. Eg minnst, at tóku vit tvey tons av laks ein dag, varð tað hildið at vera nógv, men hygg í dag, sigur Herdis Poulsen.

Surimi og hummari

Nú var tað, at tey fóru at taka ímóti svartkjafti at framleiða til surimi. Tað var í hesum høpinum, at japanar komu á Bakkafrost at arbeiða.

– Svartkjafturin varð skorin í maskinu, og ansast skuldi eftir, at fløkini vendu rætt. Smakkurin varð tikin úr, og alt varð gjørt til træðrir. Eg minnst, at Birgir Streymoy varð sendur umborð á japanska skipið *Shin ka Maru* at hyggja eftir, hvussu teir arbeiddu við slíkum. Men hetta vardi ikki so leingi við surimi-framleiðsluni, sigur hon.

Tey tóku eisini ímóti hummara í nøkur ár. Hummarin var livandi, tá tey tóku ímóti honum. Hetta gav nógv arbeiði, og mangan varð arbeitt út á náttina.

– Hummarin fór livandi í eina vaskimaskinu, tí nógv móra kundi vera á honum, men teir doyðu ikki av tí. Síðani varð hummarin pakkaður í flam-

ingokassar. Teir komu úr øllum heraðshornum við hummara, av Eiði, úr Haldórsvík, úr Streymnesi, úr Norðoyggjum og hiðan av Skálafjørðinum.

– Eg havi hugsað eitt sindur um hetta í seinastuni. Tá komu menn úr øllum heraðshornum til Bakkafrost at selja hummara, men í dag eru hummaramenn so illir inn á Bakkafrost, at fyrirtøkan fær ikki frið, sigur Herdis Poulsen.

Meira laksur

Sum frá leið varð alt meira laksur arbeiddur á Bakkafrost, og síðan hevur menningin á økinum verið stór.

– Ja, tað er nógv broytt, frá tí at vit byrjaðu at arbeiða laks á sinni. Tá kundu menn standa og roykja ball, meðan teir kruvdu laksin. Einkin høvdu teir á høvðinum og vóru í tjóðveldisjakka. Konurnar høvdu klæðir við heiman, til dæmis svintu og ermar, tær kundu lata seg í.

– Onkur maður dámdi kanska íðani væl at drekka øl, so hann kundi fáa sær øl, tá steðgur var. Tómu øfløskurnar savnaðu vit saman at selja, og vit keyptu nekarakyss fyri tær, flennir Herdis Poulsen.

Hon minnst eisini Regin, tá hann var ungur og eitt sindur av einum kúlli. Eina ferð minnst hon, at Regin og eitt systkinabarn hansara fóru at mála Bakkafrost fyri at forvinna sær nøkur oyru.

– Teir fóru so at mála við rullum, men hugsaðu ikki um, at ein rúgva av bilum hjá arbeiðsfólkinum stóðu tætt við, har teir málaðu. Eitt fitt lot var, og har stóðu teir og málaðu og spruttaðu við mál- ingini. Tá teir vóru lidnir, hevði hvør einasti bilur fingið smáar hvítar blettir av málingini, flennir hon.

Laksur burturav

Sum tíðin leið, broyttust umstøðurnar og virks- emið á Bakkafrost til bara at snúgva seg um laks. Herdis Poulsen minnst, tá tey fóru undir at gera laksaportiúnir. Tað kravdi meira, bæði av arb- eiðsfólkinum og virkinum.

Herdis var bæði vrakari og formaður ta tíðina. Sum formaður skuldi hon syrgja fyri, at fólk arb- eiddu. Tað var ikki altíð so líkatil hjá henni, tí tað gamla lá eitt sindur í enn, at tú t.d. fekst tær ein kaffimun, tá tað passaði tær.

– Tað skuldi broytast, og hetta vóru jú fólk, sum eg hevði arbeitt leingi saman við, so tað var kanska ikki altíð bara sum at siga tað. Seinni fingi vit ein formann afturat, so tað var tvídeilt, tað dámdi mær væl, sigur hon.

Hon var formaður á Bakkafrost heilt fram til 2009, tá hon bar seg undan at halda fram sum formaður. Men hon helt fram at arbeiða á virkinum fleiri ár eftir tað.

Upp- og niðurtúrar

Tíðin, Herdis Poulsen arbeiddi á Bakkafrost, vóru góðar tíðir eins væl og minni góðar. Hon upplivdi eisini, at Bakkafrost snaraði lykilin og stongdi.

– Ein dagin vórðu vit kallað saman, og tann dagin varð virkið stongt. Tað var ein ógvuliga syrgi- ligur dagur. Eg minnst, at Regin Jacobsen var avgjørdur og segði, at tað kundi vera, at teir fóru at lata uppáftur, men tað var ikki víst. Tað var ein ógvuliga løgin kensla, tí tú visti ikki, um alt virkið fór av knóranum. Men einar tveir dagar seinni læt virkið uppáftur. Tað koyrði á lágum blussi, men eg var so alla tíðina til arbeiðis. Eg minnst, at hýrurin var vánaligur á fólki, tað var mest sum tøg, og eingin hevði hug at skemtast, sum tað annars var vanligt, sigur hon.

Góðir at arbeiða saman við

Herdis Poulsen dámdi væl at arbeiða á Bakkafrost, og bakkamenninir vóru ógvuliga góðir at arbeiða saman við. Hans var ringur at fáa niður við nakk- anum. Var okkurt, sum ikki gekst so væl, so hevði hann altíð okkurt annað í skjáttuni.

– Hann var lættur av lyndi, og hann var ein maður, sum kundi tosa við øll. Sum stjóri gekk hann í yvirallsklæðum og kundi vera við í øllum arbeiði, eitt satt arbeiðsgrev. Róland var ein van- ligur og ógvuliga skemtingarsamur maður, sum øll eisini tosaðu við. Hann var slitmaður. Martin arbeiddi eisini eitt skifti hjá okkum, og hann kundi bæði vera kúllasligur og skemtingarsamur. Jóan Hendrik á Bakka, pápi teirra, var so óvanliga skemtingarsamur maður og góður við øll.

– Og Regin, ja, hann er ein góður stjóri. Hann er fólkaligur og behagiligur at tosa við. Men hann dugir at halda passaliga fjarstøðu. Hann dugir eisini væl at vera skemtingarsamur til rætta høvið.

Eg haldi, at Regin eisini er tann, um nakar, sum kann reka hesa stóru fyrítøkuna víðari, heldur Herdis Poulsen.

Nógvar hugnaligar og skemtingarsamar hend- ingar hava verið á Bakkafrost hesi árin, hon hevur arbeitt á virkinum. Hon minnst millum annað eina ferðina, tey skuldu gera laks til reiðar at senda av virkinum á midnátt. Tá var eingin skiftisvakt.

– Tá var tað soleiðis, at fiskurin varð kruvdur á einum borði. Sjálv var eg varavrakari tá. Hans hevði sagt okkum, at hetta mátti arbeiðast liðugt, og síðan spurdi hann okkum, um vit orkaðu at arbeiða hetta liðugt uttan at taka nakran steðg.

” Tá komu menn úr øllum heraðshornum til Bakkafrost at selja hummara, men í dag eru hummaramenn so illir inn á Bakkafrost, at fyrirtøkan fær ikki frið. “

Tað játtaðu vit, men sannleikin var tann, at tað gjørdist nakað drúgt.

– Meðan vit stóðu í handskum, svintu og so framvegis, kom Hans á Bakka runt til okkum við sjokulátakeks. Hann stakk bara heilar keks inn í munnin á okkum, og vit fingi einki gjørt. Hetta vóru fýrakantaðar sjokulátakeks, sum nóg illa passaðu inn í munnin á okkum. Tað helt hann vera ógvuliga stuttligt, og tað var tað eisini, flennir Herdis Poulsen.

Hon heldur, at bakkamenninir hava eisini annað í felag, til dæmis hava teir ongantíð gingið og breggjað sær og verið stórir upp á tað.

– Eg haldi, at tað eisini er ein orsök til, at tað hevur gingið so væl, sigur Herdis Poulsen.

Vilja prógva, at laksurin er sunnur

Fólkatalið í heiminum økist, og vit noyðast at finna nóg mikið av mati til okkum, sum búgva her nú, og til komandi ættarlið. Tað ger, at tey, sum framleiða mat, noyðast at hugsa av nýggjum, hvussu best fæst burturúr, og hvussu maturin kann gerast enn sunnari.

Alsamt vaksandi fólkatalið í heiminum – úr 7,5 milliardum í 2017 upp í uml. 9,7 milliardir í 2050, sambært ST, saman við einum vøkstri upp á 70 prosent í eftirspurninginum eftir proteinum í 2050, sambært ST-felagsskapinum FAO, fer at krevja, at landbúnaðurin og fiskivinnan mugu økja munandi um framleiðsluna.

Tað er avmarkað, hvussu nógv lendi er tøkt at dyrka á. Tað er trot upp á feskt vatn, og fleiri av heimsins fiskastovnum eru raktir av ovurfisking. Havbúnaðarvinnan sær í lýtuni út til at vera tann einasta vinnan, sum kann vera við til at nøkta tann tørvin, heimurin hevur á meira mati.

Brúkarin vil vita meira

Eftirspurningurin eftir matvørum sum laks er øktur nógv seinnu árin. Laksaalarar hava havt nóg mikið við at fram-

leiða nóg nógvan laks, samstundis sum teir brúka meira og meira orku til at geva laksinum eitt betri lív og við tí eisini eina sunnari vøru til tey, ið eta laksin.

Tey, sum takast við aling av laksi kring allan heimin, kenna laksin og vita, hvussu hann livir og hvat hann etur. Brúkarin hevur álit á alaranum, men vit krevja at vita meira um, hvussu maturin er framleiddur, og undir hvørjum umstøðum hann verður framleiddur.

Tað finnast í dag fleiri góðskingamerki, sum vegleiða brúkaran, tá hann skal keypa sær mat í handlunum ella á eini matstovu. Tað er ikki longur nóg mikið at siga, at ein framleiðari framleiðir ta bestu vøruna. Brúkarin krevur at fáa prógv fyri hesum. Til dømis eru økt krøv um sporføri, so brúkarin, um hann ynskir tað, kann finna út av, hvar maturin, hann ella hon etur, er framleiddur, og hvussu hann er framleiddur.

Bakkafrøst við frá byrjan

Innan aling av laksi hevur í nógv ár verið arbeitt við at menna skipanir, sum eru galdandi fyri allar alarar, og sum kunnu geva brúkaranum neyðuga tryggleikan.

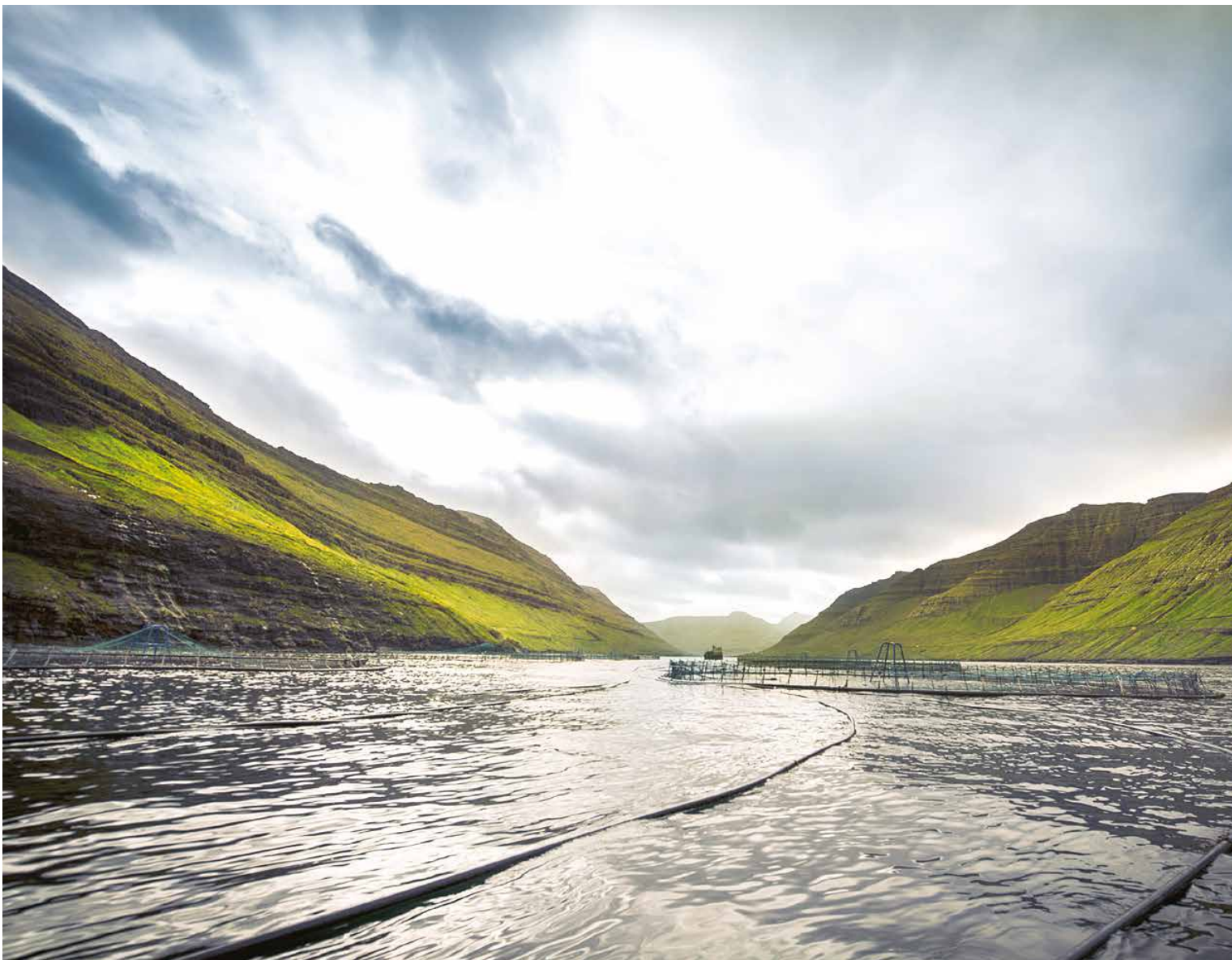
Bakkafrøst hevur í nógv ár arbeitt við at skjálprógva, hvussu laksurin verður framleiddur, og tá er talan um at skjálprógva alt frá yngli til tøkuklárán laks, og hvussu fódrið, hann etur, verður framleitt, og hvat fódrið inniheldur.

Fóðurspurningurin setir eisini krøv til framleiðaran at tryggja, at rávørun-

nar eru burðardyggar. Til dømis valdi Havsbrún at geva marknaðinum eina vátan um, at eingin fiskur í teirra fódri er frá umstríddum fiskastovnum. Eitt dømi er, at Havsbrún ikki brúkti nakað av makrelinum, meðan Føroyar lá í stríð við ES og Noreg um makrelkvoturnar. Tað skuldi ikki kunna setast spurnartekin við

tað fódrið, sum bleiv framleitt.

Bakkafrøst hevur, síðan alivinnan kom í gongd aftur í 2003 eftir ILA-trupulleikarnar, miðvíst arbeitt við heilsuspurninginum og at kunna skjálprógva tað, ið verður gjørt. Við krøvunum í nýggju alilóggávuni frá 2003 byrjaði hetta arbeðið av álvara. Í 2010 fekk Havsbrún sum tann



Eftirspurningurin eftir matvørum sum laks er øktur nógv seinnu árin. Bakkafrøst hevur í nógv ár arbeitt við at skjálprógva, hvussu laksurin verður framleiddur.

MYND: BAKKAFRØST

Framhald frá síðu 117

Bakka og P/F 21. desember 1992. Eginognin í nýggja felagnum verður umleið 150 milliónir krónur. Tað eru eini 120 starvsfólk í nýggja felagnum, men málið er at koma upp á eini 200 starvsfólk eftir stuttari tíð. Við hesi samanleggingini verður alingin í landnyrðingspartinum av landinum lögð í eina fyrritøku.

2006

„Nýggja Bakkafrøst“ við nýggjum illeggjarum verður sett á stovn og víðkað til at umfata alingina í Norðoyggjum. P/F Tjaldur er ein av høvuðsileggjarunum. Nevndarformaður í Tjaldur um hetta mundið er Rúni M. Hansen, og stjóri í P/F Tjaldur er Lígðjas í Bø. Lígðjas í Bø verður nevndarformaður í „Nýggja Bakkafrøst“. Hans Jacobsen er framvegis partur av dagligu leiðslu felagsins, umframt at vera nevndarlimur. Felagið veksur við samanleggingum og yvirtøkum, og aliframleiðslan økist við 15.000 tons í krúvdari vekt til eina samlaða framleiðslu á 18.000 tons í krúvdari vekt av laksi. Samtakið fær atgongd til at ala á seks fírdum afturat umframt tvær smoltstøðir afturat. Samtakið ger stórar iløgur í góðskingarvirkið á Glyvrum, so tað er ført fyri at taka ímóti øktu nøgdini.

Framhald á síðu 129



MYND: BAKKA Frost

fyrsta lýsi- og fódurverksmiðjan altjóða Global G.A.P.-góðkenning.

Kunnu læra av alivinnuni

Samstundis sum arbeitt verður við at gera alingina burðardyggja og gjøgnumskygda, so arbeiðir leiðslan í Bakka frost, saman við fleiri av hinum stóru altjóða alifyritøkunum, við at finna eitt felags stev. Hetta arbeiðið gav í 2013 úrslit, tá Bakka frost var ein av stovnarunum av Global Salmon Initiative. Í dag eru 16 alifyritøkur við í samstarvinum, og hesar umboða tær størstu í heiminum. Umframt Bakka frost finna vit norsku Mowi (fyrrverandi Marine Harvest), Grieg Seafood og Cermaq (ið nú hefur japanskar eigarar). Tað eru eisini limir úr Kili, sum AquaChile og Camanchaca og australskar fyrirøkur sum Huon Tasmania og nýsælendska New Zealand King Salmon. GSI hefur stórt fokus á at ganga

á odda innan burðardyggja laksaaling.

Regin Jacobsen, stjóri á Bakka frost, hefur víst á, at hann heldur GSI-samstarvið vera nakað, sum aðrar vinnur kunnu læra av.

– Við GSI-samstarvinum vísir alivinnan, hvussu vinnan kann gerast burðardyggari, og vit deila vitan fyri at skunda undir broyting av allari vinnuni. Eg haldi, at hendan skipanin kundi verið ein fyrimynd fyri aðrar vinnur. Vit hava gjørt stórar fløgur í virðisketuna farnu árinum fyri at betra um virkseimið, og vit hava deilt vitan við aðrar GSI-limir fyri at seta ferð á gongdina. Tað hefur verið sera umráðandi at fara í gongd við at brúka aðrar avlúsingarhættir so sum rognkelsi, feskt vatn og flógvan sjógv til avlúsingina heldur enn heilivág. At tryggja burðardyggja framleiðslu av fódri og at sálda dioxin og DL-PCB úr lýsi eru eisini sera umráðandi stig at taka, so at

Bakka frost kann gerast burðardyggari, sigur Regin Jacobsen.

Vísa á, hvat fyrirøkkan ger

Fyri at skjalprógva, hvat Bakka frost ger, so er fyrirøkkan farin undir at geva út eina árliga frágreiðing um burðardygd. Hon verður rópt *Sunt lív* og kom á fyrsta sinni út í 2018.

Ætlanin við hesum frágreiðingunum er í høvuðsheitum at lýsa nýggju ætlanina hjá Bakka frost um burðardyggja vinnu og máluni fyri 2018–2020. Í frágreiðingini skal vísast á tey framstig, ið eru hend hjá fyrirøkuni árið fyri.

Regin Jacobsen sigur, at sum størsta alifelag í Føroyum metir leiðslan, at fyrirøkkan hefur ábyrgd at umsita væl og greiða frá teirri ávirkan, sum ein so stór fyrirøkka hefur á lokala búskapin, samfelagið og umhvørvið.

Hann vísir á, at laksur frá Bakka frost er vøra, ið kemur so nær tí villa laksinum, sum til ber.

– Havið sílar kalt og reint millum oyggjarnar. Júst tað rætta umhvørvið at ala lýtaleyst reinan laks. Vit hava eyguni við hvørjum smáluti, og eingin betri laksur er í alivinnuni, sigur hann.

Tað arbeiðið, sum Bakka frost hefur gjørt á hesum økinum farnu árinum, minnir um líknandi tilgongd hjá fleiri av stóru útlendsku kappingarneytunum. Tilgongdin ger tó eisini, at neyðugt er at endurskoða gongdina og at gera neyðugu broytingarnar so hvørt. Í 2019 er málið, eftir at 2018 er mett, at ferð verður sett á at fáa góðkenningar til alistøðirnar, so tær liva upp til krøvini fyri ASC-góðkenningar. Fyrirøkkan hefur eisini tikið stig til at minka um umhvørvisligu ávirkanina á firðirnar við eitt nú at brúka myndatól til eftirlit av fóðringini, at eingin koparimpregnering er í nótunum longur og at eingi kemisk evni verða brúkt til avlúsingina.

Nøgdur kinverskur keypari

Beijing Dong Long er ein av størstu innflytarum av laks í Kina og ein av mest týðandi keyparunum av feskum laks. Beijing Dong Long er ein familjufyrirøkka. Anthony Chung, umboð teirra, sigur, at góðu úrslit teirra eru orsakað av høgu góðskuni av sjógæti, sum sölufólk teirra selja, og góða sambandið, sum tey hava við kundarnar. Hetta er tengt at teirra førleika at útvega vørur av hægstu góðsku, men eisini at nøkta skiftandi tørvin hjá kundunum.

Síðan fyrstu bíleggingina frá Bakka frost í 2012 er vikuliga sølan tólvfaldað. Anthony sigur, at góðu úrslitini eru eitt úrslit av

tveimum viðurskiftum: at laksurin er í heimsflokki og síðan evnini at hava tryggar og støðugar veitingar. At kunna greiða kundanum frá, at laksurin ikki er viðgjørdur við anti-biotika, at hann bert etur ikki íleguviðgjørt fóður og hevur sera høgt innihald av Omega 3 feittsýrum, umframt at Bakka frost er eitt fult vertikalt integrerað felag, ger hetta arbeiðið nógv lættari.

Anthony leggur eisini dent á, at vaksandi tilvitanin og krøvini um burðardygd og ábyrgdarfulla umsiting av framleiðslu úr sjónum gera, at laksur frá Bakka frost er eitt enn betri boð.

ÚR „SUNT LÍV – 2017“

„Eg eti laks og brúki eisini skræðuna.“

Føroyski mótasniðgevin, Sissal Kristiansen, fekk altjóða viðurkenning í 2017 fyri nýhugsandi og burðardyggja tilgongd til móta í sínum Shisa Brand. Í august fekk Sissal fyrstu virðisløn á Blue Fashion Challenge fyri tasku og jakka úr laksaskræðu frá Bakka frost – føroyskt tilfar, snið og framleiðsla.

„Laksaskræðan talaði til mína vakurleikafatan. Hon er eisini sermerkt og sera sterk, og eg elski søguna, serliga tí eg eti laks frá Bakka frost minst tvær ferðir um vikuna. So tað kennist sum at ringrásin í mun til burðardygd verður fullkomin hjá mær. Slagorðið gjørdist: ‘Eg eti laks og brúki eisini skræðuna.’“

Nýtslan av laksaskræðu hefur latið upp nýggjar marknaðir hjá Sissal. Hon hefur drigið at sær ein kundabólk av tilvitaðum kundum, m.a. á fjarskotnum marknaðum sum Australia.

ÚR „SUNT LÍV – 2017“



MYND: KAREN SISSAL KRISTIANSEN

Framhald frá síðu 127

Dagliga framleiðslan er nú 55 tons í kruvdari vekt um dagin. Í oktober verður boðað frá, at Vestlaks skal leggjast út til sølu. Í felagnum eru trý alibrúk. Tað er Føroya Banki sum eigur felagið og fyrireikar söluna. Bankin yvirtók Vestlaks í 2003, tá Vestlaks var í álvarsligum figgjárligum trupulleikum. Framleiðslan hjá Vestlaks er komin upp á 12.000 tons. Marine Harvest, sum hefur yvirtikið Pan Fish í Føroyum, roynir at byggja upp framleiðsluna í Føroyum, og tað er greitt, at norska risafyrirøkkan hefur hug at keypa Vestlaks. Pan Fish og Vestlaks hava havt samstarv, og Pan Fish ynskti upprunaliga at leggja saman við Vestlaks.

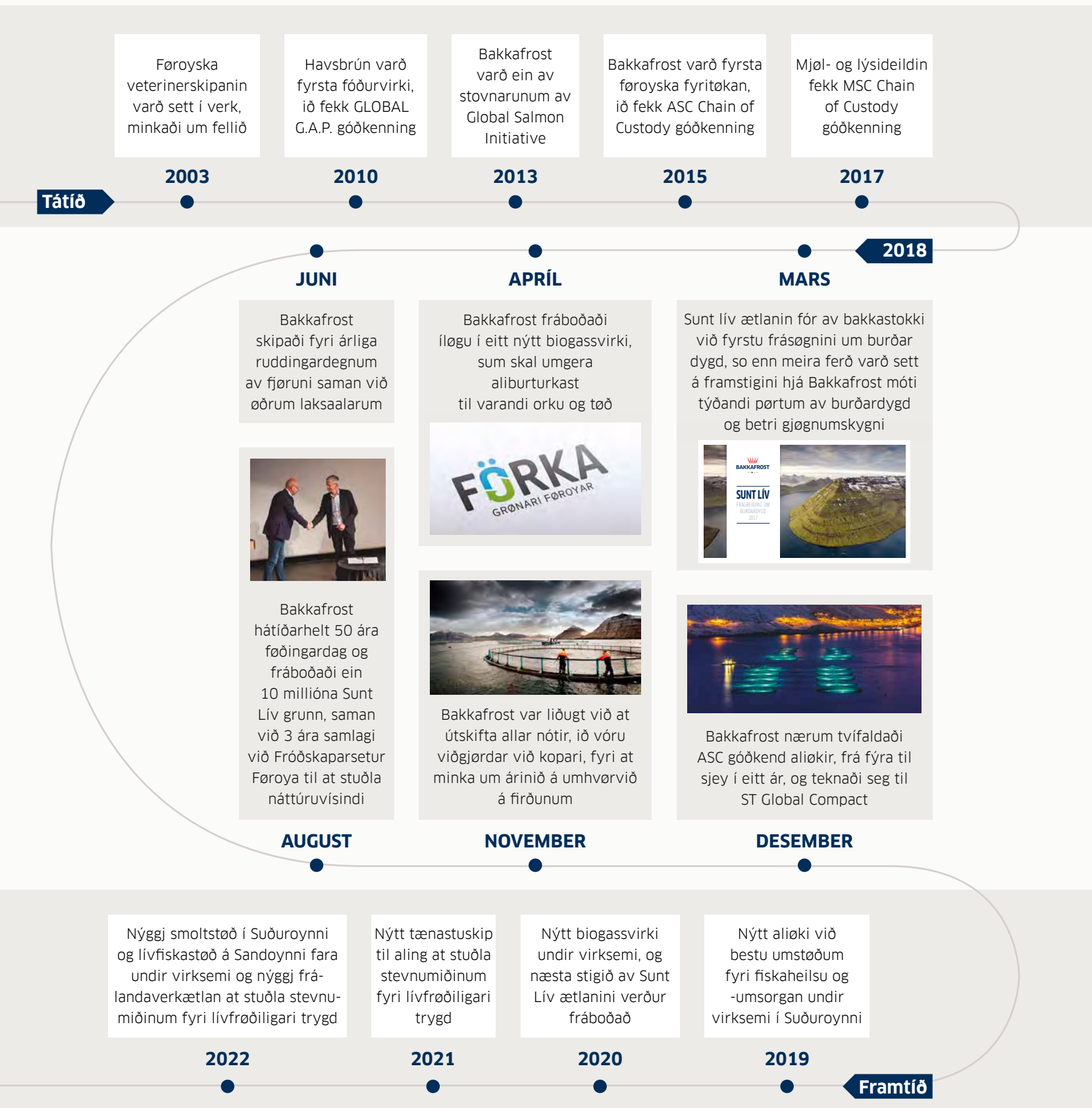
2007

Portiónsvirkið verður munandi útbygt, og framleiðsluorkan verður tvífaldað. Beint eftir nýggjår verður Vestlaks lagt út til sølu. Ynskið er, at sterkir íleggjarar keypa fyrirøkuna. Sølan verður seinni útsett, tí Føroya Banki skal seljast. Eigari er landskassin, og landsstýrið hefur tikið avgerð um at selja bankan. Sølan av Vestlaks verður útsett til út á heystið. Marine Harvest, sum hefur yvirtikið Pan Fish í Føroyum, roynir at byggja upp framleiðsluna í Føroyum, og tað er greitt,

Framhald á síðu 131

Ferð okkara í burðardydgd

KELDA: FRÁGREIÐING UM BURÐARDYGD 2018, BAKKA Frost



Bakkafrost hevur eisini avgjørt, at hugsast skal burðardygt gjøgnum alla virðisketuna við at liva upp til tey 10 prinsippini í UN Global Compact.

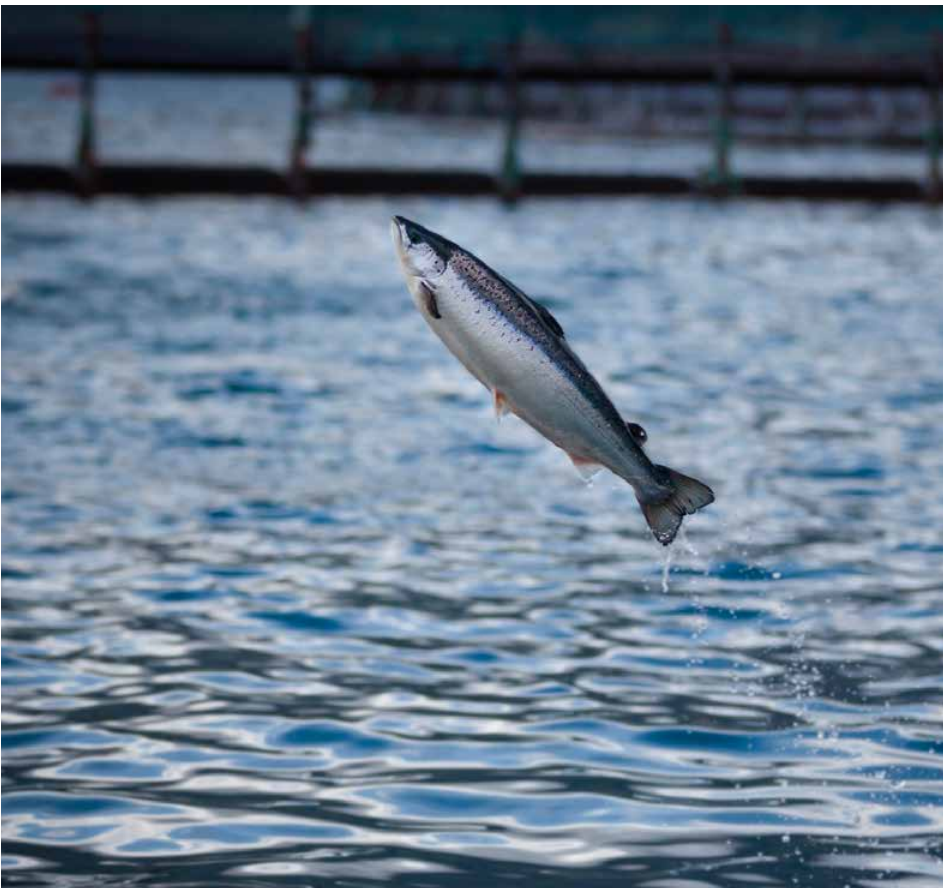
– Alivinnan hevur havt avbjóðingar gjøgnum árin, sum hava gjørt tað bráðneyðugt hjá okkum at skilja og síggja langtíðar vandar hjá vinnuni, um vit skulu yvirliva og mennast. Vit meta, at samstarv millum partarnar bæði á lokalum og á altjóða støði er týðningarmikið, og at umrøða og viðgera hesar vandar gevur nógvar fyrimunir, sigur Regin Jacobsen.

Í tí fyrstu frágreiðingini um burðardydgd svarar Regin Jacobsen upp á hendan spurningin:

Kanst tú greiða okkum frá tínari tilgongd til burðardygt virksemi á Bakkafrost?

– Tann serliga føroyska aliskipanin er eitt gott dømi um hetta, og vit eru fegin um at vera frammi á oddanum, tá talan er um fiskaheilsu og fiskavælfærd. Okkara samstarv í GSI og ymisku góðkenningar hjá felagnum, t.d. Aquaculture Stewardship Council (ASC), hava eisini gjørt tað gjørligt hjá okkum at arbeiða saman við restini av vinnuni fyrri at loysa felags avbjóðingar. Vit eru tó ikki steðgað har. Vit hava flutt okkum frá okkara kappingarneytum við at gera stórar íløgur í okkara virðisketu fyrri at framleiða sunnan laks í heimsflokki so burðardygt, sum til ber. Í hesi frágreiðing seta vit fyrri fyrstu ferð út í kortið, hvussu vit ætla at byggja víðari á okkara arbeiði higartil við einari nýggjari vísið fyrri burðardyggar menning.

Bakkafrost hevur avgjørt, at hugsast skal burðardygt gjøgnum alla virðisketuna við at liva upp til tey 10 prinsippini í UN Global Compact. MYND: BAKKA Frost



Framhald frá síðu 129

at norska risafyrirtøkan hevur hug at keypa Vestlaks. Pan Fish og Vestlaks hava í fleiri ár havt felags leiðslu, men vórðu skild sundur, tá bankin í 2003 yvirtók Vestlaks. Ragnar Joensen, stjóri á Marine Harvest í Føroyum, vátta fyrri IntraFish í september, at tey síggja fyrimunir við at yvirtaka Vestlaks, men at tað ikki kemur upp á tal hetta heystið. Samstundis kemur fram, at solan av Vestlaks framvegis ikki er klár, og hon verður heldur ikki gjøgnumförd í 2007.

2008

Í mars boðar Føroya Banki frá, at solan av Vestlaks fyríbils er útsett, men at málið er at selja fyrirtøkuna, áðrenn summarið kemur. Men heldur ikki hetta várið verður Vestlaks lagt út til sølu. Millum føroyskar alarar siga tey, at besta tekin um at várið er komið, eru søgurnar um, at „nú skal Vestlaks seljast“. Heldur ikki í 2008 kemur nøkur avgerð um framtíðina hjá Vestlaks.

2009

Í Føroya Banka verður arbeitt við at finna ein leist, sum tey kunnu góðtaka fyrri Vestlaks. Og hóast tað heldur ikki hetta várið eydnast at selja Vestlaks, so hendir nakað í juli. Tá eru partarnir samdir. Vestlaks verður

Framhald á síðu 145

Teir draga við hond

Fyrstu árin var vanligt, at handamegi varð brúkt til alt innan alingina – til dømis at draga nótina við laksinum. Seinast at brúka hetta var Faroe Farming. Myndirnar eru tiknar í 2014.

MYNDIR: JÓGVAN H. GARDAR



Nógv má gerast, so nótin verður drigin rætt saman og løtt at fáa sundur aftur.



Tað kókar í nótini.



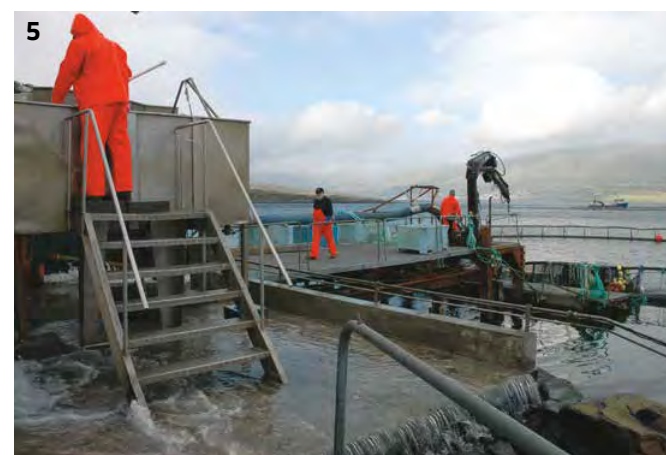
1.-3. Teir nýggjastu aliringarnir eru stórir, og tað tekur eina løtu, frá tí teir byrja at draga saman nótina á Trongisvágsfirði.



Ein einstakur laksur spælir sær. Kranin heldur slanguni, ið pumpar laksin inn og upp í blóðgingarkarið.

4. Tað verður gjørt klárt at taka laksin, sum hevur gingið á Trongisvágsfirði.

5. Laksurin kemur upp í blóðgingarkarið.





*Sunnvard Vang hefur
arbeitt hjá Bakkafrost síðan
fyrst í áttatiárunum og
hefur fylgt alingini síðan
byrjan, frá tá handamegi
varð brúkt til alt og til
dagsins nútímans útgerð.*

MYND: JENS KRISTIAN VANG

SUNNARD VANG

Hálaðu ringarnar við handamegi

– Vit máttu byrja klokkan fimm um morgunin við at hála ringarnar inn við handamegi, sigur Sunnvard Vang. Hann hefur í nógv ár arbeitt sum alari hjá Bakkafrost. Men tá hann byrjaði fyrst í áttatiárunum, koyrði hann slógv. Tað var ta tíðina, tey arbeiddu svartkjaft. Áðrenn tað hevði hann siglt úti sum stýrimaður í fleiri ár við Mærsk og ØK.

– Tá eg var heima millum túrarnar, plagdi eg at arbeiða á Bakkafrost. Fyrstu tíðina koyrði eg slógv, men tá eg var heima í eitt ár árinum 1984–85, arbeiddi eg í alingini á Skálafjørðinum – inni undir Høgabakka, sigur Sunvard Vang.

Hann fór út aftur at sigla í nøkur ár,

men í mai mánaði í 1990 fekk hann fast arbeiði á Bakkafrost, og síðan hefur hann arbeitt sum alari hjá teimum.

– Tað varð arbeitt øðrvísi við alingini tá. Til dømis sleipaðu vit hvørt ár aliringer av Skálafjørðinum til Kolbeinagjógv á summarbeiti. Vit høvdu trupulleikar av algu á Skálafjørðinum, og eitt skifti lógu sandbátar við pumpum og royndu at ilta sjógvin. Og tað vóru algurnar, sum gjørdur, at vit fluttu aliringer, sigur Sunvard Vang.

Ringarnir vórðu fluttir av Skálafjørðinum í mai-juni og vórðu sleipaðir inn aftur á fjørðin í august. Allir ringarnir vórðu sleipaðir í senn – einir 30 ringar.

Sunnvard Vang byrjaði á Bakkafrost í áttatiárunum. Tá skuldi alt gerast við hond. Nú hava tey fingið betri bátar og betri útgerð sum heild. Í dag er tað lættari at vera alari, enn tá hann byrjaði.

” Sjálvandi, eindirnar eru vorðnar nógv størri, vit hava fingið betri bátar og betri útgerð sum heild. Í dag er tað lættari at vera alari, enn tá eg byrjaði. Tá tú til dømis avlúsaði, skuldi alt hálast upp við hond. “

Handamegi

Mangt er broytt, síðan Sunvard byrjaði á Bakka-frost í áttatiárunum. Tá skuldi alt gerast við hond.

– Hansi dámdi tað einki, fóru vit í gongd við ein krana. Honum dámdi best, at arbeiðið varð gjørt við handamegi. Kanska var tað eisini hetta, at tú hevur betri føling við tí, tá tú arbeiðir við hond, sigur Sunvard Vang.

Fyrrapartin av nítiárunum broyttust umstøð-urnar eitt sindur. Tá komu nógvir av hesum stóru Bridgestone-ringunum til Føroya, og Bakka-frost útvegaði sær Dunlop-ringar.

– Fyrimunurin við Dunlop-ringunum var, at teir høvdu tvær slangur og høvdu eitt slag av eini gongubreyt á ringunum, meðan Bridgestone-ring-arnir høvdu bara eina slangu, so teir vóru verri at ganga á, og stúttturnar vóru tíðum leysar. Vit skuldu eisini ansa eftir, tí stúttturnar á Dunlop-ringunum kundu detta inneftir, greiðir Sunvard Vang frá.

Tá alingin byrjaði, vóru aliringarnir 40 metrar í ummáli. Seinni fóru teir fyrst upp í 50 metrar, síðan upp í 60 metrar, og tað hildu teir vera rættiliga stórar ringar.

– Tá hildu vit ringarnar vera so stórar, at nú kundu teir ikki verða størri, men so var tað, at vit fingi hesar stóru ringarnar, sum vóru 113 metrar í ummáli, sigur Sunvard Vang.

Bakka-frost framleiddi øll áttatiárin aliringar

bæði til sín sjálvs og til allar hinar alararnar. Tað var, tá teir heilt stóru aliringarnir byrjaðu at koma frá Dunlop og Bridgestone, at Bakka-frost gavst at framleiða aliringar. Teir ringarnir, sum KJ Hydraulik í dag ger til føroysku alivinnuna, byggja á sama prinsipp, sum Bakka-frost byrjaði við í áttatiárunum.

Hóast teir vóru stórir, so vóru Dunlop-ringarnir keðiligir at arbeiða á. Tískil fóru teir á Bakka-frost undir at gera ringar sjálvir. Hesir vóru úr plastikki. Teir vístu seg at vera nógv lættari at arbeiða við. Hetta var miðskeiðis í nítiárunum.

– Teimum ringunum arbeiddu vit heilt leingi við. Tað er ikki so langt síðan, vit fóru til ringarnar, vit hava í dag. Teir eru 160 metrar í ummáli. Í dag eru teir hampiliga góðir at ganga á, men tú skalt framvegis ansa tær, tá til dømis bátar sigla framvið, sigur hann.

Fóru á heysin

Tað gekk ikki bara væl hjá Bakka-frost, tí í níti-árunum fóru teir á heysin. Sunvard Vang arbeiddi á Bakka-frost tá, men hann merkti tað als ikki.

– Teir høvdu jú fleiri alibrúk, eitt var her á fjørð-inum, eitt annað var Hagagjógv á Selatrað. Tá teir fóru á heysin, arbeiddi eg á Hagagjógv, og tað alibrúkið var ikki rakt. So eg helt bara fram, greiðir Sunvard Vang frá.

ILA-sjúkan

Um aldarskipti varð ILA staðfest fyrstu ferð, og eisini hjá Bakka-frost fingi tey hesa ringu sjúkuna í fiskin.

– Tað var ein øðiliga keðilig tíð. Vit høvdu nóg mikið við at taka fisk upp frá árla á morgni til seint á kvøldi. Men Bakka-frost hevði langtíðarsáttmálar við útlendskar keyparar um laksaportionir, og tað helt fram, tí teir fingi altíð laks kruvdan inn á virkið. Eg haldi, at teir søgdu, at teir fingi hann fyri undir framleiðslukostnað. Allir vildu jú sleppa av við fiskin. So arbeiðið á virkinum helt fram, sigur Sunvard Vang.

Hann helt eisini fram at arbeiða í alingini, og arbeiðið bara vaks, tá Bakka-frost byrjaði at leggja saman við onnur alifeløg. Í 2010 stóð so væl til, at Bakka-frost fór á keyppsskálan í Oslo.

– Eg arbeiddi í alingini á Skálafjørðinum og í Lamba øll árin, til eg fyri trimum árum síðan flutti inn á Kambsdal at arbeiða. Nú taki eg mær av at innflyta alt alifóðrið til smoltstøðirnar og so at fáa tað út til smoltstøðirnar. Í dag er tað meira skrivstovuarbeiði, eg fáist við, sigur Sunvard Vang.

Størri eindir

Sunvard Vang hevur ikki so lætt við at seta orð á, hvussu hann hevur merkt broytingarnar á Bakka-frost frá teirri støddini, fyrirøkan hevði, áðrenn

lagt varð saman við aðrar alifyritøkur til í dag, nú fyrirøkan er ein alheimsfyrirøka.

– Sjálvandi, eindirnar eru vorðnar nógv størri. Vit hava fingið betri bátar og betri útgerð sum heild. Í dag er tað lættari at vera alari, enn tá eg byrjaði. Tá tú til dømis avlúsaði, skuldi alt hálast upp við hond. Biður tú onkran taka hond í okkurt, sum skal hálast í dag, so hyggur viðkomandi mest-sum skeivt uppá ein, flennir Sunvard Vang.

Nú er alt hydraulikkur.

– Tá tú til dømis fyrr skuldi taka fisk í Lamba, so máttu vit byrja klokkan fimm um morgunin við at hála ringarnar inn við handamegi. Fastir menn vóru settir at blóðga frá klokkan átta um morgunin. Tóku vit 20 tons, so var tað nógv, og tað tók allan dagin. Fiskurin varð koyrdur við bili til virkið á Glyvrum, greiðir hann frá.

Eisini á hesum økinum er nógv broytt. Tað byrjaði við fyrstu smáu brunnbátunum, síðan komu størri brunnbátar. Í dag kemur tað eina skipið hjá teimum, Hans á Bakka, eftir fiskinum.

– Hann tekur 400 tons av fiski, og teir siga, at fiskurin skal hava tað eins gott umborð, sum tá hann svimur í ringunum. Tveir stórir bátar eru afturat, Róland og Martin, og teir verða brúktir at reinsa nótir við og at avlúsa. So tað er ómetaliga nógv broytt til tað betra hesi árin, sigur Sunvard Vang.

Hann letur sum heild væl at Bakka-frost sum arbeiðspláss.

– Eg kann einki siga uttan alt gott um Bakka-frost. Mær hevur dámað væl at verið har, og fólk hava eisini trivist væl sum heild, sigur hann.

Mangt er sjálvandi farið fram í arbeiðinum hesi mongu árin, og Sunvard Vang minnst ein dagin, tey arbeiddu svartkjaft.

– Ein maður var áhaldsin og gleið eftir reyvini niður í ein túsundliturskassa av svartkjafti, tá teir landaðu. Hans á Bakka frætti hetta, og tá hann gekk fram við óhepna manninum seinni um dagin, helt hann fyri, at „... svartkjafturin er stórur í dag.“

Sunvard hevur arbeitt nógv saman við Hansi hesi árin, og hann letur væl at honum.

– Hann var raskur og góður at arbeiða saman við, altíð í góðum lag. Sama var við Rólandi, teir vóru rættiliga góðir at arbeiða saman við, sigur Sunvard Vang.

Nýhugsan við brunnbátum

Á sumri 2015 kom fyrsti av nýggju nýmótans brunnbátunum „Hans á Bakka“. Tvey ár seinni eru umbygdu „Róland“ og „Martin“ eisini komnir í flotan. Teir eru uppkallaðir eftir teimum trimum brøðrunum, sum settu Bakkafrøst á stovn í 1968. Tey trý skipini verða skjótt tillagað til stríðið ímóti lús, og hava eisini aðrar uppgávur sum t.d. at flyta smolt til alibrúkini og vaksna laksin til kryvvivirkini. Í mars 2017 kom „Martin“ í flotan. Myndirnar eru frá móttøkuni á Bakka.

MYNDIR: JÓGVAN H. GARDAR



1. „Martin“ liggur við bryggju á Bakka á fyrsta sinni – nýggi virkisbygningurin hjá Bakkafrøst sæst til høgru.

2. Tað var bítandi kalt, sum tað bara kann vera í mars mánaða, tá Regin Jacobsen, stjóri, bjóðaði nýggja skipinum vælkomnum. Aftan fyri hann sæst manningin á „Martini“.

3. Regin Jacobsen, stjóri, Poul Michelsen, landsstýrismaður í vinnumálum, og Torbjørn Jacobsen, borgarstjóri í Runavíkar kommunu, tosa saman undir hátíðarhaldinum.

4. Á dekkinum á „Martini“ stendur ein Optilicer-skipan, sum er eitt av tiltøkunum í stríðnum ímóti lús.

Heima og úti

Føroyskir alarar, og serliga Bakkafrost, eru á nógvum fundum bæði í Føroyum og uttanlands. Á hesum myndunum eru vit í Havn, Brússel og í Oslo.

Hans á Bakka var sjáldan við á uttanlandsferðunum. Hann luttók helst bara ta einu ferðina á stóru fiskivinnuframsýningini í Brússel, og tað var í 2005. Hinvegin er Regin Jacobsen vanliga á Brússel-framsýningini, eins og hann plagar at vera ein av fyrilestrarhaldarunum á Havbrukskonferansen í Oslo.



1.-2. Havbrukskonferansen er ein árlig ráðstevna í Oslo, har umboð fyrilaksaalingina um allan heim hittast. Regin Jacobsen og Bakkafrost plaga at vera millum fyrilestrarhaldararnar á hesum stevnunum. Atli Gregersen, stjóri í Hidden Fjord, plagar eisini at vera við. Her tosa Atli og Regin saman á Havbrukskonferansen í 2011.

MYND: JØGVAN H. GARDAR

3. Á fiskivinnuframsýningini í Brússel heilsaðu nógv uppá Hans á Bakka. Her eru tað frá vinstri: Marita Rasmussen, stjóri í Vinnuhúsinum; Bjørn Kalsø, landsstýrismaður í fiskivinnumálum; Hans og Regin Jacobsen. MYND: BAKKAFROST.

4. Hans Jacobsen var við frá byrjanini, tá føroyingar fóru at ala laks, og hann var við gjøgnum bæði góð og ring ár. Hann sat eisini sum formaður í Havbúnaðarfelagnum í fleiri ár. Á myndini hevur hann fingið eitt herðaklapp í samband við árligu Aliráðstevnuna.

MYND: FINNUR JUSTINUSSEN.

5. Hans á Bakka hittir landsstýrismannin í vinnumálum, Bjarna Djurholm, í Brússel í 2005. MYND: BAKKAFROST.

6. Regin Jacobsen á eini av Aliráðstevnunum, har alivinnan millum annað verður heiðrað fyri bestu úrslitini. Bakkafrost hevur nógv góð úrslit at vísa á frá hesum stevnunum. MYND: FINNUR JUSTINUSSEN

Tá Salmar royndi at yvirtaka Bakkafrost

Tað gekk ikki long tíð frá tí, at Bakkafrost fór á keypsskálan í Oslo, til eitt av norsku alifeløgum royndi at yvirtaka Bakkafrost. Tað skuldi tó vísa seg lættari sagt enn gjørt.

Tá vit fóru um aldarmótið, var føroyska alivinnan væl fyri. Tað gekk rímliga væl, og her vóru ikki somu sjúku-trupulleikar, sum vóru í øðrum londum, har tey høvdu síla- og laksaaling. ILA var sjúka, sum kostaði norskum alarum nógv, men føroyska alivinnan tyktist at sleppa undan. Tað vóru tey, ið hildu, at av tí at Føroyar liggja so mikið langt frá norsku strondini, samstundis sum streymviðurskiftini gera, at einki natúrligt rák er frá norskum laksafirðum

til Føroyar, sluppu vit undan smittu úr Noregi. Til bar at siga tað sama um alingina í Hetlandi og Skotlandi. Smitta tyktist ikki røkka heilt til føroysku firðirnar.

Tað var ikki soleiðis, at føroyski laksurin ikki hevði havt sjúku. Hann fekk fleiri av somu sjúkunum, sum raktu norsku alingina í 80'unum og 90'unum, men betri tamarhald tyktist vera á støðuni í Føroyum enn hjá grannunum. Og so slapp ein undan ILA í nógv ár.

Um aldarskiftið rakar ILA alivinnuna. ILA kom í 1999, og sjúkan gjørdi um seg í árunum fram til 2005; men var sera mein í 2001–2003. Og tað er sum at seta eld í turt hoyggj – sjúkan spjaðir



Framhald frá síðu 131

lagt inn undir Bakkafrost, og málið er greitt. Rúni M. Hansen tekur við sum nýggjur nevndarformaður í Bakkafrost fyri Liggjas í Bø. Fyrirætlan skal skrásetast á keypsskálanum í Oslo í 2010.

Partaeigararnir í Bakkafrost og Vestlaks semjast um at leggja feløgin saman. Samanleggingin verður sett at verða tann 1. januar 2010. Partaeigararnir hjá P/F Vestlaks Holding fáa umskipað síni partabrev til P/F Bakkafrost partabrev. Vestlaks-samtakið hevur eina framleiðsluorku upp á 11.000 tons í kruvdari vekt av laks og sílum og eitt kryvjivirki í Kollafirði. Nýggja Bakkafrost keypir saman við øðrum íleggjarum Vestlaks. Hans Jacobsen er framvegis partur av nevnd felagsins og partur av dagligu leiðsluni í felagnum.

3,2 milliónir smolt verða sett út hetta árið. Miðalvektin er 88 gram. Smoltstøðirnar framleiða smolt í Glyvradali, á Húsum og á Norðtoftum. 15 fólk starvast á smoltstøðunum. Samlaða framleiðslan av laksi hetta árið er 18.000 tons í rundari vekt svarandi til umleið 15.600 tons í kruvdari vekt. Ein góð tvífolding samanborið við 2007.

Leiðslan á Bakkafrost kann staðfesta, at við samanbering av fódurfaktori, vakstrarferð og kostprísi

Framhald á síðu 147



Rúni M. Hansen var upptikin av bæði at vera fyrirkomandi og avgjördur í samskiftinum við Salmar, meðan teir sótu sum størstu eigarar í BakkaFrost. MYND: JÓGVAN H. GARDAR

seg skjótt. Fjáltur kemur á vinnuna, myndugleikarnar og føroyingar sum heild. Knappliga verður laksurin tikin og koyrdur burtur. Kunnleikin um, hvussu ILA smittar, er ikki nóg góður, og vinnan er ikki fyrireikað til at seta neyðug trygdartiltøk í verk.

Úrslitið varð, at vinnan, sum roknað varð við skuldi blóma og geva Føroyum eitt sterkt fíggarligt bein at standa á, hoknaði.

Føroya Banki endaði við at sita við flestu alifeløgnum og noyddist at finna

loysnir. Bankin kundi ikki bara koyra alt á húsagang og so fara víðari. Her vóru stór virðir, og bæði politiska skipanin, bankarnir og ikki minst øll tey, sum høvdu satsað upp á lívið sum alarar, høvdu sett nógv í vága.

Tað vóru tó ikki nógv, ið trúðu upp á eina framtíð fyri alivinnuna. Royndirnar at endurbyggja vinnuna møtti stongdum hurðum allastaðni.

Á Havsbrún høvdu tey longu í 1995 tikið støðu til at fara inn í alivinnuna, tá fyrirøkan keypti seg inn í Eystlaks í

” Tað, at Salmar vísir áhuga
fyri BakkaFrost, er helst eisini eitt
góðskutekin um tað, vit gera. ”

REGIN JACOBSEN UM SALMAR-ÍLØGUNA Í BAKKAFFROST

íløgur. Verri er tað, sum hendir í ali-brúknum.

Tá komið varð til ár 2000, byrjaði ILA-sjúkan av álvara at gera vart við seg. Odd Eliassen, stjóri á Havsbrún, heldur, at tað tók alivinnuni eini fyra-fimm ár at skilja týðningin av sjúkuni. Í 2001 og 2002 var nøgdin av laksi framvegis einki minkað, men skramblaði so niður í 2004 og 2005. ILA-sjúkan fall harafturat saman við óvanliga lágar laksaprísir á heimsmarknaðinum. Eginpeningurin reyk úr flestu feløgnum, og tey gjørdust insolvent.

Tá vit komu út í 2003 og 2004, setti alivinnan sær spurningin, hvat skuldi gerast.

Odd Eliassen sigur, at fleiri spurdu seg sjálvar, um vit eru so ódugnalig í Føroyum, at vit ikki megna hetta, ella var hetta kanska møguleikin at umskipa vinnuna?

– Á Havsbrún trúðu vit uppá, at tað var ein umskipan í alivinnuni, ið skuldi til. Tað er ikki nakað, eg bara sigi í dag, men tað var beinleiðis ætlanin, tá vit á sinni gjørdu nógv umrødda keypið av Funningslaksi í 2001. Tað varð júst

Framhald frá síðu 145

eru úrslitini hjá alistøðun-um tey bestu í heiminum innan aling av laksi. Talið á brunnbátum eru triggir: Grønalið, við Dánial Lydersen sum skipara; Tjørnunes, við skiftandi skiparum sum Poul Jacob Joensen, André Johannesen og Sjúrdi Eliassen, og seinasti brunnbáturin er Stíga-brúgv, har skiparar eru Sandy Olsen og Eyðun Christiansen.

Portiónsvirkið framleiðir 8400 tons av krúvdum laksi. Hetta gevur millum annað 4200 tons av porti-ónum, 800 tons av laksa-høvdum og 1000 tons av backbones.

Portiónsvirkið, sum varð bygt út í 2007, hevur havt eina trupla byrjan, og málið um at tvífalda framleiðsluna tók longri tíð enn ætlað, men nakað inn í 2008 er málið rokkið. Hvørja viku verða avskipaðar einar 15 bingjur av portiónum og einir 10-12 vognar av feskum laksi. Sölan hetta árið er 365 milliónir krónur fyri alla fyrirkøna.

Hetta árið hevur felagið metstóra framleiðslu, og nettovinningur og úrslit eru tey bestu nakrantíð. Avgerð verður tikin um at skráseta felagið á virðis-brævamarknaðinum í Oslo.

Eini 280 starvsfólk starvast hjá BakkaFrost hetta árið. Sölan liggur um 550 milliónir krónur.

Framhald á síðu 149

„ Regin og eg vóru runt í Havnini mestsum við húgvum og bóðu fólk seta pening í, men tað var ikki sum at siga tað. “

ODD ELIASEN UM TÍÐINA, TÁ NÝGGJA BAKKA Frost SKULDI SKIPAST



Odd Eliassen og Havsbrún gjordu iløgur í 90'unum, ið høvdu sum endamál at forða útlendskum íleggjarum at leggja føroyska alivinnu undir seg.

MYND: JÓGVAN H. GARDAR

gjørt við tí atlit at fáa feløg sum Funningslaks, Gulan og Kaldbakslaks at arbeiða saman, at tey vórðu lögð saman í eina eind. Tá setti tú fisk út í ein fjørð eitt árið, ein annan fjørð næsta árið og ein triðja fjørð eftir tað og so framvegis. Har byrjaði snúningsskipanin, heldur Odd Eliassen.

Ætlanin ella kongstankin hjá Havsbrún var at fáa alifeløg at arbeiða saman, at fáa førleikan at gerast sjálvbjargin

við smolti, og at tey sjálvi skuldu fara út at selja og læra marknaðin at kenna.

– Vit sóu, at gamla gongdin kom ikki at ganga. Tí keyptu vit okkum inn í alifeløg ymsastaðni í Føroyum. Vit sóu fyrri okkum eina nýskipan fyrr ella seinni í alivinnuni. Tí ráddi tað um hjá okkum at telva soleiðis, at eingin kundi loypa upp um okkum, og tað eydnaðist ógvuliga væl, heldur stjórin á Havsbrún.

Havsbrún valdi Bakkafrost

Um hetta mundið varð nógv tosað um at skipa alingina av nýggjum. Havsbrún átti nú lutfalsliga nógv í fleiri føroyskum alifeløgum. Samstundis var samtakið, sum bygdi á Bakkafrost og Faroe Salmon, við at fáa skap.

Bæði á Bakkafrost á Glyvrum og á Havsbrún í Fuglafirði varð hugt fram eftir, og nógv modell vóru uppi at venda. Tað varð gjølla hugsað ígjøgnum, hvat

ein vildi, hvørjar førleikar fyrítøkurnar høvdu, og ikki minst hvat ein vildi fram yvir. Og so varð eisini hugt eftir, hvat aðrar alifyritøkur høvdu av førleikum. Bæði á Bakkafrost og á Havsbrún sóu tey, at fyrítøkurnar høvdu nógv í felag og kundu byggja seg upp saman. At báðar fyrítøkurnar frammanundan kendust væl, millum annað tí Bakkafrost keypti fóður frá Havsbrún, gjørdi tað kanska lættari at fara í samstarv.

Framhald frá síðu 147

Samráðingarnar við bankan um framtíðina hjá bæði Bakkafrost og Vestlaks føra til semju um samlegging hin 1. januar 2010. Bakkafrost er við at gerast ein fyrítøka, sum er sera væl kend fyrri laksaframleiðslu í Føroyum, men hon er ikki minni kend úti í heimi.

Samlaða smoltframleiðslan veksur úr 3,5 milliónum smoltum til sjei milliónir.

Miðalvektin á laksinum hetta árið er 6,3 kilo, og 22.000 tons av rundum fiski vórðu tikin.

Kryvjivirkið framleiðir 22.500 tons, sum eru framleidd til portiðir ella til feskfiskakundar í USA og aðrastaðni. Umleið 11.000 tons eru skorin til portiðir.

Fíggjarkreppan merkir heimin, men á Bakkafrost eru tey bjartskygd hóast alt, og lykkaðini eru burðardygd, trúvirði og tryggjar langsiktaðar loysnir.

Samlaði føroyski útflutningurin í 2009 var upp á 3,6 milliardir krónur. Alivinnan stóð fyrri 36 prosentum av útflutningsvirðinum. 22,5 prosent av samlaða útflutningsvirðinum kom frá Bakkafrost. Starvsfólkatalið hjá Bakkafrost svarar til 1,5 prosent av teimum, sum eru í arbeiði á føroyska arbeiðsmarknaðinum. Bakkafrost gerst ársins virki í

Framhald á síðu 151



Leiðslan á Salmar: Uttast vinstrumegin síggja við Trond Tuvstein, fíggiartstjóra, síðani Leif Inge Nordhammer, aðalstjóra. Teir tosa við greinarar. MYND: JÓGVAN H. GARDAR.



Yngve Myhre var aðalstjóri í Salmar, tá fyrirtøkan seldi seg úr Bakkafrost aftur. MYND: JÓGVAN H. GARDAR



Trond Tuvstein, fíggiarstjóri, og Leif Inge Nordhammer, aðalstjóri, stóðu á odda fyri Salmar, tá partabrovini í Bakkafrost vórðu keypt. MYND: JÓGVAN H. GARDAR

Odd Eliassen sigur, at orsøkirnar til, at teir hildu Bakkafrost vera rætta samstarvsfelagan, vóru fleiri.

– Fyri tað fyrsta kendu vit hesar skilamenninar. Harafturat høvdu teir skrúvu frameftir, teir vóru arbeidssamir og vildu nakað. Teir vóru eisini framskygdir, tá teir fóru undir meirgóðsking. Tað gjørdi eingin annar í alivinnuni. Vit vildu gera alt fyri at fáa eina javnari inntøku í alivinnuni, eina vinnu við færri upp- og niðurtúrum – ella við minni ferð. Havsbrún hevur alla tíðina hugsað í tí terminologiini, sigur Odd Eliassen.

Tá alt skramblaði saman eftir ILA-kreppuna, so varð ein nýskipanarbólkur settur, ið skuldi royna at fáa gongd á alivinnuna aftur. Í hesum bólkinum sótu umboð fyri Føroya Banka, sum sat við alibrúkum, ið vóru farin á heysin, millum

onnur Faroe Salmon, Vestlaks og onnur. Og umboð fyri Havsbrún og Bakkafrost vóru eisini í nýskipanarbólkkinum.

Føroya Banki, sum sat inni við fleiri alifeløgum, var beinleiðis ímóti at leggja alingina saman í størri eindir, so leingi sum Jørn Astrup Hansen var stjóri.

– Tað gav at bíta ein dagin, vit høvdu verið á fundi í bankanum. Tá vit vóru á veg út av fundinum, tók ein bankamaður í kragan á mær og hálaði meg innaftur. Hann sigur mær, at um eg helt fram at tosa um eina stóra eind, so fingi vit fótin í reyvina og sluppu ikki inn aftur í bankan, greiðir Odd Eliassen frá.

Í roynd og veru var tað ikki fyrr enn Jørn Astrup Hansen fór úr Føroya Banka, at bankin hættaði sær at taka undir við at gera eitt stórt felag. Fleiri lógu framvið at keypa frá Føroya Banka áðrenn tað,

teirra millum Pan Fish, íslendingar og japanarar. Hesir ætlaðu at keypa ymiskt. Føroya Banki vær tætt við at selja fleiri ferðir, men teir gjørdu tað kortini ikki.

– Eg minnst, at á einum vinnudegi hálar Janus Petersen meg til síðis og spyr meg, hvat vit skulu gera við alingina. Eg sigi honum so, hvat vit hildu skuldi gerast. Tá tosaðu vit fyrst og fremst um Norðoyggjar. Og tað var heldur ikki fyrr enn Janus Petersen var settur sum forstjóri eftir Jørn Astrup Hansen, at nakað veruligt hendi í málinum.

Stóra avgerðin og stóra felagið

Nú er tað, at nýggi frymilin við einum stórum og sterkum felag verður lagdur fyri dagin. Her skuldi talan vera um eitt fíggarliga sterkt felag.

Á Havsbrún sat Odd Eliassen. Hann

hevði ábyrgdina av allari aling hjá felagnum, og hann sat í nevndini í øllum feløgum, sum Havsbrún átti í.

– Vit vóru spentir upp á tað, og nú var bankin eisini spentur upp á tað. Regin Jacobsen og teir vóru jú eisini við í hesum. So varð farið í gongd við at finna ein kostnað, sum allir kundu taka undir við, sigur Odd Eliassen.

Regin Jacobsen og Odd Eliassen tosaðu rættiliga nógv saman hesa tíðina. Regin vísti á, hvørjum teir kundu koma við, og Odd hugdi eftir, hvørjum Havsbrún kundi koma við. Føroya Banki kom eisini við uppskotum um, hvørjum teir kundu koma við.

Tá partarnir so eru komnir hagar, at tøl skulu setast á, so mangla pengar í, tá felagið skal stovnst. Regin Jacobsen og Odd Eliassen noyðast út at banka uppá

Framhald frá síðu 149
Føroyum.

2010

Fyrsta januar verða Bakkafrost og Vestlaks lögð saman. Stjóri í sam- anlagda felagnum verður Regin Jacobsen, og Rúni M. Hansen verður nevnd- arformaður.

Samanlagda felagið er størsta alifyritøka í Fø- oyum við umleið 55 prosentum av allari fram- leiðsluni av aldum laksi. Størstu partaeigarar í samanlagda felagnum eru Føroya Banki við einum ognarparti upp á sløk 34 prosent og Havsbrún við sløkum 17 prosentum. Nú feløginu eru endaliga lögð saman, spennir virksemið frá smoltfram- leiðslu til aling av fiski og framleiðslu av liðugt góðskaðum vörum. Sam- takið tekur 21.626 tons í krudvari vekt í 2010.

Hin 26. mars 2010 verður samtakið skrásett á virð- isbrævamarknaðinum í Oslo og viðkar soleiðis um skaran av partaeigarum, so umframt føroysku íleggjararnar fær fyrítøk- an nú íleggjarar úr øllum Europa og USA. Føroya Banki selur allan sín ogn- arpart, og sostatt gerst Havsbrún størsti einstaki eigari í Bakkafrost.

Hetta var ein krevjandi tilgongd fyri føroysku fyrítøkuna, men móttøkan í Noregi og millum altjóða íleggjarar skuldi vísa seg at vera sera góð.

Framhald á síðu 153

Framhald frá síðu 151

Keyppsskálin í Oslo verður mettur sum keyppsskálin fyrri stóru sjögætisfyrítøkurnar í heiminum, serliga alifyritøkur.

Tá skrásetingin kemur upp á pláss, eru fimm alifyritøkur størri enn Bakka-frost í framleiðslu. Allar eru norskar:

Marine Harvest 300.000 tons
Lerøy Seafood 110.000 tons
Cermaq 108.000 tons
Salmar 70.000 tons
Grieg Seafood 50.000 tons
Bakkafrost 23.000 tons
Í 2010 eru eini 100 alifeløg í Noregi, sum fáast við laks, og tey framleiða tveir triðingar av øllum laksi í heiminum. Føroyski parturin av heimsframleiðsluni liggur um trý prosent.
Tá árið nærkast endanum, er eginpeningurin í fyrirtøkuni slakar 800 milliónir krónur, og marknaðarvirðið er 2,1 milliardir krónur.
Miðalsøluvirði fyri hvørt starvsfólk var í 2010 umleið tvær milliónir krónur. Í 2009 var miðalsøluvirðið 1,8 milliónir krónur.

2011

Bakkafrost keypir P/F Havsbrún, ið er nýmótans og altjóða víðkendur framleiðari av fiskamjøli, fiskalýsi og fiskafóðri við heimstaði í Føroyum. Meginparturin av framleiðsluni av fiska-

Framhald á síðu 155

inum. Hitt felagið, Kverva AS, er tað Gustav Witzøe, ið stendur aftanfyri. Hetta er samstundis felagið, sum er størsti eigarin í alifyritøkuni Salmar.

Salmar og Bakkafrost vórðu mangan nevndar sum tvær alifyritøkur, ið høvdu nógvar felagsnevningar, og sum passaðu væl saman. Báðar fyrítøkurnar eru bygdar upp í smáum oyggjasamfeløgum, og lokalu røturnar hava nógv at siga hjá báðum. Báðar hava eisini prógvað, at tær eru dugnaligar at halda kostnaðin niðri.

Kverva og Tyccon Industrier settu pening í Bakkafrost sum eina figgjarliga íløgu, tá fyrítøkan kom á keyppsskálan. Longu í oktober 2010 meta hesir báðir íleggjararnir, at teir hava fingið nóg nógv burturúr. Ella eisini var tað eitt gott boð, ið varð komið á borið.

Bakkafrost fær nýggjan

høvuðseigara

Fríggjamorgunin hin 22. oktober 2010, áðrenn fólk flest eru farin av húsum, koma trý boð frá keyppsskálanum í Oslo. Kverva hevur selt síni partabrøv í Bakkafrost, 3.158.052 í tali. Eisini verður boðað frá, at Tyccon Industrier hevur selt 4.033.534 partabrøv í Bakkafrost. Báðir íleggjararnir eru við hesum farnir burtur úr eigaraskaranum í Bakkafrost.

Hendan heystmorgunin var eitt lítið lot, eitt sindur kølið, 1,8 minusstig vísti hitamálarin í Oslo. Sólin hevði hug at kaga fram.

Tey triðju boðini hendan morgunin frá keyppsskálanum í Oslo koma frá Salmar. Har stendur, at fyrítøkan hevur

Sum felag var Bakkafrost stórt í føroyskum høpi, men á keyppsskálanum í Oslo var talan um eitt lítið felag, og ikki minst eitt óroynt felag í hesum samanginum. Tí byrjaðu greinarar, longu áðrenn skrásetingin var klár í mars 2010, at tosa um Bakkafrost sum eitt av feløgunum, sum skjótt kundi verða keypt upp av onkrum av teimum, sum høvdu pengar á bók ella góðar avtalur við bankarnar.

Rúni M. Hansen, nevndarformaður, sigur, at spurningurin um útlendskar eigarar, og uppkeyp, var eitt evni hann og nevndi tosaðu, og at hann allatíðina hevur lagt dent á, at allir íleggjararnir skuldu kenna seg tryggar við leiðslu og nevnd í Bakkafrost, bæði í Føroyum og uttanlanda.

Føroyska alivinnan hevði fingið gott orð á seg og var kend fyri góðan laks, men kanska ikki minst var hon ikki so hart rakt av sjúkum sum serliga Noreg, Skotland, Kili og Kanada.

Meðan føroyingar skjótt fóru at selja síni partabrøv í Bakkafrost, vóru tað serliga tveir áhugaverdir norskir íleggjarar, ið keyptu í føroysku fyrítøkuni. Talan var um Kverva AS og Tyccon Industrier. Aftan fyri seinna felagið stóð Øystein Stray Spetalen, ein íleggjari, sum mangan kemur inn í myndina, tá okkurt nýtt og spennandi er á veg. Hann sær møguleikarnar at fáa vinning av at keypa bíliga og selja dýrt, tá partabrævið er ókt munandi. Spetalen var vísur í, at Bakkafrost var eitt felag, har virðið var meir enn tað, ið sást á kurs-

undir Bakkafrost afturat, greiðir Odd Eliassen frá.

Havsbrún og Bakkafrost hava øll árini arbeitt tætt saman. Í 2006 verður tað samstarvið so uppafturn tættari, og í 2009, tá Vestlaks eisini kemur inn í Bakkafrost, ja, tá koma fyrítøkurnar báðar aftur í eitt upp aftur tættari samstarv.

Salmar roynir at yvirtaka

Bakkafrost

Tá Bakkafrost kom á keyppsskálan í Oslo í 2010, var altjóða alivinnan inni í einum tíðarskeiði, har nógv hendi á eigarasíðuni. Teir fyrstu alararnir vóru á veg úr vinnuni, og fleiri valdu at selja. Teir stóru keyptu teir smáu – og viðhvørt hvønnannan. Um hesa tíðina vóru fleiri av teimum stóru íleggjarunum, ið ikki høvdu royndirnar frá alivinnuni, komnir inn sum eigarar.

Tá vit koma út á heystið hetta árið, er rokaligt millum íleggjarar. Kapping er um at keypa alifyritøkuna Marine Farms, og í endaumfarinum eru tað Cermaq og Friendmall, ein partur av táverandi pólsku fyrítøkuni Morpol, sum bjóða. Tað endar við, at Friendmall keypir Marine Farms. Seinni verður Morpol keypt av einum øðrum risa, Marine Harvest.

Hendan kappbjóðingin um Marine Farms fær greinarar og íleggjarar at meta um, hvørjar aðrar alifyritøkur kunnu hugsast at verða seldar. Og tá verða serliga tríggar fyrítøkur nevndar: Lerøy Seafood Group, Salmar og Bakkafrost.

Hendan sølan skal seinni koma at merkja, at órógv kemur á gomlu eigararnar í Bakkafrost, og í landsstýrinum ynskja tey at forða fyri, at føroysk aling endar á útlenskum hondum.

Eftir at nýggja Bakkafrost fór av bakkastokki, lógu nógv framvið at keypa Vestlaks frá Føroya Banka, men tað var ikki komið so langt sum at selja. Tað førði við sær, at Havsbrún keypti seg inn í Vestlaks. Samstundis varð avtala gjørd um eisini at leggja Vestlaks undir Bakkafrost.

Tá teir høvdu fingið Vestlaks undir Bakkafrost, gjørdu teir av at fara undir tilgongdina at fáa Bakkafrost á keypskálan í Oslo. Tað var í mars 2010, at Bakkafrost varð skrásett á keyppsskálanum í Oslo.

Tíðarskeiðið frá 2006 til 2010 var ein savnandi tíð fyri tað, sum skuldi gerast nýggja Bakkafrost. Her var ein rúgva av alibrúkum, sum vóru komin undir Bakkafrost, so talan var um eina rúgvu at mentanum, hugsanum og lyndiseyðkennum. Nógv tíð var tískil nýtt til at samansjóða.

– Regin Jacobsen eigur sjálvandi nógv tann størsta leiklutin hesa tíðina. Sjálvur sat eg í nevndini í Bakkafrost umboðandi Havsbrún frá 2006 til 2012, tí Havsbrún var størsti einstaki eigarin. Um hetta mundið var Havsbrún eisini tann størsti einstaki alarin í Føroyum, tí umframt tað, vit áttu í Bakkafrost, áttu vit eisini Funning, Kaldbak og Suðuroynna, og tað lá uttan fyri Bakkafrost. Tá Bakkafrost í juni í 2011 keypti Havsbrún, komu øll tey alibrúkini inn

hjá teimum, sum teir halda eiga pengar, og kunnu hugsast at gera fløgur í nýggja felagið.

– Regin og eg vóru runt í Havnini mestsum við húgvuni og bóðu fólk seta pening í, men tað var ikki sum at siga tað, greiðir Odd Eliassen frá.

Teir vóru millum annað hjá Lív, Framtaksgrunninum, Tryggingarsambandinum, Tórshavnar Skipasmiðju og aðrastaðni. Teir vórðu vendir í hurðini hjá øllum. Tað var eingin av teimum við stórari bankabók, sum vildu hoyra um alivinnuna.

Tað var ikki fyrr enn Líggjas í Bø og teir vegna Tjaldur komu og settu 20 milliónir krónur í felagið, at nakað hendi. Líggjas í Bø sigur sjálvur, at hann hevði varhugan av, at hann var tann einasti í landinum, sum veruliga trúði upp á eina framtíðar alivinnu.

– Tá haldi eg, at glið kom á hjá okkum, tí eftir hetta komu Tryggingarsambandið, Framtaksgrunnurin og Lív eisini og settu pening í. Tá var tað, at vit finguhetta nýggja stóra Bakkafrost, sum fekk allar Norðoyggjar við, sigur Odd Eliassen.

Hetta var í 2006. Tá felagið fyra ár seinni fór á keyppsskálan í Oslo, átti Havsbrún sløk 17 prosent av Bakkafrost.

Gongur væl

Nýggja felagið vísir seg at ganga væl longu frá byrjanini. Men tá ein tíð er fráliðin, í 2008–2009, fær Tjaldur trupulleikar og velur at selja seg úr aftur Bakkafrost. Tá keypa eigarar í norska felagnum Salmar partin hjá Tjaldur.

Framhald frá síðu 153

mjøli og lýsi verður nýttur til egna framleiðslu av fiskafóðri, og restin verður útflutt. Bakkafrost er størsti kundi hjá Havsbrún. P/F Havsbrún eigur 78,1 prosent av alifyritøkunum P/F Faroe Farming og P/F Viking Seafood við í alt 5 loyvv-um. Eftir at Bakkafrost hevur ognað sær Havsbrún, keypir Bakkafrost eisini minnilutapartarnar í P/F Viking Seafood og hevur nú 100% av partabrøvunum. Nevndarformaðurin í Bakkafrost, Rúni M. Hansen, verður eisini nevndarformaður í Havsbrún. Lønarátgjaldingin í 2011 er meira enn samlaða söl-an hjá fyrítøkuni í 2001. Havsbrún var størsti eigari í Bakkafrost, men í 2011 keypti Bakkafrost sín størsta eigara. Hetta ger Bakkafrost til eina betri og størri fyrítøku, ið kann kappast við stóru alifyritøkurnar á heimsmarknaðinum. Við keypinum gerst Bakkafrost einasta fyrítøka í heiminum, sum hevur eina virðisketu frá framleiðslu av fiskamjøli og -lýsi, fóðurframleiðslu, smoltal-ing, sjógvaling, kryvjing, egnari kassaframleiðslu, liðugvøruframleiðslu og sølu til handilsketur. Umleið 600 starvsfólk eru á Bakkafrost. Við ársbyrjan varð roknað við, at sølan hjá Bakka-

Framhald á síðu 157

” Eg eri ikki so spentur í at vera ein einkisigandi partaeigari undir norskum hatti. ”

HANS Á BAKKA UM SALMAR-ILØGUNA Í BAKKAFROST

frost. Fyrst er tað Leif Inge Nordhammer og síðan Yngve Myhre.

Vil ikki verða einkisigandi partaeigari
Bæði leiðslan í Salmar og Bakkafrost hava ein góðan tóna, tá spurningurin verður settur, hvussu samstarvið riggar. Tað er tó lítil ivi um, at tað, sum er við at henda, er, at Salmar vil keypa alt Bakkafrost. Og teir hava fíggarliga orku at gera tað, um teir vilja. Tí verður dúgliga arbeiðt í Føroyum við at finna eina loysn, so forðast kann fyri, at Bakkafrost verður keypt.
Nakrar mánaðir eftir, at Salmar er vorðin størsti eigarin, er samskipti millum Regin Jacobsen og Hans Jacobsen. Teir tosa javnan saman, og Salmar er eitt evni, teir mangan tosa um. Í einum telduposti til Regin hin 3. mars 2011 er lítil ivi um, at Hans á Bakka ikki er heilt nøgdur við støðuna, men hann tekur samanum.

Hans á Bakka skrivar millum annað, at hann er „*ikki so spentur í at verða ein einkisigandi partaeigari undir norskum*

hatti.“ *Hann leggur afturat, at „vit vita hvør er har nú, og teir eru fittir í lötuni, tað er teirra frimunur.*“

Tað er týðiligt, at Hans á Bakka óttast fyri, at teir nú missa Bakkafrost. Hann skrivar til Regin:
„Tá hesir menninir eiga meirlutan og avgera, er tað ikki víst, at vit sum minnilutabólkur eru serliga áhugaverdir fyri teir og kanska tá koma verri burtúrur tí, um vit selja bara nú. Vilja teir hava alt, so eru teir eisini forir fyri at keypa alt, hesum kunnu vit neyvan forða fyri.“

Hans á Bakka er bersøgin í hesum teldupostinum og sigur bart út, at verður gongdin tann, at Salmar yvirtekur, „*so tími eg ikki so væl meira, og kann bara siga, at hetta var tað eg var bangin fyri.*“
Hann uggar seg við, at virðið á partabrævinum er heilt gott, og at ein søla vildi givið heilt fitt.

Regin Jacobsen er eisini greiður í sínum boðskapi. Hann hevur einki ímóti einum stórum íleggjara, men hann ynskir, at hesin vísir teimum álit. Í samrøðu við Intrafish sigur Regin Jacobsen í mai 2012, at so leingi sum Salmar respekterar

tryggjað sær ein stóran part av partabrøvunum í Bakkafrost. Partabrøvini hjá Kverva og Tycoon Industriuer eru endað hjá Salmar, umframt sløk triggjar milliónir partabrøv frá øðrum. Í alt hevur tað eydnast Salmar at keypa 10.633.857 partabrøv í føroysku fyrítøkuni. Hetta svarar til 21,76 prosent av partabrøvunum í Bakkafrost.

Knappliga situr ein útlendskur eigari, og kappingarneyti, inni sum størsti einstaki eigarin í Bakkafrost.
Aðalstjóri í Salmar tá var Leif Inge Nordhammer, ein væl dámdur og sera dugnaligur stjóri. Í eini viðmerking á Intrafish sigur hann hendan morgunin:
– Vit meta, at Bakkafrost er ein sera væl rikin fyrítøka við eini sterkari og góðari fyritaksmentan. Vit hava gjørt íløgur í Bakkafrost, tí vit meta viðurskiptini at reka alivinnu í Føroyum vera sera góð, og vit síggja frimunir í einum samstarvi millum Salmar og Bakkafrost. Samstundis meta vit, at fyrítøkurnar hava ein møguleika fyri størri vøkstri, segði Nordhammer.

Í samrøðu við *Dag og viku* sigur Johnny í Grótinum, sum tá var í starvi sum greinari í BankNordik, at tað er ein álitisvátan, at Salmar setir pening í Bakkafrost.
– Salmar er ein stór fyrítøka, ið kennir alivinnuna og altjóða laksamarknaðin væl. At teir velja at seta umleið hálva milliard norskar krónur í føroyska aling, tað er uttan iva ein álitisvátan, sigur Johnny í Grótinum.

Hann leggur afturat, at keypið prógv-ar, at útlendingar hava álit á føroysku aliskipanini og teimum kørmunum, sum politikararnir hava givið vinnuni.
Boðini frá leiðsluni í Salmar eru púra greið, teir hava ikki sett pengar í Bakkafrost bara fyri at sita við einum ognarparti. Teirra mál er at keypa meira, og teir siga talan vera um eina vinnuliga íløgu, og at teir ynskja at hava ávirkan.
Hetta siga báðir stjórnir, sum Salmar hevur, meðan fyrítøkan eigur í Bakka-

Leif Inge Nordhammer sat sum stjóri í Salmar, tá fyrítøkan gjørdist størsti einstaki eigarin í Bakkafrost. MYND: JÓGVAN H. GARDAR





Yngve Myhre sat sum stjóri í Salmar, tá avgerðirnar um at selja burturav og at enda selja øll partabrøvini í Bakkafrost vórðu tiknar. MYND: JÓGVAN H. GARDAR

Bakkafrost sum eitt sjálvstøðugt føroyskt felag, ið hevur eina strategi um at veksa og mennast í Føroyum, so kann hann liva við hesum íleggjaranum. Hann leggur afturat, at við at skráseta seg á einum keypsskála, so hevur ein latið upp fyri hesum møguleikanum, at tú kanst verða keyptur.

– Tað er alíkavæl av týðningi fyri okkum, at vit kunnu gjøgnumføra okkara strategi fyri Bakkafrost og tað føroyska samfelagið. Og tað ynskja vit eisini at gera í framtíðini, segði hann.

Regin Jacobsen sigur eisini, at tað er áhugavert fyri Bakkafrost, at ein fyrirtøka sum Salmar vísir áhuga.

– Tað, at Salmar vísir áhuga fyri Bakkafrost, er helst eisini eitt góðskutekin um tað, vit gera, segði hann.

Partaeigararnir noyðast at taka eina støðu, og handan leiktjældini verður telvað dúliga, bæði í Bakkafrost og hjá Salmar. Nevndarformaðurin, Rúni M. Hansen, sigur, at hann var upptikin av tí, nevndin hevði lovað bæði parta-brævaeigarum, politikkarum og før-

oyska samfelagnum, og tað er at tað strategiska málið er at vera eitt óheft felag, ið tryggjar burðardyggan vøkstur yvir tíð gjøgnum eina vælvirkandi og kostnaðareffektiva framleiðslu. Hann sigur, at hetta er nakað, sum nevndin hevur endurtikið fleiri ferðir, síðani fyrirtøkan kom á Oslo Børs, millum annað í samband við sjálva skrásetingina, og seinni, tá Havsbrún beiv keypt.

Hann sigur, at hetta hevur týðning, tá ein so stórir partur av samlaða vinnilívinum og útflutninginum í einum landi er samlað í einum felag.

– Okkara, og mín boðskapur sum nevndarformaður, var greiður, at vit ynsktu at arbeiða soleiðis, at vit framvegis eru eitt sjálvstøðugt felag, sigur hann.

Í politisku skipanini fylgja tey væl við gongdini, og beint eftir ólavsøku í 2012 kemur landsstýrismaðurin í vinnumálum, Johan Dahl, til ta niðurstøðu, at neyðugt er við eini lógarbroyting. Hann vil forða fyri, at útlendskir eigarar yvirtaka føroysku alifeløgini.

Í uppskotinum verður útlendskur ognarskapur avmarkaður til 30 prosent av partabrøvunum. Harafturat skulu útlendskir eigarar ikki kunna hava meira enn tíggju prosent av atkvøðunum í tí

einstaka alifelagnum. Tað verður eisini kravt, at nevndarformaðurin og í minsta lagi helmingurin av nevndini skal hava búð í Føroyum ella hava havt bústað í Føroyum í minsta lagi tvey ár.

Tá lógaruppskotið varð lagt fram 9. august 2012, vóru tveir útlendskir eigarar í føroysku alivinnuni. Marine Harvest var annar, og Salmar var hin. Marine Harvest átti meira enn 30 prosent. Salmar átti 25 prosent í Bakkafrost, og teimum stóð í boði at keypa umleið fimm prosent afturat. Við lógarbroytingini vildi Salmar ikki kunna keypa meira í Bakkafrost, samstundis sum teir mistu atkvøðurættin.

Hetta varð byrjanin til endan fyri Salmar-íløguna í Bakkafrost. Hin 12. desember 2013 komu boðini um, at Salmar ikki vildi gera fleiri íløgur í Føroyum. Sum leiðslan í fyrirkuni hevði sagt, so var íløgan ikki ein íløga bara fyri at seta pengar í Bakkafrost, men ætlanin var at koma inn í føroysku alivinnuna og vera við til at reka aling í Føroyum. Hendan ætlanin eydnaðist ikki, og Salmar valdi tí at selja síni partabrøv í føroysku fyrirkuni. Salmar-partabrøvini fóru fyri 86 norskar krónur hvørt. Salmar sat eftir við 625 milliónum krónum fyri íløguna.

Framhald frá síðu 155

frost fór upp um eina milliard krónur. Úrslitið gjørdist umleið 1,1 milliard krónur.

Umleið 38.000 tons av laksi vórðu tikin.

Miðalsøluvirðið fyri hvørt einstakt starvsfólk var í 2011 upp á 2,1 millión krónur.

Hans Jacobsen, ein av stovnarunum av Bakkafrost, andaðist.

2012

Havsbrún samtakið, ið varð yvirtikið í 2011, verður tillagað Bakkafrost-samtakið, og virkisfyrimunir við samanleggingini verða staðfestir. Samanleggingin ber í sær, at bygnaðurin í samtakinum verður umskipaður, og 51 prosent av alifelagnum Faroe Farming verða seld í trád við føroysku aliløgina. Felagið Bakkafrost UK verður keypt móti ársenda í 2012 við virknaði frá 1. januar 2013.

Sølan av laksi í 2012 var um 48.000 tons. Ein vøkstur upp á heili 64 prosent samanborið við 2011. Framleiðslan av portiónum vaks úr góðum 12.000 tonsum upp í góð 15.000 í 2012.

Sølan vaks úr 1,17 milliardum í 2011 upp í 1,67 milliardir krónur í 2012. Havast skal í huga, at laksaprisurin lækkaði munandi í 2012. Vinningurin hjá Bakkafrost fyri kilo fór úr 12,98 krónum í 2011 niður í 7,94 krónur

Framhald á síðu 161



Snæbjörn Justinussen er uppvaskin á Glyvrum, og sá oman á Bakkafrost frá barnaheiminum. Hann var fyrstu ferð til arbeiðis á Bakkafrost sum 14 ára gamal í 1988. Tá arbeiddu tey svartkjaft.

MYND: JENS KRISTIAN VANG

SNÆBJØRN JUSTINUSSEN

Sera loyalur arbeiðsgevari

– Tað var rættiliga spennandi. Vit vóru nakrir javnaldrar, sum fóru beint til arbeiðis, tá vit vóru lidnir í skúlanum, og tað hendi seg meira enn so, at vit arbeiddu til á midnátt, minnst Snæbjörn Justinussen.

Hann var rættiliga smæðin, tá hann byrjaði, men hann fall kortini skjótt til. Kantinudaman, Helga, syrgdi væl fyri honum.

– Hon var so sera fitt, og hon syrgdi fyri, at eg fekk stivlar, arbeiðsnummar og so framvegis. Mær dámdi so væl bein-anvegin, at eg var eisini til arbeiðis í mín-um frítíðum sum til dømis í summarfrítíðni. Og eg arbeiddi bæði í svartkjaftinum og á frystarínum. Eitt sindur arb-eiddi eg eisini í laksinum, sigur hann.

– Vit tosa um, at Bakkafrost er stórt í dag, men í nítíárunum til dømis var Bakkafrost eisini stórt, um vit hyggja eftir mongdini av fólki, sum arbeiddi her, og tað hevur havt ein kolossalan týdning fyri hetta økið, heldur Snæbjörn Justinussen.

Á Lambavík

Í 2000 var tørvur á monnum til arbeiðið við alingini á Lambavík. Snæbjörn Justinussen lá framvið, og hann fekk arbeiðið. Har arbeiddi hann flestu árin til 2014, tá hann valdi at fara í annað starv á Bakkafrost.

– Tað vóru rættiliga langir dagar í alingini, serliga um summarið. Tá høvdu vit døgurðatíma, fóru heim klokkan

Snæbjörn Justinussen er uppvaksin á Glyvrum og var fyrstu ferð til arbeiðis á Bakkafrost sum 14 ára gamal í 1988. Tá arbeiddu tey svartkjaft.

” Eg minnst væl
tann dagin, tá djóralæknin staðfesti, at
nú høvdu vit eisini fingið ILA-sjúkuna.
Tað var ein keðiligur dagur. “

12.00 og so til arbeiðis aftur klokkan 13.00. Nátt-
urðasteðg høvdu vit eisini, men so fóru vit at fódra
víðari heilt til tað byrjaði at skýma. Tað var strævið,
men vit forvunnu eina rúgvu av peningi, greiðir
Snæbjørn Justinussen frá.

Eitt skiftið arbeiddi hann í alingini, sum lá út
fyri Hulk á Strondum og upp aftur seinni – til
2003 – í Søldarfirði.

– Tá var liðugt, tá steðgaði alt upp. Tað var rætti-
liga keðiligt. Vit vildu næstan ikki trúgva hesum, at
ILA-sjúkan kundi steðga arbeiðinum soleiðis. Eg
minnst væl tann dagin, tá djóralæknin staðfesti,
at nú høvdu vit eisini fingið ILA-sjúkuna. Tað var
ein keðiligur dagur, sigur Snæbjørn Justinussen.

Loyalir menn

Ein morgun á sumri í 2003, tá ILA herjaði alingina
í Føroyum av álvara, hitti Snæbjørn stjóran, Regin
Jacobsen.

– Tá spurdi eg hann bart út, hvør mín støða var
í framtíðini. Hann svaraði mær akkurát sum var,
at her sá einki út. Eg sigi so við hann, at so hevði

hann einki ímóti, at eg fann mær annað arbeiði, og
tað var sjálvandi í lagi, sigur Snæbjørn Justinussen.

Hann sigur, at bakkamenninir altíð hava verið
rættiliga loyalir.

– Eg fann mær eitt annað arbeiði og ringdi til
Regin og segði honum, at nú hevði eg fingið nýtt
arbeiði, so eg takkaði fyri meg. Tá minnst eg, at
hann segði, at um arbeiðið fór í gongd aftur, so
skuldu teir siga mær frá. Eitt ár seinni ringdu teir
eftir mær, og slíkt gloymir tú ikki. Hatta er eitt
eyðkenni fyri teir, teir halda orð, sigur Snæbjørn
Justinussen.

Hann minnst, at eingin væntaði, at arbeiðið fór
í gongd aftur, og slettis ikki so skjótt. Men longu
árið eftir settu teir laks út aftur í Lambavík.

Eftir at Faroe Salmon og Bakkafrost lögdu sam-
an, fór Snæbjørn at arbeiða í alingini í Hvanna-
sundi í tvey ár.

– Eg setti bilin í Leirvík, og so høvdu teir ein
bil í Klaksvík, sum eg kundi brúka. Í 2006 kom
undirsjóvartunnin, so tá koyrði eg bara sjálvur.
Men eg ynskti altíð at sleppa aftur at arbeiða við

alingini á Lambavík, og tað slapp eg í 2007. Har var
eg til 2014, til eg byrjaði at arbeiða sum útimaður
her á Bakkafrost. Eg taki mær av at rudda alt avfall
burtur – avfall sum brotnir pallar, brotnir flam-
ingokassar og so framvegis, sigur hann.

Snæbjørn koyrir eisini meyrusýrina upp á pláss,
sum skal nýtast til slógvið.

Frambrotið byrjaði í 2006

Spurdur, hvussu hann hevur merkt stóru broyt-
ingarnar á virkinum frá tí minna virkinum til
ta alheimsfyritøkuna, Bakkafrost er í dag, sigur
Snæbjørn Justinussen, at hann byrjaði at merkja
broytingarnar longu í 2006.

– Tá byrjaði samanleggingin, og í 2010 kom
alingin í Sundalagnum afturat. Tað var so skjótt,
at úrslitini vórðu góð, tað gekk ógvuliga skjótt, og
bráðliga var Bakkafrost á keypsskálanum í Oslo.
So í dag arbeiða vit í eini rættiliga stórari fyritøku.
Fyrr kendi tú mestsum øll, ið arbeiddu á virkinum,
í dag er øðrvísi. Men hetta er framvegis eitt avbera
gott arbeiðspláss, sigur Snæbjørn Justinussen.

Framhald frá síðu 157

í 2012.
Talið á starvsfólkum liggur
nú um 800.
Tað eru umleið 300 før-
oyskir partaeigarar í
Bakkafrost. Harafturat eru
einir 5-600 partaeigarar
úr 18 ymiskum londum.
Hóast Føroyar sigast at
liggja fjarskotnar, so kann
Bakkafrost nú senda fesk-
an laks til heimsins stør-
býir og kann bjóða keyp-
arum í býum sum Beijing,
Shanghai, Los Angeles,
New York og øðrum býum
laks, sum er í mesta lagi 3
dagar gamal.

ES-marknaðurin hevur
verið álitíð hjá føroyskum
alarum. Helst hevur hug-
burðurin eisini gjørt, at
ES var mett sum besti
marknaðurin. Men í 2012
er hetta munandi broytt,
og hóast ES framvegis er
størsti einstaki marknað-
urin, so eru triggir stórir
marknaðir komnir afturat:
USA, Russland og Kina.
Teirra leiklutur í søluni
hjá Bakkafrost kemur at
økjast.
Bakkafrost stendur fyri
fjórðu hvørjari útflutn-
ingskrónu frá føroyska
samfelagnum, ella 25
prosent av samlaða út-
flutninginum.

2013

Bakkafrost setir í gongd
fyrstu stóru langtíðar-
iløguætlanina fyri eina
føroyska fyritøku. Á
heysti 2013 verður ein 5
ára iløguætlan lögð fram.
Stjórin, Regin Jacobsen,

Framhald á síðu 175

Børsskrásetingin 26. mars 2010

MYNDIR: JÓGVAN H. GARDAR



1. Klokkan er 09.00 hin 26. mars 2010. Regin Jacobsen, stjóri, ringir við klockunum, nú Bakkafrost er skrásett á Oslo Børsi. Við út á svalan eru, umframt nevndarformannin, Rúna M. Hansen, og restina av nevndini, eisini Hans Jacobsen stovnari, og fyrrverandi formaðurin í nevndini, Liggjas í Bø.

2.-3. Virðið á partabrævinum hjá Bakkafrost kl. 09.00 var 33,10 norskar krónur. Klokkan 09.49 var virðið 32,90. Tað var byrjanin, síðani er virði økt munandi.

Talt verður niður. Tá tíggu sekund eru eftir, telja øll tey við, sum eru inni á Børsinum.



**Nevndarformaðurin,
Rúni M. Hansen,
og stjórin, Regin
Jacobsen, uttan
fyri Oslo Børs, tá
skrásetingin er komin
uppá pláss.**



4. Hans og Oddvør Jacobsen lurta, meðan sonurin, Regin Jacobsen, sigur frá Bakkafrost beint eftir, at skrásetingin er komin uppá pláss. Allar fyrirøkur, ið lata seg skráseta á Oslo Børsi, hava eina líknandi framløgu tann morgunin, skrásetingin er komin uppá pláss.

5. Nummar tvey frá vinstru, Kolbjørn Giskeødegård, greinari hjá Nordea Market. Hann hevur fylgt alivinnuni í nógv ár og situr her og lurta eftir framløguni hjá Regini Jacobsen.

6. Bankaleiðslan í Føroya Banka, sum legði skrásetingina til rættis. Úr vinstru síggja vit Niels Juul Arge, Janus Petersen og John Rajani. Aftanfýri sæst nevndarformaðurin í Bakkafrost, Rúni M. Hansen.

7. Aftaná at skrásetingin er komin uppá pláss, tosa landsstýrismaðurin í vinnumálum, Johan Dahl, stjórin í Lív, Tummas Eliassen, og stjórin í Tryggingarsambandinum, Gunnar í Liða, saman um útlitini.

8. Johannes Jensen, nevndarlimur og hotellstjóri, (longst úti vinstrumegin) og Bergur Poulsen, stjóri, tosa saman aftan á skrásetingina.



Martin J. Olsen hefur arbeitt hjá Bakkafrost meira og minni samanhangandi síðan 1978. Hann hefur verið við í allari tilgongdini frá sildatíðini, gjögnum svartkjaftatíðina og til laksaalingina.

MYND: JENS KRISTIAN VANG

MARTIN J. OLSEN

Hevur fylgt Bakkafrost í 40 ár

– Tá var tað eitt sildavirki, har vit skóru sildina til flak, fyltu í gløs og tunnur og sendu av landinum. Nakað av sild varð eisini seld til agn. Í dag er hetta ein alheimsfyrirøka, sum burturav fæst við laks, sigur Martin J. Olsen.

Hansara arbeiði sum maskinmaður var at halda flakamaskinurnar við líka, syrgja fyri, at tær skóru væl, at passa frystirúmini, trukkarnar og annað, sum skuldi røkjast. Hann var eisini við í arbeiðinum, tá Bakkafrost gjørdi royndir við liðugrættum fyri Fiskasøluna.

– Vit skuldu til dømis gera sósir, og tí arbeiðinum var eg eisini við í. Har stóð eg og rørdi sós í stórum grýtum. Og ein maður, sum altíð var við í øllum, tað var Hans á Bakka. Hann var altíð til reiðar

og fylgdi væl við. Tað gav at bíta, tá ein finur harri kom at spyrja eftir honum, altso stjóranum. Tá minnst eg, at Hans stóð niðri í einum brunni, sum var miðskeiðis á gólvinum, og lempaði sild. Nei, har vóru eingi fín fornemmilsí hjá Hans. Hann var ein øðiligur kapasitetur, greiðir Martin J. Olsen frá.

– Tíðin á Bakkafrost hefur verið avbera góð, kanska vóru fyrstu árin tey allarbestu. Tá arbeiðdi eg á Bakkafrost í 10 ár út í eitt og fór so í annað starv eina tíð. Eg var millum annað hjá kommununi, men so bóðu tey meg koma aftur at arbeiða hjá Bakkafrost, og tá fór eg at arbeiða á smoltstøðini á Glyvradali. Men veruleikin var tann, at eg arbeiðdi alla tíðina fyri Bakkafrost við síðuna

Martin J. Olsen fór fyrstu ferð í starv á Bakkafrost í 1978. Hans á Bakka og Martin kendust, og tað var Hans, sum heitti á Martin at koma í arbeiði sum maskinmaður. Tá var Bakkafrost eitt lutfalsliga ungt og heilt øðrvísi virki.

av hinum arbeiðinum. Teir høvdu nógvar bátar í alingini tá, og teir skuldu røkjast, sigur Martin J. Olsen.

Svartkjaftur

Martin J. Olsen var við øll árin, Bakkafrøst arbeiðdi svartkjaft.

– Tað mundi byrja í 1980. Skip komu inn at avreiða, minnst eg, teirra millum *Gullfinnur*. Tey avreiddu svartkjaft, og vit flakaskóru hann og gjørdur svartkjaftafars. Vit skóru eisini gulllaks av og á.

– Og so var tað surimiframleiðslan. Vit keyptu jú eina surimiverksmiðju í Japan, og hon koyrði dúgliga. Fyrst varð svartkjafturin flakaskorin, síðan varð tað malið til fars ella okkurt líknandi, og haðani koyrt í fýrakantaðar tangar, har alt varð vaskað úr fiskinum. At enda varð restin koyrt undir trýst fyri at fáa alla vætuna úr. Tá var tað líkasum eitt deiggj, men við ongum smakki, sigur Martin J. Olsen.

Sum frá leið minkaði surimiframleiðslan og steðgaði at enda heilt.

– Nýggju skipini sum *Skálafjall* og *Andrias í Hvannasundi* vóru flakatrolarar og skóru sjálvir svartkjaftin til flak.

Spennandi arbeiði

Mangt av tí, sum gjørt varð á Bakkafrøst hesi fyrstu 10 árin, Martin J. Olsen arbeiðdi har, var slíkt, sum føroyingar ikki vóru vanir við. Tí var tað bæði spennandi og avbjóðandi hjá honum sum maskinmanni at arbeiða á virkinum.

– Tú vart uppi í so nógvum, sum tú hvørki visti ella dugdi, og tí noyddist tú at finna út av tí sjálvur. Eg las mær til dømis nógv til og brúkti vitanina hjá øðrum, so tað var ein ógvuliga spennandi tíð, heldur hann.

Í 1988 fór Martin J. Olsen í starv hjá Runavíkar kommunu, og hann kom aftur í fast starv á Bakkafrøst tólv ár seinni, tað var í 2000. Tað var tá, hann byrjaði á smoltstøðini á Glyvradali.

– Tað er eitt krevjandi arbeiði at vera maskinmeistari á einari smoltstøð. Tú skalt røkja alt, so tað heldur so leingi, sum til ber. Har er ein rúgva av pumpum, og tú brúkar eina rúgvu av oxygen. Tað framleiða vit sjálvir við millum øðrum

luftkompressarum, reaktorum og so framvegis.

– Tað er eisini nógv elektriskt og elektroniskt arbeiði í gerandisdegnum. Í summum førum ger tøkkin, at tú kanst sita heima og arbeiða, men alt má gerast til lítar, sigur hann.

Martin hevur arbeitt hjá Bakkafrøst samanhangandi síðan 2000. Í dag er hann vorðin sjevti ára gamal og er farin niður í hálva tíð. Øll hesi árin hevur hann arbeitt á Glyvradali, til hann fyri kortum fór at hjálpa til á smoltstøðini við Gjógv í staðin. Hana eigur Bakkafrøst eisini.

” Tú vart uppi í so nógvum, sum tú hvørki visti ella dugdi, og tí noyddist tú at finna út av tí sjálvur. Eg las mær til dømis nógv til og brúkti vitanina hjá øðrum, so tað var ein ógvuliga spennandi tíð. “

Veldigar broytingar

Arbeiðsumstøðurnar hjá Martini sum maskinmanni eru so nógv broyttar, síðan hann byrjaði í fyrítøkuni í 70’unum, at hann hevur trupult við at seta orð á tað.

– Tað var so lítil peningur tá, so ein maskinmaður skuldi helst klára seg sjálvan og helst brúka aðrar smiðjur minst møguligt. Eg skuldi helst fáa tingini at hanga saman sjálvur, sigur hann.

Amboðini vóru heldur vánalig, og var tað upp á tal at keypa eitt topplyklasett, so varð tosað væl og leingi um tað, áðrenn tað varð keypt.

– Hans á Bakka var eisini ein rættiliga økonomiskur maður, og hann dugdi so væl at endurnýta ting. Tá smoltstøðin á Glyvradali varð bygd, vóru púra eingir pengar. Har skuldi nógv vatn til, so

har skuldi leggjast langur vatnkaðal. Samstundis kundu aliringar brotna, men teir vórðu ikki koyrdir burtur. Í staðin vórðu teir koyrdir niðan á Glyvradal og sveisaðir saman til vatnrør. Alt varð gjørt við handamegi, sigur Martin J. Olsen.

Teir skuldu eisini hava eina høll til smoltstøðina á Glyvradali, men har var ikki peningur at keypa ein nýggja høll. Í staðin keyptu teir eina gamla høll, sum varð tikin niður á havnarlagnum í Havn. Hon varð sett upp aftur á Glyvradali – eisini alt við handamegi. Einasta maskinan, sum var nýtt, var ein rennigravari.

– Tá okkurt tungt skuldi gerast varð sett á við rennigravararum. Alt, sum skuldi hálast niðan í hagan, høllin, sum skuldi reisast, og so framvegis.

Á tann hátt er ómetaliga nógv broytt, heldur hann.

Hart føroyskt veðurlag

Martin J. Olsen minnst, tá fyrstu aliringarnir vórðu keyptir til alingina hjá Bakkafrøst. Hetta vóru norskir aliringar og hampiliga góðir ringar, men teir toldu illa harða føroyska veðurlagið.

– Ringarnir brotnaðu so illa, so teir kundu ikki brúkast í longdini. Vit fóru tí sjálvir undir at gera aliringar, og tá brúktu vit stálbesløg, sum hildu. Jú, vit gjørdur nógvar aliringar, eisini til aðrar alarar. Tað gjørdist í veruleikanum eisini eitt sindur av einum vinnuvegi í eina tíð.

– Eg var í grundini tann fyrsti í Føroyum, sum gjørdi eitt stálbeslag til aliringar, slag, sum helt, sigur Martin J. Olsen.

Aliringarnir vóru gjørdir soleiðis, at tveir ringar vóru bundnir saman við einum stálbeslagi og upp til ein yvirleggjara. Tað vóru hesi besløgini, sum Martin fekk at halda í føroyska veðurlagnum. Tað var í 1980.

Dámligir menn

Martin J. Olsen letur væl at bakkamonnunum, teir vóru góðir at arbeiða saman við. Ella sum hann sigur, „teir vóru nakrir finir fyrrar, ótrúliga fittir fyrrar.“

– Róland og Hans vóru einastandandi at arbeiða saman við. Pápi teirra, Jóan Hendrik, var ein eldri maður, tá ið eg byrjaði at arbeiða har. Teir vóru

allir skemtingarsamir og dugdu væl at glósa hvønn annan. Teir høvdu gott sinnalag, og Róland og pápin dugdu væl at arbeiða upp á fólk, sigur hann.

– Tá tú ert á einum stórum arbeiðspláss, so kann altíð eitthvørt keðiligt standast, onkur mis-skiljing kanska. Eg má siga, at var nakað sum helst í luftini, sum trongdi til at reinsast, so gjørdi Hans tað beinanvegin og á ein góðan hátt. Han bíðaði ikki við slíkum, einki keðiligt skuldi hanga í luftini, sum ikki varð gjørt upp, sigur Martin.

Hans var altíð í góðum lag. Hann arbeiðdi altíð, men var ongantíð móður. Hann var altíð væl upplagdur, eisini um teir hittust til okkurt tiltak aftan á ein strævnar arbeiðsdag.

Martin sigur, at teir á Bakka altíð hava verið róptir „nøkkarnir.“ Hvaðan navnið stavar, veit hann ikki, men Jóan Hendrik, pápin, var sjálvur nøkkurin.

– Nú hevði Róland so verið í Noregi og kom heim aftur við einum lítlum húsi, sum tú goymir lyklar í. Hann gav pápanum lyklahúsið, og á hesum húsinum stóð á norskum „nøkkelhuset,“ flennir Martin.

Ein onnur var, tá ein kendur maður í bygdini, Frans æt hann, legði parúkkinn frá sær, eftir at hava gingið við parúkki í nógv Harrans ár. Samstundis hevði hann fingið sær yvirskegg.

– Tá Jóan Hendrik á Bakka fann út av hesum, helt hann fyri, at tað var eitt ólukksálgt skil hjá Frans. Konan hevði koyrt parúkkinn í vaskimaskinuna, og hann var tódnaður so nógv, at nú kundi hann bara brúkast sum yvirskegg, flennir Martin J. Olsen.

Í dag er Bakkafrøst ikki bara ein alheimsfyrítøka, sum umheimurin hevur stóra virðing fyri. Tað er eisini eitt arbeiðspláss, sum á ongan hátt líkist tí arbeiðsplássinum, sum Martin J. Olsen byrjaði á í 1978.

– Tá skuldu til dømis øll amboð endurnýtast, einki varð keypt uttan drúgt kjak. Í dag eru góð amboð til alt, góðar borimaskinur, sagir, góð amboð at sveisa við og so framvegis. Nei, tað er ilt at samanbera, men samstundis er alt hent so spakuliga, so varliga, so við og við, at tú varnast tað ikki, fyrr enn tað er hent. Og tað er kanska júst hetta, sum hevur eyðkent Bakkafrøst øll árin, sigur Martin J. Olsen.

Framlögur á Hotel Continental

MYNDIR: JÖGVAN H. GARDAR



1. 2017: Regin Jacobsen, stjóri, leggur í februar 2017 fram roknskapartöluni fyri 2016 á Hotel Continental í Oslo.

2. 2017: Leiðslan á Bakkafrostuttan fyri Hotel Continental aftan á framløguna í februar 2017. Frá vinstri síggja vit Gunnar Nielsen, fíggarstjóra, Regin Jacobsen, stjóra, og nevndarformannin, Rúna M. Hansen.

3. 2013: Tíðindafólk standa í kø fyri at sleppa at tosa við Regin Jacobsen, stjóra, aftan á framløguna á Hotel Continental í november 2013.



4. 2012: Fyrrverandi fíggarstjóri og núverandi nevndarlimur í Bakkafrost, Teitur Samuelsen, og Regin Jacobsen, stjóri, tosa við greinarar aftan á framløguna á Hotel Continental í februar 2012.

5. 2013: Stjórin á Havsbrún, Odd Eliassen, luttekur av og á á framløgnum av rokniskapinum á Hotel Continental. Her tosar hann við greinaran Georg Liasjø hjá ABG Sundal Collier í november 2013.





6. Ein av bestu greinarunum innan sjógætisvinnuna á Oslo Børs, sambært øðrum greinarum, Alexander Aukner, DNB Markets, tosar við nevndarformannin í Bakkafrost, Rúna M. Hansen, aftan á framløguna í Oslo í februar 2019.

7. 2012: Fyrrverandi fíggjarstjóri og núverandi nevndarlimur í Bakkafrost, Teitur Samuelsen, og Regin Jacobsen, stjóri, tosa við greinarar aftan á framløguna á Hotel Continental í februar 2012.

8. 2012: Regin Jacobsen, stjóri, tosar við blaðstjóran á Intrafish, Joar Grindheim, aftan á framløguna í Oslo í november 2012.



9. 2014: Fyrrverandi fíggjarstjóri og núverandi nevndarlimur, Teitur Samuelsen, tosar við greinaran, Georg Liasjø, hjá ABG Sundal Collier, aftan á framløguna í mai 2014.

10. 2015: Regin Jacobsen, stjóri, roknar út og forklárar fyri greinaranum, hvussu tøluni hanga saman.

11. Nevndarformaðurin í Bakkafrost, Rúni M. Hansen, tosar við greinararnar Kolbjørn Giskeødegård og Lise Tønnesen hjá Nordea Markets.



**Bakkaleiðslan
uttan fyri Hotel Continental,
aftan á framløguna í
mars 2016. Frá vinstri:
nevndarformaðurin, Rúni
M. Hansen; stjórin, Regin
Jacobsen, stjórin
á Havsbrún, Odd Eliassen
og fíggjarstjórin,
Gunnar Nielsen.**

Av føroyskum firðum út í stóru verð

Tað er langur vegur frá myndini av „ein alari – eitt alibúk“ til tað, sum hendi á Oslo Børsi í mars 2010, tá Bakkafrost varð skrásett. Tann upprunaliga myndin, sum serliga politiska skipanin royndi at geva, var ein mynd av virksemini, ið hóskaði til ein ella nakrar fáar persónar á einum fjørði tætt við heimbygdina. Royndirnar gjøgnum 80’ini, 90’ini og ikki minst tað, sum hendi fyrst í hesi öldini, vístu, at tað skal ein víttfevnd samskipan, og ikki minst fíggarligir vøddar, at bera alivinnuna.

Tað skuldi taka langa tíð, áðrenn politiska skipanin tordi at viðganga, at bygdamenning ikki altíð kann noyðast yvir fólk og vinnu. Kanska skilti politiska skipanin ongantíð hetta, tí tað var ikki fyrrenn vinnan lá í skeljasorli, og bankarnir vóru blivnir alarar, at nakað hendi. Bankarnir kundu selt útgerðina og latið alivinnuna farið.

Men tað er tá, at fólk fara at tosa saman. Alivinnan vísti gjøgnum 90’ini, at tað bar til at reka aling, men skipanin

mátti gerast betri. Á fleiri plássum í Føroyum sótu íleggjarar, vinnulívmenn og alarar og hugsaðu. Líggjas í Bø sigur til dømis, at hann var ein av fáum, kanska tann einasti, ið trúði uppá, at alingin hevði eina framtíð.

Og tað er í eini samanrenning millum persónar sum Regin og Hans Jacobsen, Odd Eliassen, Líggjas í Bø, og so hvørt eisini Rúna M. Hansen, at tekningin av einum nýggjum alikorti fær skap. Teir eru samdir um, at skal skil fáast á eitt alifelag- og raksturin, so má ein ávís stødd til. Og rættiliga tíðliga verður tosað um børsskráseting. Men í 2003–2004 er langt á mál.

Havsbrún situr á nøkrum loyvum og Bakkafrost og Faroe Salmon eiga eisini nøkur. Í fyrstu atløgu sótu hesi á øllum aliloyvunum í Norðoyggjum og kundu tí leggja til rættis, har teir vildu.

Við í tilrættaleggingini var ikki nóg mikið, at íverksetin, alarin og vinnulívsmaðurin tosaðu saman, tí tað var í veruleikanum Føroya Banki, sum sat

og tók avgerðina um, hvat teir sluppu. Tí bankin hevði fíggað stóran part av vinnuni, og átti stór virði til góðar.

Tað var neyðugt, at allir partar tosaðu saman, bæði alivinnan samlað, fíggarstovnarnir og politiska skipanin. Alilóg-gávan varð broytt aftan á ILA-skelkin. Tað varð týðuligari fyri øll, at árgangsskiljing mátti til, og tá er best at ein alari stýrir hvørjum fjøri sær.

Í 2006 verður fyrsta stigið tikið til tað, sum í 2010 ger, at Bakkafrost verður skrásett á keypsskálanum. Tá verður Faroe Salmon formelt yvirtikið, og Bakkafrost Holding verður nýggja navnið. Tey, sum yvirtaka Faroe Salmon, eru Hans Jacobsen, Regin Jacobsen, Martin Jacobsen, FB Holding, Havsbrún, Tjaldur, TF Holding, Norðoya Íløgufelag og Íløgufelagið Royndin.

Elduvíksnes í Funningsfirði – alibrúkið uttarlaga á Funningsfirði í baksýninum.

MYND: JÓGVAN H. GARDAR



Framhald frá síðu 161

og nevndarformaðurin, Rúni M. Hansen, leggja ætlanirnar fram á tíðindafundi í Kaffihúsinum undir Bryggjubakka. Málið er at tryggja, at Bakkafrost heldur seg í oddinum millum heimsins alifyritøkur í 2023. Bakkafrost boðar frá, at íløguaætlanin hevur sum endamál at gera virksemið á landi munadyggari, at økja lívfrøðiliga vøksturin og minka um lívfrøðiliga váðan. Partur av ætlanini er bygging av nýggjum brunnbáti – Hans á Bakka. Til tess at minka um lívfrøðiliga váðan, bytja Bakkafrost økið í Vestmanna um við økið á Gøtuvík, ið P/F Luna áður hevur rikið. Parturin av føroyska útflutninginum er nú øktur til 30 prosent. Bakkafrost útflytur nú til fleiri enn 30 lond, og møguligt er at fáa fatur á laksi frá Bakkafrost í støðum sum Hawaii, Kína, Japan, Arabisku Emiratum, Indonesia, flestu londunum í Europa, umframt Russlandi og USA. Tað eru umleið 590 ársverk í fyrítøkuni, og telja vit persónar, so hava eini 785 starvsfólk fingið løn hetta árið frá Bakkafrost. Makrelorrustan millum Føroyar og ES hevur ikki rakt alivinnuna, men í juni ákærir Ian McFadden, leiðari fyri Scottish Pelagic Processors Association (SPPA), fø-

Framhald á síðu 177

Framhald frá síðu 175

oyingar fyri at brúka makrel, sum er mannaføði, í alifóðri. Hetta stendur at lesa í The Scotsman. Stjórin á Havsbrún, Odd Eliassen, sigur í samrøðu við IntraFish, at hetta passar ikki, og vísir á, at ein samd føroysk alivinna hevur avgjørt, at makr-elur ikki skal brúkast í alifóðrinum.

Í sambandi við at hálv-almenna norska alifyri-tøkan, Cermaq, roynir at keypa peruanska reiðarið og mjølframleiðaran, Copeinca, sigur Regin Jacobsen, forstjóri á Bakkafrost, at hjá teimum hevur ikki verið upp á tal at gera iløgur í fiskiskip. Jacobsen sigur, at hann ikki vísir aftur, at Bakafrøst kann keypa seg inn í fiskiflotan, men at tað ikki er nakað, sum hóskar inn í ætlanirnar, sum liggja á borðinum. Bakkafrost eigur tó óbein-leiðis í einum trolara umvegis sín ognarpart í Faroe Farming. Faroe Farming hevur gjørt iløgur í ein uppsjóvartrolara.

2014

Fyrsti partur av iløgu-ætlanini verður liðugur, nú nýggja Kassavirkið er bygt á Glyvrum og er farið undir framleiðslu. Ein nýggj smoltstøð, ið ger, at Bakkafrost nú er ført fyri at nækta tørvin á smolti hjá felagnum, verður bygd á Norðoftum og fer undir virkseimið. Farið verður

Framhald á síðu 179

” Her hava vit bæði íleggjarar og greinarar, sum hava kunnleika at seta seg inn í, hvussu ein alifyritøka sum Bakkafrost er sett saman. “

RÚNI M. HANSEN, NEVNDARFORMAÐUR Í BAKKAFFROST, UM OSLO BØRS

56.000 tonsum av laksi og sílum niður í bert 18.000 tons í 2006. Í 2007 kom vend í, og framleiðslan kom upp í 30.000 tað árið, og í 2008 var framleiðslan 40.000 tons. Laksaprísurin var eisini í ferð við at gerast betri.

Í 2009 gerst greitt, at Vestlax verður partur av Bakkafrost-samtakinum, men tað tekur tíð til alt tað formella er upp á pláss. Men Føroya Banki og leiðslan í Bakkafrost eru farin undir fyrireikingarnar at skráseta fyrítøkuna á keypsskálanum. Tá høvdu føroyskar fyrítøkur skrásett seg í Reykjavík ella í Keypmannahavn, men Bakkafrost valdi Oslo, tí har vóru longu aðrar fyrítøkur innan aling og sjógæti frammanundan.

Sum tað stóð í innbjóðingini til føroyingar: „Hví Oslo Børs? Oslo Børs er fiskivinnubørsurin í Norðurlondum. Flestu týðandi børsskrásett ali- og fiski-vinnufeløg í norðurlondum og einstøk útlendsk feløg eru á Oslo Børsi. Nógvir greinarar fylgja hesum feløgum. Teir meta við jøvnum millumbilum um teirra avrik og útlit.“

Havsbrún, Føroya Banki, TF Holding, Føroya Lívstrygging, Norðoya Íløgufelag og Framtak. Størsti einstaki eigari verður Havsbrún. Sum sæst, er Royal Greenland ikki við longur, tá felagið yvirtekur Vestlax í 2008.

Endamálið við Vestlax-samtakinum er sum sagt at yvirtaka Vestlax og teirra virksemi. Vestlaks var eisini ein partur av alifyritøkunum, sum Føroya Banki sat við. Tað varð tí hugsað um eina stóra samanlegging, har Vestlaks skuldi leggjast inn í sama samtak sum longu var á veg gjøgnum samanleggingarnar og samstarvið millum Bakkafrost, Faroe Salmon og Havsbrún.

Semjurnar millum partarnar og stovnanin av Bakkafrost Holding og Vestlax-samtakinum eru fyrstu greiðu fetini ímóti børsskrásetingini. Hetta var úrs-litið av longu tilgongdini, sum byrjaði, tá serliga Regin Jacobsen, Odd Eliassen og Liggjas í Bø fóru at tosa um aliframtíðina hjá føroyingum.

Fyri tey, sum eyggleiddu gongdina, tyktist tað at taka langa tíð hjá Føroya Banka at taka eina støðu til, hvat bankin vildi við Vestlaksi. Fyritøkan kundi verið seld øðrum, men tað varð alt týðuligari, at bankin royndi at finna eina loysn, har Vestlaks varð lagt saman við Bakkafrost-samtakinum.

Forðingarnar á vegnum vóru meira av politiskum orsökum, tí tað var ikki nóg greitt, um loyvt var við einum so stórum felag í alivinnuni, sum arkit-ektarnir aftanfyri sóu fyri sær.

Týðandi fiskivinnubørsur

Dapurskygnið, ið rakti føroyska sam-felagið árinum aftan á aldarskiftið, er við at venda. Framleiðslan kavaði frá 2003 úr

Eitt av endamálunum við nýggja fel-agnum er at yvirtaka Vestlax, ið Føroya Banki ynskti at sleppa av við.

Á sumri 2008 verður semja gjord um at skipa eitt samtak, sum skal yvirtaka Vestlax. Í hesum samtakinum eru Bakkafrost Holding, Havsbrún, Royal Greenland, TF Holding, Lív, Norðoya Íløgufelag og Føroya Banki.

Hóast málið um eitt stórt felag var á borðinum longu í 2006, so hendi ikki meira við yvirtøkuni fyrr enn út á heystið í 2008. Tann 14. oktober verður Vestlax Holding sett á stovn. Stovnari er Bakkafrost Holding. Endamálið er at yvirtaka Vestlaks. Tey, sum seta pengar í nýggja felagið, eru Bakkafrost Holding,

 	STIFTELSEOVERENSKOMST for P/F Vestlax Holding Underskræfte P/F Bakkafrost Holding 625 Glyvur (registreringsskr. 1724) har i dag besluttet at stifte et aktiefælisk med navnet P/F Vestlax Holding med hjemmel i Kølleloft og med det formål at besidde aktier i andre selskaber, opdrætsvirksomhed, handel og dermed beslægtet virksomhed. Aktiekapitalen udgør kr. 39.650.000,- heraf på aktier af kr. 100,- eller ækvivalent af dette beløb. Aktiekapitalen tegnes på selskabets stiftende generalforsamling og indbetales senest 14 dage efter tegningen. Aktiekapitalen tegnes til kurs 200. Udgiftene i forbindelse med stiftelsen, herunder til registreringsskatter, advokater og salærer, betantes ikke af overskydende kr. 100.000,-. Aktiekapitalen tegnes ved kontant indbetaling. Selskabet skal i forbindelse af stiftelsen i henhold til aktiooverdragelsesaftale købe samtlige aktier i P/F Vestlax, reg. nr. 1000.
--	---

Keypsavtalan, har staðfest verður, at Bakkafrost Holding yvirtekur Vestlax.

AFTALE om køb af P/F Vestlax og samarbejds/sammenlægning med P/F Bakkafrost Holding Hans Jacobsen, Regin Jacobsen, Martin Jacobsen, P/F F. B. Holding, P/F Havsbrún, P/F Tjaldur, P/F T.F. Holding, P/F Norðoya Íløgufelag og P/F Íngólfríggja Reynis, har i 2006 aftverret P/F Fæna Salmon, der samtidig skiftede navn til P/F Bakkafrost Holding. P/F Føroya Banki ejer P/F Vestlax og ønsker at aflande aktierne. På grund af ejerbesparelser i den på Fænaerne gældende opdrætsbevilling er der ikke i dag muligt for P/F Bakkafrost Holding at erhverve aktierne i P/F Vestlax. Et konsortium – herefter kaldet Vestlax-konsortiet – bestående af P/F Bakkafrost Holding, P/F Havsbrún, Royal Greenland A/S, P/F T.F. Holding, P/F LÍV, P/F Norðoya Íløgufelag og P/F Føroya Banki, samt Fænaen, ønsker sammen at stifte P/F Vestlax Holding og gennem dette selskab at erhverve aktierne i P/F Vestlax af Føroya Banki. Ledelsen i Vestlax-konsortiet og aktionærerne i P/F Bakkafrost Holding er enige om så vidt muligt at sammenlægge begge koncerner. Så længe den gældende opdrætsbevilling ikke er annulleret, og så længe Føroya Banki ikke har opnået sit samlede engagement med de to koncerner og der derfor er fare for overtrædelse af § 145 i lov om finansiel virksomhed om særligke betingelser i ansat, er der ikke mulighed for at fusionere koncernerne eller at drive koncernerne i samdrift. Det er for aktionærerne et særligt ønske om at aktierne i selskabet er så væsentlige som muligt, samt at de størst mulige pengeier opnå og som følge heraf er det et ønske om at der stodes på

Stovningarskjalið hjá Vestlax Holding. Við hesum uppá pláss kundi arbeidið við at fáa skrásetingina á keypsskálan fara í gongd av álvara.

Bakkafrost betri enn Google og Facebook á keypsskálanum

Ferðin, sum Bakkafrost byrjaði í 2010, hevur verið eitt ævintýr. Tann, sum hin 26. mars í 2010 keypti partabrøv í felagnum fyri góðar 30 norskar krónur fyri hvørt partabrævið, og sum framvegis eigur partabrøvini, hann ella hon hevur vunnið meira enn 400 krónur fyri hvørt partabrævið. Minsta talið á partabrøvum, sum kundu keypast, var 500 partabrøv. Tey kostaðu umleið 16.000 norskar krónur, tá felagið kom á keypsskálan. Tá virðið var hægst – í oktober 2018, høvdu hesi 500 partabrøvini eitt virði uppá umleið 260.000 norskar krónur. Afturat hesum skal ein taka við, at Bakkafrost hevur galdið rakstrarútbýti, sum kemur afturat.

Greinarin á Oslo Børsi, ið hevur fylgt Bakkafrost øll árin á keypsskálanum, og sum eisini er tann greinarin, ið kennir bæði Bakkafrost og føroyska alivinnu best, er Kolbjørn Giskeødegård hjá Nordea Markets. Hann hevur fleiri ferðir endurtikið, at søgan um Bakkafrost er eitt ævintýr. Hann vísir á, at rakstrarúrslitið fyri eitt kilo av laks,

sum fyrítøkan hevur framleitt síðani 2011, vísir, at Bakkafrost er best í heiminum at vinna pening. Giskeødegård vísir á, at styrkin hjá Bakkafrost er, at fyrítøkan ikki hevur nógva skuld. Harafturat hevur fyrítøkan meira enn bara laksaaing. Tað ger, at Bakkafrost hevur lættari við at klára seg gjøgnum tyngri tíðarskeið. Hann vísir á, at samanrenning av bæði aling, fiskamjøli, lýsi, alifóðri og lidnar laksavørur ger, at virksemið hevur fleiri bein at standa á.

Nevndarformaðurin í Bakkafrost, Rúni M. Hansen, sigur, at fyri nevndina og leiðsluna er umráðandi, at raksturin er tann besti.

– Vit halda allatiðina eyguni við, at raksturin er so góður sum gjørligt, sigur Rúni M. Hansen.

Tølini á keypsskálanum siga eisini sína greiðu søgu. Frá mars 2010 til desember 2018 vaks virðið á Bakkafrost við 1690 prosentum. At gongdin skuldi verða hendan, var ikki lætt at spáa um í 2010, tí árin 2000 til 2010 verða mangan umrøtt sum tað mista áratíggju hjá laksa-vinnuni. Hetta verður ofta lýst við at

vísa til Pan Fish, sum kom sum ein rakett, og hvarv líka skjótt, tá krútið var brúkt. Í tíðarskeiðnum 2003 til 2009 lá laksaprísurin um 25 norskar krónur fyri kilo, og kursurin á Marine Harvest (ið byggir á restirnar av Pan Fish) flutti seg at kalla ikki. Ileggjarar torðu ikki at nerta laksafyrítøkurnar.

Robert Næss, Nordea Asset Management, segði í desember 2018 í samrøðu við Finansavisen, at tað er bara ein háttur at samanbera, hvussu einstandandi hesi farnu tíggju árin hava verið fyri alifeløgini á keypsskálanum. Hann samanber við fyrítøkurnar, sum ofta verða kallaðar íløgufenomenið í okkara tíð, tøknilokomotivini, millum greinarar ofta rópt FAANG (Facebook, Apple, Amazon, Netflix og Google).

– Bakkafrost vinnur á sjálvt Amazon, Google, Facebook, Apple, Tencent, Baidu og Alibaba, sigur Robert Næss.

Regin Jacobsen, stjóri, staðfestur, at útlitini eru góð, og at tey 450 starvsfólkini gera eitt gott arbeiði.

Rúni M. Hansen, nevndarformaður í Bakkafrost, vísir á, at Oslo Børsur er tann týðningarmesti keypsskálin í heiminum innan fisk og aling.

– Vit halda, at hetta er tann rætti keypsskálin fyri Bakkafrost. Her hava vit bæði íleggjarar og greinarar, sum hava kunnleikan at seta seg inn í, hvussu ein alifyritøka sum Bakkafrost er sett saman. Vit uppliva eisini, at áhugin er stórur fyri okkum á Oslo Børsi, segði Rúni M. Hansen.

Nevndin varð afturvald, og í henni sótu Rúni M. Hansen, formaður; Johannes Jensen, næstformaður, meðan Odd Eliassen, Trine S. Romuld, Annika Frederiksberg og Virgar Dahl vóru nevndarlimir.

Børsskrásetingin á Oslo Børsi skal avgerast tann 25. mars, tá nevndin fyri keypsskálan skal góðtaka umsóknina.

Hendan dagin er stórt fylgi komið úr Føroyum at vera við, tá skrásetingin skal staðfestast. Hóskvøldi 25. mars eru tey savnað til ein døgurða, har landsstýrismaðurin í vinnumálum, Johan Dahl, bar fram røðu. Har tók hann saman um gongdina í alingini, og hvat myndugleikar, bankar og ikki minst alivinnan sjálv hevði gjørt fyri at byggja vinnuna upp aftur. Ikki minst við nýggju alilóg-gávuni, strangari heilsufrøðiligum krøvum og meira samstarvi í vinnuni.

Tann stóri dagurin

Fríggjamorgunin 26. mars 2010 er stóri dagurin. Beint áðrenn klokkan 9.00 kom Regin Jacobsen út á svalan saman við nevndini í Bakkafrost. Hans á Bakka og Líggjas í Bø vóru eisini við, hóast teir báðir vóru farnir úr nevndini.

Hetta var fyrsta fyrítøkan, sum varð skrásett á Oslo Børsi aftaná at fíggjarkreppan rakti heimin í oktober 2008. Og tað frøddi stjóran á Oslo Børsi, Bente

Framhald frá síðu 177

undir at byggja nýggja kryvji/portiónsvirkið á Glyvrum, og byggingin av nýggja brunnbátinum í Yalova, Istanbul, gongur framá. Skipið verður handað í juni 2015. Regin Jacobsen verður útnevndur besti leiðari fyri meðalstóru fyrítøkum sum eru skrásettir á Oslo Børs. Samstundis verður Bakkafrost útnevnd sum næstbesta fyrítøka í bólkinum fyri meðalstórar fyrítøkur.

2015

Bakkafrost fer undir at fódra laksin við fóðri, sum er framleitt við lýsi, ið er reinsað fyri umhvørvisdálkingarevni. Aliakið hjá Bakkafrost á Gøtuvík verður ASC-góðkent – fyrsta alistøð í Føroyum, ið er ASC-góðkend. Nýggja skipið til flutning av livandi fiski, M/S Hans á Bakka, verður handað í juli. Bakkafrost varð kosið Ársins Virki 2015. Bakkafrost fær Stockman-virðislønina fyri bestu meðalstóru fyrítøkuna. Nýggja brunnskipið hjá Bakkafrost stevndi fyri fyrstu ferð inn á Skála-fjørðin hósdagin tann 30. juli 2015 og legði at bryggju á Bakka.

2016

Jólaódnirnar stóðu í kø, og alibrúkini fingu harðliga viðferð, men drúgvur

Framhald á síðu 181



– Vit halda allatiðina eyguni við, at raksturin er so góður sum gjørligt, sigur Rúni M. Hansen.

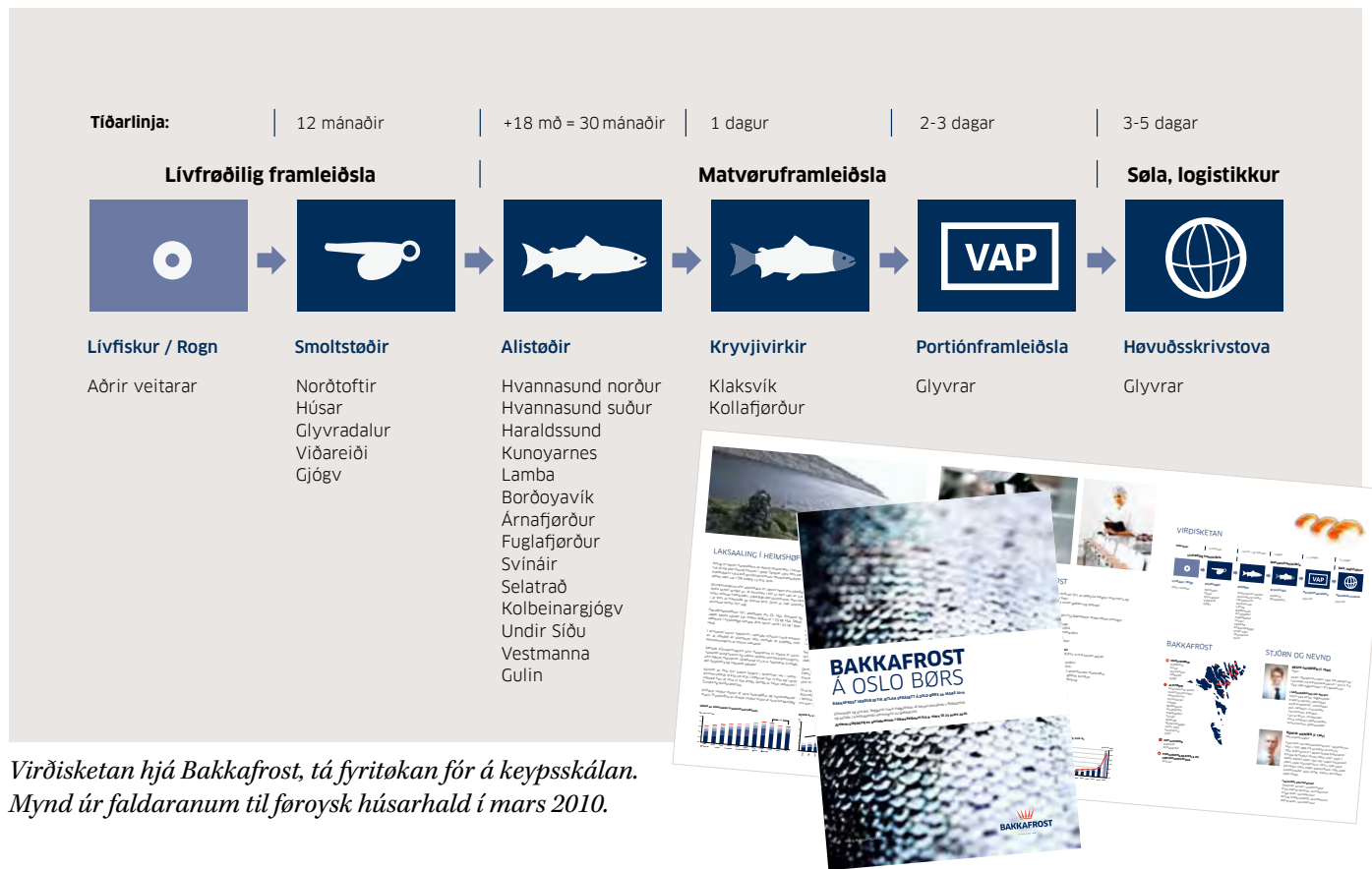
MYND: JÓGVAN H. GARDAR



Kolbjørn Giskeødegård hjá Nordea Markets hevur fleiri ferðir endurtikið, at søgan um Bakkafrost er eitt ævintýr. MYND: JÓGVAN H. GARDAR

” Eg havi ongantíð droymt um, at Bakkafrost skuldi koma á Oslo Børs. Eg ivist í, um eg visti, hvat Oslo Børsur var, tá vit stovnaðu felagið. “

HANS Á BAKKA, STOVNARI



Landsnes. Hon sá hetta sum eina nýggja byrjan, og kundi boða frá, at tvær aðrar fyrítøkur innan sjógæti vóru á veg. Onnur var China Fishery Group og hin var brunnbátareidarið, Sølvtrans. China Fishery Group kom ongantíð á Oslo Børs. Orsøkin skal hava verið, at fyrítøkan ikki kundi liva upp til øll krøvini hjá Oslo Børsi. Sølvtrans varð skrásett,

men varð eftir fáum árum tikið av børsinum aftur. Bakkafrost hinvegin hevur havt eina óvanliga spennandi ferð á keypsskálanum.

Hans á Bakka gleddist um, at Bakkafrost var komið so langt.

– Eg havi ongantíð droymt um, at Bakkafrost skuldi koma á Oslo Børs. Tá vit stovnaðu felagið, ivist eg í, um eg

visti, hvat Oslo Børsur var fyri nakað, segði hann aftaná at skrásetingin var komin uppá pláss. Men, sum hann segði, so hevði hann í eina tíð vitað um, at skrásetingin kom, so hann var fyrireikaður.

– Eg rokni við, at hendan skrásetingin fær stóran týðning, ikki bara fyri okkara felag, men fyri alt tað føroyska samfelagið. Vit eru komin yvirum tey mørkini, vit hildu vóru natúrlig at halda okkum innanfyri. Við børskrásetingini eru vit farin útum tað vanliga, segði hann.

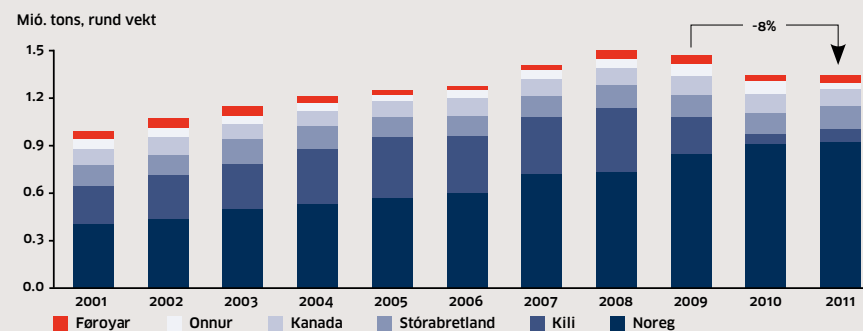
Uppá spurningin um skrásetingin kom at fáa serligan týðning fyri Glyvrar, helt hann, at tað neyvan var á Glyvrum, at størsti vøxturin kom.

– Vøxturin kemur aðrastaðni, og uppá sikt rokni eg við, at vøxturin liggur uttanfyri Føroyar, segði Hans á Bakka.

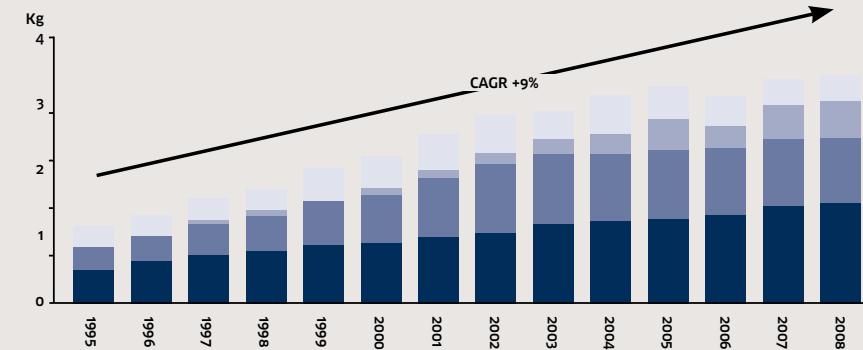
”Eg rokni við, at hendan skrásetingin fær stóran týðning, ikki bara fyri okkara felag, men fyri alt tað føroyska samfelagið.”

HANS Á BAKKA, STOVNARI

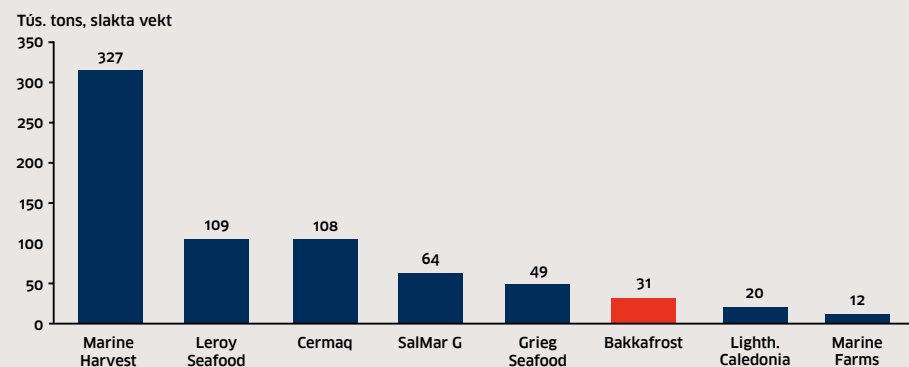
Útboð av atlantislaksi á heimsmarknaðinum



Nýtsla av atlantislaksi fyri hvønn íbúgva



Alifeløg á Oslo Børs



Útlitini, sum tey vóru í 2010: Mynd úr faldaranum til føroyska húsarhald.

Framhald frá síðu 179

royndir og fyrireiking til keðiligt veður hjálpir. Hjá Bakkafrost hendu bert smávegis skaðar, onkrar plátur loysnaðu, og onkur slanga slitnaði, annars eingir skaðar á sjálvan fiskin.

Bakkafrost arbeiðir við eini miðvisari ætlan við ASC (Aquaculture Stewardship Council)-umhvørvisgóðkenningum. Málið er at fáa øll okkara aliðki ASC-góðkend innan ár 2020.

Í juli góðkenna føroyskir kappingarmyndugleikar, at Bakkafrost kann keypa alt Faroe Farming. Bakkafrost átti 49 prosent, men gjørdi avtalu við hin eigaran, P/F Hjalla, um at keypa restina. FSF og Bakkafrost undirskriva í juni mánaði nýggjan tvey ára sáttmála, har Bakkafrost gerst høvuðsstuðul í komandi HM-undankapping hjá fót bólt landsliðnum hjá monnum. Í bólknum hjá Føroyum eru Portugal, Sveig, Ungarn, Lettland og Andorra.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan hevur illgruna um, at ILA kann vera í alibrúkinum Hvannasund Norður. Har eru 1,2 milliónir laksar í ringunum. Ein greining frá Kontali Analyse vísir, at laksurin hjá Bakkafrost verður seldur fyri í miðal eina evru meira enn norskur laksur fær fyri kilo. 30. juni eru liðin 50 ár

Framhald á síðu 183



Frá stovnandi fundinum av Vestlax Holding. Frá vinstru, Regin Jacobsen, Bakkafrost; Símun Joensen; Tummas Eliassen, Gunnar í Liða, TF Holding; John Rajani, Føroya Banki; Bergur Poulsen, Havsbrún; Liggjas í Bø, Bakkafrost; Niels Dan West og Niels Winther Poulsen. MYND: BAKKA Frost

” Børsskrásetingin er ein varði í søgu okkara. “

REGIN JACOBSEN, STJÓRI

Ein spennandi ferð byrjar

Regin Jacobsen segði, at hetta var ein spenandi ferð, sum fyrirøkan var farin ígjøgnum, og ikki minst tann ferðin, ið skuldi byrja við børsskrásetingini.

– Børsskrásetingin er ein varði í okkara søgu. Skrásetingin ger tað móguligt hjá øllum, ið hava hug at keypa seg inn í størsta alifelagið í Føroyum, at gera

tað uttan at keypa alla fyrirøkuna. Fyri sjálva fyrirøkuna er hetta ein avgerandi móguleiki fyri at kunna tryggja tær ætlanirnar, sum vit hava fyri fyrirøkuna, og tað er at vaksa. Hetta tryggjar okkara kappingarevni, tí vit hava móguleika at fáa tryggjað fyrirøkuni neyðugan kapital, segði Regin Jacobsen.

Tá skrásetingin var klár, vísti yvirlitið,

at av 1000 nýggjum partabrævaeigarum var umleið helmingurin føroyingar.

Nevndin og leiðslan í Bakkafrost hugsaði gjølla um, hvussu tey skuldu fáa føroyingar at keypa partabrøv í børsskrásettu fyrirøkuni.

Rúni M. Hansen, nevndarformaður, sigur, at tey brúktu nógva orku uppá at greiða føroyingum frá hesum mugu-

” Vit eru komin yvirum tey mörkini, vit hildu vóru natúrlig at halda okkum innanfyri. Við børsskrásetingini eru vit farin útum tað vanliga. “

HANS Á BAKKA, STOVNARI

leikanum. Royndirnar frá øðrum skrásetingum høvdu ikki verið góðar, og við fíggjarkreppuni feskst í minninum var tað ikki uttan orsök, at nógv ivaðust.

Føroyingar finga framíhjárætt til partabrovini

Ein faldari varð sendur øllum húsarhaldum í Føroyum, har greitt varð frá um skrásetingina, og hvat endamálið var. Fyrirøkan valdi við vilja at geva føroyingum betri móguleikar at keypa enn útlendingum. Ein móguleiki, sum er upp til fyrirøkuna sjálva at avgera.

Føroyingar finga góðar 14 dagar at tekna partabrøv í, frá 8. mars til 23. mars, sum skrásetingin skuldi vera 26. mars.

Áhugin fyri at tekna seg fyri partabrøvum var overhondsstórur, ikki minst millum norskar íleggjarar, sum kendu alivinnuna væl.

Bakkafrost tilskilaði sær at geva føroyingum framíhjárætt. Í innbjóðingini stendur: „Um eftirspurningurin eftir partabrøvum er hægri enn talið av partabrøvum, ið eru til sølu, kunnu mó-

tkin boð verða skerd í tillutanini. Føroyingar, ið tekna seg fyri partabrøv í almenna útboðnum fyri minni íleggjarar, fáa framíhjárætt. Minsta keyp er 500 stk. partabrøv.“

Og nevndin í Bakkafrost noyddist at avmarka, hvussu nógv øll kundu fáa. Avgerð varð tikin um, at føroyingar skuldu fáa tað, teir ynsktu fyrst, og síðani varð restin býtt ímillum útlenskar íleggjarar. Onkrir stórir íleggjarar finga munandi minni, enn teir høvdu ætlað, men Rúni M. Hansen sigur, at teir vóru púra greiðir, og søgdu sum var, at føroyingar finga framíhjárætt.

Tað skiltist á lagnum, at har vóru onkrir, ið ikki dámdu annaðhvørt einki at fáa ella bara at fáa ein part av tí, teir ynsktu.

Føroya Banki seldi síni partabrøv í Bakkafrost, meðan aðrir partaeigarar seldu knappliga níggju prosent av teirra partabrøvum. Í alt vórðu umleið 50 prosent av partabrøvunum seld skrásetingardagin.

Framhald frá síðu 181

síðan Havsbrún bleiv sett á stovn. Í sambandi við ætlanirnar at gera virksemd hjá Bakkafrost munadyggari, varð avgerð tikin um at flyta smoltvirksemd í Svínøi til aðrar nýliga útbygdar smoltstöðir í Norðoyggjum. Gamla smoltstöðin hjá Bakkafrost í Svínøi varð seld Sjórdi Jacobsen. Eftir ætlan fer nýggi eigarin – ið er sonur Bjarna Jacobsen, sum bygd smoltstöðina í áttati árunum – at brúka stöðina til aling av føroyskum rognkelsum.

2017

Beint fyri jóli undirskrivar Bakkafrost avtalu við Fiskaaling og Uttanríkis- og Vinnumálaráðið, ið hevur við sær, at Bakkafrost yvirtekur ábyrgdina av lívfiskaætlanini. Bakkafrost fer at byggja eina nýggja lívfiskastøð og til henda ætlan er framd, fer virksemd at halda fram í bygningunum hjá Fiskaaling í Skopun og við Áir. Starvsfólkini, sum í lötuni starvast í hesum stöðum, koma eisini at halda fram. Við hesi avtaluni er tryggjað, at vit í Føroyum kunnu taka upp aftur rognaframleiðslu og kynbótaarbeiði grundað á serstøku føroysku laksastammuna og framhaldandi menna tann føroyska laksin. Í november almannakungerð Bakkafrost, at JT

Framhald á síðu 189



Janus Petersen sat sum stjóri í Føroya Banka kreppuárini í alivinnuni, og hann var við til at fyrireika skrásetingina á keypsskálanum í Oslo í 2010. Tað verður sagt, at einki hendi við endurreisingini av alivinnuni, fyrrenn hann kom í ovasta sessin í bankanum.

MYND: JENS KRISTIAN VANG

JANUS PETERSEN

Bankastjórin gjørdist alari

Fyrri endurreisingin av alivinnuni í 1994

Alivinnan var í svárum trupulleikum. Hon var rakt av manglandi lønsemi og herjandi fiskasjúkum og gav samanlagt stórt roknskaparligt hall. Flest øll alifeløg fóru á húsagang, og bert tey best riknu, herundir Bakkafrost á Glyvrum, hóraðu undan.

Fyri Janus Petersen var tað greitt, at alivinnan hevði stórar skipanarligar trupulleikar, sum máttu loysast fyri at skapa eina burðardyggja vinnu framyvir.

Í 1980'unum, tá alivinnan kom í gongd í Føroyum, vóru givin loyvi til 63 feløg at ala laks. Feløgin vóru so smá, at tey ikki høvdu møguleika at skapa nevnivert yvirskot, og í stríðnum fyri at yvirliva

skaptu tey trupulleikar fyri hvørt annað. Alingin var størri enn feløgin megnaðu at stýra lívfrøðiliga, og hetta økti um lívfrøðiliga trýstið, og tá sjúka breyt út – tá var tað ofta laksalýs og furunkulosa og aðrar sjúkur – høvdu feløgin ofta hvørki orku ella búskaparliga tilelving at basa sjúkum nóg munagott. Og tískil spjaddi sjúka seg millum brúkini, og oyðilegði alingina fyri grannarnar.

– Í Føroya Banka skuldu vit gera av, um bankin skuldi halda fram at fígga hesa undirskotsgevandi vinnuna, sum hevði kostað bankunum so nógv. Alivinnan var ein nýggj vinna í Føroyum og var ein umráðandi partur av búskapinum, og tí avgjórði bankin at gera eina roynd saman við lyklaleikarum í vinn-

Janus Petersen gjørdist stjóri í Føroya Banka í apríl 1994 eftir stóru bankakreppuna, sum koyrði føroyska samfelagið og bankarnar á heysin. Fremsta uppgávan hjá leiðsluni fyrstu tíðina varð at gera sítt til at endurreisa sorlaða vinnulívið.

” Bakkafröst var eitt av fáu vælvirkandi alifeløgum, sum hóraðu undan kreppuni í 2001, og felagið vísti eisini áræði, dirvi og hugflog at royna nýggjar leiðir. Felagið var hugað at gerast partur av einum størri felag. “

uni at fáa alivinnuna á fótur aftur. Saman við teimum alarum, sum høvdu staðið seg best, høvudsveitarunum til vinnuna, alifóðurframleiðaranum Havsbrún í Fuglafirði, og almenna myndugleikanum á aliøkinum, Heilsufrøðiligu Starvsstovuni. Vit vóru allir samdir um, at skipanin mátti broytast til færri alarar, tí neyðugt var við størri eindum, sum kundu ala við stórrakstrarfyrimumi og sum kundu hava tilelving til at gera sjúkufyribyrging og ansa eftir, at tað ikki bleiv ov stórt nøgdartrýst á firðirnar, sigur Janus Petersen.

– Endin var, at 15 alifyritøkur hildu fram eftir kreppuna. Tað gekk skjótt framá hjá alivinnuni í seinnu helvt av 1990’unum. Betri stýring elvdi til minni sjúku, og størri framleiðsla pr. framleiðslueind merkti eisini betri rakstrarúrslit fyri feløgin. Í 2000 kom samlaða framleiðsluvirðið upp á 1 milliard krónur, og eginognin í alivinnuni varð økt til yvir eina hálva milliard krónur, vísir Janus Petersen á.

Seinna endurreisingin av alivinnuni

Í 2001 hendi tað, sum ikki mátti henda. Vandamikla ILA-sjúkan breyt út um alt landið og elvdi til skjótt felli. Heilsumyndugleikarnir góvu boð um at slakta nógv brúk út. Janus Petersen minnist, at alivinnan samstundis var rakt av størsta prísfallinum á alilaksi í nýggjari tíð, og laksaprísurin fór niður móti 19 kr. fyri kilo. Tað var munandi lægri enn framleiðslukostnaðurin var.

– Samanrenningin av stórum felli, neyðslakti og søla við roknskaparligum halli gjørdi, at næstan øll feløg høvdu stór hall, sigur hann.

Hann vísir á, at í 2000 hildu flest øll, at alivinnan var væl fyri, men í 2002–04 var hallið í alivinnuni yvir 1 milliard krónur, so nógv tey flestu alibrúkini fóru á húsagang. Stóru tapararnir vóru íleggjararnir í alivinnuni, sum mistu síni virkir. – Havsbrún og aðrir veitarar, sum mistu pening upp á alikredittir, og bankarnir, sum ikki fingi síni lán aftur. Føroya Banki tapti einsamallur slakar 300 milliónir krónur upp á alivinnuna. Tað var eitt stórt tap, men bankin var so væl fyri tá, at tað kortini ikki var ein størri avbjóðing fyri bankan at taka tapið.

– Bankin sat nú aftur í somu støðu sum í 1992–94. Alivinnan var í sorli, og takast skuldi støða til, um tað var ráðiligt at halda fram eftir sváru royndirnar. Vit hildu, at tað var rætt at gera eina roynd afturat, men so skuldu fortreytirnar fyri raksturin enn einaferð betrast.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan gekk á odda við at gera nýggj krøv til aling eftir samráðingar við eftirverandi alarar, fóðurframleiðarar og bankar. Fyrst og fremst krøv um brakklegging av aling vórðu slóðbrótandi. Kravt varð, at aliøki skuldu leggjast brakk í 6 mánaðir eftir endaða framleiðslu. Harumframt vórðu fleiri onnur tiltøk gjørd fyri at minka um lívfrøðiliga trýstið á firðirnar.

Fyri at tryggja bankunum stýringsamboð, kravdu bankarnir eisini lógarbroyingar, sum kundu gera tað møguligt hjá bankum smidliga at taka veð í bæði framleiðslu og aliloyvum. Hetta samtyktið løgtingið.

– Eftir stóra bakkkastið í 2001, var alingin í Føroyum í nøkur ár í stóran mun rikin í undantaksstøðu. Bankar hava, sambært lóg um fíggarvirksemi, bert loyvi at reka aðra vinnu í av-

markað tíðarskeið við atliti til at gera fyrítøkur eignaðar at avhenda til nýggjar eigarar.

– Bankarnir tóku, saman við fóðurframleiðaranum, ábyrgdina av at reka brúkini fram til tøku. Lítið var sett út, og stór niðurgongd var í tøkuni. Tá tókan var í hæddini í 2001, var hon 41.000 tons í slaktaðari vekt. Í 2006 var tókan undir 10.000 tons. Bert fá alibrúk settu nýggjan fisk í sjógvin. Bakkafröst var eitt av teimum fáu virkjunum, sum høvdu dirvi og førleika at ala víðari, sigur Janus Petersen.

Nýggja Bakkafröst verður stovnað

Tíðliga í 2005 gjørdist Janus Petersen forstjóri í bankanum. Eitt tað týðningarmiklasta málið hjá honum at fáa avgreitt var at fáa alivinnuna á fótur aftur og sleppa bankanum undan tí stóru ábyrgd, tað var at reka meginpartin av alivinnuni í Føroyum.

Tá tamarhald var fingið á framleiðsluni, og nýggj lívfrøðilig skipan var sett í verk, fór bankin saman við Havsbrún undir at finna ein leist fyri, hvussu framleiðslan kundi skipast av nýggjum. Kravið frá bankanum var, at tað kom nýggjur eginpeningur inn í vinnuna, tí alivinna er sera kapitalkrevjandi. Harafturat vildi bankin hava, at tað vórðu munandi færri alibrúk enn frammanundan.

– Bakkafröst var eitt av fáu vælvirkandi alifeløgum, sum hóraðu undan kreppuni í 2001, og felagið vísti eisini áræði, dirvi og hugflog at royna nýggjar leiðir. Felagið var hugað at gerast partur av einum størri felag. Hugskotið var at savna aliøkini í Norðuroyggjum og pørtum av Eysturoynni í eitt samanlagt felag, millum annað Bakkafröst í Eysturoynni og aliøkini hjá Faroe Salmon, East Salmon og Hellisvað í Norðoyggjum. Føroya Banki átti tá Faroe Salmon í Klaksvík og 60 prosent av Eystlaksi í Hvannasundi, meðan minni parturin var ogn hjá Bakkafröst og Havsbrún, sigur Janus Petersen.

Hann helt eitt slíkt stórfelag var sera áhugavert fyri bankan, tí tað vildi gera tað lívfrøðiliga nógv tryggari at ala, tí felagið vildi vera einsamalt í einum størri øki, soleiðis at vandi fyri møguligari smittu frá øðrum brúkum var nógv minni. Nógvu

aliøkini gjørdi tað eisini lætt at uppfylla treytirnar í alilógini um brakklegging av firðum ímillum framleiðslur.

– Og endiliga var góður møguleiki at ala í størri skala og gagnnnýta felags undirstøðukervið betur – millum annað framkomna sláturhúsið hjá Faroe Salmon í Klaksvík, portiónsvirkið og kassavirkið hjá Bakkafröst á Glyvrum, brunnbátar, alibátar, smoltstøðir og so framvegis, sigur Janus Petersen.

Í kjalarvørrinum av hesum samráðingum kykn-aði ein ætlan fyri bankan um at skipa alingina í stórar eindir. Hesar eindir skuldu vera sjálvberandi við stórari eginogn, soleiðis at bankin í framtíðini kundi sleppa undan at hava ein eigara- ella eigaralíknandi leiklut í alingini. Bankin skuldi í staðin savna seg um at vera banki, sum fíggaði vinnuna.

– Longu tá hugsaðu vit í bankanum tankan, at stóru alifyritøkurnar kanska ein dag kundu skrásetast á einum virðisbrævamarknaði og kundu savna inn kapital tann vegin, minnist Janus Petersen.

Bakkafröst fór undir at savna íleggjarar til tiltakið, og fleiri feløg í Føroyum við stórum ognum vóru áhugað, og skipað var eitt felag av leivdunum av Faroe Salmon í Klaksvík, sum øll hini feløgin vóru lögð inn undir. Eigararnir í nýggja felagnum vóru Bakkafröst, Føroya Banki, Havsbrún, Tryggingarfelagið Føroyar, Tjaldur og Lív.

– Størsti eigari var Føroya Banki við einum triðingi, men bankin slapp burtur úr leiklutinum sum høvudseigari. Hetta var týðningarmikið, tí ein banki kann bert í undantaksførum reka vinnufyrítøkur og bert við atlitið til, at tær sum skjótast koma á aðrar hendur, vísir Janus Petersen á.

Hann heldur, at teir á Bakkafröst vóru sera framskygdir í hesi ætlan. Teir sóu greitt, at stórfelagið hevði allar møguleikar at klára seg nógv betur enn smá virki, og tí vildu teir fegnir vera við sum minnilutapartaeigari í stórfelagnum.

– Hóast eigararnir í Bakkafröst ikki høvdu avgerandi formliga ávirkan í nýggja felagnum, so varð felagið bygt upp kring leiðsluna í Bakkafröst við Regini Jacobsen sum stjóra, sigur Janus Petersen.

EIN FØROYSK FYRITØKA

Leygardagurin hin 6. juli 2013 fekk ein serligan týdning, bæði fyri alarar í Noregi og í Føroyum. Noreg var á veg í summ-arferiu, tá boð vóru eftir miðlunum. Nøkrum úrvaldum miðlum og miðla-fólkum. Tað var yvirskýggjað, men turt.

Ein friðarligur leygardagur í juli í Oslo. Nógv høvdu fingið summarferiu dagin fyri og vóru longu farin úr býnum. Boðini um tíðindafundin komu frá heilsufrøði-ligu myndugleikunum í Russlandi, Ross-elkhoznadzor. Tey, sum fylgdu við ali-vinnuni, vistu, at ein sendinevnd frá hesum stovninum var í Noregi og hevði kannað nøkur virkir. Nú vóru tey á veg heimaftur, men ynsktu eitt prát við miðl-arnar fyrst.

Trý umboð fyri Rosselkhoznadzor saman við einum tulki møttu til tíð-indafundin. Ein sera álvarsligur vara-stjóri í Rosselkhoznadzor, Alexie Al-ekseenko, tosaði. Hann gav norsku heilsufrøðiligu myndugleikunum, Mat-tilsynet, eina skortfleingju fyri vánaligt eftirlit og helt lítið um, at tey vóru farin í feriu og ikki kundu hitta russar. Hann vísti á, at tey høvdu funnið álvarslig brot á heilsufrøðilig krøv. Hann lovaði, at hetta skuldi fáa avleiðingar fyri Noreg og norska alivinnu. Hann útihýsti ikki, at norska alivinnan bleiv útihýst frá russ-iska marknaðinum.

Og avleiðingar fekk tað. Í fyrstu atløgu rakti hetta nøkur norsk virkir. Men í august 2014 stongdi Russland dyrn-ar fyri øllum innflutningi av laks í Noregi. Kreppan í sambandi við Krim-hálvoynna fekk seinni samskiftið mill-um Russland og Noreg at frysta heilt fast. Krim-kreppan stongdi eisini laksa-alarar í ES úti.

Úrslitið av hesum stongslinum gjørdi, at føroyskir alarar knappliga høvdu feska marknaðin í Russlandi fyri seg sjálvar. Kili kundi eisini selja laks til Russlands, men teir seldu í fyrstu atløgu einans frystan laks.

*Høvuðs-
skrivstovan
hjá Bakkafrost
á Glyvrum,
og stóra
laksavirkið.*

MYND:
BAKKAFROST

Framhald frá síðu 183

Electric skal gera eitt farmaskip um til fódur-skip. Skipið skal vera klárt áðrenn summarið 2018. Í juli verða listeria-bakt-erur funnar á nýggja virk-inum á Bakka á Glyvrum. Framleiðslan verður flutt til gomlu virkini, meðan málið verður kannað og loyst.

Í mars almannakunngerð norska fyrítøkan, Berg Norway, síni nýggju ur. Urreimirnar eru gjørdar úr laksaskræðu, sum ein ísl-endsk fyrítøka hevur gjørt úr skræðu frá Bakkafrost. Í mars staðfestir Heilsufrøðiliga Starvsstov-an, at ILA er í laksinum í økinum Hvannasund Norður. Aliðkið hevur verið undir eftirliti síðan juli 2016. Bakkafrost hev-ur longu, áðrenn endaligu boðini koma, tikið avgerð um at taka allan laksin í ringunum. Hann skuldi annars ganga til móti sumri í 2017.

Í mars kemur brunnbátur-in Martin. Hann fær í høv-uðsheitum sum uppgávu at berjast ímóti lús. Í januar er nýggja virkið á Bakkafrost til reiðar at taka í nýtslu. Fyrstu mán-aðirnir verða brúktir at fáa framleiðsluna at koyra eftir vild.

Suðurkoreiski vararáð-harrin fyrir toll og skatt, Youngrok Choi, vitjar í Føroyum. Í hesum samb-andi vitjaðu suðurkoreiska og føroyska sendinevndin á Bakkafrost, har Regin

Framhald á síðu 191

Russar vildu knappliga geva nærum óavmarkaðan prís fyri laks úr Føroyum. Føroysku alararnir fingtu uppringingar, og seljarar bankaðu upp á dyrnar. Teir vildu keypa alt, sum var til av laksi.

Løtuvinningur hevur ongan áhuga
Hjá Bakkafrost var støðan tó púra greið. Tað kundi seljast til Russland so nógv, sum til bar, men eingin av føstu



Tíðindafundur í Oslo hin 6. juli 2013. Varastjóri í Rosselkhoznadzor, Alexie Alekseenko, kemur við klárum ábendingum um, at norskir alarar koma at verða útistongdir av russiska marknaðinum. MYND: JÓGVAN H. GARDAR

kundunum ella avtalur, sum vóru undirskrivaðar, skuldu svíkjast fyri at geva russum tað, teir hungraðu eftir.

Bakkafrost letur ikki løtuvinning stýra síni langtíðarhugsan. Spakuliga er fyrirtøkan bygd upp til tað, hon er í dag.

Í 2005 hevði Bakkafrost eitt aliøki, eina smoltstøð, kryvjing og góðsking.

Í 2006 komu seks aliøki afturat og ein brunnbátur.

Í 2009 komu fyra aliøki afturat.

Í 2010 varð Bakkafrost skrásett á keypsskálanum í Oslo.

Í 2011 komu fimm aliøki afturat, tá Havsbrún varð keypt.

Í 2016 varð Faroe Farming keypt, og við tí fylgdu aliloyvini í Suðuroynni.

Tað, sum samstundis hevur sermerkt Bakkafrost, umframt at vaksa nógv í vavi, er ein grundleggjandi hugburður um, at hetta er ein føroysk fyritøka, og at so nógv sum gjørligt av virkseminum hjá samtakinum skal gerast av føroyingum ella í Føroyum.

Heilt frá byrjan sæst í tí, sum fór fram á Bakka, at tað hevði týdning, at framleiðslan var føroysk. Til dømis tók Bakkafrost ímóti við opnum ørmum, tá Fiskasølan í 1979 ynskti at flyta ein part av virkseminum í Grimsby til Glyvrar. Talan var um at pakka lidnar vørur fyri Fiskasøluna. Hetta var nakað av somu hugsan, sum í 1995 varð til portíónsframleiðsluna á laksavirkinum á Bakka, og sum í dag er ein av høvuðsframleiðslunum hjá Bakkafrost á nýggja virkinum á sama stað.

Meðan norðmenn royndu at skilja, hvat tað var, sum hendi hin 6. juli 2013, sótu tey á Bakkafrost og vóru við at verða klár at leggja fram sína størstu íløguætlan nakrantíð.

Mánamorgunin hin 8. juli 2013 boðar Bakkafrost umvegis keypsskálan frá, at fyrirtøkan skal gera nakrar risaíløgur.

Bakkafrost leggur hendan dagin fram



Hans á Bakka er ein av stóru íløgunum í framtíðina hjá Bakkafrost. MYND: REGIN OLSEN

eina í føroyskum høpi óvanliga ætlan. Talan er um eina langtíðaríløguætlan, sum er galdandi frá 2013 til 2018. Politiska skipanin megnar sjáldan at leggja heildarætlanir, sum ganga longur enn eitt valskeið. Og illa nokk tað. Nú kemur Bakkafrost við eini ætlan, sum umfatar virksemið hjá fyrítøkuni í øllum landnyrðingspartinum av Føroyum. Í staðin fyri at hugsa í fleiri smáum eindum, so leggur ætlanin upp til færri, men størri eindir. Samstundis verður lagt upp til at spjaða virksemið, soleiðis at økini, har fyrítøkan hevur virksemi, framhaldandi koma at hava virksemi innan alingina.

Stórar broytingar

Endamálið við eini fimm ára íløguætlan var at minka um lívfrøðiliga váðan, gera virksemið á landi effektivari, og at økja

lívfrøðiliga vøksturin, sum sagt varð, tá ætlanin varð løgd fram. Partur av ætlanini var bygging av nýggjum brunnbáti – Hans á Bakka.

Bakkafrost skal brúka 170 milliónir krónur árliga til nýløgur frá 2013 til 2018. Harafturat kemur íløgan í nýggja brunnbátin Hans á Bakka, sum verður bygdur á Yalova-skipasmiðjuni í Turkalandi.

Samstundis er ein avtala gjørd við Luna um at býta um aliøkir. Fyri at minka um lívfrøðiliga váðan býtir Bakkafrost økið í Vestmanna um við økið á Gøtuvík. Við hesi avtaluni savnar Bakkafrost sítt alivirksemi í Norðoyggjum, eystaru síðu av Eysturoynni, umframt sunnara partin av Sundalagnum, Kaldbak og á Gulanum út fyri Argir.

Í 2014 var fyrsti partur av íløguætlanini liðugur, tá nýggja kassavirkið stóð klárt

Framhald frá síðu 189

Jacobsen, stjóri, tók ímóti.

2018

20. august hevði Bakka-frost vitjan av amerikonsku sendikvinnuni í Keypmannahavn, Carlu Sands, við fylgi. Carla Sands visti stóran áhuga og var fegin um samhandilin, Bakkafrost hevði við USA. Serliga fegin var sendikvinnan um, at Bakkafrost var farið undir virksemi í USA. Bakka-frost hevði seinastu árin ment søluna til USA, og við keypinum av North Landing var ætlanin, at hendan sølan skuldi økjast enn meira.

Felagið P/f Føroysk Náttúruorka, sum er eitt dótturfelag hjá Bakkafrost, og danska felagið Bigadan A/S undirskrivaðu fríggjadagin 21. september eina heildarveitingaravtalu um, at Bigadan skal byggja nýggja biogassverkið, ið Bakkafrost hevur tikið stig til at gera. Biogassverkið skal verða liðugt í desember 2019. Bakkafrost hevur kunngjørt eina trý ára íløguætlan upp á 10 milliónir danskar krónur í grunnin „Sunt Lív“. Hetta er ein av fleiri íløgum, sum Bakkafrost ger fyri at røkka vísið sínum um burðardygd. Vísiónin hjá Bakkafrost verður gjørd ítøkilig við at gera tað gjørligt hjá milliónum av fólki kring allan heim at fáa eitt heilsugott lív,

Framhald á síðu 193

” Endamálið við framtíðarætlanini til 2020 er at tryggja burðardyggja aling, lækka lívfrøðiliga váðan, menna kappingarførið og skapa vakstrarmøguleikar. ”

REGIN JACOBSEN, STJÓRI

á Glyvrum og fór undir framleiðslu. Ein nýggj smoltstøð, ið gjørdi, at Bakkafrost varð ført fyri at nøkta tørvin á smolti hjá felagnum, varð bygd á Norðtoftum. Farið var undir at byggja nýtt kryvji-/góðskingarvirkið á Glyvrum sama ár.

Hugskotið at fara undir hesa íløguaætlanina kemur helst av fleiri orsøkum, men nevndarformaðurin, Rúni M. Hansen, hevur drúgvar royndir í oljuvinnuni, og hann heldur, at hesin hátturin at hugsa íløgur er góður. Hann hevur góðar royndir við langtíðarætlanum.

Í juni 2016 eru flestu ætlanirnar í fyrstu langtíðarætlanini farnar í gongd, og tá kemur Bakkafrost við enn eini

ætlan. Hendan er fyri árinum 2016–2020. Í hesi framtíðarætlanini sæst, at Bakkafrost skal gera íløgur fyri 2,2 milliardir krónur næstu árinum.

Regin Jacobsen vísir á, at trý ár eru liðin, síðan Bakkafrost legði fram íløguaætlanina frá 2013 til 2017.

– Nú er hósandi, at Bakkafrost setir sær nýggj mál, sum røkka fram til 2020. Endamálið við framtíðarætlanini til 2020 er at tryggja burðardyggja aling, lækka lívfrøðiliga váðan, menna kappingarførið og skapa vakstrarmøguleikar, segði Regin Jacobsen. Málið er tað sama, fyrítøkan skal gerast betri til at gera tað, hon longu er best til í heiminum.

Bakkafrost vil vera í oddinum

Tær stóru íløgurnar, sum eru gjørdar síðan 2013, eru brúktar til øll liðini í Bakkafrost-samtakinum.

Íløgurnar í 2016–2020 verða gjørdar í fleiri partar av virðisketuni, og størsti parturin av íløgnum verður gjørdur í smoltstøðir. Íløgur verða eisini gjørdar í framleiðsluna av fiskamjøli, lýsi og fóðri og í sjógvalingina. Felagið upplýsir eisini, at íløgurnar verða figgjaðar við peningi frá rakstrinum og tøkum figgingarmøguleikum.

Kryvji- og liðugvøruvirkið á Glyvrum var klárt í 2016 og kom av álvara í gongd við sítt virksemini í 2017.



Smoltstøðin á Norðtoftum er ein av íløgnum í fyrstu langtíðarætlanini, sum varð lögð fram í 2013. MYND: PÓL SUNDKARD

Útbyggingin av nýggju smoltstøðini á Strond er størsta einstaka íløgan í langtíðarætlanini, sum varð lögð í 2016. MYND: PÓL SUNDKARD



Smoltstøðin á Viðareiði er ein av íløgnum í fyrstu langtíðarætlanini, sum varð lögð fram í 2013. MYND: PÓL SUNDKARD

Framhald frá síðu 191

tí fyrítøkan framleiðir sunnan og heilsugóðan laks í heimsflokki, sum er virkaður á ein ábyrgdarfullan hátt. Talan er um avtalu um eitt trý ára samstarv við Fróðskaparsetur Føroya. Samstarvið skal styrkja náttúruvísindaligu granskingina á Fróðskaparsetrinum og hevur til endamáls at finna loysnir á teimum avbjóðingum, sum alivinnan kring allan heimin hevur. Samstarvið við Fróðskaparsetrið hevur til endamáls at økja kunnleikan um, hvørja ávirkan aling hevur á umhvørvið, og hvørja ávirkan møguligar veðurlagsbrøyingar hava á aling í Føroyum. Harumframt fara fiskaheilsa, fiskavælfærd og lívfrøðilig trygd eisini at verða fevnd av granskingini. Í mai keypir Bakkafrost amerikansku fyrítøkuna North Landing Ltd. Endamálið hjá Bakkafrost við virksemini í USA er at betra um førleikarnar at geva kundunum bestu tænastuna. North Landing er eitt amerikanskt sölufelag, sum selur laks á amerikansku eysturstrondini. Søluskrivstovan við bæði køli- og frystigoymslu er í Clifton, New Jersey. North Landing er fyrsta amerikanska felagið, sum innflutti feskan laks úr Føroyum, og hevur verið kundi hjá Bakkafrost í meira enn 10 ár. 36 fólk

Framhald á síðu 195



Leiðslan á Bakkafrost eftir framlöguna í Oslo í februar 2019. Úr vinstu: Gunnar Nielsen, fíggarstjóri, Odd Eliassen, stjóri á Havsbrún, Rúni M. Hansen, nevndarformaður í Bakkafrost, og Regin Jacobsen, stjóri á Bakkafrost. MYND: JÓGVAN H. GARDAR

– Tað tekur tíð at tillaga virksemini inni á einum so stórum og nýggjum virki. Vit mugu læra okkum, hvussu alt riggar, og hvat er besti hátturin at arbeiða uppá, segði Regin Jacobsen, tá tað tók eitt sindur longri tíð enn ætlað at fáa virkið á Glyvrum at rigga heilt.

Í 2013 var ætlanin at økja støddina á smolti úr 100 grammum til 150 gramm. Fyri at røkka hesum málinum vórðu gjørdar stórar útbyggingar á smoltstøðunum á Norðtoftum og á Viðareiði. Útbyggingin á Norðtoftum varð liðug í 2014, og útbyggingin á Viðareiði var liðug í 2016.

Framtíðarætlanin hjá Bakkafrost er at framleiða 14 milliónir smolt um árið, sum í miðal viga 500 gramm. Fyri at

røkka hesum málinum var ikki nóg mikið við teimum smoltstøðunum, sum longu vóru útbygdar. Í 2016 almannakunn-gjörði Bakkafrost, at byggjast skuldi ein stór smoltstøð á Strond í Klaksvík. Har hevur síðan í 80’unum verið eitt grótbrot, sum ikki hevur verið brúkt til nakað stórvegis. Her valdi Bakkafrost at byggja størstu smoltstøðina í landinum.

Føroyingar liggja langt framman fyri kappingarneytarnar í royndunum at stytta um tíðina hjá laksinum í alirungunum. Hetta verður gjørt fyri at forða sjúku og lús. Lívfrøðiligi váðin minkar, styttri laksurin er í sjónum, og laksurin tolir meira, størri hann er, tá hann kemur á sjógv.

Bakkafrost hevur alla tíðina havt

” At vera eitt lutfalsliga stórt felag í einum lítlum samfelagi er ein stór ábyrgd hjá okkum, sum varða av felagnum. “

RÚNI M. HANSEN, NEVNDARFORMAÐUR Í BAKKAFROST

sum mál, at tilfeingið í so stóran mun sum gjørligt verður virðisøkt í Føroyum. Hetta sæst aftur í stóru iløgunum á Viðareiði, Norðtoftum, á Strond, á Glyvrum og á sjónum, har aliútgerðin í størst møguligan mun er framleidd í Føroyum. Harafturat kemur, at Havsbrún í Fuglafirði eisini verður ment til at kunna vera best á sínum øki.

Samfelagsliga ábyrgdin

Rúni M. Hansen, nevndarformaður í Bakkafrost síðan 2009, leggur dent á, at Bakkafrost sum felag hevur eitt greitt mál um at vera ein føroysk fyrítøka, og at tey hvønn einasta dag eiga at minnast til ta ábyrgdina, sum fyrítøkan hevur.

– At vera eitt lutfalsliga stórt felag í einum lítlum samfelag er ein stór ábyrgd hjá okkum, sum varða av felagnum. Vit siga innanhýsis, at vit eru ábyrgdarfull, og at vit taka ábyrgd – fyri fyrítøkuni, okkum sjálvum og samfelagnum, sum vit virka í. Hetta setur krøv til okkum og skal handfarast skilagott, sigur hann.

Hann leggur afturat, at tá Bakkafrost í 2010 sendi innbjóðingar í hvørt hús í Føroyum og vitjaði fleiri stovnar og fyrítøkur til tess at fáa almenningin at verða við sum eigarar í felagnum, vistu tey, at hetta ikki var uttan váða.

– Fíggjarkreppan í 2008–2009 høvdu flest øll merkt nógv til, so at „lokka“ nakran inn í nakað ókent var ikki talan um. Vit royndu at lýsa støðuna so væl og realistiskt sum gjørligt. Samstundis sum vit royndu at vísa á váðan, trúðu vit uppá, at hetta kundi verða spennandi, sigur hann.

Hann ásannar, at leiðslan í Bakkafrost longu áðrenn skrásetingina á keyps-skálanum í Oslo hugsaði, at hetta var ein møguleiki at menna felagið til eina viðurkenda fyrítøku á altjóða marknaðinum.

Og hetta hevur víst seg at ganga kanska betur, enn nakar tordi at droyma um. Heilt síðan 2010 hava stórir altjóða íleggjarar úr New York, London, Keypmannahavn, Oslo og so framvegis víst

Framhald frá síðu 193

eru í starvi hjá North Landing. Bakkafrost avger at byggja Kryvjivirkið í Vági út til tess at hetta kann nøkta tørvin á kapasiteti, tá laksurin á alifirðunum skal takast. Við yvirtøkuni av Faroe Farming valdi fyrítøkan beinanvegin at fara í gongd við at byggja nýtt kryvjivirki í gamla Polarfrosti. Verandi virki var avmarkað í kapasiteti og var ikki tíðarhóskandi. Tí vóru møguleikarnir tvinnir, antin at niðurleggja virkið ella at byggja annað tíðarhóskandi virki við nøktandi kapasiteti. Seinna loysnin varð vald, og eftir eina munandi útbygging verður virkið ætlandi liðugt í summar. Ætlanin er sostatt, at Kryvjivirkið í Vági skal kryvja allan fisk frá alíøkjunum í Suðuroy, og roknað verður við, at hetta við tíðini eisini fer at geva meining fyri felagið. Neyðugt, er at virkið megnar at tøma ein fjørð við á leið 5.000 tonsnum innan tveir mánaðir, tað eru umleið 40 arbeiðsdagar, og tað fer nýggja virkið at megna.

Framhald á síðu 197



„Martin“ kemur til aliring. MYND: BAKKA Frost



Tænastuskipini Róland og Hans á Bakka.
MYND: BAKKA Frost



Hans á Bakka liggur á Borðoyarvík. MYND: BAKKA Frost

stóran áhuga og vilja at seta pengar í føroysku fyrirtøkuna.

Fyri at megna alt hetta hevur leiðslan í Bakkafrost verið noydd at hava eitt mál, og tað er at vera betri enn kappingarneytarnir í Noregi, Skotlandi, Írlandi, Kanada og Kili. Og tað hevur Bakkafrost megnað.

– Vit hava gjørt munandi størri íløgur fyri kilo enn allir okkara kappingarneytar í útlandinum. Hetta er komið føroyska samfelagnum til góðar, og vit vænta, at hesar íløgur eisini fara at styrkja felagið í kappingini við útlandið í framtíðini, heldur Rúni M. Hansen.

Hann er upptikin av at vísa á, at Bakkafrost kappast ikki við nakran í Føroyum, og at risailøgurnar skulu gagna føroyska samfelagnum, samstundis sum tær brynja Bakkafrost til framtíðina.

– Íløgurnar hava sum endamál at brynja felagið til framtíðina við at minka um lívfrøðiliga váðan og at gera felagið kappingarførari í mun til útlandið. Vit skulu ikki gloyma, at tað er við útlandið vit kappast. Standa vit okkum í kappingini, kunnu vit varðveita nógv arbeiðspláss í landinum. Tað er tá, vit kunnu skapa virksema og virðisøkja í Føroyum.

Tí mugu vit sum felag alla tíðina miða okkum eftir at verða so kappingarfør sum gjørligt, og politikararnir mugu miða eftir at seta kappingarførar karmar í mun til útlandið, meinar Rúni M. Hansen og leggur afturat:

– Svíkur ein av hesum, missa vit øll bæði arbeiðspláss og virðisøkingina út av landinum, og á tann hátt tapir alt samfelagið. Tað, at góðir karmar eru lagdir fyri føroysku alivinnuna seinastu nógvu árin, hevur millum annað gjørt, at føroyska alivinnan hevur ment seg innan hesar karmar og klárar seg væl í altjóða kappingini í dag – eisini tá tað kemur til at draga at sær kapital til íløgur.

Styrkja sína støðu í Føroyum

Sum nevndarformaður hevur Rúni M. Hansen staðið á odda fyri nøkrum av stóru varðunum í søguni hjá Bakkafrost og føroyskari alivinnu. Her eru nakrir av teimum størstu varðunum:

2005: Sum nevndarformaður í Tjaldri, at vera fyrstu sum vístu vilja at endurreisa alivinnuna.

2009: Fyrirreika og koyra Bakkafrost á keypsskálán í 2010 umframt at sam-

2011: Keypið av Havsbrún.

2012: Forðan fyri Salmar yvirtøku.

2013: Innføra fyrstu fimm ára íløguaætlanina.

2016: Samanleggingin av sjeið virkjunum og íløgur í nýggj skip, smoltstøðir og annað.

2017: Fyrsta frágreiðingin um burðardygð, sum var heilt nýtt í Føroyum.

2018: Endaliga yvirtøku av allari Suðuroyggini og lívfiskaætlanin.

Longu áðrenn Bakkafrost varð skrásett á keypsskálán í Oslo, varð tosað millum greinarar og í alivinnuni um, hvørt Bakkafrost ikki var ein lættur fongur hjá onkrum alirisa at keypa. Hetta hevur víst seg ikki at vera so einfalt. Salmar royndi seg, men í staðin fyri at verða verandi sum ein eigari við 20 prosentum av partabrøvunum valdi

Salmar at selja øll partabrøvini. Síðan hevur ikki verið hoyrt so nógv alment, um nakar hevur bjóðað seg fram. Føroyska lóggávan hevur helst gjørt, at eingin roynir seg.

Ein annar spurningur, sum javnan kemur upp í kjakið, er, um Bakkafrost ikki ætlar sær at gera íløgur í onkrum øðrum landi. Hóast leiðslan á Bakkafrost ikki tosar alment um tað, so hevur fyrirtøkan verið nevnd í nøkrum forum, uttan at tað er komið til at keypa útlendskar alarar. Bakkafrost hevur sum mál at eiga tey feløgin, fyrirtøkan ger íløgur í, og vil ikki sita sum minniluta-eigari.

Regin Jacobsen hevur sagt, at spurningurin um íløgur uttan fyri Føroyar hevur verið uppi og vent, men higartil hevur hetta bara verið prátt.

Rúni M. Hansen sigur, at Bakkafrost hevur keypt upp í Føroyum seinastu árin fyri at styrkja um støðuna í altjóða kappingini.

– Harumframt hava vit gjørt stórar íløgur í Føroyum til tess at minka um lívfrøðiliga váðan og betra um kappingarførið. Vit hava hildið, at hesar íløgurnar hava givið betri avkast enn at keypt upp uttanlands. Men vit vísa ikki aftur, at talan kann verða um at keypa upp uttanlands. Alt veldst um, nær rætta løtan er, sigur hann.

Rúni M. Hansen og Regin Jacobsen siga, at teir fylgja við alla tíðina, so vit fáa at síggja, hvussu gongdin verður.

– Hinegin sita vit heldur ikki hendur í favn, meðan vit bíða, tí nógv virksema er í gongd, siga teir báðir.

Framhald frá síðu 195

25. september 2019

P/F Bakkafrost kunnger at ein bindandi sáttmáli er undirskrivaður um keyp av 68,6% av The Scottish Salmon Company Plc (SSC) frá Northern Link Ltd. SSC er næststørsta alifelagið í Skotlandi við eini árligari tøku á umleið 30.000 tons av laks. Felagið er skrásett á børsinum í Oslo. Ætlanin hjá Bakkafrost er at bjóða hinum partaeigarunum sama tilboð. Keypsprísurin fyri hvørt partabræv er áljóðandi NOK 28,25. Samlaða virðið á SSC er 4.351,9 milliónir norskar krónur.

Keypið verður fíggað við nýggjum partabrøvum og reiðum peningi.

The Scottish Salmon Company er eitt leiðandi alifelag við hovuðssæti í Edinburgh, Skotlandi. Aliøkini eru á vesturstrondini á Skotlandi og Hebridunum. SSC er kent fyri sína høgu góðsku og sínar merkivørur.

Um handilin segði Regin Jacobsen, stjóri í Bakkafrost, at tey á Bakkafrost eru sera spent at samstarva við SSC. Hetta er eitt spennandi strategiskt keyp, bæði fyri Bakkafrost og SSC, har tað skal leggjast dentur á at taka tað besta úr báðum feløgnum og sameina hesi.

Keldulisti:

Aslak Berge: „Opp som en bjørn – historien om Pan Fish“.

Octavian forlag, 2004.

Aslak Berge: „En bryggesjauers bekjennelser“. Octavian forlag, 2011.

Bakkafrost: Ársroknskapir, ársfrágreiðingar og fundarfrágreiðingar frá 1968–2018.

Bakkafrost: Talur og viðmerkingar, sum leiðslan í fyrítøkuni hevur havt á samkomum fyri starvsfólkunum undan jólum.

Fiskaaling: Ársfrágreiðingar.

Fiskeribladet: (bæði Fiskaren og Fiskeribladet) – greinar um aling 1980–2018.

Føroya Havbúnaðarfelag: Ársfrágreiðingar.

Føroya løgting: 1969–2018.Uppskot og viðmerkingar í samband við alilóggávu.

Hans Jacobsen: Makrelur, svartkjáftur og sild.

Framtíðarmøguleikar; 1993.

Helgi Jacobsen: „Ringar á sjónum“, Havbúnaðarfelagið, 2011.

Jógvan Hugo Gardar: Egið savn við

samrøðum við alileiðarar úr Føroyum, Noregi, 1999–2018.

Skotlandi, Kanada og Kili. Tilfar, sum er savnað í samband við uppgávur í høvuðsheitinum fyri Intrafish og Fiskeribladet.

Landsbókasavnið: Savn yvir nýggjari útgávur av føroyskum miðlum, sum ikki eru í Tíðarrit á netinum. Greinar um aling 2003–2018.

Oslo Børs: 2010–2018. Kunningarsavn frá øllum alifeløgum á keypsskálanum; 2010–2018.

Intrafish: Greinar um aling, 1999–2018.

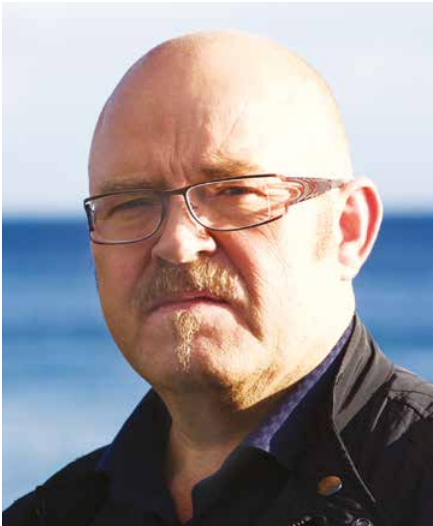
Retriver: 1960–2018. Talgildir norskir miðlar, 1960–2018.

Tíðarrit/tidarrit.fo: Savn yvir føroyskar miðlar. Greinar um aling 1960–2003.

Vinnumálaráðið: Lógaruppskot og frágreiðingar um alivinnu, 1999–2018.

**Jógván Hugo Gardar**

Journalistur, uppvaksin í Klaksvík, búsitandi í Oslo, Noregi. Hevur í meira enn 20 ár fylgt fiski- og alivinnuni í Norðuratlantshavi, serliga føroysku vinnuni. Hann hevur skrivað fyri norsku miðlarnar Intrafish og Fiskeribladet í meir enn 20 ár. Hann hevur eisini havt tilknýti til fleiri føroyskar miðlar, serliga Kringvarp Føroya. Hevur millum annað týtt bókina hjá Óla Samró, „Fiskiskapur – fjølbroyttar ásetingar,“ til norskt. Hann er ein av stovnarunum av fríyrkisfelagnum Norpublica.

**Grækaris Djurhuus Magnussen**

Journalistur og rithøvundur. Uppvaksin í Hvalvík, og búsitandi á Argjum. Hevur arbeitt sum journalistur í fleiri enn 30 ár í føroyskum miðlum sum Dimmalætting, Sosialinum, Sjóðvarpi Føroya og seinni Kringvarpi Føroya. Seinastu árin hevur hann arbeitt sum freelance-journalistur á freelance-stovuni PRESS. Hann hevur harafturat skrivað sjei bókur – serliga í dokumentarsjangruni – um ymisk samfelagsviðurskipti í Føroyum.

” Vit mugu
ansa eftir, at vit ikki eru so
siðbundnir, at vit verða
ov seinir. “

HANS Á BAKKA

Søgan um Bakkafrost er søgan um íverksetarar ymsastaðni í Føroyum: á Glyvrum, í Klaksvík, Fuglafirði, Vestmanna, Høvi og so framvegis. Tað samtakið, sum varð seymað saman eftir stóru ILA-kreppuna fyrst í hesi øldini, er ikki eitt einlitt teppi. Tvørturímóti vóru teir, sum byrjaðu alingina í Føroyum saman við nøkrum íleggjarum og bankafólkum, noyddir at seta seg saman at finna eina loysn. Tey fólkini, ið lögdu lunnar undir nýggja Bakkafrost eftir 2003 og til fyrritøkan fór á keypsskálan í Oslo í 2010, høvdu lítið í felag. Teir komu við sínum serkunnleika frá egnum feløgum og lívsroyndum. Tað sermerktasta við Bakkafrost er, at fyrritøkan megnar at yvirliva í einari vinnu, har kappingarneytarnir eru bygdur upp í fíggarliga nógv sterkari og fólkaríkari samfeløgum sum í Noregi, Skotlandi, Kanada og Kili. Í hesi bókini verður roynt at lýsa søguna hjá Bakkafrost síðan 1968, samstundis sum feløgini, sum seinni eru vorðin partur av samtakinum, eisini eiga sín part av hesi søguni.